15. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

NAMS, KUR PROKLAMĒJA LATVIJAS VALSTI.

1937. GADS

11. BURTNĪCA

SATURS

		Lpp.
VISPĀRĒJĀ DAĻA	Aleksandrs Grīns. **Ticēt un varēt**	710
	Prof. J. Auškāps. **Dzīves vienkāršība un dzīves krāšņums**	712
	Prof. T. Celms. **Cēlonība un mērķtiecība sabiedriskos notikumos**	716
MILITĀRĀ DAĻA	Pltn. K. Kārkliņš. **Technikas nozīme karā**	720
	Pltn. K. Vidiņš. **Kaujas apmācība.** (Turpinājums.)	721
	Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā	724
LITERĀRĀ DAĻA	Augusts Brocis. **Varoņlaiks**	725
	Vaira Vilks. **Rudens zelts**	726
	Aleksandrs Grīns. **Vilkacis**	727
	Jānis Sārts. **Tiltkrāces.** (Turpinājums.)	732
	Jonāss Miesnieks. **Sateklas Rūsiņš**	739
AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE	Sabiedrisko lietu min. A. Bērziņš. **Saskaņā un sadarbībā**	744
	Chronika	745
	Igauņu domas par mums	752
BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA	Glezn. A. Jūrasteters. **Mākslas darbi un skatītājs**	753
	R. Malvess, R. Osis, V. Upenieks, J. Bīne. **Apskati un recenzijas**	755
LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ	A. Kroders. **Mēneša apskats**	758
ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA	T. Veicherts. **Mēneša apskats.**	761
SPORTS	**Sporta pulciņu vadītāju kursu pārbaudījumu konspekti**	763
	Sporta chronika	764
ŠACHS	K. Bētiņa vadībā	766
HUMORS	Ludvigs Šanteklers. **Brūtes vaiņags**	767
	Kuri-Beri. **Balles kleita**	767
	E. Rirdans. **Instruktora rokas grāmata illūstrācijās**	768
MAZAJIEM LASĪTĀJIEM	Jānis Baltiņš. **Teika par Dundangas pili**	769
	E. R. **Raugi — tā zaķi dzina draugi**	770

Uz vāka: J. Ozola uzņēmums — **Nams, kur proklamēja Latvijas valsti.**

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija** un **izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1937. GADS
15.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

11. (173.)
BURTNĪCA
15. NOVEMBRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Jūs saņemat skaistāko mantojumu pasaulē: tautas brīvību, patstāvīgu valsti. Gādājiet, lai šis mantojums arvien spodrāks un mirdzošāks top.
Kārlis Ulmanis.

R. Brieža uzņ.

Ceļš uz Brāļu kapiem.

Aleksandrs Grīns

Ticēt un varēt

Deviņpadsmit reizes jau zeme ir aplidojusi savu māti sauli kopš viņām tālajām dienām, kad proklamēja Latvijas republiku un viņas saule iedegās pie latvju karotāju pierēm un Eiropas debesīm. Daudz kas ir mainījies šo aiztecējušo gadu gājumā. Ir atjaunotas kara sagrautās sētas un pilsētas, atkal iekopti kādreiz tranšeju izvagotie lauki, un paspējis saaugt jauns mežs tanīs senu kauju lauku vietās, kur reiz lauza kokus granātu auka, un egles un bērzus zāģēja nost ložmetēju ložu šaltis. Pašam jaunākajam brīvības kara kareivim jau sabirusi matos pusmūža sārma, vecāko veterāņu rindās redz tikai baltas galvas un dažs labs no šīm rindām jau gājis citā saulē, kļuvis mūžības ceļinieks. Vēl pāris gadu, un Latvijas armijas rindās viss vairums būs jaunekļi, kuriem tikai no tēvu un vecāko brāļu nostāstiem pazīstami mūsu zemes atkarības gadi un brīvības cīņu laiks; jaunekļi, kuru kājas, mācīdamās staigāt, minušas tikai brīvās Latvijas zemi.

Šī zeme ar katru gadu kļūst latviskāka un skaistāka. Latviskas tapušas arī mūsu zemes pilsētas. Kādreiz pabērns sava paša Tēvzemē, latvietis kļuvis par šīs zemes kungu un sāk ieņemt viņam pienācīgo pirmdzimtā vietu nevien lauksaimniecībā, bet arī tirdzniecībā, rūpniecībā un visās citās tautsaimniecības nozarēs. Tie ir ļoti lieli, grūti aptverami sasniegumi, un pie visa tā mēs esam tikuši tāpēc, ka mums pašiem ir sava, 1918. g. 18. novembrī dzimusi valsts. Latvijas valsts, ko mēs tagad cenšamies izveidot sev un nākamajām mūsu tautas audzēm par skaistu un mūžīgu mājvietu. Par dzimteni un Tēvzemi, ar kuru šīs nākamās ciltis varētu lepoties visu citu, arī skaita ziņā lielāku, tautu priekšā.

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un kara ministrs ģenerālis J. Balodis kritušo brīvības cīnītāju pieminekļa atklāšanā.

Šinīs atceres dienās vērodami gara acīm visu, kas līdz šim sasniegts, kas aizsākts un kas jau padarīts, mēs jūtam, ka kāds spēks mūs mudina pagriezt atpakaļ galvas un skatīties uz to vietu mūsu tautas vēstures gājumā, no kuras sākās jautās Latvijas valsts. — Mēs tur redzam ienaidnieku izpostītu un viņu karotāju izsūktu zemi un sevī pagurušu tautu, kuras dvēseli un miesu vairākus gadus no vietas bija mīdījuši divu naidīgu lielvalstu karavīru zābaki. Viena tautas daļa bija izkaisīta Eirazijas klajumos, bet daudziem no dzimtenē palikušiem likās, ka latvjiem vairs nav nākotnes, ka pienācis mūsu tautai viņas miršanas laiks un atliek tikai izvēlēties kapu vietas savu sagrauto māju tuvumā. —

Un tomēr, tieši šai visdrūmākajā mūsu jaunākās vēstures laikmetā, atrodas Vadonis, kurš ar drošu roku un dedzīgu sirdi iededzina jaunu rīta zvaigzni pie satumsušajām tautas debesīm. Un šī vīra lūpas teic: «Mana tauta! Tev nebūs mirt, bet dzīvot mūžīgi, jo šobrīd sākas jauna, slavas pilna nodaļa tavā garajā vēstures grāmatā! Latvietis, kas guļ satriekts un zemē nokritis, pieķersies ar

rokām un sirdi šai zemei klāt, kas ir viņu Tēvzeme un, kā sendienās nostāsies atkal pats uz savām kājām, vaiņagots ar varena kaŗotāja un jauna kultūras vērtību radītāja slavu!»

Daudz nav to, kas tūliņ sāk ticēt šī vīra sirds valodai un viņa rādītai jaunajai rīta zvaigznei, kas vēsta neatkarīgās Latvijas saullēktu. Tak tik liela bija šī tautas ceļa rādītāja vīra ticība, tik liels tā vispirmo sekotāju spars, ka viņa sirds uguns aizdedzināja simtus un tūkstošus citu, šaubīgu un mazticīgu. No saujas kaŗotāju izauga 70.000 vīru liela armija; no trim bijušām guberņām un uz jaunu vasaļvalstu tīkotājas Vācijas cerību drupām pacēlās jauna valsts, lielāka un varenāka par tām, par kuŗām reiz bija valdījuši savās Daugavas krastu pilīs mūsu senču ķēniņi.

Patiesi, nevienai citai tautai pasaulē nav nācies cīnīties ar tik lielām grūtībām un lauzties cauri tik milzīgiem šķēršļu kalniem uz savas neatkarības pusi, kā mūsējai! Un tomēr tikt pie savas valsts, par spīti dažu lielvalstu sūrai pretestībai, par spīti tam, ka sākumā mums bija tikai tukšas rokas, un ka Latvijas brīvotāju pulku armiju varējām apbruņot tikai ar divu lieltautu kaŗavīriem kaujas laukos atņemtiem ieročiem! Sākt cīņu kailām rokām, cīnīties divās frontēs un no cīņu sākuma līdz galam stāvēt pret lielu skaitlisku pārspēku, un tomēr uzvarēt ar godu un slavu, — tas ir brīnums, kas reti kad vēstures lapas pusēs sastopamas. Varbūt, atskaitot vienīgi senās Šveices kalnu zemnieku varenās kaŗa gaitas pret lepniem kaimiņiem, kuŗi bija paraduši tos apspiest un gribēja joprajām kalpināt.

Šī cīņa par neatkarīgu Latviju bija grūta nevien ārēji, bet arī iekšēji. Bija brīži, kad iekšējā fronte, kuŗā patriotu dedzība cīnījās ar pašu tautas vienas daļas kūtrumu vai svešu ideju radītu apmātību, dažbrīd bija varbūt pat vēl smagāka, nekā ārējo ienaidnieku dzīšana projām un laukā no Latvijas robežām.

No divām pusēm — vācu mācītāju un krievu skolotāju mākslīgi dēstītā mūsu tautas piederīgo sirdīs savas mazvērtības apziņa un maldīgā ticēšana, ka tautas vērtību noteic viņas skaita lielums. No trešās puses — kaitīgām idejām saindējušies pašu tautas ļaudis, kas ar tām indēja tālāk savu valodas un asins brāļu dvēseles un sēja tautā domu, ka Tēvzeme ir kaitīgs aizspriedums, ka mazajām tautām jānoslīkst lielu tautu viļņos, un jo drīzāk, jo labāk.

Šīs kaitīgās indes, no trim pusēm tad bija inficējušas ļoti daudzu latviešu dvēseles. Brīvības cīņu laikmetā tie negribēja un nevarēja ticēt, ka mūsu valsts, latviešu valsts patiesi spēs pastāvēt. Patriotu ticībai vajadzēja gandrīz vienā un tai pašā laikā izcīnīt ieroču cīņu ar ienaidniekiem, kas runāja svešā mēlē un nesa svešas zīmotnes pie savām pierēm, un reizē modināt snaudējus un raut sev līdz tos mazticīgos, kas joprojām domāja, ka mēs varam vispār dzīvot, tikai palikdami tās vai citas lielvalsts aizvējā.

Cīnīties reizē divās frontēs, soli pa solim atbrīvot visus 67.000 kv. klm. Latvijas zemes, un visu to veikt, raujot sev līdzi un uz priekšu vienas tautas daļas neticības smagumu, — to spēja tikai neizmērojami lielā toreizējo patriotu un Latvijas neatkarības kaŗotāju ticība Latvijai. Ticība, ko bija iededzinājusi viņas dvēselēs tautas Vadoņa un valsts karogneséja sirdsdedze, un uzpūtušas gaišās liesmās armijas Virspavēlnieka gudrajā vadībā izcīnītās grūtās cīņas austrumos un dienvidos. —

Kā godināt viņus slavas laikus, kā vislabāki nodrošināt turpmākām latviešu audzēm šo zemi un šo valsti, lai tā būtu un mūžu mūžos paliktu latviešu mantojums?

Ziedot visu Tēvzemei un brīvībai — ir vienotās latviešu tautas svinīgs solījums 18. novembrī.

Ar visu sirdi pieķerties kādai lielai domai, tai ticēt, reizē nozīmē visu varēt, spēt visus šķēršļus veikt. Audzēsim arī mēs savās sirdīs šo lielo ticību Latvijai un sev! Ticēsim, ka viens latvietis spēj vairāk paveikt un vairāk padarīt, kā trīs, četri un desmit to lieltautu piederīgo, kuŗus latvietis priekš gadiem uzvarēja ieroču cīņās! Katram mums vajag dot savā arodā, savas darbošanās apjomā daudz vairāk, kā līdz šim, vairāk nekā to spēj jebkuŗa cita tauta. Skaita iztrūkums, kas it kā rodas mūsu pusē, mums stāvot blakus lieltautām, mums jāaizvieto ar kāpinātām darba spējām, ar kāpinātu darba ražību un šī darba ražojumu kvalitāti. Tai jābūt labākai par visu, ko šīs tautas attiecīgās sfērās spēj radīt, un līdz šim ir radījušas. — Ja mēs ticēsim, ka tas ir iespējams, tad mūsu darbi un šo darbu sasniegumi rādīs, ka tā tiešām ir, un mums pašiem pēc gadiem liksies, ka citādi tas nemaz nevarēja būt. —

Vairosim un kāpināsim ikviens un visi kopā savas darba spējas un šī darba doto augļu labumu! Ja mēs ticēsim, ka to spējam, tad mēs to arī varēsim, jo — karsti ticēt un varēt ir viens un tas pats.

Prof. J. Auškāps

Dzīves vienkāršība un dzīves krāšņums

Ja visos laikos atrodam ideoloģijas sludinātājus, kas māca dzīves vienkāršību, ja šī mācība ieiet kā sastāvdaļa daudzās reliģiskās ētikās, ja pie viņas redzam pozitīvos domātājus, tautas labklājības cēlējus pastāvīgi atgriežamies, tad acīmredzot tam ir savs pamats. Cilvēka dabā ir tieksmes, kas jāsavalda, lai tās neizrautos no zināmām robežām. Mēs redzam arī tautu dzīvē ilgstošus laika posmus, kad dzīves vienkāršība, savā stiprākā izpaudumā novesta līdz askētismam, ir šī laikmeta pazīme. Šiem laikmetiem raksturīga augstu ētisku atziņu atrašana, stipru raksturu nostāšanās tautas vadītāju lomā. Šādi laikmeti bieži seko smagiem pārdzīvojumiem tautas vai valsts dzīvē, kad tā pārcietusi lielus materiālus vai morāliskus zaudējumus. Tādā gadījumā, gluži tāpat kā smagas katastrofas pārcietis cilvēks, var vai nu gļēvi padoties grūtiem apstākļiem, slīdēt vienmēr zemāk, bez kādas pretestības, vai arī taisni šādos apstākļos attīstīt vislielāko aktīvitāti, atraisīt visu sevī slēpto enerģiju un ne tikai īsā laikā atgūt visu katastrofā zaudēto, bet pat sasniegt daudz augstāku kā priekš tam labklājības līmeni, — tā arī tauta var padoties naidīgiem spēkiem bez cīņas un tā noiet no vēstures skatuves, bet var arī atrast sevī tik daudz dzīvības spēka, ka tā pārvar nelabvēlīgos apstākļus un atjaunota paceļas līdz tam neredzētā spožumā. Vēsture rāda mums neskaitāmu daudzumu šādu piemēru.

Bet kāpēc tad taisni dzīves vienkāršība spēlē šeit tik lielu lomu? Vai tā vienmēr vietā, un kādā izpratnē tai tiešām pozitīva nozīme? Varētu varbūt apmierināties ar atziņu, ka visos laikos lieli gari to sludinājuši, ka tur, kur tautas nav savus praviešus klausījušas, tās gājušas bojā, un tālāk šo jautājumu nepētīt. Bet mūsu laikmeta cilvēka kritiskais gars, kam vienmēr piemīt arī zināma skepse, to kā aksiomu negribēs pieņemt, un otrkārt, ja sludināmo dzīves vienkāršību tuvāk neapzīmē, tad var rasties arī pārpratumi. Lai atceramies tikai seno kiniķu skolu, ko spilgti illūstrē Diogēna piemērs, kas dzīvoja mucā, lai vienkāršāka būtu dzīve. Ka atteikšanās no visām prasībām un dzīves veida reducēšana līdz tikai primitīvo bioloģisko funkciju izpildīšanai nevar būt dzīves celšanas ideāls, izriet jau no tā, ka šāda cilvēka attiecība pret dzīvi laupa tam ne tikai katru aktīvitāti, bet arī pašu dzīves jēgu. Ja jau no visa jāatsakās, kam tad galu galā dzīvot? Tā tad nevar sludināt atteikšanos no visām tieksmēm, kas cilvēkā slēpjas. Starp tām ir tādas, kas nepieciešamas paša cilvēka dzimuma uzturēšanai, un tādas, kas cilvēci virza vienmēr augstāk savā attīstībā, pretim vienmēr lielākai pilnībai.

Cilvēka tieksmju un prasību iedalījumus pozitīvās un negātīvās redzam jau vidus laiku askētisma mācībā. Bet šī šķirošana visai primitīva: viss, ko prasa miesa, slikts; tas, ko prasa gars, labs. Saprotams, ka šāds vienpusīgs šķirojums nav reāls, un labi, ka cilvēka tieksmes bijušas stiprākas, kā šāda mācība, jo pretējā gadījumā cilvēce vairs nepastāvētu. Kad šī mācība bija savu uzdevumu veikusi, tai arī bija jānoiet no skatuves un jādod vieta citai, kuŗā pilnīgāki būtu līdzsvarotas cilvēka fiziskā un garīgā pasaules. Tas notika tā saucamo jauno laiku sākumā, un lūzuma spilgta illūstrācija ir renesanses laikmets, kad atkal atdzimst, gan jaunā veidojumā, antīkās pasaules dzīves prieks, kur arī miesai «tiek dots, kas miesai pieder».

Bet visai svarīgi šeit atzīmēt, ka vēl pagājušā gadsimta beigās latviešu ideoloģija bija pārsātināta šīs atteikšanās mācības, kas savā ziņā tuva askētisma sludināšanai, bet pavisam īpatnā, nezin vai citur vēl kur atrodamā «nacionālā» tērpā: no dzīves labumiem jāatsakās un pieticīgam jābūt, tikai par nākamo dzīvi un nevis par zemes lietām jādomā vienīgi latvietim, bet citiem nē. Ja mēs ar cieņu un apbrīnošanu atskatāmies uz vidus laiku askētiem, kas garīgo slāpju kvēlē, dziļi pārliecināti par savas mācības pareizību, vārdzināja savu miesu un paši aizgāja dzīvot alās un tuksnesī, tad nevarēsim gan ar šādu cieņu raudzīties uz tiem derētiem ganiem, kas vieniem sludināja pieticību un askētismu, lai paši varētu plītēt kopā ar otriem.

Daudz sarežģītāks ir jautājums, kā varēja rasties visai cienījami latviešu rakstnieki, kas arī pagājušā gadu simteņa otrā pusē sludināja atteikšanos un pieticību. Tas iztirzājams kompetentiem kultūrvēsturniekiem, bet varbūt pielaižams, ka šeit spēlēja lomu neliekuļoti pirmkristīgās draudzes ideāli. Šie rakstnieki, būdami paši ētiski ļoti augsti vērtējamas personas, un tāpēc baudīdami dibinātu laika biedru cie-

ņu, atstājuši vecākā paaudzē pārstāvjus, kas vēl tagad nopietni domā, ka latvietim nav viss tas pieejams, kas citiem atļauts. Šī ieskata indirektā ietekme, it kā tā atbalss, lielā mērā traucē pareizu dzīves vienkāršības aicinājuma izpratni, aizmiglo pareizās robežas vēlamā un peļamā starpā. Uz dzīves vienkāršību aicinātie, nemaz neiedziļinādamies aicinājuma saturā un nozīmē, saņem to ar neuzticību, jo paraduši šāda aicinājuma aizmugurē redzēt liekulību un savtīgus nolūkus.

Gluži tāpat nesen vēl, tautas šķelšanās laikmetā, tādām pat acīm raudzījās strādnieki uz visu, ko teica pilsoņi, turēdami tos pastāvīgi aizdomās, ka tie meklē savu, ne valsts vai visas tautas labumu, kaut arī viņi sludinātu visskaidrāko patiesību.

Lai uzmeklētu pareizās dzīves līniju, šai dzīvei vispirms jātic, tā jāmīlē un jāmeklē ceļi, kā to padarīt pilnīgāku, krāšņāku, spožāku. Šāda atziņa vienu par visām reizēm izslēdz un noliedz dzīves nicināšanu. Tā pavēl augsti vērtēt un godā turēt visus tos spēkus, tieksmes, prasības, dziņas un kaislības, kas uztur, dara lielu, vienmēr pilnīgāku, spēcīgāku, krāšņāku dzīvi. Tā pavēl nīst un iznīcināt visu to, kas var vājināt, aptumšot dzīvi, mazināt tās dzīvības spēkus, atņemt tai varenību un skaistumu, kas apdraud tās mūžīgo pastāvēšanu laiku laikos. Tā prasa atdot sevi dzīves celšanai. Šo ceļu gājusi dzīvība, dzīvā pasaule, instinkta un mums nezināmā, pašas Mūžības noliktā spēka dzīta un vadīta līdz tam laikam, kad cilvēkam uzausa dzīves jēgas atziņa. Un šai atziņai jāpapildina un nevis jāvājina dzīvības un dzīves uzturēšanas spēks.

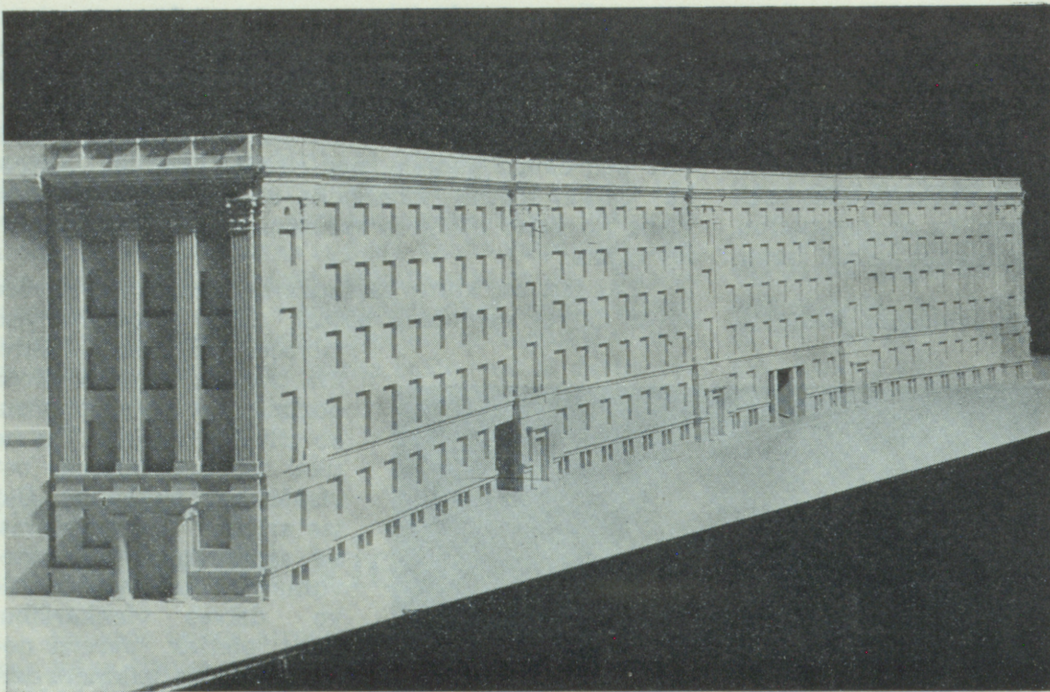
Galvas pilsēta valsts svētkos.

Bet ja nu dzīve jāceļ vienmēr augstāk, ja tā jādara vienmēr bagātāka un krāšņāka, ko tad nozīmē aicinājums uz dzīves vienkāršību? Vai tas nerunā pretim dzīves pamata nolikumam?

Skaidrību varam cerēt dabūt tikai, apskatot, kāds tad ceļš ejams, lai dzīvi celtu vienmēr augstāk. Laikam būs puslīdz pareizi teikts, ja sacīsim, ka viss tas, ko saucam par kultūru, garīgo un materiālo, nav nekas cits kā ceļš un tā meklēšana dzīves uzturēšanai un celšanai. Ja arī mums liekas, ka daudzreiz mēs kaut ko darām, nebūt nedomādami ar to iegūt kaut kādu labumu sev vai vispārībai, tad tomēr vēlāk izrādās, ka katrs pozitīvs darbs palīdzējis celt dzīvi. Piem., zinātnieks var ieinteresēties par kaut kādu dabas vai sabiedrisko parādību un, visu citu aizmirsdams, sākt to pētīt, pie tam pavisam bez nodoma darīt ar to kaut ko derīgu. Bet vienmēr izrādās, ka zinātnieka gaitās atziņas un atklājumi, dažreiz pēc daudz gadiem, nes cilvēcei svētību. Cilvēka garam īpatnā zinātgriba un pētīšanas kāre ir viens no dzīvi cēlējiem spēkiem, kas arī kādreiz ticis vajāts.

Lai tad nu kļūtu pārredzams, kādu ceļu cilvēce savas dzīves veidošanā gājusi, būtu jāapskata visa cilvēces kultūras vēsture, pie tam ne šaurā šī vārda nozīmē, bet aptverot visu, ko cilvēks radījis. Tas ne tikai īsā apcerējumā, bet vispār nav izpildāms. Bet tas arī nav nepieciešams, lai atrisinātu mūsu uzdevumu, t. i. izprastu pozitīvo dzīves vienkāršību. Tam pietiek pareizi nospraust mūsu laikmeta dzīves galveno virzienu.

Ja tikko atdūrāmies uz dzīves vienkāršības un dzīves krāšņuma pretrunu, tad tā viegli pārvēršas šķietamā, ja vērā ņemam, ka mums jāizšķir dzīve tās visumā no atsevišķā individa dzīves. Atkal varbūt nav gluži aplam teikts, ja visu vēsturi un sabiedriskās zinātnes nosauksim par pareizu attiecību meklēšanu individa, sabiedrības un tās daļu starpā. Un tas, kas izšķirošs mūsu jautājuma atrisināšanai, ir mūsu laikmeta šo attiecību uztvere. Tā ir: vienotā tauta nacionālā valstī. Tas nozīmē visu tautas elementu saskaņotu sadarbību visas tautas labā, nacionālās valsts rāmjos. Tā var būt produktīva tikai tad, kad atsevišķa locekļa intereses pakļautas visas tautas interesēm, bet šis loceklis ir pilnvērtīgs un pilntiesīgs savā vietā. Citiem vārdiem, veselais valda pār savām daļām. Ja tad nu paskatāmies, kādā attiecībā nonāk dzīves vienkāršība un dzīves krāšņums šādā organiskā sabiedrības celtnē, tad izrādās, ka to starpā pretruna izzūd, tie vairs nav pretstati, bet labi saskaņojami lielumi. Nācijas dzīves bagātība un krāšņums itin labi savienojami ar tās locekļu dzīves vienkāršību. Tas kļūst labi saprotams, ja salīdzinām šīs attiecības ar kāda cita vesela organisma attiecībām pret tā atsevišķām sastāvdaļām. Apskatīsim kādu koku ar tā saknēm, celmu, ziediem u. t. t. Kā vesels, tas var būt apbrīnojami krāšņs. Bet tā atsevišķās saknītes, tā lapas, tā ziedlapiņas var būt pavisam vienkāršas. Bet ja

Kā jaunā laikmeta liecinieces galvas pilsētā ceļas iestāžu varenās celtnes. Finanču ministrijas namu bloks.

tam jābūt; jo plašāks tā aploks, jo lielāka tam piekrīt bagātība, kas sasniedz savu augstāko mēru, kad šāds izpaudums skaŗ visu tautu un tās dzīvi gadu desmitos un simteņos.

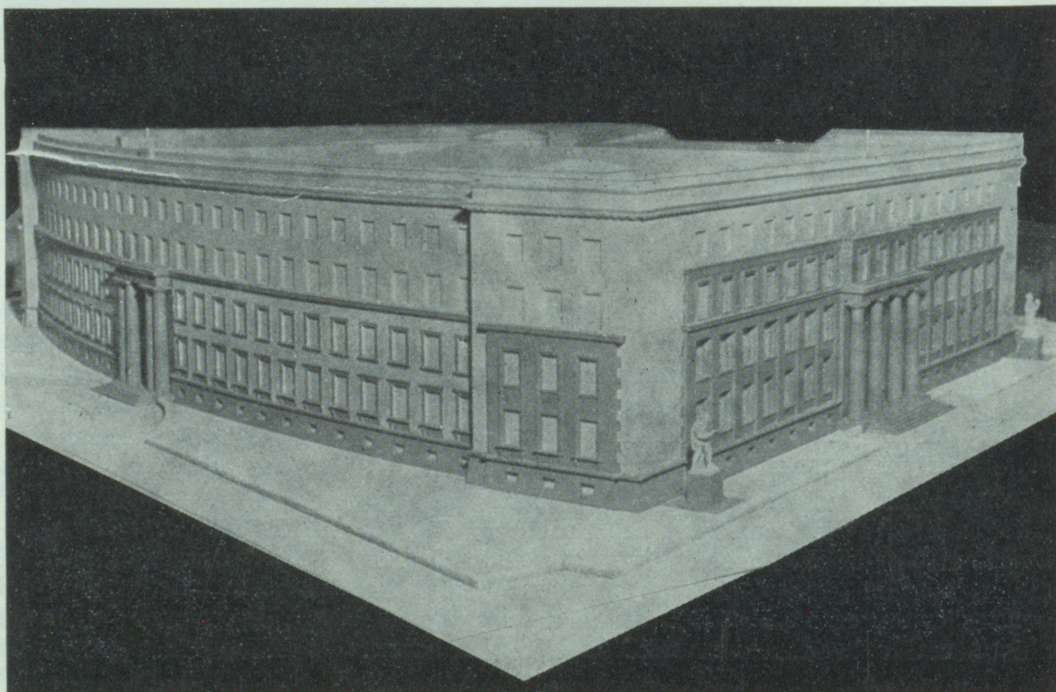
Šo dažādo iespējamību viena robeža, vissaurākais gadījums, tad būtu viss tas, kas skaŗ tikai vienas personas dzīvi, intereses un vajadzības, un pie tam tādas, kam tikai vienreizēja un īslaicīga nozīme. Tās būtu apmierināmas cik iespējams vienkāršiem līdzekļiem, bet tomēr neierobežojot individuālo spēju, rakstura, vispār personības attīstību. Tāpēc nevarētu uzskatīt par lieku greznību, izšķērdību neko tādu, kas nepieciešams fiziskās attīstības veicināšanai, garīgo spēju izkopšanai, mākslas gaumes un izpratnes izveidošanai, zināšanu un garīgā horizonta paplašināšanai. Bet visam tam nepavisam nav vajadzīgi ne no ēdieniem un dzērieniem lūztošie galdi, ne jaunākās modes tērpi, ne braukšana automobilī, ne viss tas, kam gluži ārīga un pārejoša nozīme, kas tikai domāts ārējam efektam un bieži, par spīti izdotajām lielām naudas summām, ir gluži bez gaumes.

Ja tagad pārejam no atsevišķa cilvēka uz kādu cilvēku kopu, piem., dzimtu, tad redzam, ka tai jau kā tādai daudz lielākas tiesības uz lielāku dzīves bagātību. Tā, ja ņemam dzimtas dzīvi ne tikai vienas paaudzes laikā, bet iepriekšējās un nākamās paau-

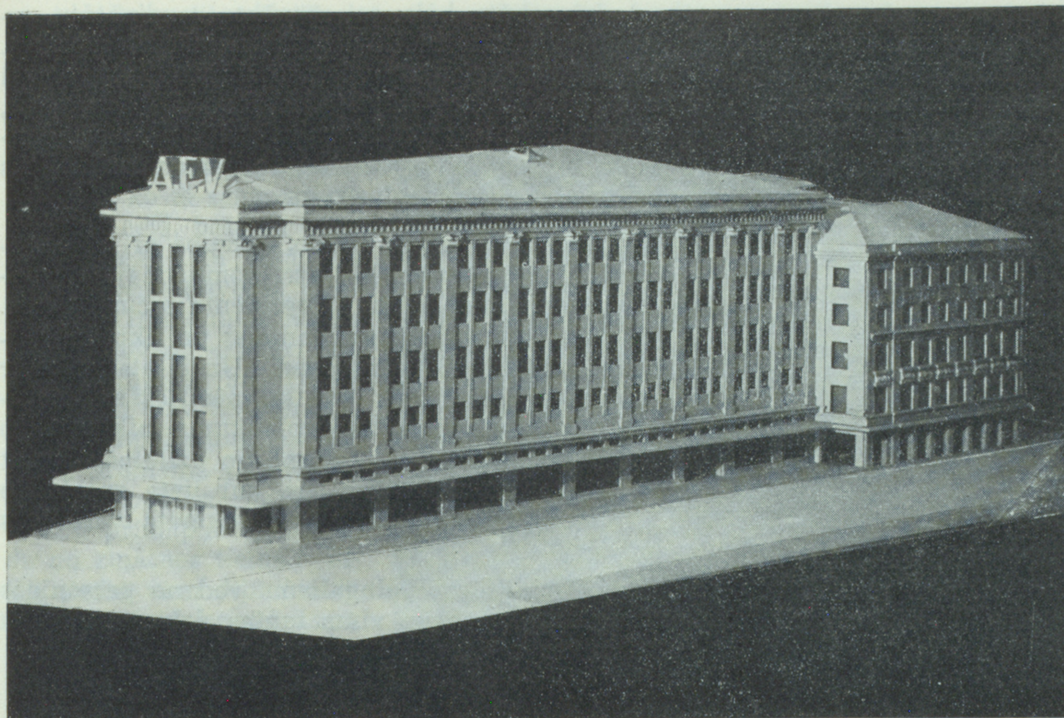
mēs iedomāsimies, ka tās apveltītas ar jūtām un domām, tad tās sajutīs katra atsevišķi koka apbrīnotāja priekšā tādu pat lepnumu un gandarījumu kā viss koks.

Šis jaunā laikmeta jaunais viedoklis, kuŗa pamatā nācijas kopības sajūta, interešu saskaņa, mērķu un centienu vienība, nu atļauj atrisināt daudzus jautājumus, kas agrāk likās neatrisināmi, pārvērst harmonijā to, kas agrāk likās nesaskaņa. Vienkāršību individuālā un šaurākas sabiedriskās vienības — dzimtas — dzīvē prasa daudzi apstākļi. Visus dzīves izpaudumus un parādības varam iedalīt vairākos nodalījumos, ņemot par dalīšanas pamatu vai nu to norises ātrumu laikā, vai arī to, ka tās skaŗ tikai vienu cilvēku, viņa dzimtu, pagastu, novadu vai visu valsti; vai tās vairāk ārīgās dabas jeb skaŗ iekšķīgus, dvēseliskus pārdzīvojumus; vai tās ātri pārejošas, šodien pārdzīvojamas, rīt jau aizmirstas, jeb tām ilgstošā nozīme: tās var skārt divas, trīs paaudzes, gadsimtus, kļūt mūžīgas.

Ja mēs šādā skatījumā aplūkosim dažādas dzīves parādības un izpaudumus, un no mūsu dzīves izpratnes pamatviedokļa izejot novērtēsim, cik lielas tiesības katram no tiem uz krāšņumu un bagātību, tad diezgan viegli nonākam pie šādas likumības: jo šaurāks laikā un telpā kaut kāds dzīves izpaudums, jo vienkāršākam

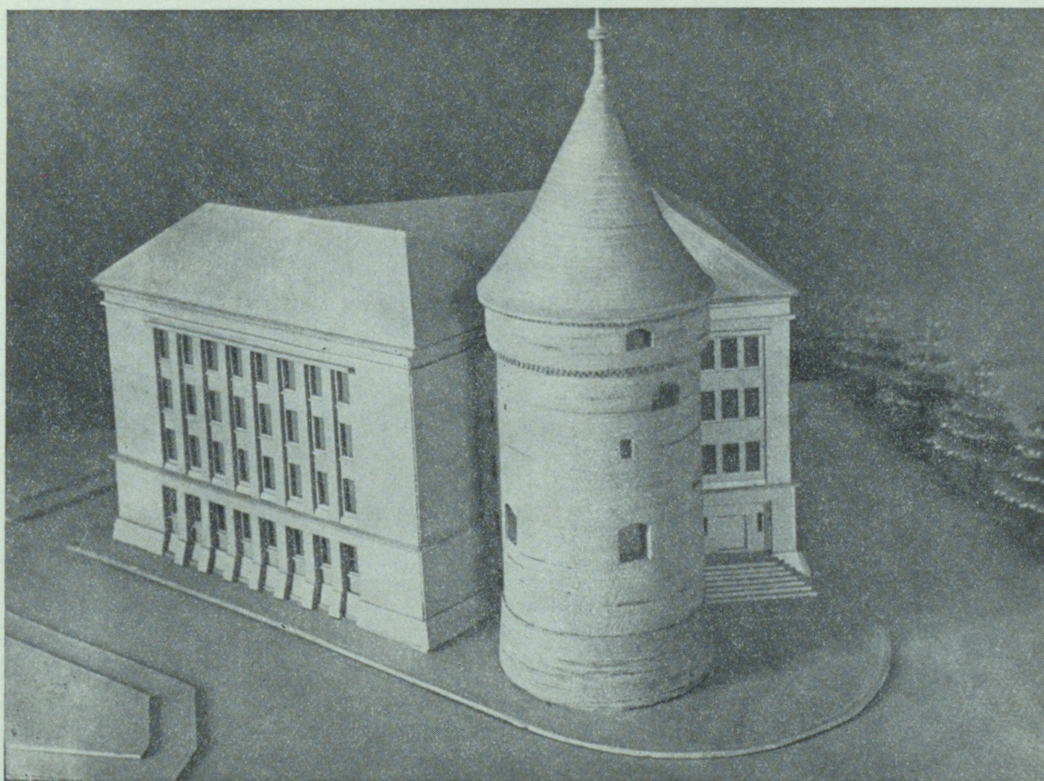
Taisnības sargātāja — tiesu pils.

Armijas Ekonomiskā Veikala jaunceltne. Godīgums un lietpratība latvietim pašķir ceļu arī tirdzniecībā.

dzes arī pieskaitām šīs dzimtas sastāvdaļām, tad katras paaudzes pienākums padarīt daiļāku, pievilcīgāku dzimtas mītni, vai tas nu būtu, piem., iegādājoties ar labu gaumi izvēlētu dzīvokļa iekārtu, vienu otru mākslas darbu, jeb it īpaši izveidojot dzimtas nekustamo īpašumu, piem., lauku mājas, lai tās būtu jauks un veselīgs miteklis paaudžu paaudzēm. Tāpēc skaisti un izturīgi celtās ēkas, saprotams, stingri ievērojot to sakārtojumā lietderību, skaisti apstādījumi, pat par parku izveidotās birstalas un mežiņi atkal nav lieka greznība, bet gan ienes lielu dzīves prieku, stiprinā un nodrošina dzīvi, dodot ar savu krāšņumu baudījumu, ko nevar atvietot lētas izpriecas. Mums ikvienam dzimtenē ir kādi mīļi stūrīši, ar kuŗiem mūs saista dažādas atmiņas. Ja nu šādi stūrīši būs padarīti daudzkārt skaistāki, ja dzimtā sētā būs uzkrāts lielāks daudzums dažādu vērtību, kas kā ģimenes dārgumi, atmiņām un tradicijām apvīti, pāries no paaudzes uz paaudzi, cik daudz bagātāka tad kļūs mūsu personīgā dzīve, cik daudz ciešāki saaugsim mēs tad ar mūsu dzimto sētu, cik daudz pieaugs mūsos spēks to sargāt, glabāt un vienmēr daiļāku veidot! To mēs arī redzam pie tādām tautām, kas bijušas par mums laimīgākas tajā ziņā, ka tās varējušas brīvi veidot savu dzīvi un kultūru, un to zemēs nav pāŗa reizes gadu simtenī iznīcinātas visas uzkrātās kultūras vērtības, un nacionālā gaume nav svešu ietekmju kropļota. Ar kādu mīlestību un rūpību tur glabā un kopj dzimtas dārgumus, pūloties tos pat visgŗūtākajos apstākļos noturēt savās dzimtas rokās!

Ja nu no dzimtās sētas spersim soli tālāk un pieskārsimies dzīves veidojumiem, kam vēl plašāka nozīme, piem., kaut kādām sabiedriskām celtnēm, tad viegli pārliecināties, ka šeit uzstādītā principa pareizība vēl skaidrāki redzama. Tā, ja, piem., apskatīsim kādu skolu, tad ikvienam acīm redzams, ka tur, kur aug un briest garīgi un miesīgi mūsu vislielākais nacionālais dārgums, mūsu nākotne, mūsu bērni, nekas nevar būt par daudz krāšņs, par daudz ērts, lai tik mums pietiktu līdzekļu tādas gaismas pilis celt. Tās, pirmkārt, ceļ plašai apkārtnei, ceļ daudzām paaudzēm, un tur liek pamatus nācijas dzīves tālākai celšanai. Tāpēc šeit jādomā ne tikai par lietderību, par higiēniskiem darba apstākļiem, bet arī par skolu izdaiļošanu ar labiem, īstas mākslas

Latviešu varoņgara liecību krātuve — kaŗa mūzejs.

darbiem, lai daiļuma sajūta jau no mazām dienām ieaugtu nākamos latviešu zemes saimniekos. Tāpēc nav ne izšķērdība, ne lieka greznība, ja pēc 1934. g. 15. maija gan kultūras fonds, gan pašvaldības rūpējas par skolu izrotāšanu mākslas darbiem.

Gluži tikpat motīvēta citu sabiedrisko celtņu, dārzu un parku izdaiļošana, jo tā ir visas mūsu dzīves krāšņuma celšana. Un ja mēs beidzot paceļamies līdz tādām nacionālām dzīves virsotnēm, kas skaŗ visu tautu un valsti, kas skaŗ tautas lepnumu un godu, tās jaunradīšanas spējas, tās nacionālā ģenija izpaudumus, tad mēs vairāk kā jebkad redzam lielu līdzekļu izlietošanu attaisnotu. Pirmkārt, jau daudzām grandiozām celtnēm liela praktiska nozīme valsts aparāta labai un pareizai darbībai. Šīs celtnes ir arī visas tautas, t. i. katra valsts iedzīvotāja īpašums. Tās tā tad ikvienu no mums padara bagātāku. Bet kultūras tautai ir arī vēl citas prasības. Tā ceļ tādas celtnes, kam nav nekādas praktiskas nozīmes, bet kuŗu nolūks kalpot tikai nācijas dzīves krāšņumam, jo bez tādām celtnēm jeb citiem dzīves izpaudumiem (piem., lieli nacionālie svētki un svinības) dzīve būtu bāla, tai aptrūktu mudinātāju, ierosinājumu, tautas radītājs spēks neizlietots apsīktu. Dažreiz šādu veidojumu ierosinātājus apkaŗo, vai vismaz apšauba ierosinātā vajadzību. Bet kas teiks, ka nevajadzēja celt Brāļu kapus vai Brīvības pieminekli? Mums priekšā vēl lielāks nacionāls, idejisks veidojums — Uzvaras laukums.

Bez šaubām, ir skeptiķi, kas apšauba arī tā celšanas vajadzību. Bet tos ļoti ātri apmulsināja un apklusināja tautas atsaucība Prezidenta aicinājumam. Īsā laikā saziedotas milzīgas summas un tikpat strauji norit loterijas ložu pārdošana. Un šī atsaucība ir visstiprākais pierādījums tam, ka mēs tiešām pārdzīvojam lielu latviešu tautas uzplaukuma laikmetu, jo tas rāda, ka tauta visā plašumā un dziļumā izprot dzīves krāšņuma vajadzību tur, kur lieta grozās ap nācijas pašapziņu, lepnumu, ap laikmeta varenības izpaudumu.

Ceļš uz kultūras kalngaliem ved no personīgās dzīves vienkāršības uz visas tautas dzīves spožumu un krāšņumu.

Prof. Teodors Celms

Cēlonība un mērķtiecība sabiedriskos notikumos

Katrai bez izņēmuma parādībai ir savs cēlonis un savas sekas — to izsaka cēlonības (kauzalitātes) princips. Tāpēc arī sabiedriskā dzīve jādomā kā cēlonībai viscaur pakļauta. Jautājums ir tik par to, vai sabiedriskā dzīvē reālizējas arī mērķtiecība (finālitāte, teleoloģija).

Nepareizi ir domāt tā, kā tas dažreiz gan ir ticis domāts — ka cēlonība un mērķtiecība viena otru izslēdz. Mērķi paši sevi nevar reālizēt, bet gan tos reālizē kāds cēlonisks sakars, un proti, tā, ka līdzeklis ir tas cēlonis, kas rada mērķi kā savas sekas. (Filozofa Kanta piemērs: mājas celšana ir līdzeklis, ar ko, kā cēloni, panāk mērķi — īres naudu, kā sekas.)

Atjaunotā hercogu laiku osta Zemgales sirdī, Jelgavā.

Mērķtiecība parādību pasaulē tā tad ir domājama tikai kā virsbūve virs to reālizējošās cēlonības. Ja katru mērķtiecību noliedz un zināmai parādību joslai pieiet tikai ar cēlonības jēdzienu, tad ir darīšana ar tā sauc. tīri mēchanistisko uzskatu.

Attiecībā uz sabiedriskiem faktiem var trejādā veidā uzstādīt mērķtiecības problēmu:

I. Vai sabiedriskā dzīve ir pakļauta kādiem pāri cilvēku dzīvei stāvošiem, tai transcendentiem mērķiem, citādi sakot: tādiem mērķiem, kas stumj cilvēci pāri tās robežām?

Lielākais Apgaismības laikmeta dzejnieks Lesings (ko nedrīkst sajaukt

ar tagadnes filozofu Teodoru Lesingu) gan apgalvoja savā rakstā «Erziehung des Menschengeschlechts» (1780), ka cilvēce attīstoties pēc Dieva plāniem, ko tā saņemot atklāsmes ceļā, bet jau viņa laika biedrs un viens no vislielākiem cilvēces filozofiem - Immanuels Kants (1724.—1804.) — pārliecinoši parādīja, ka Dieva eksistence nav ne pierādāma, ne apgāžama, un ka tāpēc problēma par Dieva eksistenci, viņa mērķiem u. t. t. principiāli jāaizraida no zinātnes ticībā. Tikai ticībā vien dibināta ir arī, piem., kristiānisma pārliecība par to, ka Dievs ir pasauli radījis un to vada visās tās gaitās un, tā tad, pēdējā aprēķinā ņemot, vada arī cilvēku sabiedrisko dzīvi.

Tilts pār Salacu. Jaunie dzelzceļi un šosejas cels rosību laukos.

Minētās transcendentās mērķtiecības problēmā tā tad zinātnei jāatturas no spriešanas.

II. Vai sabiedriskos notikumos reālizējas kāda tāda mērķtiecība, kas gan nestumj to pāri pašai cilvēcei un tā tad ir immanenta, bet tomēr nav cilvēku gribas mērķtiecība — līdzīgi, piem., tam, kā dzīvnieku instinkti dzen uz individa un sugas saglabāšanas mērķiem, kas tomēr nav dzīvnieku apzinātās gribas mērķi un kuŗu virzienā dzīvnieki tiek stumti neatkarīgi no to apziņas un gribas? Tāda dzīvei immanentas, kaut gan ārpus cilvēka gribas stāvošas mērķtiecības problēma jau var tikt apspriesta zinātnē.

Atrisinājumu ziņā ir zīmīgs sekojošais. Līdz pat XX g. s. sākumam Vakar-Eiropā valdīja tā sauc. progresa teorijas saskaņā ar kuŗām cilvēces evolūcija ir ceļš uz augšu, uz lielāku pilnību, uz vērtību pieaugumu. Daži domātāji šī progresa mērķi iztulkoja kā vislielākā cilvēku vairuma vislielāko laimi, citi — kā brīvību un taml. Ļoti raksturīgi, ka arī vēsturiskais materiālisms, t. i. marksistiskā vēstures un sabiedrības izpratne, kas citādi stāv tik asā pretrunā ar citām mācībām, tomēr noteikti ir īpatnējs progresa teorijas veids: vēsturiskās attīstības gala mērķis te tiek redzēts sociālistiskā sabiedrības iekārtā. Pie tam tiek apgalvots, ka cilvēce šim mērķim tuvojas neatkarīgi no tam, vai paši cilvēki to grib vai negrib.

XX g. s. lielās vēsturiskās katastrofas, kas vēl nekādā ziņā nav galā, ir stipri izļodzījušas arī progresa teorijas pamatus. Cik zīmīgi, ka taisni mūsu dienās ir radies visspilgtākais pretstats vairāk kā divus gadu tūkstošus Vakar-Eiropā valdījušām progresa teorijām — tā sauc. dekadences teorija, kas cilvēcē redz nevis ceļu uz augšu no dzīvniekiem, bet gan — uz leju, un sakarā ar to atrauj cilvēkam «radības vaiņagojuma» cieņu, apzīmogojot to ar komplimentu «zemzvērs». Visā tai apm. 10.000 gadu ilgā cilvēces gaitā, ko kaut cik atsedz zinātniskā vēsture un aizvēsture, dekadences teorijas priekšstāvji redz neatturamu pagrimšanu (dekadenci), kuŗā sabiedriskā dekadence ir viens no vispārējās dekadences akordiem. (Tuvāk par dekadences teoriju sk. T. Celma «Tagadnes problēmas». I, II, vai III izd., lapp. 18—21)

Apdomīgākie, galējībām nepakļautie zinātnieki mēdz apgalvot, ka nevarot runāt ne par visas cilvēces progresu, ne pagrimšanu, bet gan esot jāatzīst daudz sarežģītāka attīstības gaita: progress vienā cilvēces daļā un laikmetā varot būt vienlaicīgs ar uz vietas stāvēšanu (stagnāciju) un pat pagrimšanu (dekadenci) citās. (Tuvāk par Vakar-Eiropas pašreizējo stāvokli sk. jau minētā T. Celma grāmatā pirmo rakstu «Kultūras krize tagadnes Vakar-Eiropā», lapp. 3—67.)

III. Vai sabiedriskos procesos var reālizēties cilvēka gribas mērķi?

Šo mērķu pastāvēšanu neviens nevar noliegt, jo tie ir tieši konstatējami cilvēka gribas pārdzīvojumos. Jautājums ir tikai par to, ciktāl šie gribas mērķi faktiski var piepildīties.

Lai cik stipri cilvēks arī gribētu, viņa mērķi paši sevi reālizēt nevar. Ir vajadzīgs laist darbā lielāku vai mazāku gribas spēku, kas, reāls psīchisks faktors būdams, var novest pie vēlamiem mērķiem, un proti tā, ka šis gribas spēks ir cēlonis — līdzeklis, kas rada sekas — mērķi. Ieslēgdams savu gribas spēku savu gribas mērķu kalpībā, cilvēks darbojas tāpat, kā, piem., techniķis ieslēdz noteiktus dabas spēkus, lai ar to cēlonisko darbību reālizētos zināmi techniski mērķi (piem., lai ar elektrības ieslēgšanu sāktu darboties kāda mašīna u. t. t.).

Ja cilvēka gribas spēks būtu vienīgais cēloniskais faktors, tad, pietiekošā stiprumā būdams, tas gribas mērķus vienmēr arī varētu reālizēt. Īstenībā tomēr ir tā, ka šis gribas spēks ar savu cēlonisko funkciju krīt veselā tādu cēlonību ņudzeklī, kas stāv

ārpus gribas un tāpēc ir saucamas gribas apstākļi. Pēdējie var būt vai nu tādi, kas darbojas vienādā virzienā ar gribas spēku, vai arī — kas, par nožēlošanu, pārāk bieži tā ir — darbojas gribas spēka cēlonībai pretim. Ja šo pretdarbīgo apstākļu cēloniskais veikums ir pietiekoši liels (samērā ar gribas spēku), tad griba tiek nostumta no sava sākotnējā virziena un gribas faktiskais panākums nesaskan ar tās mērķī paredzēto. Tieši attiecībā uz šo sūro patiesību ir radies vecais izteiciens: cilvēks domā, Dievs dara. — Atrašanās tāda panākuma priekšā, kas sākumā nebija paredzēts, var vest pie jauna, pašreizējai situācijai gan piemērota, bet sākumā neparedzēta mērķa uzstādīšanas. Tā sasniegšanai darbā laistais gribas spēks var savukārt tikt novirzīts, sakarā ar ko cilvēks uzstāda atkal kādu citu mērķi u. t. t., u. t. t. Beigu beigās tāpēc var izrādīties, ka tā mērķu virkne, ko cilvēks sākumā bija projektējis, ir pavisam citāda nekā tā, kas vēlāk faktiski uzstādīta, t. i., ka gribas darbības laukā var dzimt mērķi, kas sākumā nemaz netika paredzēti.

Tikko aprakstīto, gribas darbību pārvaldošo principu filozofs Vunts (Wundt) sauc par mērķu heterogonijas principu. Īsumā formulējot to var izteikt sekojošos divos momentos: 1) kā faktiskais panākums ne vienmēr atbilst gribētam; 2) ka vēlāk uzstādītie mērķi ne vienmēr atbilst sākumā paredzētiem.

Nav šaubu, ka šis princips var radīt cilvēkam milzīgas grūtības un pat būt tam liktenīgs. Un tomēr — ir jāatzīst tas, ko uzsver pats Vunts, un proti: ka šis princips ir arī svētīgs tai ziņā, ka tas izrauj cilvēku no sastinguma trafaretās dzīves formās, spiežot viņu mainīt savas darbības virzienu. Tāpēc Vunts šo principu uzskata par atsevišķu momentu daudz plašākā principā, ko viņš sauc par dzīves jaunradošās sintezes principu.

Mērķu heterogonijas principa liktenību spilgti raksturo sekojošs notikums Latvijā, 1932. g. vasarā. Gribēdami sumināt savu kollēgu, kas kādā brīvdabas izrādē provincē sevišķi sekmīgi bija veicis savu lomu, aktieri to pēc izrādes bija svieduši gaisā. Sumināmais pie tam bija tik liktenīgi kritis no suminātāju rokām, ka pārlauzis sev kaklu un vēlāk, slimnīcā, miris. Vienu var droši teikt: lai kādi arī bijuši suminātāju mērķi, tie nekādā ziņā nesaskan ar to, ko tie faktiski panāca, un nesaskan ar vēlāk, pēc nelaimīgā kritiena, uzstādītiem mērķiem: nebija taču nevienam paredzēta taisni tāda mērķu virkne, kāda vēlāk tika izvirzīta: vest nelaimīgo pie ārsta, ievietot tādā un tādā slimnīcā, tad un tad viņu apglabāt, tādā un tādā kapsētā u. t. t.

Lielos sabiedriskos un vēsturiskos notikumos mērķu heterogonijas principa loma izceļas sevišķi spilgti. Gribai ārējie apstākļi te ir ārkārtīgi sarežģīti un grūti aprēķināmi, mērķu cīņās te sastopas milzīgs vairums cilvēku. Tāpēc arī sasniegumu novirzījums ir sevišķi jūtams un bieži liktenīgs. Tas lieku reizi rāda, cik atbildīga ir sabiedrskā darbība: pat pie vislielākās lietpratības un uzmanības te var izraisīties spēki, ko vēlāk vairs nevar savaldīt un kas pašiem to izraisītājiem var pāraugt pār galvu, aizraujot tos viņu gribai pretējā virzienā. Vai, piem., Franču revolūcijas vadoņi varēja gribēt taisni tādu šīs revolūcijas gaitu, kas vēlāk tik daudzus no viņiem noveda pie giļjotīnas? Vai Trockis, viens no visenerģiskākiem kommūnisma pamatlicējiem Krievijā, varēja gribēt, lai šis kommūnisms to vēlāk izstumtu ēmigrācijā? Vai viņa līdzstrādnieki Zinovjevs, Kameņevs u. c. varēja gribēt, lai viņu pašu nodibinātā Krievijas iekārtā tie vēlāk tiktu nošauti?

Sevišķi daudz un spilgtu piemēru mērķu heterogonijas principa lomai dod kaŗu vēsture. Pat visaugstākā mērā kvalificētas, disciplinētas un ar vislabākiem ieročiem apgādātas kaŗavīru masas nevar garantēt pilnīgu iepriekšēja kauju plāna izvešanu: pretējā pusē tiek darīts viss, lai šo plānu izjauktu. Bez tam ārkārtīgs vairums nejaušību taisni kaŗa apstākļos var spēlēt sevišķi liktenīgu lomu.

Bet kas tad ir nejaušība? Tās ir tādi ārpus gribas plāniem stāvoši apstākļi, kas iepriekš nav paredzēti un kam griba, tā tad, nav varējusi kaut cik piemēroties. Taisni tāpēc, ka tās gribu atrod sev nepiemērotu, to ietekme uz šīs gribas plāniem var būt tik liktenīga, un tāpēc nav arī jābrīnas, ka tik bieži, pārāk bieži mazs neparedzēts cinītis gāž milzīgu vezumu.

Pret mērķu heterogonijas principu var grēkot divējādi: teorētiski (t. i. atziņā) un praktiski. Praktiskā kļūda te tāda, ka pārvērtē gribas spēku, nepietiekoši respektējot tādu apstākļu iespējamību, kas var darboties pretēji šim gribas spēkam; citādi sakot: pārmērīgi tic gribas spēkam, nerēķinoties ar dzīves nopietnību, kas bieži vien ir pārāka par katru gribas spēku. Tādā kļūdā parasti krīt jaunekļīgais ideālisms, bet tāpat arī tie kaŗavadoņi, kas paļaujas tikai uz kaŗavīru lielo cīnīties gribu. Te nedrīkstētu aizmirst veco patiesību, ka «arī varoņiem ir neiespējamais.» Mērķu heterogonijas principa neievērošana atziņā var novest arī pie ļoti rupjas, kaut gan bieži sastopamas teorētiskas kļūdas, ko pats Vunts formulēja tā: panākumu pārtulkošana mērķos (Umdeutung der Erfolge in Zwecke). Šai kļūdā krīt tādējādi, ka visu gribas faktisko panākumu uzskata par gribētu, t. i. par tādu, kas ar nodomu izdarīts. Attiecībā uz augstāk minētiem piemēriem tad būtu jāspriež tā, kā aktieri ir gribējuši savu kollēgu tādā un tādā veidā nonāvēt, vest pie tāda un tāda ārsta, likt tam nomirt tādā un tādā slimnīcā, apglabāt tādā un tādā kapsētā u. t. t.; ka daudzi franču revolūcijas vadoņi ir gribējuši, lai tos vēlāk giļjotinē; ka Trockis gribējis, lai to, kā ēmigrantu, izdzen no Krievijas u. t. t., u. t. t.

Taisni attiecībā uz sabiedriskiem un vēsturiskiem notikumiem, kuŗos, kā jau aizrādīts, mērķu heterogonijas principam sevišķi liela loma, jāsargās grēkot pret šo principu. To gan, par nožēlošanu, tik bieži dara, piem., apspriežot lielus sabiedriskus un vēsturiskus notikumus, prasa pēc cilvēkiem, kas tos taisni tādā veidā gribējuši, kādi tie faktiski iznākuši, t. i. pārtulko faktiskos panākumus cilvēku nodomos. Protams, nepareizi būtu arī pieņemt, ka cilvēki, kas tajos piedalījušies, nekā nav gribējuši. Taisni otrādi — tie dažreiz ir veduši ļoti enerģisku, pat izmisuma pilnu cīņu par savas gribas mērķiem. Bet — saskaņā ar mērķa heterogonijas principu — iznākumi ir bijuši citādi nekā gribēts. Ja cilvēki citādi būtu gribējuši, arī faktiskie panākumi būtu citādi, lai gan arī tie savukārt nesaskanētu ar gribēto.

Ja, piem., arī ir varbūtīgi, ka dažiem Pasaules kaŗš ir bijis vēlams, droši tomēr var teikt, ka tie nav

šo kaŗu taisni tādu iedomājušies, kāds tas īstenībā iznācis: lielākā daļa no tiem, uz ko šai ziņā varētu krist aizdomas, taču paši tika dragāti notikumos, kas radās Pasaules kaŗa beigās un pēc tā. Savā slavenā romānā «Kaŗš un miers» Tolstojs aizstāv pārliecību, ka Maskavas ugunsgrēks 1812. g. nav bijis ne krievu, ne franču gribēts, un ka tāpēc esot vēsturiskās domāšanas kļūda, meklēt te vainīgo. Neatkarīgi no tā, vai Tolstoja uzskats pareizs vai nē (par ko var spriest vienīgi vēsturnieki), ir tomēr jāatzīst, ka Tolstojs ar lielu pārliecinātību ir parādījis kļūdas iespējamību, kāpēc arī var atsaukties uz viņa domām, kā uz piemēru. Viņa paša vārdi skan tā: «Krievi apvainoja francūs, franči krievus Maskavas nodedzināšanā ar nodomu; bet Maskava nodega tāpēc, ka savu iedzīvotāju atstāta un neuzmanīgi ar uguni apejošos kareivju ieņemta, tā bija stāvoklī, kādā katrai koka pilsētai būtu jānodeg.»

Lielo sabiedrisko un vēsturisko notikumu vaininieku meklēšanā tā tad jābūt ļoti uzmanīgiem. (Tuvāk par gribas mērķu lomu dzīvē sk. T. Celma grāmatā «Tagadnes problēmas», rakstu «Mērķi un cēloņi cilvēka dzīvē».)

Attiecībā uz sabiedriskām zinātnēm pats mērķu heterogonijas principa formulētājs Vunts izteicas tā, ka te cēloniskais apskatījums vienmēr būšot pārsvarā par finālo (teleoloģisko), un tāpēc, kā sabiedriskos notikumos sastopoties liels cilvēku vairums, un kā ļoti daudzās individuālmērķtiecības bieži vien nedodot nekādu sabiedrisku mērķtiecību.

Lauku māja — tautas spēku avots.

Lai atvieglotu tikko izteikto Vunta domu saprašanu, var tās papildināt ar tādu izteicienu: ... līdzīgi tam, kā atsevišķu mūziķu partijas, lai cik labi arī katra no tām pati par sevi būtu nospēlēta, nedod kopējas mūzikālas vienības, bet gan vienkāršu toņu chaosu, ja šo mūziķu partijas nav bijušas pietiekoši saskaņotas viena ar otru.

Attiecībā uz cilvēka gribas mērķu lomu sabiedriskā dzīvē var izteikt sekojošu svarīgu atzinumu: jo mazāks pēc saviem apmēriem un mazāk sapīts ar citiem ir kāds sabiedrisks fakts, jo relātīvi lielāka tajā var būt gribas mērķu loma; jo lielāks kāds sabiedrisks fakts, jo lielāku cilvēku daudzumu tas aptveŗ un jo sarežģītākās attiecībās ar citiem faktiem tas atrodas, jo mazāka tajā gribas mērķu loma. Tāpēc, piem., privātā saimniecība daudz labāk pakļaujas cilvēku mērķiem nekā veselas valsts saimniecība, kamēr pasaules saimniecību līdz šim vēl nekādi nav izdevies (un laikam arī nekad neizdosies) plānveidīgi regulēt.

No šejienes kļūst saprotams, kāpēc mūsu dienām tik raksturīgās, milzīgas cilvēku masas aptveŗošās sociālās kustības tik grūti pakļaujas pašu šo kustību vadītāju mērķiem, neskatoties uz dažreiz pat tik nežēlīgiem līdzekļiem, kādus šie vadītāji laiž darbā savu plānu sasniegšanai.

Sevišķi svarīgs šķērslis gribas mērķiem ir tā iekšējā berze, kas strauji pieaug līdz ar sociālo parādību masifikāciju. (Tam ir sava analoģija arī dabas parādībās. Ja, piem., viens zirgs spēj vilkt, caurmērā ņemot, vezumu ar kravu a kg, tad divi nevar vilkt divreiz, trīs zirgi — trīsreiz vairāk u. t. t., jo daļa no spēka tiek patērēta uz to, lai zirgi turētos kopā. Un tūkstots zirgu, droši vien, nevilks vezumu ar tūkstošreiz lielāku kravu, bet stumdīsies uz vietas. Tāpēc braucēji jau sen, tīri praktiskas taustīšanas ceļā, ir atraduši robežas, pāri kuŗām iejūgto zirgu skaita kāpināšana vairs nav izdevīga.)

Tā tad, ja vecais izteiciens «vienībā — spēks» arī ir pareizs, tad tikai zināmās robežās, ko tagad sāk atzīt arī daudzi sociālo kustību vadoņi. Tādas vienības, kas aptveŗ pārmērīgas cilvēku masas, uzrāda tik lielu iekšējo berzi, ka nereti kļūst jau ļoti nespēcīgas. Šai ziņā mazās valstis noteikti ir labākā stāvoklī kā lielās. Tas nenozīmē, ka citādā ziņā (piem., kaŗa gadījumā) mazo valstu stāvoklis nevarētu būt sliktāks par lielvalstu stāvokli.

Ļoti zīmīgi, ka krievu ēmigrācijas militārais rakstnieks Eruā, savā daudzējādā ziņā sensācionālā grāmatā «Milzu pulki» (sk. Geruā, Polčišča, Rossijsko-Bolgarskoje Kņigoizdateļstvo, Sofija, 1923; grāmata parādījusēs arī franču valodā) aizrāda, ka moderno laiku armijas, sakarā ar to straujo masifikāciju, topot arvien mazāk komandējamas (t. i. gribas mērķiem pakļaujamas), un tāpēc pārāk bieži dodot rezultātus, kas pilnīgi pretēji tiem mērķiem, kādiem armijas veidotas. Bet — tas jau ir problēma, kas iederas militāro zinātņu kompetencē. Eruā domas te tika aprādītas tikai kā zīmīgs piemērs.

Pulkvedis-ltn. K. Kārkliņš

Technikas nozīme karā

Kur ir karš, tur ir cīņa, un kur ir cīņa, tur ir divas pretējas puses, kas cīnās. Un ja mēs šai cīņā gribam runāt par technikas nozīmi, tad mums jārāda tās nepieciešamība šādā sadursmē.

Pirms tam mums vēl jāsaka, ka, kur ir dzīva radība, tur ir cīņa, un dzīve nav domājama bez cīņas. Un saka, ka cilvēks dažreiz esot visbriesmīgākais starp radījumiem, un tāpēc cīņa cilvēku starpā ir arī visniknākā.

Un varētu gandrīz teikt, ka radības attīstības gaitā cilvēks tāpēc nostājies uz divām kājām, lai atbrīvotu rokas (priekšējās kājas) labākai un veiklākai cīņai, kur vairs nepietika ar zobu asumu un ķermeņa svaru. Un šis moments bija liktenīgs technikas attīstībai cīņas vajadzībām. Šis fiziskais ķermeņa spēks un veiklība ne visiem individiem bija vienādi veidoti. Līdz ar novērošanas spēju pieaugšanu, cilvēks redzēja, ka daži dabas spēki var cilvēkam kaitēt: nejauši krītošs akmens uzkrīt kādam uz galvas un to nosit; koks gāžas, uzkrīt virsū, un tas pats iznākums; cilvēks klūp, sasitas un netiek vairs augšā. Doma prātā: ja mani spēki un roku spars vājāki, nekā manam pretiniekam, kāpēc lai es pats neierosinātu šādu akmeņa un koka iedarbību pret manu pretinieku, kāpēc lai es pats nesagatavotu pretiniekam kādu šķērsli, kur tas kluptu, un kur tad es to vieglāk pievārētu? Bet ne katrs akmens un koks piemērots šādai darbībai; kāpēc lai es tos nepielāgotu savas rokas spējām, un tos zināmā mērā nepielāgotu cīņas darbībai? Še sākas technika cīņas vajadzībām.

Valsts Prezidents šo pieminekli 31. oktobrī atklāja Sudrabkalniņā pie Rīgas.

Bet katram uzbrukumam pretdarbojas aizstāvēšanās. Fiziski stiprie jūtas apdraudēti no vājākiem. Tāpēc bija vajadzīgs uzskats, ka tā ir gļēvulība cīnīties ar šādiem ieročiem, jo drošsirdīgie iet uz tiešu saķeršanos cīniņā; šis uzskats bija vajadzīgs, lai izsistu šos ieročus vājākam (bet varbūt gudrākam) no rokām. Tak šā uzskata pastāvēšanai nebija dabīga pamata.

Nemēģināsim uzskaitīt dažādus tuvcīņas līdzekļus; to ir daudz, un tie ir ļoti dažādi, atkarībā no laikmeta un no attīstības. Ja jau cilvēka prāts bija sācis strādāt šai virzienā, tad apstājas vairs nevarēja būt.

Ne katrreiz gribējās ienaidnieku laist tik tuvu klāt. Pirmais mēģinājums bija ar šo pašu roku: nepaturēt ieročus rokā, bet laist tos ienaidniekam pretim, t. i. metot. Saprotams, ka tā tālu nevarēja sniegt. Un še atkal nāca palīgā dažādas ierīces, stopi, katapultes u. c., kas šo attālumu padarīja lielāku, un kas pieļāva lietot smagākus metamos. Tā veidojās metamo ieroču grupa.

Kādu posmu mēs arī neņemtu, uzbrukuma līdzekļu veidošanās ierosina aizstāvēšanās līdzekļu radīšanu: vairogi, bruņas (ne jau uz reizi metalla), mūŗi.

Jau šo ieroču attīstības laikā vērojam kā individuālos ieročus, tā arī zināmas kopas ieročus, piem. katapultas. Ieročus pielietojot lielākās ļaužu grupās, cīņa izvērtās par karu.

Cenšanās sist ienaidnieku uz vienmēr lielākiem attālumiem izsauca šaujamo ieroču parādīšanos. Neder vairs iepriekšējā laikmeta aizstāvēšanās līdzekļi. Krīt pīšļos viduslaiku bruņās kaltais bruņinieks. Sabrūk nepieejamās klintīs taisītās feodaļu pilis. Jāmeklē atkal citi aizstāvēšanās līdzekļi; ne tieši ķermeņa apsegšana ar bruņām, bet veikla izvairīšanās no uguns darbības.

Vai lai mēs turpinām šo ieroču attīstības gaitu? Vai lai runājam par kaujas gāzēm, un baktēriloģisko karu? un par pretlīdzekļiem? Nemēģināsim skatīt galu šai attīstībai. Dzīve rit, un dzīve ir cīņa, un cīņa prasa līdzekļus vienmēr pārākus par ienaidnieka līdzekļiem; un ja ne pārākus līdzekļus, tad mazākais attiecīgus pretlīdzekļus.

Cīņa risinājas kā zemes un ūdens virsū, tā arī gaisā un apakš zemes un zem ūdens. Kādos laikmetos un kad sākušās cīņas šinīs dažādos slāņos, to mēs nemēģināsim pētīt, bet atgādināsim tikai nostāstu par vēsturisko lidotāju Ikaru. Mūsu zemes lode ir plaša, un tās vēsture ir gaŗa; mēs nezinām visu, kas ir bijis, tāpat kā nezinām to, kas būs. Mēs zinām tikai, ka cīņa ir vienmēr.

Jo plašāk vēršas cīņa, jo vairāk tanī ierauj plašākas ļaužu masas. Un technikai jānāk palīgā ne tikai ieroču veidošanas darbā, bet arī citos cīņas sagatavošanas un cīņas risināšanas darbos.

Izvirzās jēdziens par fronti un aizmuguri. Paceļas jautājumi par sakariem, satiksmi, apgādi, ietērpu un citām cīņas vajadzībām. Tiešā cīņa karalaukā izsauc papildus cīņu telpas un laika pārvarēšanā, kā frontē, tā aizmugurē.

Ja sākumā cīņa skāra varbūt atsevišķu cilvēku grupu, tad tagad tā skaŗ veselas valstis, un viss top likts šinīs cīņas svaros. Kur ir tā nozare, kas nedarbotos šai cīņai par labu? Un kur tā nozare, kur mēs iztiktu tikai ar savu roku mierīgo spēku? Tik tālu mūs ir novedusi nepieciešamība piemēroties cīņas prasībām.

Vai mums vēl būtu šaubas par technikas nozīmi karā?

Bet te nu ir viens bet. Mēs nevaram runāt par techniku izolēti. Technika pati par sevi cīņu neved. Technika pati par sevi ir nedzīva. Šī technikas nozīme mums vienmēr jāsaista ar to pašu cīņas darītāju, ar cilvēku. Ja mēs runājam par techniku, tad mums jārunā par pašu technikas radītāju, par cilvēku. Mums jārunā par tiem cilvēku spēkiem, kas šo techniku iedarbina.

Ko līdz mums labi sagatavots stops, kad ieraugot briesmīgo ienaidnieku. mēs šo stopu metam krūmos, un paši arī turp traucamies? Ko līdz mums katapulta, ja mazākie draudi no flanka mūs spiež atstāt šo ieroci un laisties lapās? Ko līdz mums nocietinātās pilis, ja aplenkšanas gadījumā mēs paceļam baltu lupatu visaugstākā torņa galā. Ko līdz mums vismodernākie prettanku ieroči, ja tanku tuvošanās gadījumā mēs tos atstājam un mēģinam paši izvairīties.

Te ir kaut kas, kas vajadzīgs sadarbībā ar visuvareno techniku. Te ir vajadzīgs tas, ko mēs apzīmējam ar vārdu morāle. Šis cilvēka iekšējais spēks stāv neizskaitļojamā sakarā ar technikas nozīmi. Te nav ne tiešas, ne ačgārnas proporcijas. Mēs tikai zinām, ka nepietiek tikai ar techniku vien, bet vajadzīgs spēks, kas šo techniku iedarbina; mēs zinām arī, ka nepietiek vienīgi ar cilvēka spēku (kā iekšējo, tā fizisko) cīņā ar ienaidnieka techniku, bet vajaga dot šim spēkam rokā techniskus līdzekļus. Šo divu faktoru kombinācija izrisina uzvaru.

Pulkvedis - ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

5. vingrinājums — aizstāvēšanās.

Karte 1:25.000.

Minēto karti 1937. gada abonentiem «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

Vispārīgie aizrādījumi par aizstāvēšanās kauju.

Aizstāvēšanās kauja dod iespēju sekmīgi cīnīties pret uzbrucēja pārspēku. Aizstāvēšanās balstās uz:

— labi noorganizētu uguns sistēmu (uguns plāns);

— lietderīgu un rūpīgu apvidus izmantošanu;

— veiklu manevrēšanu ar rezervēm (pretuzbrukumi un prettriecieni).

Ar aizstāvēšanos var atsist ienaidnieka uzbrukumu vai uz laiku aizturēt tā tiekšanos uz priekšu, nodarīt viņam lielus zaudējumus, bet nevar to izšķirīgi sakaut; tādēļ, ja ienaidnieku grib izšķirīgi sakaut, aizstāvēšanās jāsavieno ar uzbrukumiem.

Atkarīgi no nolūka izšķiŗ:

— **izšķirīgu aizstāvēšanos, un**

— vilcinošu pretošanos.

Izšķirīgas aizstāvēšanās nolūks noturēt apvidu, izlietojot kaujā šā nolūka sasniegšanai visus rīcībā esošos līdzekļus līdz pat to ziedošanai.

Vilcinošās pretošanās nolūks iegūt laiku, nesaistoties ar ienaidnieku izšķirīgā kaujā, bet saudzējot spēkus un ziedojot vajadzības gadījumā apvidu.

Vienība izšķirīgi var aizstāvēties:

— uz vietas vai

— kustīgi (attiecas tikai uz divīzijas un lielākām vienībām).

Vienība var vilcinoši pretoties:

— darbojoties vienā pretošanās pozicijā vai

— darbojoties vairākās pretošanās pozicijās, t. i. izdarot atkāpšanās manevru.

Vispārīgie aizrādījumi par aizstāvēšanos uz vietas.

Aizstāvoties uz vietas, vienība darbojas tai norādītā aizstāvēšanās pozicijā, kuŗā tā izcīna kauju:

— ar uguni atsitot ienaidnieka uzbrukumus, un

— ar prettriecieniem un pretuzbrukumiem atsviežot aizstāvēšanās pozicijā iebrukušo ienaidnieku.

Šādai aizstāvēšanās kaujai vienība jānogrupē dziļumā, jo tas dod iespēju manevrēt ar uguni un rezervēm.

Lielā pasaules kaŗa sākumā kaŗaspēks aizstāvoties novietojās gaŗās nepārtrauktās līnijās — ierakumos, novietojot pirmā līnijā ļoti daudz cilvēku, lai tā, kā toreiz domāja, varētu sekmīgi atsist ienaidnieka uzbrukumus.

Tomēr vēlāk izrādījās, ka kaŗaspēks, novietots šādās tievās līnijās, cieta ļoti lielus zaudējumus no ienaidnieka uguns, sevišķi viņa artilerijas, kuŗa šādus līnijā izstieptus ierakumus ļoti labi varēja saskatīt un apšaudīt. Tā vienmēr šādas līnijas, cik viņas arī stipras netaisīja, un cik daudz kaŗaspēka viņās nenovietoja, viegli tika pārrautas.

Lai izvairītos no lieliem zaudējumiem un padarītu aizstāvēšanās poziciju stiprāku, sāka kaŗaspēku ar laiku novietot vairāk dziļumā.

Dziļam novietojumam, salīdzinot ar seklo līneāro novietojumu ir sekojošas lielas priekšrocības:

1. Tas mūs vairāk pasargā no ienaidnieka redzes un uguns.

2. Tas palielina mūsu uguns spēku un sekmīgumu.

3. Tas apgrūtina ienaidniekam mūsu pozicijas pārraušanu.

Vienība, kas saņēmusi uzdevumu aizstāvēties uz vietas noteiktā aizstāvēšanās pozicijā, nedrīkst šo poziciju atstāt bez sevišķas pavēles, bet tai jāaizstāvas līdz beidzamam vīram.

Par aizstāvēšanās poziciju sauc apvidus joslu, kuŗu kaŗaspēks ieņem vai paredz ieņemt aizstāvēšanās kaujas iznīcināšanai.

Aizstāvēšanās pozicija parasti sastāv no priekšgrupu pozicijas un galvenās aizstāvēšanās pozicijas (skat. schēmu).

Galveno aizstāvēšanās poziciju apvienoto ieroču šķiru vienība ieņem ar visiem saviem kaujas līdzekļiem, un tās aizstāvēšanā piedalās visi šīs vienības spēki. Šī pozicija jāaizstāv par katru cenu.

Galvenās aizstāvēšanās pozicijas priekšējo malu sauc par galveno kaujas līniju (G. K. L.). Ienaidnieka uzbrukums jāatsit visvēlākais šīs līnijas priekšā ar visu ieroču apvienotu spēcīgu uguni, bet aizstāvēšanās pozicijā iebrukušais ienaidnieks jāatsviež aiz šīs līnijas, un kaujas beigās tai jābūt aizstāvošās vienības rokās.

Apvidum pielāgoti kaujas līnijas nelieli izlocījumi sniedz labas flankēšanas iespējamības. Labi apšaudāmi un kaujas ratiem neparvarami vai grūti pārvarami dabiskie šķēršļi, G. K. L. priekšā, vislabāk sekmē galvenās aizstāvēšanās pozicijas nodrošināšanu pret kaujas ratiem.

Galvenā aizstāvēšanās pozicija sastāv no kājnieku un artilerijas pozicijas.

Kājnieku aizstāvēšanās pozicija ir apvidus josla, kuŗā izvērstas kājnieku vienības ar to kaujas līdzekļiem aizstāvēšanās kaujai.

Kājnieku aizstāvēšanās pozicija parasti sastādās no atbalsta punktiem un strēlnieku, patšauteņu un kājnieku smago ieroču atsevišķām ligzdām. Šīs ligzdas pielāgojamas apvidum un bez noteiktas kārtības grupējamas platumā un dziļumā tā, lai tās varētu ar uguni savstarpēji pabalstīties un piedalīties sprostugunī G. K. L. priekšā.

Dziļumā šo poziciju norobežo aptures līnija.

Aptures līniju ieņem ar daļu no kaujas ešelona bataljonu un dažreiz arī pulku rezervēm. Šai līnijā novietoto vienību uzdevums aizturēt pozicijā ielauzušos ienaidnieku, atvieglot prettriecienu un pretuzbrukumu izdarīšanu un segt artileriju.

Aptures līnijai jābūt tādā attālumā no G. K. L., lai ložmetēji no šīs līnijas varētu piedalīties kaujā G. K. L. priekšā, un lai aptures līnijā novietotās vienības turētu punktus, kas liedz ieskatīties artilerijas pozicijā.

Parasti uz aptures līnijas izbūvē atbalsta punktus.

Par atbalsta punktu sauc nelielas vienības (kaujas grupas, vada) strēlnieku un patšauteņu ligzdu savrup stāvošu grupu, kas apvienota viena komandieŗa vadībā.

Līdz ar strēlnieku un patšauteņu ligzdām atbalsta punktā var ietilpt arī atsevišķas ložmetēju un kājnieku dižgabalu ligzdas.

Atbalsta punktiem un ligzdām jābūt grūti saskatāmiem; jāvairās no kaujas līdzekļu cieši sakopotas novietošanas. Jo svarīgāks ir atbalsta punkts un jo vairāk tas pakļauts ienaidnieka artilerijas uguni, jo vairāk jārūpējas par tā pabalstīšanu ar uguni.

Artilerijas pozicija ir apvidus rajons, kuŗā artilerija izvērsta kaujai. Artilerijas pozicija jāizrauga tā, lai artilerija varētu sekmīgi veikt savus uguns uzdevumus, kā arī lai tā būtu segta no ienaidnieka zemes novērošanas un, pēc iespējas, no gaisa izlūkošanas.

Šķērslīnijas savieno G. K. L. ar aptures līniju. Tās noderīgas iebrukumu ierobežošanai un izejstāvokļa ie-

ņemšanai prettriecieniem pozicijā iebrukušā ienaidnieka flankā.

Poziciju skaita par ieņemtu, ja ieroči jau novietoti uguns pozicijās un spējīgi atklāt uguni ienaidnieka atsišanai. Poziciju skaita par noorganizētu, ja tā ieņemta, uguns plāns izveidots un veikti nepieciešamākie ierakšanās darbi.

Priekšgrupu pozicija.

Priekšgrupu poziciju veido galvenās aizstāvēšanās pozicijas segšanai uz priekšu izvirzītas priekšgrupas. Priekšgrupas izvirza tādā attālumā, lai no galvenās aizstāvēšanās pozicijas tās varētu pabalstīt ar kājnieku smago ieroču uguni.

Vēl tālāk uz priekšu var izvirzīt priekšpoziciju, kuŗu no galvenās aizstāvēšanās pozicijas pabalsta tālšāvēja artilerija vai divīzijas artilerijas uz priekšu izvirzītas baterijas.

Priekšgrupas izvirza nolūkā:

— segt galvenās aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanu;

— nodrošināt galveno aizstāvēšanās poziciju pret pārsteigumiem, ienaidnieka zemes izlūkošanu un kājnieku smago ieroču sekmīgu uguni;

— ar novērošanu un kauju izlūkot ienaidnieku.

Atkarīgi no nolūka, priekšgrupu uzdevums var būt:

— pretoties priekšgrupu pozicijā līdz noteiktam laikam (pretošanās uzdevums);

— novērot ienaidnieka darbību, ienaidniekam uzbrūkot, ziņot par to un kavēt tā uzbrukumu (novērošanas uzdevums).

Ja priekšgrupām jāpretojas līdz noteiktam laikam, priekšgrupu pozicija sastāv no novērošanas un pretošanās ešelona. (Pretošanās ešelona priekšējā mala — pretošanās līnija; nov. ešelonu priekšējā mala — novērošanas līnija.) Pretošanās ešelons sastādās no atbalsta punktiem, kuŗus ieņem kaujas grupas vai vadi, pastiprināti pēc vajadzības ar kājnieku smagiem ieročiem, un tā priekšā jāparedz atsevišķi artilerijas uguns sprosti. Atbalsta punkti jāieņem tā, lai uz pretošanās līnijas panāktu pēc iespējas nepārtrauktu uguni (uguns sakarus).

Atstarpu apsargāšanā starp atbalsta punktiem, sevišķi šo atbalsta punktu flanku nodrošināšanā parasti ar savu uguni piedalās arī galvenās aizstāvēšanās pozicijas kājnieku smagie ieroči.

Novērošanas ešelonu sastāda no pretošanās ešelona uz priekšu izvirzīti novērošanas posteņi un patruļas. Svarīgākos virzienos dažreiz izvirza arī atsevišķas grupas, kas savukārt izliek novērošanas posteņus.

Novērošanas posteņu daudzums atkarīgs no iespējas panākt apvidū krustotu novērošanu, lai ienaidnieks nevarētu nepamanīts pāriet priekšgrupu novērošanas līniju. Ja redzes sakarus panākt nevar, atstarpes jānovēro ar patruļu palīdzību, sevišķi naktī un miglā. Naktī un miglā var arī palielināt novērošanas posteņu skaitu.

Ja novērošanas ešelons sastādās no atsevišķām grupām, tad tam ienaidnieka izlūku patruļas arvienu jāatsit.

Ja uzbrūk lielāki ienaidnieka spēki, novērošanas ešelons ziņo un atiet pie pretošanās ešelona.

Priekšgrupām, kuŗu uzdevums pretoties līdz noteiktam laikam, parasti grūti atrauties no ienaidnieka, kādēļ atiešanu izdevīgāk izdarīt tumsā.

Priekšgrupas atiešanas virzieni laikus jāizlūko, un jāraugās, lai atejot priekšgrupas netraucētu uguns darbību no galvenās aizstāvēšanās pozicijas.

Ja priekšgrupām atiešana jāizdara dienā, tā jāsedz ar uguni no galvenās aizstāvēšanās pozicijas, pie kam ar kājnieku smago ieroču uguni sedz atejošo vienību flankus, bet ar artilerijas uguni — to fronti. Atiešanas segšanai ļoti noderīgas dūmu vai miglas aizsegas.

Pēc galvenās aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanas vai arī ienaidnieka spēku noskaidrošanas, priekšgrupām pretošanās uzdevuma vietā parasti dod novērošanas uzdevumu, attiecīgi pārkārtojot priekšgrupu pozicijas spēkus.

Ja priekšgrupām dots tikai novērošanas uzdevums, priekšgrupu pozicija parasti sastāv vienīgi no novērošanas ešelona, kuŗu veido atsevišķi novērošanas posteņi, atsevišķas grupas vai lielas kaujas grupas. Šādos gadījumos priekšgrupu uzdevums — ziņot par ienaidnieka uzbrukumu un atejot kavēt ar uguni ienaidnieka pavirzīšanos G. K. L-jai.

Pirms sākt aizstāvēšanās vingrinājumus, lasītāji tiek lūgti labi iepazīties ar šiem vispārīgiem aizrādījumiem par aizstāvēšanās kauju un iegaumēt terminoloģiju. Bez tam jāņem vērā, ka bataljonam un mazākām vienībām ierīkojoties uz aizstāvēšanos nepieciešams:

1. Pirmkārt, aizstāvēšanās pozicijas izlūkošana. Pozicija tiks izvēlēta vai arī no augstākā priekšnieka noteikta pēc kartes samēra plašākos vilcienos. Lai poziciju sīkāki nospraustu, sadalītu spēkus un sastādītu uguns plānu, nepieciešama pozicijas izlūkošana, kas zemāko vienību komandieŗiem parasti būs jādara personīgi.

2. Otrkārt — aizstāvēšanās pozicijas ieņemšana.

Par pozicijas ieņemšanu, šī vārda šaurākā nozīmē, sauc spēku izbīdīšanu uz aizstāvēšanās iecirkņiem. Pozicija skaitās par ieņemtu, ja ieroči jau novietoti uguns pozicijās un spējīgi atklāt uguni ienaidnieka atsišanai.

3. Treškārt, aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšana.

Pozicija skaitās par noorganizētu, ja tā ieņemta, uguns plāns izveidots un veikti nepieciešamākie ierakšanās darbi.

4. Un beidzot — pozicijas nocietināšana, kuŗa sākas līdztekus ar pozicijas noorganizēšanu un turpinās, kamēr kaŗaspēks atrodas šai pozicijā.

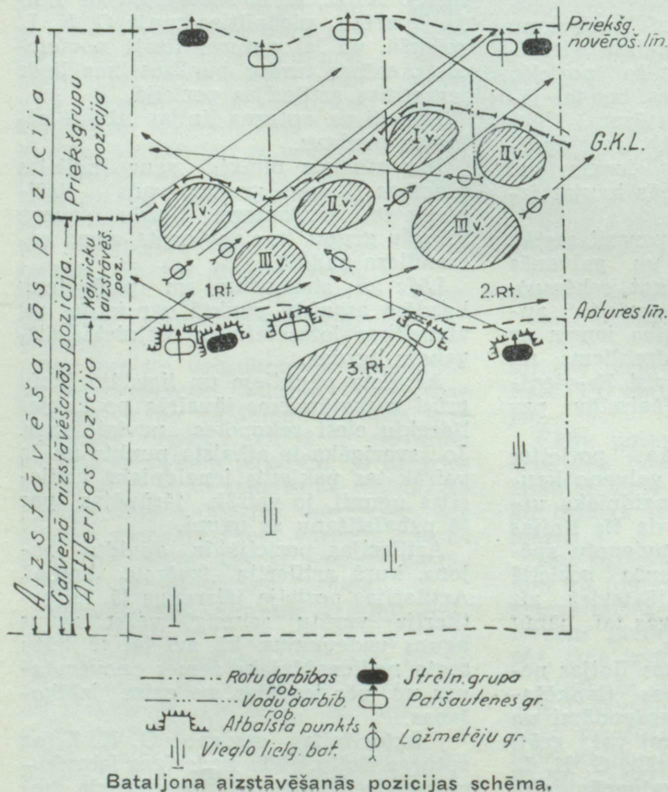
Tā tad, lai ierīkotos uz aizstāvēšanos, nepieciešama pozicijas izlūkošana, ieņemšana, noorganizēšana un nocietināšana!

Šīs 4 darbības nekad neaizmirsīsim, jo ar tām mums pie aizstāvēšanās vienmēr un visur nāksies sastapties. Tomēr atkarībā no mūsu rīcībā esošā laika un ienaidnieka tuvuma, šo darbību pakāpenība, ilgums un veids stipri mainīsies. Tā, piemēram, ja mums laika pietiekoši, t. i. ienaidnieks atrodas vēl tālu, tad parasti vispirms notiks pozicijas izlūkošana, pēc tam ieņemšana, pēc kam seko noorganizēšana, nocietināšana. Pie tam visas šīs darbības varēs izvest pamatīgi, bez kādas steigas. Turpretim, ja mums laika maz, t. i., ja ienaidnieks tuvu, tad vispirms parasti notiks pozicijas ieņemšana, lai ienaidnieks to neieņemtu pirmais. Pēc tam, kad pozicija būs ieņemta, komandieŗi varēs apstaigāt savus iecirkņus un izlūkot, tai pašā laikā rūpējoties par pozicijas noorganizēšanu un nocietināšanu. Saprotams, ka šādos gadījumos visiem darbiem būs jānotiek lielākā steigā un līdz ar to tie būs jāizved pēc iespējas vienkārši.

Tā tad šablonu nav, bet darbu pakāpenība un apjoms vienmēr atkarāsies no rīcībā esošā laika. Tomēr lielākā vai mazākā mērā minētie 4 darbi būs vienmēr jāveic.

Mainoties rīcībā esošam laikam, mainīsies arī pavēļu technika. Ja rīcībā daudz laika, parasti visu varēs nokārtot ar vienu kopēju pavēli. Ja laika mazāk, šī pavēle jāsadala un jāatdod steidzamības kārtībā, piemēram, vispirms pavēle par iziešanu uz poziciju, pēc tam pavēle par pozicijas ieņemšanu, pēc tam par pozicijas noorganizēšanu (uguns plāns) un, beidzot, par nocietināšanu.

Ir rupja kļūda, ja tad, kad rīcībā maz laika, cenšas izdot vienu kopēju noslēgtu pavēli, jo parasti šādas pavē-

Bataljona aizstāvēšanās pozicijas schēma.

les nekad laikā nepaspēj ne tikai atdot, bet arī izpildīt.

Tā tad, — jo mazāk laika, jo vienkāršākām jābūt visam darbam un jo īsākām pavēlēm. Rupju kļūdu pielaiž tie komandieri, kas tur gatavus ļoti pilnīgus un sīkus pavēļu šablonus un izmanto tos visos apstākļos. Līdz ar šādu pavēļu šablonu pielietošanu, arī taktiskā doma tiek pakļauta šablonam, bet tas ir visļaunākais, jo neizbēgami noved pie smagām neveiksmēm. Likums — neļaut formai triumfēt par garu! Galvenais ir saturs, bet ne izteiksmes veids! Tas tomēr nenozīmē pilnīgu atsacīšanos no pavēļu technikas pamatprasībām, jo vislabākā taktiskā doma var pazust, ja to neprot skaidri un nepārprotami formulēt.

Vispārīgais stāvoklis.

6. K. P. ar III/2. Art. P., pēc izkraušanās Antonopoles stacijā (ap 3 km uz D. R. no Vertukšnas mž. vns.), uzsācis gājienu uz A.

Pulka avangardā 1/6. K. P., kas 3. septembrī plk. 03.00 apstājies mazai atpūtnei sekojošā stāvoklī:

I./6. K. P. priekšrota ar kodolu pie Lužņevas mž. vns 1, bet priekšgrupa pie Guduļi 1.

Avangarda kodols ar galvu pie Vuziļiški 4. Avangarda galvā 2. rota.

Bataljons pilnā sastāvā (organizāciju skat. š. g. «Aizsarga» 2. burtnīcā).

Visāda veida apgādes — pilnas normas.

Bataljona kaujas vezumi pie bataljona.

Ienaidnieka kājnieki, nākdami no A., 2. septembrī pēc pusdienas ieņēmuši Kaunata (ap 25 km uz A. no Vertukšnas mž.), kur apstājušies.

Saskaros ar ienaidnieku atrodas mūsu jātnieki.

Dabas apstākļi:

3. septembrī saule lec plkst. 05.30, bet riet — 19.16.

Laiks silts, sauss, bet stipri apmācies, kas tomēr netraucē aviācijas darbību. Uz kartes parādītie meži caurmērā 60 gadu veciem kokiem; mežu malas apaugušas krūmiem; krūmi 2—4 m augsti.

Upe starp Gudu ez. un Prudu ez. 2,5—3,5 m plata un 1—2 m dziļa, ar staignu gultni un staigniem krastiem.

Upe, kas iztek no Zivju ezera, 2—2,5 m plata, 1—1,5 m dziļa; krasti un gultne pļavās staigna, citur cieta.

Ezeri caurmērā 3—6 m dziļi, staigniem krastiem.

Labība nopļauta; daļa novākta, bet daļa uz lauka statiņos.

Kartes griezuma augstums 3 m.

I./6. K. P. komandieŗa darbība un pavēles.

1. Plk. 03.00 btl-na k-ris, sapulcinājis Vuziļiški 5 visus btl-na rotu komandieŗus, btl-nam piedalīto prettanku lielgabalu un Stoksa mīnumetēju komandieŗus, btl-na sakaru vada k-ri un btl-na ārstu, kuŗiem dod sekojošo mutvārdu pavēli:

Pavēle aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

I. Stāvoklis:

Ienaidnieka kājnieki vakardien, t. i. 2. IX pēc pusdienas, nākdami no A., ieņēmuši Kaunata, kur apstājušies. Saskaros ar ienaidnieku mūsu jātnieki.

Var sagaidīt, ka ienaidnieks šodien turpinās virzīšanos uz R., pēc kam tas var nākt saskaros ar mūsu btl-nu pēc 4—5 stundām.

II. Uzdevums:

Bataljona:

Šodien līdz gaismas aušanai ieņemt un līdz plk. 09.00 noorganizēt aizstāvēšanos uz līnijas Prudu ezers, Gudu ez., Lužņevas mž. vns. 9.

Darbības robežas:

Pa kreisi — ar 5. K. P.: Serpauka 1 un 11 (abi p. p. mūsu btl-nam), Prudu pmž. vns. 4 (5. K. P.), Ismeri 11 (mūsu btl-nam) un Ismeri 9 (5. K. P.).

Pa labi — ar II/6. K. P.: Lužņevas mž. vns. 11, paugurs, kas 250 m uz D. no Lužņevas mž. vn. 9, Ribčinskaja 4 un 5 (visi p. p. II/6. K. P.), Ribčinskaja 6 (mūsu btl-nam).

Bataljonam piedalīti 2 prettanku lielgabali un Stoksa mīnumetēji; tiešam pabalstam 1 vieglā baterija.

Kaimiņu:

Vienlaicīgi ar bataljonu aizstāvēšanās poziciju ieņems: pa labi II/6. K. P. ar G. K. L. Lužņevas mž. vns 9, Rutki 2, bet pa kreisi 5. K. P. ar G. K. L. Prudu pmž. vns. 4, Kozeļņiku pmž. 4.

III. Izpildīšana:

1. Aizstāvēšanās pozicijas nospraušana:

G. K. L. — Lužņevas mž. vns. Guduļi 4, Prudu pmž. vns. 7 un 4.

Priekšgrupu pretošanās līnija — Ribčinskaja 5, Markauki 5, Ismeri 10; novērošanas līnija — Ķipēni 1, Soboļi 2, Jaun-Domi 4.

Aptures līnija — augst. 128,7, Lužņevas mž. vns. 1, Serpauka 12, Jaroščiki 3.

1. Spēku sadalījums:

Kaujas ešelonā:

pa labi — 2. rota,

pa kreisi — 3. rota.

Darbības robeža starp rotām: Ļadu mežs, Guduļi 1, 2, 3 un 4, Markauki 5 (visi p. p. 3. rotai).

Priekšgrupu pozicijā 1. rota, ar uzdevumu līdz plk. 09.00 pretoties. Pēc plk. 09.00 rotu paredzēts atvilkt rezervē, bet priekšgrupas izlikt no kaujas ešelona rotām ar novērošanas uzdevumu.

Rotām nekavējoties patstāvīgi iziet uz saviem iecirkņiem.

Smagie ieroči:

1 lžm. vadu piedalu 1. rotai.

Pārējiem smagiem ieročiem iziet uz iecirkņiem kopā ar kaujas ešelona rotām un novietoties: 1 lžm. vads Prudu pmž. vns 7, 1 lžm. grupa Charčenki 1, 1 lžm. grupa Lužņevas vns 9, 1 prettanku lgb. Charčenki 2, 1 prettanku lgb. Lužņevas mž. vns 9, abi mīnumetēji Guduļi 1.

IV. Sakari:

1. Komandpunkti:

Pulka — Skredeļi 6.

Bataljona — Lužņevas mž. vns 1.

1. rotas — Ezerēni 1, bet pēc plk. 09.00 — Ļadu meža DA. stūrī.

2. rotas — Lužņevas meža ZA. stūris.

3. rotas — Prudu mežā pie stigu krustojuma, kas uz ZR. no Prudu pmž. vns 7.

Ložm. rotas — kopā ar bataljonu.

2. Signāli:

Sprostuguns — sarkanas raķetes.

Priekšgrupai atiet — zaļas raķetes.

Kaujas rati — dūmu raķetes.

V. Aizmugure:

Btl. pārs. punkts — Lužņevas mž. vns 5.

Bataljona virtuves — Vuziļiški 5.

Pārējie kaujas vezumi: 1. rotas — Vuzuļiški 8, 2. rotas — Lužņevas mž. vns. 4, 3. rotas — Serpauka 7, bet sm. ieroču — pie attiecīgām str. rotām.

Pēc šīs pavēles atdošanas btl-na komandieris pavēl 1. rotas komandierim pavēli atkārtot, pēc kam turpina:

«Vienībām nekavējoties iziet uz saviem iecirkņiem!

Es apjāšu poziciju no kreisā spārna. Paredzu būt plk. 05.30 Prudu pmž. vns. 4, bet plk. 06.30 Guduļi 4. Mani pavadīt lžm. rotas komandierim un artilerijas virsniekam.

Pēc galvenās aizstāvēšanās pozicijas apskates ieradīšos Ezerēni 1, lai apskatītu arī priekšgrupu poziciju.

Tagad plk. 03.20!»

Pēc šīs pavēles atdošanas btl-na komandieris atlaiž vienību komandieŗus, bet pats dodas uz savu komp-tu Lužņevas mž. vns 1. (Turpinājums sekos.)

I/6. K. P. komandieris plk. 03,00 dod mutvārdu pavēli aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Ko stāsta par angļu gaisa manevriem. 1937. g. augustā Anglijā norisinājušies grandiozi gaisa manevri, kuŗos piedalījušās pāri par 400 lidmašīnām. 210 min. laikā notikuši aviācijas 30 uzbrukumi. Operāciju rajons — Londona un visa D.-A. Anglija. Gaisa spēku sadalījums šāds: 1) uzbrucējam — 150 vieglie un vidējie un 26 smagie bumbveži; 2) aizstāvētājam — 19 iznīcinātāju eskadriļas (222 iznīcinātāji). Rezultāts — 50% uzbrukumu uzskatīti kā atsisti ar zenītartilerijas vai iznīcinātāju palīdzību. Kā sevišķi sekmīgi atzīti bumbvežu pikējošie triecieni uzbrucēju lidmašīnām. Zenītartilerijas un iznīcinātāju pretdarbība bijusi daudz mazāk sekmīga nekā gaidīts. (M. W. 1937. — 13.)

Kā franču mil. prese vērtē japāņu armiju. Japāņu armiju pēc viņas fiziskām spējām un kvalitātes ziņā uzskata kā vislabāko armiju pasaulē. No četriem iesaucamiem armijā jaunkareivjiem faktiski dienestā uzņemot tikai vienu, no kā secina, ka izlase ir ārkārtēji laba. Visa jaunatne, pirms iesaukšanas kaŗa dienestā, gūstot visai priekšzīmīgu priekšmilitāro sagatavošanu, kas līdz ar to jau dodot augsti kvalificētas rezerves. Miera laikā katru piekto kareivi sagatavojot par instruktoru. Japānas ķeizarvalsts pastāvēšanas laikā japāņu armija vienmēr bijusi uzvarētāja un to uzskata kā morālo spēku neizsmeļamu avotu. Pēc krievu-japāņu kaŗa kājnieku divīziju skaits no 12 palielināts uz 25, bet pēc 1923. g. lielās zemestrīces atstātas tikai 17. Pēdējo 4 gadu laikā japāņi radikāli reorganizējuši savu armiju, nepalielinot tomēr divīziju skaitu. Visa uzmanība šinī laikā pievērsta apbruņojuma uzlabošanai techniskā ziņā: kājnieku bataljoni saņēmuši prettanku lielgabalus un mīnumetējus, pulki — kalnu artilerijas baterijas un automatisko ieroču skaits tajos novests līdz 144. Kājnieku divīzijās pastiprināta arī artilerija. Šī reorganizācija nostādījusi japāņu kājniekus līdzās Eiropas modernākām armijām. Pēc 1934. g. japāņi visu vērību piegriezuši savas gaisa flotes reorganizēšanai, kaŗa flotes pastiprināšanai, kā arī armijas mēchanizēšanai un motorizēšanai. Aviācijas pulku skaits pavairots no 8 uz 16. Smago bumbvežu japāņiem neesot. Tanku pulki esot 4, no kuŗiem 2 apvienoti mēchanizētā divīzijā. Neatkarīgi no šīm patstāvīgām mēchanizētām vienībām, japāņi paredzējuši katrai kājnieku divīzijai 24 tankus un katrai jātnieku brigādei — 12. Lidmašīnas un tanki esot japāņu pašu konstrukcijas. 1937. g. februārī nolemts kājnieku divīziju skaitu palielināt no 17 uz 25. Franču referents uzsveŗ, ka rezervju sagatavošanas un kareiviskuma ziņā japāņu armija ieņemot pirmo vietu pasaulē. Japāņu stratēģiskie un taktiskie paņēmieni tomēr stiprā mērā atšķiroties no Eiropas armijās pielietojamiem, ko izskaidro ar Tālo Austrumu lieliem plašumiem un ceļu tīkla vājo attīstību. (La Fr. mil. 8. X. 37.)

Amerikāņi uzņemas krievu kaŗa kuģu būvi. Veselu gadu ilgušas sarunas ar Z.-A. admirālitāti par krievu kaŗa kuģu būves pasūtījumu pieņemšanu. Tagad, kā to vēsta vācu mil. periodika, Z.-A. admirālitāte piekritusi uzņemties krievu kaŗa kuģu būvi. Šī piekrišana it kā dota sakarā ar Japānas-Ķīnas konfliktu, jo amerikāņi esot stipri neapmierināti ar Japānas divkosīgo politiku. Pēdējā tieši veicinājusi krievu un amerikāņu interešu kopības nodibināšanos. Pirmā kārtā būvēšot trīs — 35.000 ton. bruņu kreiseŗus, kuŗi izmaksāšot apaļos skaitļos 200 miljonu dol. Krievija, cik vērojams, vēloties pasūtīt turpat arī vēl šādas vienības: 1) lielu kaujas kuģi — 40.000 ton. tilpuma, 2) lidmašīnu bazes kuģi, 3) 9 kreiseŗus — 10.000 ton. tilpumā katru un 4) 24 iznīcinātājus. Krievu kuģu būvētavas pieļaujot tikai neliela tilpuma kaŗa kuģu izbūvi un tamdēļ jau labi sen ievadītas sarunas arī ar Franciju un Angliju par kaŗa flotes modernu lielu vienību būvi. Francijā šie ierosinājumi it kā noraidīti aiz politiskiem motīviem un Anglija aizbildinājusies ar to, ka viņas kuģu būvētavas pārslodzītas ar darbiem pašu flotes vajadzībām. Pašreiz tomēr atkal kāda krievu komisija vedot sarunas Anglijā un neesot izslēgts, ka arī tur notikšot vienošanās galvenā kārtā par lidmašīnu bazes kuģa un 40.000 ton. kaujas kuģa būvi. (M. W. 1937. — 13.)

Kā vāci vērtē tagadējo Ķīnas kareivi. Kāds vācu autors mēģina raksturot tagadējo Ķīnas kareivi. No dabas ķīnietis esot miermīlīgs, maz agresīvs un vispār noskaņots pret kaŗu. Agrākos laikos ķīniešu kareivis bijis paklausīgs rīks sava vadoņa rokās: ja vadonis pārgājis cīnīties tur, kur vairāk maksā, viņa kareivji viņam bez iebildumiem sekojuši. Pašreizējā konfliktā ar Japānu tomēr esot vērojamas stipras pārmaiņas Ķīnas tautā un līdz ar to arī kareivju masās: Ķīnas kareivis izvērties izturīgā un neatlaidīgā cīnītājā. Naids pret japāņiem, kas sakurināts propagandas ceļā, esot pilnīgi pārveidojis Ķīnas kareivja psichi: viņš tagad gatavs uz cīņu līdz galējai robežai. To, salīdzinot ar agrākiem laikiem, uzskata kā jaunu, visai zīmīgu, momentu pašreizējās cīņās. Pēc vācu autora domām, to panākusi lielinieku propaganda, kuŗa visai veikli, sedzoties ar nacionālo masku, pratusi iedvest ķīniešu tautai, ka Japāna ir viņas visbīstamākais ienaidnieks. Mēģina pierādīt, ka lielinieku propaganda radusi atbalsi arī Ķīnas valdības sferās: to apliecinot nesen noslēgtais ar Krieviju neuzbrukšanas līgums. Kas attiecas uz šī konflikta varbūtējo atrisinājumu, tad vēl esot grūti kaut ko paregot. Viens esot skaidrs, ka Ķīna un Pad. Krievija izejot uz to, lai ievilktu konfliktu gaŗumā, kas varot nākt vienīgi par ļaunu Japānai. (D. W. 1937. — 40.).

Kā Somija pārveido savu nacionālo aizsardzību. Pēc franču ziņām, Somijā paredzēts radikāli pārveidot nacionālās aizsardzības sistēmu. Līdz šim nacionālās aizsardzības ministrija bijusi bruņoto spēku saimnieciski-techniskās pārvaldības augstākais organs, bet armijas vadība atradusies armijas komandieŗa un ģenerālštāba pilnīgā pārziņā. Pie valsts prezidenta pastāvējis nacionālās aizsardzības padomdevējs organs ar feldmaršalu Manerheimu priekšgalā. Reorganizācijas projektā paredzēts ciešāk apvienot armijas faktiskās vadības un saimnieciski-tecniskās pārvaldības organus. Saskaņā ar reorganizācijas projektu, armijas komandieris un ģenerālštābs tikšot ietilpināti nacionālās aizsardzības ministrijā. Ģenerālštābam nākotnē piekritīšot vienīgi taktisko un operātīvo jautājumu risināšana un tas sastādīšoties no 2 sekcijām: 1) operātīvās un 2) ārējās mil. politikas ar 6 militāriem atašejiem. Operātīvā sekcija dalīšoties šādās apakšsekcijās: 1) armijas, 2) kaŗa flotes, 3) aviācijas, 4) transporta dienesta. Šis plāns paredz 1938. g. budžeta ievērojamu palielināšanu. (La Fr. mil. 13. X. 37.)

Kā poļi pastiprina savu kaŗa floti Angļu «J. G. White» kuģu būvētava, kuŗa nesen nodevusi Polijai pirmo «Super-iznīcinātāju Grom», pašreiz beidzot arī otrā tāda pat iznīcinātāja izbūvi. Tas nosaukts «Blyskavica». Katras šīs vienības tilpums — 2000 ton. Ātrums — 39 mezgli. «Grom» nolaists ūdenī 1936. g. oktobrī, bet «Blyskavica — 1937. g. janvārī. Pašreiz notiekot šī pēdējā izmēģināšana. Šie kaŗa kuģi apbruņoti ar četriem 115 mm lielgabaliem, diviem — 40 mm zenītlielgabaliem un sešiem 550 mm torpēdaparātiem. Šo kuģu konstrukcija izveidota piemēroti Baltijas jūras ledus apstākļiem, pastiprinot to priekšdaļu. Kuģa personāla dzīvojamās telpas apgādātas ar speciālām apkurināšanas ierīcēm. Bez tam pēc 1934. g. kaŗa kuģu būvprogrammas paredzēta poļu šādu kuģu būve: 1) 4 mīnu traleru, katrs 185 ton. tilpuma (jau ieskaitīti ierindā); 2) 2 torpēdnešu, katru 1000 ton. tilpuma un ar ātrumu 35 mezgli; 2) 3 zemūdeņu — mīnu licēju, no kuŗām divas būvējot Roterdamā, bet vienu — Amsterdamā; 4) 1 mīnu licēju — 2500 ton. tilpuma. Ātrums — 20 mezgli. (La Fr. mil. 13. X. 37.).

Ams.

Pienācis laiks atjaunot „Aizsarga" abonementu 1938. gadam

LITERĀRĀ DAĻA

Augusts Brocis

Varoņlaiks

Kā visu mūža rīts, kas ataust jauks un gaišs,
Nāk atkal novembris šis slavas mirdzošais,
Kas cīņām vaiņagots mirdz laiku laikos dzīvs,
Tā paužot pasaulei, ka latvis mūžam brīvs!

No senās Latvijas, klau, gaiša kokle skan,
Slīgst smaršās dārzi jau un liepas zied un tvan —
Ikvienam latvietim mirdz acīs darba prieks,
Uz galda siers un piens, ar medu maizes rieks.
Aŗ arājs tīrumā, virs galvas cīruls dzied
Un apkārt pienenes tā pirmā plauksmē zied.
Uz noras rītausmā tver stabulīti gans,
Lai mūžam slavēts miers un slavēts rīta zvans!

Deg sārta pamale
kur uzglūn naidnieks ļauns,
Kam visu paņemt sev
vairs nava grēks ne kauns!
Tie dzelzīs iekalti
kā tēraudstāvi nāk
Un latvju ciematus
un sētas postīt sāk!
Ai, tauta manēja,
tev kaŗa cirvjus trīt,
Lai gaišāks ataustu
mums lielās brīves rīts!
Lai savā dzimtenē
tu mūžos valdnieks pats,
Cik gadu tūkstošos
vēl griežas laika rats!
Un ceļas zemgaļi!
Un kurši! Zeme dim!
Un simti pretim kaujā
stājas tūkstotim!
Kāds varens spēks!
Lūk, tālavs Imants! Latgals! Sēl's!
Tiem visiem acīs atmirdz
gaišas saules kvēls!
Un zeme sārta top,
un svešo rindas jūk,
Tiem virsū latvji
kaujas cirvjiem brūk!
Tik daudzi krituši,
tik daudziem miglo skats,
Bet visam pāri plīvo
karogs liels un plats!
Simts gadu cīniņā
iet droša varoņcilts,
Ko zobens nepieveic,
veic nodevēju vilts.
Pret nakti liesmu šaltis
zvaigžņu mirgā dziest,
Guļ pelnos Sidrabene,
acīs as'ras riest —

Iet trimdā varoņi,
tik liels ir viņu bars,
No viņiem mantojums
mums viņu varoņgars.

II

Kā visu mūža rīts, kas ataust jauks un gaišs,
Nāk atkal novembris šis slavas mirdzošais,
Kas cīņām vaiņagots mirdz laiku laikos dzīvs,
Tā paužot pasaulei, ka latvis mūžam brīvs.

Tas nebij sen, vēl mūži nava gaŗām,
Kas lika celties tautā senam varoņgaram
Ko gadu tūkstošiem tā sevī nesa klusi,
Kaut sirdī katram latvietim tā bija uzplaukusi,
Kā puķe krāšņākā, kas brīves kronī vīta,
Lai simtkārt atmirdzētu tautas lielā rītā!
Tas nebij sen, kad sita lielā likteņstunda,
Kas jaunu rītu atkal latvju tautai junda,
Lai važas pārrautu, ko naidnieks virsū krāva,
Un lepna apmirdzētu varoņtautas slava.

Es redzu laikmetu, kas aizrit kaŗa dunā,
Kā žodien noticis, tas uz mums vārdus runā,
Kas lepnā granītā uz mūžu mūžiem kalti,
Pār Rīgu paceļas tik vareni un stalti,
Lai mūžam sargātu, ko reiz par savu guvām,
Un lietu svētību par pilsētām un druvām.
Lai visā krāšņumā tās varenībā plauktu,
Un audzes nākošās vēl stiprākas, spēt, augtu!

Es redzu laikmetu, kas aizrit kaŗa dunā:
Spindz lodes, šrapneļi un lielgabali runā.
Kaist cīņu ugunīs, lūk, Daugava un Cēsis,
Caur gadu grēdām iznirst tautas Lāču-plēsis,
Kas savu zobenu triec ienaidnieku barā,
Lai drupās dragāta tiek svešinieku vara!
Es redzu Kalpaku un Ģenerāli Balto,
Un viņa pulku cīņās rūdīto un stalto:
Aiz vīra vīri cits aiz cita stājas,
Tiem pāri cīņas karogs lepni plivinājas.

Kur cērt tie zobenu, vairs nepaliek nenieka,
Tie nebaidas no simtkārt stipra pretinieka,
Bet vareni un stipri viņam pretī stājas,
Kļūst brīvas pilsētas, brīvas atkal mājas.

Es redzu Zoltu, kapteini, kas rotu savu
Ved kaujās rūdītu ar seno cīņu slavu,
Pret lielu pretspēku, lai sarautu to važas,
Kā viesuls negants viņš pa kāpu smiltīm drāžas.
Un pludo asinīs no ienaidnieku rētām,
Šīm kaujām jāpaliek mums mūžu mūžos svētām!

Es redzu Grīntālu un citus vīrus slavā,
Kam zemes svētākas par Latviju vairs nava,
Tie vadiem priekšgalā aiz sava rotinieka
Ar kailiem durkļiem steidzas lielā cīņas priekā.
Un atkal rīts kad austu Kaugurciema smiltī,
Lai brīva Pārdaugava, brīvi Rīgas tilti!
Es redzu Vidzemi, tā sarkanajo varā,
Tiek vairāk postīta kā niknākajā karā.
Ne kauns ne gods tiem sirdī nav vairs svēti,
Šķiet pekles jodu viņi izauklēti.
No mājas mājā bandas laupīdamas staigā,
Tiem visiem ļaunākā ir Kaina zīme vaigā.
Kā ļaunā izsmieklā ņirdz sarkanajo smaidi,
Līst brāļu asinis un atskan sievu vaidi.
Tad bailēs nodrebot tie sevī dziļi klusē,
Nu Artūrs Veckalniņš ir atkal šajā pusē!
Viņš lepnis partizāns, kas Tēvzemi un brīvi,
Tur simtkārt svētāku par savu paša dzīvi.

III

Visa Rīga lepni karogota,
Svētku tērpā greznojušies nami,
Savu saimnieku tie apsveic koši.
Pāri laukiem, pļavām, mežiem, siliem
Skan viens vārds, ko tautas mute vēsta:
— Dievs dod mūsu mīļai Tēvu zemei,
Ziedu laikus brīnum gaišus, jaukus!
Dievs dod lielam latvju Zemes Dēlam
Kvēlu sirdi vadīt savu tautu! —

Stingst brāļu kapi svētā klusumā.
Deg svēta uguns, altārs pušķots ziediem.
Viss ir tik kluss. Stingst vēji kapu priedēs.
Zem smiltīm guļ te lielais varoņpulks,
Kas lielo kauju cīnījies līdz galam.
— Jūs kareivji no Rudbāržiem un Skrundas,
No Straupes, Raunas, Daugavas un Ventas,
Jūs visi tie, kas uzvarējāt nakti,
Jūs visi tie, kas tagad kapos rakti,
Aiz manis parādē lai atkal stājas,
Rau, mūsu karogs mastā plivinājas —
Tā pulkved's sauc un atkal parādē
Stāj rota rotai blakus vīru brašu,
Lai sveiktu Vadoni, kas šurpu nācis.
Un nāk viņš liels, tam blakus Ģenerālis
Un viņu lūpas pateicībā klus.
Viņš redz tos pulkus atkal senās rindās,
Kas lepni stāv, kā nesalaužams spēks.
Viņš dzird, kā zvēr tie savam Virsvadonim.
Viņš zin, ka tic tie viņa lielam garam.
Viņš izlūdz svētību no viņiem savai tautai.
Un pulki salūtē, kaut neredz tos neviens,
Aiz vīra vīrs iet garām solī brašā.
Un soļu ritmā dreb viss kapu pliens.

Kā visu mūža rīts, kas ataust jauks un gaišs,
Klāt atkal novembris šis slavas mirdzošais,
Kas cīņām vainagots mirdz laiku laikos dzīvs,
Tā paužot pasaulei, ka latvis mūžam brīvs!

Vaira Vilks

Rudens zelts

Nemierīgas dienas ātri aizskrien,
Dzīve aizsteidzas un vakars tuvojas.
Vecums ikdienībai acis aizsien,
Pienāk sapņi, kādos bērni šūpojas.

Ja jau dienas skumjas, kādēļ rīti
Nevar rudens saules zeltā priecināt?
Tas nekas, ka stari vairs nav silti —
Mīlu, ilgas tie spēj tomēr modināt.

Vajag paciesties un ticēt droši:
Dzīvē salauztā sirds tomēr nelūzis.
Iesim pretim rītdienai, tā koši
Jaunu ticību mums dos, kas nezudīs.

Aleksandrs Grīns

Vilkacis

(No romāna «Pelēkais jātnieks».)

1681.-2. gada ziema bija tik barga, ka tai līdzīgas neatcerējās paši sirmākie Vidzemes vectēvi. Sniegs sāka snigt tūliņ pēc Ticības atjaunošanas svētkiem, un ap Mārtiņiem jau bija sadzītas pirmās kupenas. Tās auga arvien lielākas, sniegdamās līdz dzīvojamo ēku un riju jumtiem, bet vezumnieki un jātnieki varēja tikt pa ceļiem tikai soļos uz priekšu, jo zirgi grima sausajā sniegā iekšā līdz vēderam. Lauskis spēra tik spalgi, ka Alūksnes cietoksnī pa divi lāgi sacēlās veltīga trauksme, kaprāļiem domājot, ka sargi uz pils mūŗiem šauj briesmu šāvienu, un ka cietoksnim būs piezagušies klāt poļu siŗotāji no Viļakas puses, vai laupīt atnākuši Pečoras mežu bandīti. — Igauņu pusē bija bieži redzamas kāvu ugunis, kas brīžiem aizņēma pusdebess, te sarkanas, te dzeltenas, te zilas, un baisīgs izskatījās sniega laukos ziemeļu blāzmošanas atspīdums.

Ļaudis sāka gaidīt kaŗus, bada laikus, mēri un citas nelaimes. Un it kā apstiprinot šo paredzēšanu, uzklīda tik daudz vilku, ka naktīs tālu un tuvu bija dzirdama plēsīgo zvēru gaudošana. — Tie uzbruka nevien vientuļiem gājējiem un braucējiem, bet arī veselām ragavu karavānēm, kad sniega laukiem pārvelkoties ar sērsnu un puteņiem stājoties, kungi mēģināja nosūtīt uz pilsētām savu lauku un staļļu ražojumus un pagastam savestās saimnieku nodevas. Jaunlaicenes ļaudis, tā vezdami divpadsmit pajūgos sava kunga miežus, bija satikušies ceļā ar tik milzīgu vilku baru, ka cīņā ar tiem zaudējuši deviņus zirgus un četrus vīrus piedevām. Zeltiņu pusē bija vilku apēsts kāds Valmieras tirgotājs, no kuŗa palikušas pāri tikai cietās zābaku zoles, tukšs pulveŗa rags, izšauta pistole un vasku rituļiem piekŗautas kamanas. Līdzīgas briesmu vēstis nāca no visām malām, un cilvēki sāka tā baidīties no plēsoņām, ka reti kāds bez lielas vajadzības arī dienas laikā rādījās ārpus mājas, jo vairāk tāpēc, ka klīda valodas par šur tur manītiem vilkačiem. —

*

Bejas pagasta Kraukļu saimniekam Pēterim tāda braukšanas vajadzība tomēr pienāca.

Viņa sievai Annai Ziemsvētku sestdienā bija atskrējis mazs un vārgs puisītis, kam kaimiņš Slaucītājs, ar savām pērmindeŗa tiesībām un bērna vecāku piekrišanu, bija devis notes kristībā Bērtuļa vārdu. Māte jau otrā dienā piecēlās no gultas, sākdama atkal iet saimnieces soli klētī, kūtī un rijā, bet mazais puisītis likās neesam dzīvotājs.

Viņš brēca vienā brēkšanā. Un mātei, velti izpūloties to mierināt, sirds taisījās lūzt, bet tēvam ar vectēvu un saimes vīriem ejot rijā, vēl zirņus kult, platos plecus un spītīgo galvu bija saliekušas bēdas.

Mājas sievietes izmēģināja visus gudru māmiņu dotus padomus. Viņas svēpināja mazo vārguli ar vaivarāju dūmiem, cenzdamās aizdzīt slimības garus; vecā kalpone Līze, kas dievojās, ka puisēns esot noburts, mēģināja lauzt nezināmā burvja spēku, apkaŗot bērnam kaklā sikspārņa ādas maisiņu, kuŗā bija krupja kauliņš un odzes zobs. Vectēvs pa divi lāgi noskaitīja pūšamos vārdus, kas savā laikā bija izrādījušies derīgi pret rozi, vīvelēm, piena aiztrūkšanu un drudzi, tak pret mazdēla slimību tie izrādījās bezspēcīgi.

Kad neildzēja arī ačgārni skaitītā tēvreize, — tādu padomu bija devis Jukums, vecais vaļenieks, — Kraukļu ļaudīm zuda visas cerības. Vectēvs, ar dēlu sačukstējies, jau bija paslepeni sācis rijā taisīt mazu šķirstiņu, bet naktīs, kā nelabu paredzēdams un to cilvēkiem vēstīdams, aiz durvīm žēli gaudoja melnais mājas suns.

Tā pagāja Jaungads, un tad no muižas bija laista ziņa, lai Zvaigznes dienā ļaudis pošoties uz Alūksnes baznīcu, kur atbraukšot teikt dievvārdus, pieņemt lielos pie sv. vakarēdiena un kristīt mazos, jauns mācītājs, vārdā Gliks. —

Vecais jau sen gulēja slims, un draudze bija jau ilgu laiku bez garīgās apkopšanas. —

Vectēvs, sēdēdams pie krāsns un plēsdams skalus, palika domīgs, bet kalpa Miķelis teica:

— Dzen cilvēkus atkal jaunās klaušās! Cik sen beidzām muižas rijas kult, un tad mocījāmies līdz Rīgai ar kunga liniem, pārciezdami visādas briesmas turpu ceļā un atpakaļ. Tagad dzen atkal baznīcā!

Kalps īgni nospļāvās, paskatīdamies sievā, kuŗa plucināja vilnu, nometusies uz ķeblīša krāsns priekšā, kur bija siltāks un arī pagaišāks, jo Miķelienei sāpēja kauli un bieži asaroja vājās acis.

— Par neiešanu baznīcā kalpu kārtas ļaudīm draudot pēriens, bet saimniekiem siešana pie kauna staba, — tā Jukumiene bija dzirdējusi kaimiņos. — Bet kalpa Miķelis atteica: šis labāk saņemot pērienu trīs reizes, nekā krītot vilkiem zobos vienu reiz. —

— Tie vilki jau vēl nebūtu tik nikni, teica vectēvs, pats pacēlis galvu un klausīdamies, vai atkal nedzird kaukšanu; bet šoruden rudzos bija aplam daudz vilka zobu: tā ir veca zīme, ka būs vilkaču gads.

No plēsīga zvēra var vēl ar gudru ziņu glābties, bet kur tu radīsi glābiņu no ļauna, ar nelabo draugos tikuša cilvēka? Jukums norūca un piebilda:

Šim neesot bail ne vilka, ne vilkača, ja tikai pie rokas sekumi vai laba izkapts.

Tā tad, tu iesi svētdien baznīcā? Jukumiene tam vaicāja. Bet vaļinieks atteica: Nē. Tādus rīkus es tak nevaru ņemt līdzi baznīcā.

Un atkal sāka vīt virvi, mīdams rokās turētos kāšus un lēni staigādams uz priekšu un atsprākliski atpakaļ, pāri saimes istabas klonam.

Saimnieks nejaucās valodās, taisīdams jaunas ragavas un laiku pa laikam pamezdams acis uz sava kambaŗa pusi, aiz kuŗa durvīm varēja dzirdēt šūpļa kārts čīkstēšanu un mazā brēkšanu. Viņš likās mierīgs, bet, brītiņu klausījies, vēl ciešāki sažņaudza cirvja kātu un nikni tēsa tālāk. Cirvis klaudzēja, Jukuma virve rūca, un kā atsaukdamies mazā puisīša brēkšanai, aiz rijas ieskanējās vilka kauciens, gaŗi vilkts, nikns un reizē žēls.

Laikam mana, ka mūsu mājā drīz būs mironis, kalpa Miķelis ieminējās pusbalsī, bet sarāvās gluži

maziņš, jo saimnieks uzsita ar cirvja kātu tik nikni uz klona, ka tas nodunēja viss. Tak neteica ne vārda; tikai skaidas, kuras tēsa Kraukļa cirvis, liecās vēl slaidākos gredzenos.

Saimnieka vecākais dēls Matīss, gadus astoņus vecs, žirgts puisēns, apslapināja pie mēles pirkstus un noņēma no skala gala sačervelējušos ogli, aiz kuras vainas skals bija sācis kūpēt un taisījies dzist. Un istaba kļuva atkal gaišāka, kad zēns pabailīgi ierunājās:

Vectēv, kā tad var pazīt, kurš vilks ir īsts vilks, un kurš vilkacis?

Vilkacim tumša svītra pār muguru un tādas pat kā cilvēkiem acis, — vecais ieklepojies atteica. Un gandrīz tūliņ atskanēja netālu aiz loga briesmīga gaudošana, — pie durvīm, ārpusē, sāka smilkstēt un plēsties iekšā mājas suns.

Sievietes ievaidējās, Jukums pārmeta krustu, bet Matīss, kam bija suņa žēl, šāvās uz durvju pusi, un tēva roka to tikko paguva sagrābt aiz pleca:

Tēvs palaida dēlu vaļā, atrāva durvis.

Puika, kur skriesi?

Zēns raudāja un rāvās uz durvīm.

Tēt, vilkacis aiznesīs sunīti!

Tēvs palaida dēlu vaļā, atrāva durvis, — suns iedrāzās iekšā, asti iemiedzis kājstarpā un pabēgdams zem Jukuma gultas, — un žigli aizcirta tās ciet.

— Trakais puika! Miķeliene nopūtās. — Vilkacim tā tik vajaga, lai kāds ar jaunākām asinīm tagad parādās ārpus istabas! Kauliņi vien būtu nobrīkšķējuši.

— Tālabad jau nelaidu, saimnieks skarbi atteica, sākdams atkal rīkoties ap jaunajām ragavām. Un it kā sirdoties par laupījumu, kas pagājis garām, aiz rijas atskanēja tā pati briesmīgā kaukšana. Tad aprāvās, ārā viss palika klusu. —

— Dēls, vectēvs beidzot teica, nokrāmēdams saplēstos skalus paceplī, — tev ar Annu būs tomēr jābrauc.

Saimnieks mitējās strādāt un paskatījās tēvā bargām un reizē bēdīgām acīm:

Kur tagad var aizbraukt, viņš strupi atteica, ja aizpūsti visi ceļi. —

— Kā tad, saimniek, Miķelis ieminējās: tādā laikā ne zemnieks, ne kungs nekur nevar tikt. Arī svešais mācītājs, droši vien, neatbrauks. —

Ja jau laista ziņa, tad atbrauks, vectēvs nosprieda un pamāja dēlam, lai nāk tuvāk. Saimnieks negribēdams piecēlās un nāca, apsēdās vectēvam blakus uz mūrīša. —

Dēls Pēter, — vectēvs klusi ierunājās, tev vajadzētu braukt un mazo nokristīt citā vārdā.

Vai tu domā, ka tas līdzēs? Saimnieks pēc brītiņa tikpat klusi ieminējās, nevarīgi nokāris starp ceļiem savas lielās un platās plaukstas, bet viņa balsī ieskanējās maza cerība:

Slaucītājs tak vienu reizi jau kristīja. Vai tad tai mācītāja kristībai būtu lielāks spēks?

Vectēvs paskatījās visapkārt, pavērās uz kambara pusi un tad noliecās pie dēla auss:

Tā es nedomāju, Pēter, viņš čukstēja, — bet manas mātes tēvs pirms miršanas sacīja, ka viņa jaunības laikā, kad bijis lielais mēris, un cilvēki miruši bez skaita, daži izglābu-

šies ar gudru ziņu, iedami pie mācītāja un teikdami, ka šie vēl nemaz neesot kristīti. Lūguši tos nokristīt ne vecajā vārdā, kādā sen saukti, bet citā, un palikuši dzīvi.

Dēls strauji pacēla galvu.

Kā tad tā jaunā vārda došana tiem varēja līdzēt? Viņš brīnīdamies jautāja.

Vectēvs atkal pieliecа muti pie dēla auss.

Tā, puis, nerunā! Mēris, nākdams Vidzemē, esot ņēmis līdzi grāmatu, kurā bijuši ierakstīti visi tie, kam togad jāmirst. Varbūt, tāda pati mirstamo grāmata ir arī tai kaitei, ar kuŗu sasirdzis Bērtulīts. Ja mācītājs tam dos citu vārdu, varbūt, bērniņš nebūs vairs mirējs, bet dzīvotājs?

Nāve to vairs nedabūs rokā, ja viņas grāmatā būs ierakstīts Bērtulis Krauklis, bet tavam jaunākajam uzreiz radīsies pavisam cits vārds.

Tas gan var būt tiesa, dēls sacīja, un viņa balsī ieskanējās jauna cerība.

Jukuma virve rūca, kambarī čīkstēja šūpļa kārts. Mazais puisītis vairs neraudāja, laikam bija iemidzis.

Saimnieks smagi cēlās kājās, ar galvu gandrīz aizsniegdams zemos griestus, un milzīga ēna gar sienu cēlās tam līdzi.

Ļaudis, iesim gulēt, viņš sacīja, un lēniem soļiem aizgāja uz kambari.

Pie durvīm vēl atgriezās un teica:

Miķel, šonakt zirgus baŗodams, ieliec vecajam bērim lielāku klēpi siena.

Saimniek, tu tomēr brauksi uz baznīcu? Miķelis ievaicājās.

Saimnieks neteica ne vārda un saliecies iegāja kambarī, uzmanīgi vērdams aiz sevis durvis.

*

Kad saimnieks ausmā gāja zirgu jūgt, vectēvs ieminējās, ka labāk vajadzējis ņemt jauno dūkano: ja ceļā apstātu vilki, varētu drošāki izbēgt, jo dūkanājam bija varen žiglas kājas.

Nē, dēls atteica. — Dūkanais gan žigls, bet tramīgs, un sajutis vilku smaku, mūs izgāzīs pirmā stiepienā.

Un Krauklis lika ilksīs veco, rāmo bēri, kurš bija ievests mājās kā viņa sievas pūra zirgs.

Tad saimniece iznesa no istabas mazo Bērtuli, to cieši ievīstījusi kažokā un pati apvilkusi otru. Vectēvs, pie kamanām stāvēdams, vēl noskaitīja savus vilka vārdus, un teica dēlam un vedeklai:

— Tagad brauciet droši. Tie vārdi pret vilkiem vienmēr līdz.

— Un pret vilkačiem? ierunājās Miķelis, kad kamanas bija lēni pazudušas aiz rijas stūŗa, bērim cīnoties uz priekšu pa aizpūsto olnīcu.

— Pret vilkačiem nav vārdu, vectēvs nopūtās. — No tiem var paglābt tikai Dieviņš. —

Līdz baznīcai bija ko braukt savas divi jūdzes, bet ceļš rādījās sliktāks, nekā Krauklis bija domājis. Kad pajūgs beidzot iebrauca Alūksnes miestiņā, bēris bija nomocījies gluži slapjš, bet baznīcā jau izskanēja pirmās Dieva dziesmas meldija.

Tā bija zīme, ka mācītājs jau taisās kāpt kancelē.

Pie dievnama patlaban stalti piejāja divi jātnieki, un Krauklis noņēma cepuri, jo viens no jājējiem bija Bejas kungs Dānfeldts, bet otrs tā vagaris. Un vagarim sienot zirgus, kungs vaicāja saimniekam, ko tas vedot kamanās.

Vedu kristīt mazu dēlu, Krauklis atteica, un Dānfelds nicīgi iesmējās:

— Ved, ved! Ja vilki neapēdīs, būs dienās man darbinieks. —

To teicis, kungs cēli iegāja baznīcā, un vagaris tam līdzi.

Kad Krauklis, piesējis bēri pie slitas, iegāja ar sievu pakaļ kungam ļaužu pilnajā dievnamā, — prāvesta atsūtītais kaŗa mācītājs Gliks, pamaza auguma vīrs, bargām acīm un sārtu seju, jau bija sācis savu spredi̦ķi un cilvēki klausījās, aizturējuši elpu. Klusums bija tik liels, ka mācītājam gaŗo teikumu atstarpā atvelkot dvašu, nedzirdēja ne klepošanu, nedz čukstus, bet tikai paša spredi̦ķotāja vareno vārdu atbalsi.

Viņš rāja augstus un zemus; rāja garnizona zaldātus par plītēšanu miesta krogos, par meitās iešanu un citiem grēkiem. Un dragūniem un musketieŗiem, kuŗiem sākumā zem ūsu šķipsnām vienam otram bija pazibējis smīns, atkal palika nopietnas sejas, kad mācītājs teica, ka dzērājs un netiklis nevarot būt ķēniņam nekāds labais kaŗavīrs:

— Tie ir kā elles buļļi, kas nobradā Dievam par prieku un kristīgiem vecākiem par godu uzziedējušas nevainības pļavas! Tas nešķīstēns aiziet smiedams

Viens no jājējiem bija Bejas kungs Dānfeldts.

savu ceļu, bet tā meita ir kaunā likta un apraud savas jumpravības vaiņagu!

Gliks rāja kungus, kuŗi sestdienas kalpinot savus klaušiniekus līdz vēlai tumsai, tiem nedodami svētvakara; un tāpat skopas saimnieces, kas sūtīdamas kalpus muižas darbos, kult rijas vai kulstīt linus, dodot darbiniekiem līdzi sausu maizi un pavalga nemaz:

— Vai jums, — viņš teica, — skopuļi un mantas krājēji! Jūs atraujiet saviem saimes ļaudīm viņu pelnīto kumosu un lieciet salt bāriņiem, kas ar draudzes un kungu ziņu nodoti jūsu gādībā! Tādi nama turētāji Dievam riebj un viņš tos nelaidīs sava troņa priekšā, bet atdos tos mūžīgām mokām, un ellē tie nēsās no sūdiem šūtus svārkus, kas smirdēs tikpat nejauki, kā tagad Dieva priekšā smird viņu dvēseles!

Tikpat bargi viņš runāja par darbiniekiem, kas muižās sanākuši, domājot tikai vienu: kā nomānīties nekūluši kādu klājienu, un kā nozagt muižai kādu kulīti rudzu:

Arī tie netikšot debesu valstībā.

Visus kopā, kungus, saimniekus un kalpus, mācītājs bāra par iešanu pie zīlētājiem, ļauna darīšanu savam tuvākam ar buršanu un pīšanos ar visādiem pesteļiem:

— Ak, kauns un posts, un gaužas bēdas! Jūsu tēvišķa ir tālu daudzināta, bet tā nav nekāda labā slava, jo citu zemju ļautiņi saka, ka Vidzemē katra trešā un ceturtā sieva esot ragana, un vilkaču šeitan tikpat daudz kā vilku, kuŗus Dievs par tādiem radījis! Raugi, tie ir atdevuši velnam savu sirdi un dvēseli; viņi lien caur zemē ieaugušiem koku zariem, pieņemdami vilku izskatu, un skrien plosīt jērus savu kaimiņu ganībās, dzeŗ jaunu kumeļu asinis un negriež ceļa arī vientuļiem ceļniekiem. Tāpat velni aizsaulē plosīs šo ļaundarītāju miesas un aiz lieliem priekiem nikni rūks, dzirdēdami savu plosāmo vaimanas! Jo redzi, tie vaimanās tāpat, kā nabaga ganu meitas, kad tās kritušas vilkaču nagos. —

Viņa majestāte ķēniņš un cienīgais superintendents tāpat ar nopūtām un dusmām iraid gana dzirdējuši, ka jūs, Vidzemes ļautiņi, pieturiet joprojām savās mājās ļaunus garus, tos par pūķiem saukādami. Jūs dodiet tiem upuŗus no visu labību ražas, un rudens vakaros rijās tiek mieloti mirušo gari, tiem ceļot priekšā visu, ar ko Dievs jūsu druvas un jūsu kūtis svētījis.

Ak jūs, mazticīgie grēcinieki, ar šaubu un neziņas pilnām sirdīm! Vai tiešām jūs ticat, ka tiem, kas iekļuvuši debess priekos un mielojas Dieva valstībā pie enģeļu klātiem galdiem, ir vajadzīgs medus, ko jūs esiet ievākuši no saviem tropiem, jūsu kauto lopu gaļa un jūsu sievu ceptās karašas? Labiem ļaudīm viņā saulē ir daudz gardākas medus karašas, ko iebaudīt, un viņi dzeŗ tā Kunga vīnu, bet tiem jūsu tuviniekiem, kas pēc nāves cieš elles mokas, tiem nav brīv nākt laukā no darvas katliem, kuŗos tos vāra, un no elles liesmām, kurās velni viņus cepina, tos sasietus turēdami uz lieliem bomjiem, gluži tāpat, kā tie saimnieki mēdz savus kautos vepŗus svilināt.

— Vai tiem, kas savus mirušos aprok nesvētītā zemē, lauku vidū, vai klusās ganību vietās, starp elkšņiem un paegļu puduŗiem! Tas ir grēks šeit laicīgi un tur mūžīgi, grēks pret ķēniņa pavēlēšanu rakt kristīgus un godīgā nāvē aizgājušos miroņus tikai kapsētās, Dieva kalpu iesvētītā zemē. Tur viņi dus mierīgi, atpūzdamies no savas darbošanās un gaidīdami pastarās tiesas trumetes, un sātans to kauliem nevar tikt klāt ar visiem viņa pesteļiem. Turpretim nesvētītā zemē ieraktie bieži vien tiek par laupījumu sumpurņiem, kas atkaš kapus, plēsdami to nelaimīgo miesas, un vilkači spēlējās ar to kauliem!

Ļaudis klausījās, šausminādamies un drebēdami. Un pašiem spītīgākiem grēciniekiem aizrāvās elpa, kad Gliks sāka tēlot pastardienu:

— Raugi, kad tas pasaules gals būs klāt, Dievs sūtīs šurpu tos trīs nāves enģeļus. Kā vispirmais nāks zemes virsū bada enģelis, jādams uz pelēka zirga. Kurp tas pagriezīs savu rumaku, tur žēli brēks bada mocīti ļautiņi, bērns velti plēsīs mātes sakaltušās krūtis, un stipri vīri savā izsamisēšanā ēdīs dubļus un būs priecīgi, ja tiem gadīsies rast lopa maitu ceļmalā!

Un kad tas bads būs aizgājis, pļaudams savu nāves pļāvumu, tad nāks pār zemi jauna mocība, un atjās kaŗa enģelis, sēdēdams asins sarkanā kumeļā un asinīm pilošu zobenu rokā. Nokautu miesas tas mīdīs sava zirga pakaviem, ciemi un pilsētas degs visās malās, un visur būs brēkšana, vaimanas un lielas gaudas, jo tie siŗotāji nav raduši taupīt pat bērnus mātes miesās, un visur būs tikai pelni un miroņu lauki, un asins paltis!

Un tie, kas būs bada laikos palikuši dzīvi, un no ienaidnieku zobina taupīti, tie pēc kaŗa enģeļa aizjāšanas nāks ārā no savām mežu paslēptuvēm un purvu salām, kuŗās tie glābušies, un ar asarām acīs sanāks savu māju gruvešos un savos ar krūmiem aizaugušos laukos, un lūkos taisīt sev jaunu dzimteni. Bet tā debesu dusmība vēl nebūs mitējusies un, raugi: tad atjās mēŗa jātnieks, sēdēdams melnā kumeļā, un no viņa zirga nāsīm nāks līķu smaka. Pie kuŗas pilsētas šis jātnieks pieturēs savu kumeļu, tur nepaliks neviena dzīva, un sētās, gar kuŗām viņš būs jājis gaŗām, nedziedās gailis un neries suns, un miroņi gulēs neaprakti, jo nebūs vairs roku, kas jaudātu tiem izrakt kapus. Cilvēki gulēs ceļmalās un savu māju pagalmos, viņu vaigi būs melni kā purva zeme, un rīta rasa uz to sejām būs vienīgās viņu dēļ raudātās asaras! Un zeme paliks tukša no ļaudīm, tīrumi atmatā, un sila priedes augs tanīs vietās, kur tagad stāv jaukas muižas un brangas sētas. Kur bagātas pilsētas, tur būs tikai tukšums un iznīcība, un dadži augs cauri jūsu acīm, kuŗas būs izknābuši maitu putni, un jūsu neapraktos kaulus balinās lietus, saldēs sals un žāvēs vējš!

Tāpēc atgriežaties no visa ļauna, Vidzemes ļautiņi, jo jūsu grēku mērs ir pilns! Tas var sākt iet pāri viņa malām, un Dievs tad aizsegs dusmās savu vaigu un jūsu tēviškā jās iekšā tie trīs nelaimes jātnieki!

Kad mācītājs beidza savu sprediķi, sieviešu pusē šur tur bija dzirdamas apvaldītas raudas. Bet Gliks nokāpa no kanceles, gāja altārī, un sāka pieņemt dievgaldniekus un kristīt baznīcā savestos bērniņus.

Kad gaŗā dievgaldnieku rinda bija galā, metās jau vakars; un kad Kraukļa Pēteŗa un viņa sievas Annas mazais puisītis bija dabūjis Jāņa vārdu, jau bija nakts.

Tie baznīcēni, kam mājas bija tālākos draudzes novados, neiedrošinājās naktī braukt, palikdami ie-

braucamās vietās turpat miestiņā. Tie, kam sētas bija tik kādu pusjūdzi, tie aizbrauca pulciņos.

Tikai uz Kraukļu māju pusi nebija neviena cita braucēja.

Putenis, kas bija griezies pa sprediķa laiku, tagad mitējās. Sīvi sala, salti mirdzēja zvaigznes un zilbalta, ar melnām meža svītrām, bija ziemas nakts, kuŗas klusumu jauca tikai kamanu slieču čīkstēšana un bērīša nosprauslošanās.

— Mūsu puisītis dzīvos, sieva teica, spiezdama kažokā ietītu bērnu sev klāt. — Viņš neraudāja, šurp braucot, neraudāja baznīcā, kad mācītājs tam lēja kristības ūdeni uz pieres, un arī tagad viņš klusi guļ. Slimība ir jau atstājusies un aizgājusi citu ceļu, jo mūsu mazais tagad ir Jānis, nevis Bērtulis!

— Jā, vīrs sacīja, bet sirds viņam bija nemiera pilna un smaga, jo nupat braucot mežam cauri, tam bija licies, it kā tālumā iekauktos vilks. Bet tad viss atkal bija kluss; mierīgi čīkstēja slieces, un sprauslodams vilka kamanas pa aizputināto ceļu vecais un rāmais zirgs.

— Viņš augs liels, būs vērīgu galvu un ies tanīs skolās, kuŗas ķēniņš esot licis dibināt Vidzemē arī prastas kārtas ļaudīm!

Lai Dievs dod, vīrs atteica, un pagrieza galvu pa kreisi, jo tanī pusē tas atkal bija dzirdējis tādu kā vilka kaukšanu.

— Ar šo bērniņu pār mums nāks Dieva svētība, sieva teica, sašūpodama maziņo, kuŗš bija sakustējies miegā.

Lai nāk vēl šonakt, vīrs sacīja, valdīdams zirgu, kuŗš bija sācis krākt. Anna, skaiti tēvreizi, lai mēs tiktu dzīvi mājās! Bērītis ož vilku smaku un es jau trešo reizi dzirdu viņu kaukšanu!

Saimniece ielaidās dziļāki kamanās, lai tām svaidoties neizkristu ārā ar visu bērniņu, bet vīrs uzcirta zirgam ar grožu galu, to skubinādams skriet cik jaudas.

Vajadzēja klausīt vectēvam un jūgt dūkano, sieva ievaidējās: tagad mēs jau būtu mājās, bet kā nu klāsies, to zina tikai Dievs!

Dūkanais sen būtu sācis trakot, pārlauzis ilksi vai izgāzis mūs sniegā, aizskriedams tukšām kamanām, teica vīrs. Anna, skaiti tēvreizi, man viņa jūk. Mājas vairs nav tālu un Dievs mūs neatstās!

Patiesi, tepat drīz vajadzēja sākties Kraukļu māju ganībām. Un kaukšanu nedzirdēja vairs, tramīga nebij vecā bērīša gaita. —

Tad pāri ceļam, soļus piecdesmit priekšā, pārskrēja milzīga ēna un uz mirkli pamirdzēja divas pasarkanas acu guntiņas. Un bērītis krākdams gribēja griezties nost no ceļa, bet saimnieks to savaldīja un ar stingru roku dzina tālāk. Vairs bija tikai kāda ceturtdaļa jūdzes līdz mājām.

Jauna vilka ēna pārslīdēja pāri ceļam, un priekšā ieskanējās baiga kaukšana.

Sieva trīcēja, izbailēs spiezdama klāt puisēnu, bet vīrs izņēma no sēdekļa apakšas cirvi un drošinādams teica:

— Nebaidies, bet saki paldies Dievam, ka viņi ir tik divi! Ja tie lēks bērim pie rīkles, viņš iecirtīs galvu un tos pasitīs sev zem kājām, jo ir vecs un ar vilkiem cīnīties paradis zirgs. Ja lūkos lēkt kamanās, es tos apcirtīšu ar cirvi.

Tad bērītis pēkšņi apstājās un negribēja tālāk iet:

Tieši ceļa vidū bija apsēdušies divi milzīgi vilki, un ļauni dega viņu acu ugunis.

Vīrs gribēja mest vilkiem ar cirvi, bet sieva to neļāva, teikdama, ka no rokas izlaižot cirvi, viņš palikšot pavisam bez ieroča. —

Tad saimnieks gāja zirgam pie galvas un sāka jūgt to nost.

Vīrs, ko tu dari? Sieva sauca, bet Krauklis neatbildēja un tālāk taujāt viņai nebija vaļas, jo tās puisītis pamodās un sāka brēkt.

Atjūdzis vienu pajūga pusi, saimnieks izgrieza kamanu ilksi un ar to pār plecu gāja uz priekšu, vilkiem klāt.

Jo tuvāk viņš tiem nāca, jo lielāki likās tie augam, un vīram gura sirds un rokas.

Tik lielu vilku viņš savā mūžā nebija redzējis: tie bija laba vīra augumā, gaidīja viņu balti atņirgtiem zobiem un izkārtām mēlēm, un kā elles liesmas šķita to acu ugunis.

Saimnieks apstājās, jo kājas tam liedzās iet tālāk. Bet tad viņš atskatījās pār plecu uz pajūga pusi, redzēja sievu un bērnu, un tam kļuva atkal stipra sirds.

Tik lielu vilku viņš savā mūžā nebija redzējis.

Atpestī mūs no ļauna, viņš skaļi sacīja, un paņēma ilksi rokās pa vēzienam, jo līdz vilkiem vairs bija tikai daži soļi ko iet.

Tagad tas jau juta sitamies sejā zvēru karsto dvašu. Tie saduga, gatavodamies lēcienam. Viņš plaši atvēzējās un sita no visa spēka, jo tieši tobrīd gaudodams lēca tam virsū milzīgs vilks.

Zvērs iekaucās un atsprāga sāņis, sāka klibodams skriet projām pa lauku. Otrs iegaudojās vēl niknāk un nāca virsū.

Vīrs atkal pacēla ilksi, zvēla no jauna, un otrais zvērs sabruka pie viņa kājām, apdzisa tā briesmīgo acu guns.

Ievēlis lielo vilku ceļmalas sniegā, — asinis tam tecēja pa atņirgto purnu, — saimnieks gāja atpakaļ pie kamanām, steidzīgi sajūdza zirgu un aiz galvas turēdams, to paveda garām nosistā vilka augumam. Tad sēdās kamanās, brauca mājās, un drīz jau tiem iemirdzējās pretī viņu sētas ugunis. —

*

Stāstot mājiniekiem, kas bija gadījies ceļā, saimniekam bija jautra seja un acis smēja, bet saimniecei, kā ceļā sasalušas un tikai tagad atkusušas vaļā, pār vaigiem ritēja baiļu asaras.

Saimniek, tu esi gan varens sitējs, vaļinieks Jukums teica, pašūpodams sirmo galvu. — Es vienmēr esmu teicis, ka tev zirga spēks.

Vectēvs nesacīja ne vārda, tikai smagi pūta, un pēc saules lēkta paaicinājis līdzi Jukumu, viņš aizgāja cauri ganībām apskatīt cīņas vietu un novilkt vilkam ādu, jo pēc dēla nostāsta, zvēram vajadzēja būt varenam tēvainim. —

Gāja un atgriezās pēc laba laiciņa līdz ar puteni, kurš bija sācis atkal dzīt savus sniega putekļu blākus un jaunas kupenas. Un abiem vecajiem bija raižu pilnas sejas.

Kur tad vilkāda? Miķelis noprasīja, bet Jukums neteica ne vārda, un vectēvam bija bēdīgs vaigs.

Pēter, dēls, viņš klusi ierunājās, paaicinājis jau- no ārpus rijas un vēl gabaliņu nost, lai nedzirdētu neviena sveša auss. Būs nelaime: tu esi nositis nevis vilku, bet muižas vagari.

Un pateicis dēlam, ka šie abi ar Jukumu iedami cauri ganībām, satikuši muižas kalpus, kas ragavās veduši nosistu cilvēku. Tas bijis vagaris, un kalpi, braukdami to meklēt, viņu atraduši pie lielās mēŗa priedes ceļmalā, ar pāršķeltu pieri.

Ak, tad vagars būs bijis vilkacis? Krauklis noŗūca un viņam satumsa acis. Lai! Viens darbinieku bendētājs mazāk! Man viņa dēļ nesāpēs sirds: kas skrien vilkačos, saņem vilka algu! Cik daudz tur trūka, ka viņi būtu mūs saplosījuši, un bēri piedevām.

Un piebilda pēc brītiņa:

Ļaudis jau sen runāja par vagari visādas nelabas lietas. Bet diezin kas tad būs bijis tas otrais?

Vectēvs nopūtās:

Muižas kalpi mums vēl pateica, ka kungs atkūlies naktī mājās pavisam slims, un šorīt staigājot kaklā pakārtu roku. Lielmātes taujāts, nikni atrūcis, ka jājot mājās klupis kupenā ar visu zirgu, un laikam būšot izlauzis roku. —

Krauklis sažņaudza dūres, un sejā tam bailes mijās ar niknumu.

Tā tad, kungs kopā ar vagari skrējuši vilkačos un man priekšā, viņš pie sevis klusi noteica. Nu gan nav labi! Kungs lūkos man atriebties.

Gan jau Dieviņš žēlos, vectēvs mierinādams teica, bet pašam drebēja galva un rokas.

— Vajadzētu dot ziņu tiesas kungiem, Krauklis vilcinādamies ierunājās: par pīšanos ar nelabo draud sārts, viss viens, vai vainīgais augstas vai zemas kārtas.

Vectēvs bēdīgi pašūpoja galvu.

Pēter, dēls, labāk par to lietu nevienam nekā nestāsti: tie paši kungi tiesās, tie paši muižās. Pieredzēsi vēl tikai lielāku nelaimi!

Un tēvs ar dēlu gāja atpakaļ rijā, kur Jukumam bija tāpat kā viņiem, sērīgs un norūpējies vaigs.

Jānis Sārts

Tiltkrāces

(Turpinājums.)

Viestartu gruzdināja nemiers: Kā atgriezties sarunās par Tiltkrācēm? Pēkšņi atsākt nebūtu prātīgi. Bet vilcināšanās arī nevietā, jo pazīstamā meiča varbūt jau meklēja, lai viņu ierautu dejas virpulī nama otrā galā. Mirklī, kad Viestarts gatavojās apvaicāties, kādēļ draugs pārdevis Tiltkrāces Rieteklim, Runks pats iesāka: «Gan tev gadīsies ar Rietekli sastapties. Tad nu mēģini izzvejot, ko šis saka par mani? Esmu pārliecināts, ka Rieteklis par mani sapūtīs aplamīgas lietas. Bet tu nu zināsi un neticēsi?»

«Protams, lai gan tuvāk neko nezinu.»

«Kā? Nu tavs tēvs taču par mani bieži atsaucoties!»

Hm, Runks bija pietiekoši uzmanīgs. «Par Tiltkrācēm mans tēvs neko lielu nav runājis. Tas, laikam, tādēļ, ka tā lieta ir pārāk novecojusies, grimusi, kā saka, aizmirstībā.»

«Faktiski Rieteklis ir mans rentnieks.»

Viestarts saŗauca izbrīnīgi pieri.

«Tā ir, lai gan Tiltkrāces skaitās uz viņa vārdu, saimnieks esmu es.»

«Izklausās ļoti dīvaini. Varbūt. Neņemos no malas spriest.» Viestarts pūlējās izturēties brīvi. Pavirši iesmējās un piebilda: «Zināms, ja ņem plašākā stilā, tad mēs visi esam tikai rentnieki, kas no Dieva nomā ne tikai laiku un telpu, bet arī dzīvību.»

«Tu neesi muļķa zēns! ha — hoho!» Runks piebāza galvu tuvāk. «Es jau varētu Rietekli iesēdināt... bet biju spiests... Tā savādi gadījās. Cilvēks, no kuŗa es pirku Tiltkrāces, bija iztaisījis viltotu pilnvaru. Tāpēc — jā, pēc viņa nāves es varbūt varētu uzstāties, tak lai nu dzīvo badmira! Mantas man pietiek.»

«Tagad es drusku saprotu.» Viestarts arī piebāza galvu tuvāk. «Bet varbūt tā pilnvara nav apšaubāma?»

«Ak nu, nav vērts! Fakts, to nevar apgāzt!» Runks it kā apdomājies pavirzījās atstatāk. Apaļās ačeles sāka urbties biedra sejā kā īleni. «Es vēl gaidu, kad kritīs viens cilvēks.»

«Tas var ko liecināt?»

«Galīgi neko!» Runks skaļi spiedza. «Man tikai nepatīk priekš tās vecenes nāves... saproti? Savā ziņā pārestība bija notikusi. To dabūju zināt tikai vēlāk, kad viņas vīram jau biju samaksājis par Tiltkrācēm. Es tur neko vairs nevarēju darīt.»

«Kāpēc steidzies ar īpašuma pārdošanu Rieteklim?»

«Sacīju, mans pirkums bija nedrošs,» Runks ātrumā izmeta, tad nemierīgi patrušājās krēslā. «Toreiz pat nesapņoju nodoties lauksaimniecībai, tāpēc pārdevu.»

«Ko tu priekš tam strādāji?»

«Biju tirgotājs, ierēdnis, aģents un tā tālāk.»

Nu bija izdevība painteresēties par Runka dzimtas pagātni. «Tad tava dzimtene, droši vien, meklējama citā novadā?»

«Tēvs dzīvoja Aināžos. Aizpērn mira. Tagad tur man liela cīņa ar brāļiem un māsām mantojuma dēļ.»

«Turpat taču dzīvoja arī tavs vectēvs?»

Krišjānis Runks aizdomīgi ieplēta acis. It kā: ko nozīmē šāda interese? Viestartam atklājot, ka blakus studijām piemītot kaislība nodziļināties ievērojamu vīru cilšu pagātnēs, Runks atguva iepriekšējo vaļsirdību. «Cik es zinu,» viņš turpināja, «mans vectēvs ienācis no Norvēģijas ziemeļiem. Tāpēc jau arī manās dzīslās vēl krāc seno vikingu asinis. Vectēvs gan nēsājis dažādas palamas, bet tās, nenoliedzami, izpelnījies tādēļ, ka bijis maztūrīgs un drusku vairāk dzēris.»

Viestarts pēc brītiņa apvaicājās par palamām.

«Ģeķi! Viņu saukājuši par «Lapēdi», tāpēc ka tas esot atnācis no Lapzemes. Tas neko nelīdzēja. Viņa dēli visi apprecējuši latvietes, iedzīvojušies turībā. Godīgi sasnieguši labu stāvokli. Vienīgi manam tēvam viss jaunības laiks pagāja trūkumā. Karš atsvēra. Tika pie lieliem īpašumiem. Bijām vienpadsmit bērni. Katrs var iedomāties. Tur vajag liela bagātnieka, lai visus vēderus piepildītu un apģērbtu. Es izgāju pasaulē pilnīgi kails. Ja nu man tagad ir manta un skauģi, tad par to esmu pateicīgs pats savai uzņēmībai. Pats sev!»

Sarunas pārtrauca šķelmīga sasarkusi sieviete. Viņa pamāja vīru savrūp un kaut ko nepatīkamu čukstēja. Gandrīz ausī. Pēc tam Krišjānis Runks gan vēl atgriezās, tomēr viegli skarstama atturība aizžņaudza tā muti. Likās, sieva bija izteikusi brīdinājumu, vai varbūt kāds dzirdējis Runka atsauksmes par kāzu nama dzimtu, un nu jau pa aizmuguri gāja vaļā.

Viņiem piebiedrojās pāris draudzīgāka tuvuma meklētāju kāzinieku.

«Uzdziedāsim!» viens teica.

«Lai notiek!» Viestarts atsaucās. «Kāzu laiks, prieka laiks.»

Atskanēja latvju tautas dziesma.

«Runka kungs, nāciet talkā!»

«Es nedziedu, nekad neesmu dziedājis!» Viņš piecēlās un aizgāja.

Viestarts atcerējās savas vecmāmiņas sen teiktus vārdus: Ļauniem ļaudīm dziesmu nav.

9.

Tuvojās rudens, un aizsargu nodaļa atkal izgājusi apmācībās Tiltkrāču tuvumā. Šo vietu izvēlējās arvien tādēļ, ka te bija mācībām piemērots apvidus. Upītes krasti, kalnāji, zemienes, gravas. Turpat, resnu bērzu apņemts, snauda senču pilskalns, kur pieminekļu valde jau bija izrakusi daudz vērtīgu senlietu.

Senču cīņu trokšņi it kā atdzīvojās senā spriegumā, un viņu dēlu dēli te varēja smelties spēkus un izturību apmācībām. Tie metās uz priekšu ar sevišķu dedzību.

Glaužoties cieši gar zemes zaļajām krūtīm, viņi it kā dzirdēja vāļu klaudzienus, šķēpu šķindu. Pils kalnāja virsmā kā nomodnieks stāvēja senču kuniga tēls, un pacēlis šķēpu augstu gaisā, nemitīgi skubināja: Mani krietnie dēli! Turaities visi kopā! Modri! Modri vienmēr! Lai tautas vēstures lapās atkal neapsēstos pūķis, kas notašķīja mūsu dižcilts rakstu priekš gadsimtiem. Toreiz mūs nomāca viltus un pārspēks, bet mēs noteikti prasām, lai jūs uz priekšu un vienmēr būtu pārspēks! Ieduriet šķēpus tīrumu stūros. Un ariet! Šī zeme ir svēta, svešiem neaizkaŗama!

Viestarts cieši aptvēra šauteni. Tēmēja.

«Uzlikt durkļus!» sauca komandieris. «Uz priekšu! Skriešus!»

Aizsargi metās pār strautu. Izšāvās sprēgainas ūdens šļāces. Grabēja piekrastes oļi. Lūza zari. «Ienaidnieks» sīvi cīkstījās pretī. Cīņa kļuva tik karsta, ka komandierim negribot vajadzēja apsaukt.

«Asinis!» viens biedrs satraukts norādīja uz Viestarta roku.

«Nekas, piekrastē nejauši uzdrāzos virsū dzeloņstiepulei, kas tur palikusi no īstā kaŗa.»

«Jums nekavējoši vajag pārsiet», komandieris teica, «stiepule, droši vien, bija aprūsējusi.»

Viestarts meklēja kabatdrāniņu. Piemirsis paņemt. Izpalīdzēja biedrs. Tomēr ievainojums nebija gluži niecīgs. Asinis spiedās cauri pārsējuma drānai, pāris pilītes noripoja zemē. Viestarts nevēroja, skubīgi uzsauca: «Biedri, sāksim! Šodien man pēdējā diena ar jums kopā. Pa ziemu atkal aizbraukšu. Bet man būtu prieks, ja jūs iekārtotu dažas apmācību dienas ziemā, svētku brīvlaikā. Tad mēs pārvērstos slēpotājos.»

Atkal aizgāja «ienaidnieks». Šoreiz uzdeva nocietinātas nezināmā vietā. Pēc tam izsūtīja izlūkus, sakarniekus un uzbrukums iesākās no jauna.

10.

«. . . un pēdējā svētdiena šoruden arī pie jums», turēdams Tiltkrāču Ievas sveicienā satvertu roku, Viestarts sacīja. «Es atnācu pateikt, ka jums doto solījumu neesmu aizmirsis. Lai gan pats svarīgākais vēl nav atrisināts, tomēr es ceru, ceru vairāk kā nekad!»

Mūmuļas sejā neparādījās prieks. Roku atvilkusi no sveiciena, viņa sāka burzīt priekšauta vīli. «Es nezinu, vai tas būs labi.»

«Kādēļ?» Viestarts nojauta kaut ko ātrumā neaptveŗamu uzmācāmies. «Jel stāstiet, kas jūsu domas pārvērtis!»

«Man liekas, ja arī jums izdosies pierādīt taisnību, no tā cietīs vienīgi Rieteklis. Bet viņi pēdējās dienās kļuvuši tik laipni pret mums. Vēl šorīt Rieteklа dēls ienesa medu un ielūdza nākamu sestdienu viesībās. Saimniece uzdāvāja trīs cāļus, skaistas baltas vistiņas. Tās uz priekšu mēs varēšot turēt. Bez tam vecais Rieteklis solījās ierādīt labāku ganību. Manu pļavu nostrādāšot ar mašīnu. Tāpat likšot uzart kalpam sakņu dārziņu.»

Viestarts par kaut ko svarīgu nešaubījās. «Jūs neesat izpaudušas?»

«Dieva dēļ! Nē, itin neko.»

«Ar ko tad būtu izskaidrojama tik piepeša Rieteklu labsirdība?»

«Jūs te bieži atnākat. Un tā kā visa apkārtne zina — jūs mācāties par advokātu, nav brīnums, ja viņi paši no sevis kaut ko izprātojuši.»

«Negribētos ticēt!» Viestarts sanīcis apsēdās.

«Vai nevarētu panākt, lai vienīgi Runku sodītu?»

«Likums nepazīst izlasi. Kas pelnījis, jācieš sods. Neviļaties, ka Rieteklis būtu nevainīgs. Tagad man zināmi šo cilvēku apslēptie ceļi. Pie tam, tiklīdz jūs būsiet kapā, Krišjānis Runks nekavējoši dosies cīņā pret Rietekli. Tiltkrāces ir gan uz pēdējā vārda, bet par tādu pašu summu vērtspapīri atrodas Runka kabatā.»

«Manas Tiltkrāces!» māmuļa nopūtās. «Manu vecāku mājas staigājušas no rokas rokā kā čigānu tirgū nozagts zirgs. Un tepat taču mana tēva tēvs cēlies rītā agri, gājis muižas klaušās un celmus lauzdams iekārtojis tīrumus! Jā, es jau to sen zinu, ka Runks gaida manu nāvi. Tak es turos, palīdz' Dievs! Žēl, nabagie Rietekļi! Tāpēc, tāpēc varbūt viņu cietsirdība sākusi atšķīst.» Viņa aizsoļoja pie meitas galdiņa, tur kaut ko paņēma un nolika ciemiņa priekšā. «Jaunais Rieteklis nesen lūdza Noru. Bija jāpagatavo ģīmetnes apskave — vai pareizi? Mana meita tā sauc šos rāmīšus. Jā, kā redzat, Nora to pagatavoja. Melna ozola koka. Bet pasūtītājs atteicās saņemt. Tik skaistu izstrādājumu viņš neesot cienīgs saņemt, tāpēc lai šā ģīmetni ar jauko apskavi paturot darbiniece pie sevis un tā vietā pagatavojot citu — vienkāršāku.»

Jā, jā, Viestarts saprata. Kaut kas dziļš iedūrās krūtīs, izgaisa kāda burvība un asinis saskrēja galvā. Bangoja deniņos. Tā bija, kā jau vasarā domāja. Tomēr, vai taisni uz šī celma vajadzēja paklupt? Bija taču kaut kas augstāks, kam jāstāv pāri arī mīlai. Un viņš dziļi apņēmies teica: «Jūs domājiet, ka reizē ar taisnības atguvumu jūsu meitai būs jāzaudē visa mūža laime?»

«Ak Dievs, dod mums skaidrāku saprātu!» Māmuļas balss izplūda gaudenās raudās. «Jaunībā cilvēkus trauc un dzenā savāds noreibums. Pati piedzīvoju, neklausīju vecākus, un tik rūgti, rūgti vīlos. Esmu Norai stāstījusi, diezgan mācījusi, vairāk nespēju. Viņa taču ir viss mans dārgums. Sākumā neieredzēja Rietekli, apsmēja, pēla. Bet kopš tā laika, kad jūs te parādījāties, Nora sāka vērst arvien laipnākas acis pret lielo Tiltkrāču namu.»

Klusums. Tikai viena sirds dobji dunēja. Tai bija it kā apakšā pakurta uguns. Tomēr pāri! pāri! — Un Viestarts saņēmies teica: «Man liekas, kad atgūsiet Tiltkrāces savā īpašumā, jūsu meita ar to tikai iegūs arī šinī laukā. Kad tas būs noticis, viņa varēs ar to jaunekli tūdaļ runāt neatkarīgāku valodu.»

«Es jau neko nesaku.»

«Bet Nora?» Viestarts nepacietīgi gaidīja.

«Arī viņa nemitīgi interesējas, cik tālu mēs esot tikuši? Jā, pat šodien vēl noprasīja, vai jūs būšot? Tad lai pamatīgi iztaujājot.»

«Varbūt viņa slepus pārnēsā ziņas?»

Nē, to viņa nedarot, māmuļa zvērēja. «Patiesībā es neizprotu, vai acu mētāšanu ap jauno Rietekli viņa nedara aiz spīts? Jūs tak ziniet, ka meitenes, īpaši Noras gados, mēdz bieži kūleņot atmuguriski. Viens tāds mazs sīkums man dāvāja tamlīdzīgas nojautas. Tas notika tā. Nora pārnāca no lauka. Vēl par lāgu durvis neaizvērusi, viņa izsaucās: Mūsu labdaris precēšoties! — Ko es varēju teikt? Nora nemierīgi gaidīja manu atbildi. Es noteicu: Labi, meitiņ, varbūt mūs ielūgs kāzās. To vakaru Norai trūka parastā miera. Tak es nevarēju palīdzēt. Vai tas tiesa, dēls?»

Viestartam bija neērti atklāt patiesību. «Vēl priekš tam man jābeidz studijas.»

«Tas vēl ilgi?»

«Nākamu vasaru, ja negadīsies neparedzēti kavēkļi, es varēšu sākt mierīgi strādāt tēva mājās.»

«Tad jūs nedomājat meklēt nodarbošanos pilsētā?»

«Nē.»

«Vai vai vai, nu kam tad gan vajadzēja mocīt galvu?»

«Mīļā māmuļa, jūs pati piedzīvojāt, un vērojat vēl ik dienas, ka labus cilvēkus, krietnus un godīgus zemes rūķus, tik bieži piekrāpj ļaundari. Pēdējo paņēmieni ir tik veikli izstrādāti, ka ļauni nebūtu, ja arī ikviens zemes arājs reizē būtu advokāts.»

«Tā jau nu gan ir.»

Viestarts piecēlās. «Tā, tagad dzīvojiet laimīgi. Svētkos apciemošu.»

«Vajadzēja uzgaidīt pārnākam Noru. Viņa tūdaļ atdzīs govi no ganekļa. Meita arī sāk jau posties uz skolu. Pēdējā ziema.»

«Tālāk nesūtīsit?»

«Nav līdzekļu. Ak nu, par to nav ko sapņot! Ja arī es beidzot dabūšu Tiltkrāces, tur nu vajadzēs daudz pūļu salikt ēkās. Rietekļi neko nav labojuši. Nopietni, jums derētu uzkavēties. Viņa lūdza. Un cik es zinu, jums glabājas neliela dāvana.»

Šai brīdī pavērās namiņa durvis. Ieraudzījusi ciemiņu, Nora drusku satvīka, tad sacēlās drosmē, kļuva dzedrāka, varētu teikt pat nelaipna un uz Viestarta minējumu, ka nu esot reizē jāsasveicinās un jāatvadās, noteica: «Neko darīt, tas gadsimts sen pagājis, kad nabadzīgas meitenes varēja šķērsot dižu bruņinieku takas.»

Viestarts pūlējās pasmaidīt. Tak arī viņam šis lūpu veidojums nepadevās lieliski. «Ja nu arī tas gadsimts būtu pagājis, Noras jaunkundze, tad tomēr lūdzu jūs abas: Netveriet kailām rokām vismaz to laimes stundu, kas svināma vismaz pēc mūsu uzvaras. Sveiki, līdz svētkiem!»

«Norai dega roka, bet viņa teica: «Ardievu.»

«Meitiņ!» — māte, likās, atgādināja pasniegt dāvanu.

«Nē, nē!»

Durvis verot Viestarts izdzirda aiz muguras klusu čukstu: «Māmiņ, kas kaiš viņa rokai?»

«Kur?» māte satraukta skatījās. Pamanījusi, viņa metās uz durvīm. Aizturēja. Iztaujāja. — Nekas, mājās iztīrīšot, pārsiešot.

Nora palīda zem ciemiņa acīm, bet nesaņēma vairs nevienu uzmanības drusciņu. Viņš izgāja. Jā, kaut kas bija noticis. Nora trauca pār istabu. Neviļus acis pamanīja uz galda jaunā Rietekļa ģīmetni. Tagad vairs nešaubījās. «Māmiņ, kādēļ Viestarts šoreiz izturējās tik divaini?»

Viņa metās uz durvīm, aizturēja.

Māte izvairīgi klusēja.

«Tu laikam sastāstīji visādas muļķības?» Nora pacēla ģīmetni un nometa uz otra galdiņa.

«Mīļo meitiņ, piedod. Bet varbūt tu pati pēdējā laikā esi muļķīgi darījusi.» Māmuļai līksmoja sirds. «Turpretim es tad nu galu galā būšu runājusi labāk nekā tu darījusi.»

«Ko īsti tu viņam teici?» Nora nekad vēl nebija parādījusies tik uzstājīga. «Saki ātri!»

«Jūs abi man esat tik mīļi!»

«Es gribu noskaidrot!» Nora atrāva durvis. Skats skrēja pār ceļu. Tur viņš aizgāja vingriem soļiem. Pretī aiz meža grima saule. Viņas stāvs centās it kā pacelties degošos spārnos. Kājas alka skriet. Bet viņa nolīda aiz namiņa un acis paslēpa vītņāja lapās.

11.

Jau sniga.

Līdzīgi tautas dainu vieglumam, lidinājās baltas pūciņas no debesīm. Pilsētas apstādījumi ietinās mīkstā dūnu samtā. Pa notekām vairs neskrēja, zeme bija atdevusi sauli dienvidiem. Naktīs Daugava izlaida miglu un zvirbuļi sāka kalt sacietējušu ūdeni.

Vakars. Pulkstens trīsdesmit vienu minūti priekš divdesmitiem. Noteikti trīsdesmit vienu, jo pilsētnieks mēdza skaitīt arī sekundes.

Viestarts patlaban gāja stūreniski pāri Vienības laukumam, nesdams piebāztu portfeli. Pret slidotavu brītiņu uzkavējās. Tad pagriezās uz Valdemāra ielu, pārgāja to un vēl pāris Elizabetes šķērsieliņas, un tad viņš sāka kāpt, kāpt uz vienu un otru pusi kā svārstenis, bet arvienu augstāk, līdz beidzot roka no vestes kabatas izvilka mazu, paplānu misiņa atslēdziņu. Nokrakšķēja. — Priekšnamā pakāra rudrūtainu mēteli līkkocī, nobružāja kurpju apakšas uz meldŗu paklāja, pasveicināja saimnieci, nostājās spoguļa priekšā, drusku saglauda matus, ap zodu nobružāja bārdskuvja maz želotu pūderi, aizmeta svārka pogu, paņēma portfeli un iegāja viļņaina stikla durvīs.

Pirmais skata sniedziens aplidoja galdu. Vai tur nav vēstule? Nebija, Viestarts novilka svārkus un atlaidās uz zviļņsola. Izplētās laikraksts. Otrs. Katru izlasīto viņš tāpat salocīja, nolika uz krēsla un paņēma nākošo. Viņš lasīja arī krievu un vācu valodā. Kaut gan dzīve pilsētā šķita raibāka; vērojumi, cilvēki un notikumi jaucās kā karuselī, tomēr pilsētnieka gars nomirtu vislielākās mokās ātrāk nekā laucinieka, ja piepeši apstātos iznākt laikraksti. Tāpēc pilsētnieki tik kāri ķēra avīzes. Pilsētas drudžainā skuba mācīja gūstīt ar paša acīm neaptverāmo dzīves daudzveidību. Visur nevarēja pats būt, bet visu patikās zināt.

Pēc tam Viestarts pusstundu atbrīvoja sienas knaģītī pakārtu vijoli. Gaudulīgas skaņas aplidoja dzīvokli, kur vēl bez viņa un saimnieces mitnājās trīs līdzīgie — studenti, viena bankas ierēdņa ģimene, un divi istabas pašreiz bija brīvas. Viestarts zināja, pēc mūzikas pusstundas ienāks biedrs un tad kopīgi aizies uz konventu. Nebija pirmais vakars, tādus aizskalojis laiks daudz. Simts, nē, vairāk — seši gadi! No rīta viņš aizgāja, vakarā pārnāca. Viestarts pievērsās arī literātūrai, teātrim, mākslai, humānitārām zinātnēm. Brīva laika netrūka, bet arī nekas pāri nepalika. Ja biedri kādreiz runāja par slidsportu, paukošanos vai šachu, arvien viņu acīs plaiksnījās Viestarts. Bet kad vajadzēja izbeigt vienu otru

strīdu — vai tas un tas cēlies no latviešiem, vai aizgūts no citu tautu, Viestartam to vajadzēja izšķirt.

Un rīti atsedza logainu namu virknes un naktis paņēma. Ko lielu viņš bija guvis no šīs pilsētas dzīves trauksmīgā pulsa? Jāsaka, tā visvērtīgāko daļu. Cik biedru nebija sparīgi stājušies viņam līdzās, lai atvērtu cietās mācību klintīs ieslēgtus zinātnes brīnumus, tad tikai drusku pasvērušies sāņus un zuduši. Pats pirmais studiju biedrs, ar ko Viestarts sāka apdzīvot kopēju istabiņu, kas zvērēja turēties roku rokā līdz galam, jau sen bija lauzis solījumu. Viņš bija dabūjis labi atalgotu vietu ministrijā, bet viena sieviete ienāca tā jaunekļa dzīvē, mīlas vārdā ienesa pilsētas ugunīs samirdzinātus kārdinājumus. Pēc desmit mēnešiem viņš bija vairs tikai izniegs jaunekļis, kas vēl drusku elpoja ēnā: bijis students . . . Tagad tirgojās ar āboliem, bet ziemassvētku tirdziņā viņu, piesmakušā balsī, varbūt atkal šogad varēs dzirdēt piedāvājam septiņus gabaliņus ziepju par piecdesmit santimiem. Un tas par šo cilvēku arī bija viss.

Laiks auļoja.

Arvien jūtamāk Viestarts atskārta, ka sirdī kaut kas mocošs guļ. Snauž kā norūdzis vīns. Saņemot vienu otru vēsti no dzimtenes — zaļajiem vasaras cīņu biedriem, un kaut vai tēva ziņojumu par tādu un tādu darījumu nokārtošanu pilsētā, šis skurbinošais gulētājs pēkšņi sāka cilāties. Un cik savādi tas arī bija, tagad viņš biežāk ienesa domas tanī mazajā pirtiņas dzīvoklītī. Gandrīz katru nakti viņš tur ielaidās. Brīvi un pacilāti, kā ērglis savā ligzdā. Varbūt tas notika tādēļ, ka šos «bezmiesīgos» apciemojumos nemaz nevajadzēja pieklauvēt durvīm, tikai pacelties spārnos un ieskriet. Ikvienu šo skrējienu pavadīja brīnišķa skaistuma sajutums, un viņam negribot uzmācās atziņa: Tik kaila un nabaga kļūtu dzīve, ja piepeši tos skurbinošos saikļus vajadzētu zaudēt.

Lai gan Noru bija aizrāvušas nezināmas važas, viņas soļus un jutas vēroja pāris simts kilometrus attālā apkārtne, mazpilsētiņa ar visām raksturīgām iezīmēm, bet ja nu viņa gribēja pavasarī nobeigt ģimnaziju, tad vajadzēja daudz un nopietni strādāt. Viņas rudās zvīņiņas tekāja pa grāmatu lapām, to Viestarts aizvērtām acīm redzēja, un brīvlaikā viņas pirkstos veidojās brīnišķīgi rokdarbi. Tāpat kā Viestarts, arī Rieteklis par ziemu dzīvoja pilsētā un nejaušs gadījums šos cilvēkus bija savedis kopā. Viņi iepazinās, apmainījās adresēm un Rieteklis lūdza apciemot. Tak Viestarts līdz šim nebija paspējis to izdarīt.

Tuvojās svētki. Zemes ziemeļu gals atkal gatavojās pievērsties saulei. Viss nodzīvotais laiks bija aizvilcies vienmuļā ritējumā. Balts, vienkrāsains, it kā nedzīvs. No rīta uzmaucāş cepure galvā, un vakarā līklocis labprāt saņēma mēteli. Vienīgi tās stundas, kad Viestarta rokas atvēra zilus aktu vākus ar uzrakstu «Tiltkrāču lieta», tas pats laiks šķita pavasarīga tvana pieslāņots. Atraisījās kā dīgļu asni, kūpēja upes, čaukstēja pumpuru čaulas. Pirksti trīcēja vieglā skurbinājumā.

Cik tālu tad nu Viestarts bija nokļuvis? Ko varēs iepriecinošu dāvāt māmuļai? Neveicās tik viegli, cik sākumā domāja. Tur bija purvs, priekš gadsimtiem aizaudzis ezers, piekritis milzeņiem kokiem un apsūnojis. Vēlāk vējš pienesis smiltis, iesakņojušies kreveļaini krūmi, vaiverāji. Dūņu akacīm un dobrām grūti atrast dibenu.

Viņš meklēja pēdējo dzīvo pilnvaras parakstītāju — liecinieku Reini Pakalnu. Otrs 1923. gada rudenī ieskaitīts bez vēsts pazudušo sarakstos.

Sarakstes ar pašvaldībām un policiju vilkās garumā, jo Reinis Pakalns bija stipri kustīgs. 1924. gadā atgriezies Latvijā, 56 gadus vecs, neprecējies. Dažus mēnešus pierakstīts Cēsīs, Raunas ielā, bet pēc tam aizgājis uz laukiem. Desmit gados viņš attīstījis tik lielu kustību, ka nebija gandrīz neviena pagasta iedzīvotāju reģistra, kur nebūtu ierakstīts arī Pakalna vārds. Viens darbvedis to, pārskatīšanās dēļ, bija pārdēvējis par Pakavu, cits — Pakausi, vienīgi Reinis turpināja turēties pirmveidā.

Cik raiba gan nebija šī cilvēka nodarbošanās! Gandrīz katrā trešā vietā viņš bija uzdevies citāda meistara nosaukumā. Tā, piemēram, ap Lizumu viņš iznēsāja garīga satura grāmatas, Madonas tuvumā vācis ārstniecības augus, Kuldīgā krāsojis logus, Asaros pārdevis barankas, Neretā piekopis zirgu tirdzniecību, Rēzeknes apriņķī nēsājis radikālu līdzekli pret blaugznām, Ogrē bijis dārznieks . . . tad viņa pēdas pazuda. Ērgļu pašvaldība vēl ziņoja, ka Reinis Pakalns pārgājis uz Kalsnavas pagastu, bet no pēdējā atbildēja, ka tāds cilvēks nemaz nav reģistrējies. Un te nu pārtrūka pavediens. Varbūt meklētais bija miris, ielīdis mežu biezoknī un nepierakstījies padarījis pēdējo nāves darbu? Ērgļos vēl pārgulējis 1932. gadā 16. martā.

Visraksturīgākais šī klaidoņa gaitas aprakstā bija tas, ka tikai vienā vietā tas bija sodīts ar desmit latiem par garnadzību. Piebalgā ielauzies pagrabā, kur paņēmis kukuli maizes, drusku sviesta un ceptu gaļu. Bet tas jau bija tikai nieks, parasti šādus staigātājus pavada vesela sodu virkne.

Sarakstes arī uzrādīja, ka Reinis Pakalns četras reizes apmeties Tiltkrāču tuvumā. Varbūt vienu otru nakti tas pārgulēja Migaslīčos. Jā, varbūt viņš nebija pagājis garām arī Tiltkrācēm, nepazīts piesolījis savu amatu, padzēries un aizgājis. Kas gan zināja, ka viņš parakstījis pilnvaru?

Citādā stāvoklī atradās Krišjāņa Runka cilts vēsture. Visas nepieciešamās ziņas, cik tālu Viestartam vajadzēja, bija iegūtas. Runka stāstījums kāzās izrādījās patiess. Tāds Dalla Ronk, 1888. gadā tiešām bija uzņemts Krievijas pavalstniecībā. Pierakstīts Vidzemes guberņas iedzīvotājos. Vienīgi tautība nesaskanēja ar Runka izteicieniem, tak tas varēja gadīties, jo Dalla Ronk, ceļodams pār Baltijas jūru, dažus gadus priekš tam nodzīvojis Skandinavijā.

Ar to arī noslēdzās šis Viestarta darbs. Zināms, tālāk pagātnē nevarēja iespraukties, nedz arī to vajadzēja. Nu atlika tikai vēlēties, noteikti gribēt, lai šādu ieceļotāju pēcnācēji, kas, apprecēdami latviešu sievas un vēl līdz šim uzsūc tās pašas zemes augļu sulas izskauž sevī no senčiem mantotu noziedzību insektus. Vēl latvju senču pilskalni glabāja asi kaltus šķēpus, vēl daiņas dzirkstināja pēcteču ausīs dzidrgaišus tikumus, vēl ozolu paēnā dievi sprieda taisnu tiesu, un zaļie dēli ar šautenēm rokās turpināja glausties pie zemes, lai mācītos stiprāk mīlēt dzimteni, padarītu to daiļāku un nezāles pamestu trūdiem.

12.

Un pavisam tuvu jau ļaudis kustējās svētku pievārtē. Viestarta dzīvoklis kļuva kluss. Visi trīs studenti aizbrauca uz laukiem. Arī bankas ierēdnis, dabūjis atvaļinājumu, pēc pāris dienām ar visu ģimeni gatavojās braukt ciemos pie sievas vecākiem Valkā. Dzīvokļa saimniece arvien biežāk ienesa nogaršot cepumus. Svētkos būšot daudz cieminu. Tad arī Viestarta istabiņa šai noderēšot. Tāpēc priekš aizbraukšanas viņa lūdza grāmatas un citas mantas ieslēgt skapī.

Vienu vakaru, pārnācis no valsts archīva, Viestarts pamanīja savas istabiņas durvīs iebāztu nelielu kuvērīti. Parasti saimniece mēdza visas vēstules ienest adresātu istabās. Apskatījis tuvāk, Viestarts saprata, ka saimniecei šoreiz pagadījies tā izdarīt nevērības dēļ, jo neaizlīmētā kuvērī bija vairumā izplatītu ielūgumu kartiņas. Noras slaidie pirkstiņi bija ļoti uzmanīgi uzrakstījuši adresi. Ielūdza piedalīties ģimnazijas audzēkņu sarīkojumā.

Viestarts juta krūtīs kaut ko karstu ieplūstam. Skatīdamies uz sētas nama sniegaino jumtu, viņš redzēja jau vasaru. Tak šī uzaicinājuma saldumu varēja baudīt vienīgi nojautās. Tanī pašā datumā arī Viestartam vajadzēja piedalīties aizsargu sarīkojumā, tepat pilsētā. Protams, šoreiz viņš atteiktos, sekotu aicinājumam, bet jālasa referāts. Un tad nu — lai aicinātāju veltīgi nesarūgtinātu, Viestarts nosūtīja «sava» izrīkojuma ielūgumu. Tanī bija lasāms, ka pulksten 19 Viestarts Radze lasīs par «Aizsargu uzdevumiem noziegumu atgaismošanā».

Pēc tam viņu sāka mocīt kāpināta interese, vai Nora līdzīgu ielūgumu sūtījusi arī jaunajam Rieteklim? — Uzlicis cepuri, viņš izgāja sveicināt ielu.

«Rieteklą kungs izgājis», durvis pilnīgi neatvēris, atbildēja padrukns vīrs, izmeties kreklā un galvu apsējis ar pūkainu dvieli.

«Vai jūs nevarat pateikt, kad Rieteklą kungs brauks pie vecākiem?»

«Cik es zinu, par svētkiem viņš dzīvos pilsētā.»

«Ak tā, žēl. Nu, nekas. Pateicos.» Vairāk Viestarts nekāroja, varēja apmierināts aiziet. Bet nevīļus durvīs izspraucās meklētais. Tikko pietrūcies no gultas, Rieteklis bija uzvilcis svārku, un ar kreiso roku pieturēdams uzceltu apkakli, laipni aicināja dzīvoklī.

«Atvainojiet», viņš teica un saskatījās ar padrukno vīrieti, «mums pagrūta diena . . . Rīta stundā apgūlu-

šies, mēs norunājām, ka nevienu nelaidīsim dzīvoklī. Bet tagad, ja nemaldos, ielās jau deg uguns. Izdzirdu jūsu balsi. Paša novada cilvēks nav krāpjams. Jums taču nekas nav pretī? Lūdzu, nāciet iekšā.» Priekšnamā Rieteklis vēl piebilda, ka ātri uzspodrināšoties, lai neņemot ļaunā.

«Tas nav vajadzīgs!» Viestarts draudzīgi atteica. «Ja arī mēs vēl esam maz pazīstami, tomēr viena novada vēji pildījuši mūsu ausis ar vienu un to pašu druvu sanēšanu. Nepūlaties, neesmu gluži tāds, kas nezinātu, cik nepatīcīga ir diena pēc jautri pavadītas nakts.»

Rieteklis samierinājās pats ar sevi un, pacēlis ciemiņam krēslu, šo to izsvaidītu pievāca. Atradis starp spilvenu un matraci ielīdušas kaula brilles, viņš paņēma tās, apslaucīja stiklus, bet nolika uz galdiņa, kur bija sakrauts daudz grāmatu. Tā tad Rieteklis ar visām galvas sāpēm nodevās arī studijām.

— Diezgan patīkams, pat pārāk labsirdīgs jauneklis, — Viestarts nodomāja. Visi nevarēja būt vienādi. Slepus Viestarts sāka meklēt Noras rokrakstu. Lūk, aiz papīra vīstokļiem spulgoja viņas rokdarbs — ģīmetnes apskave. Un nu gandrīz derētu vaicāt, vai Rieteklis ielūgumu saņēmis, brauks? Bet viņš apjautājās, ko labu strādājot?

«Tulkoju nolādētos svētos sanskrita rakstus. Drusku sāku iegrauzties arī vēstures filozofijā.»

Tiešām, Rieteklis nebija peļams jaunеklis, un Viestarts apdzēsa arī to dziļi apslēpto ienaida plēni, kas priekš šī apciemojuma šad tad iegailējās sirdī. Viņš bija iedomājies to necienīgu saņemt Noras uzmanību. Patlaban asie krusas graudiņi izšķīda un viņš varēja jau runāt vaļsirdīgāk, drīkstēja vismaz cerēt, ka nākamu vasaru Rieteklis ietērpsies zaļā uzvalkā un apņemsies nesavtīgi apsargāt senču pilskalnu pie Tiltkrācēm. Šīs jaukās nākotnes iztēles mudināts, Viestarts ieminējās par aizsargiem.

«Tas nav tik patīkams sports,» Rieteklis atsaucās, «un jūs taču zināt, jaunībā ir dārga katra diena, un kaut arī tā būtu svētdiena.»

«Taisni tādēļ aizsargu pašaizliedzība iegūst divkāršu vērtību. Tik maz vaļas, un tomēr viņi pulcējas, trauc apmācībās,» Viestarts. pagaidām, daudz nepūlējās. Gan vēlāk, pamazītiņām. «Ir cerības, ka pēc studijām dabūsit piemērotu darbu?»

«Pat ļoti lielas! Par mums čakli rūpējas filistri. Vispār ja man nebūtu garozas, arī tad uz Tiltkrācēm neietu.»

«Tādi uzskati sviežami zem galda.» Viestarts nekavējās atklāt savus nodomus.

«Jums savādāk,» Rieteklis piebilda, «tēvam mājas.»

«Un Tiltkrāces? Cik zinu, esat vienīgais dēls.»

«Tiltkrāces! Tā apburtā māja! Mani vecāki jau sen būtu no tām aizgājuši, attur vienīgi tēva spītība. Jūs to vēl neziniet?»

Viestarts noliedzoši pagrozīja galvu.

«Savādi. Vasarā jūs bieži novēroju ciemojamies mazmājiņā. Vai sievietes neko nav stāstījušas?»

Grūti bija piespiesties, lai nenicināmā biedra priekšā paturētu viepli. «Šo to es zinu, tomēr jūsu pieminētā, «tēva spītība» mani pārsteidz.»

«Lai jūs saprastu, tūlīt paskaidrošu.» Un Rieteklis īsumā atstāstīja. «... tā kā Krišjānis Runks liedzas atdot vērtspapīrus, kur summa minēta bijušās Krievijas zelta rubļos, tad gluži vienkārši Runks var mūs kaut kuŗu brīdi izsēdināt, izmaksādams manam tēvam dažus santimus. 1926. gadā, kad saimniecībās vēl grozījās nauda, mans tēvs solījās Runkam nomaksāt līdzīgu vērtību pašreizējā naudā, bet šis neielaidās. Un tā mani vecāki saimnieko. Grūst ēkas. Pēc pieciem gadiem tos trūdus nēsās vējš. Bet nav arī vērts neko pielabot. Tāpēc arī šos svētkus pārlaidīšu tepat pilsētā. Tiltkrāces ir nolādēta māja. Nevienā nozarē tēvam nav sekmējies. Teicu, mēs jau sen būtu aizgājuši citur, tak tēvs negrib ar labu padoties Runkam. Grāb vēl, cik vari, un tad laidies mežā!»

Vēlu naktī viņi šķīrās, apsolīdamies uz priekšu biežāk satikties.

Pēc pāris dienām Viestarts saņēma otru Noras adresētu vēstulīti. Tanī ielikta ģimnazijas izrīkojuma priekšnesumu programma. Bija redzams, ka N. Krācīte izpildīs dažas latvju skaņražu · solo dziesmas klavieŗu pavadījumā.

Tā tad viņi bija līdzīgi. Katram jāpaceļ skats sava uzdevuma priekšā.

13.

Nakts vilciens sāka nest svētku pacilātībā trauktus ļaudis. Spaidīšanās un sava kaktiņa meklējumi bija pārciesti. Paziņas sastapās, apvaicājās par labklājību, izteica prieku, ka sals kļuvis mērenāks, un daži pasažieri sāka krākt. Piestātne. Otra, ceturta... Pļaviņas, Jaunkalsnava.

Viestarts gaidīja, kurš te izkāps? Pamanījis vienu zemturi nesam paunas uz izeju, viņš piesolīja savas rokas.

«Nav nesamie smagi,» zemturis atrunājās, bet palīdzību neatraidīja.

«Jūs pastāvīgi dzīvojat Kalsnavā?» Viestarts palika stāvam izejas telpā.

«Jā, man ir saimniecība.»

Viestarts skubīgi jautāja, vai Kalsnavā neesot manīts staigājam no mājas uz māju vidējā auguma vecītis? Viņš minēja arī tā izskatu un raksturīgākos amatus.

«Par vasaru dažādi klaiņo, bet taisni tādu neesmu ievērojis. Kā sauc.»

Viestarts nosauca visus trīs Reiņa vārdus.

«Nē, neesmu dzirdējis. Varbūt. Kas gan tādus klaidoņus vēro. Padod ēst, lai staigā.» Neviļus kalsnavietis kaut ko atcerējās. «Ap zodu īsi apcirpta sirma bārdiņa? Pavasarī viens tamlīdzīgs ienāca, piesolīdamies ar drēbnieka griezēm un pelniem noklusināt niknus avenēnus. Mums tas bija jau nodarīts. Šis uztrina tikai sievietēm zirkles, gaļas mašīnai asmeni un aizgāja. Tam vīrelim varēja būt ap sešdesmit gadu.»

«Neziniet, uz kuŗu pusi aizgāja?»

«Cik atceros, teica, ka nākot no Krustpils. Tā tad viņš bija ceļā uz augšas ļaudīm — Madonu. Tak varēja gadīties, pasvērās sāņus, aizklīda uz

«Tulkoju nolādētos svētos sanskrita rakstus.»

Vietalvu vai Ļaudonu. Zvaigznes tādiem rāda ceļus, vējš nes un Dievs sargā kājas.»

Zemturis izkāpa, atstādams Viestartam pārliecību, ka jaunā amata pratējs ir tas pats Reinis Pakalns. Šī bija tīkama kalsnavieša svētku dāvana. Viestarts saviļņots pateicās un pievēra vagona durvis. Nenoliedzami, meklējamais vēl bija dzīvs. Nu vajadzēja tikai neatlaidīgāk taustīt pēdas.

Vilciens trauca tālāk.

Salīdzinot Reiņa iepriekšējos amatus ar pēdējo, radās pārliecība, ka viņš nav slīdējis zemāk, nedz kāpis augšup. Varbūt vienīgi Neretā, kur dažus mēnešus ieskaitīts zirgu tirgotājos, rīkojies ar lielākām naudas summām.

14.

Un tas bija tik savādi. Svētki jau pagājuši. Projām. Patlaban vecā gada pēdējās dienas vakars. Logu aizkaros ieaudās krēsla un pamazītiņām šie stikla kvadrāti ieguva sudrabmelnu spīdumu.

Viestarts sēdēja tēva namā pie krāsns, ļaudamies svētku atmiņām. Tās nebija garas, gandrīz īsākas par apciemojuma brīdi Tiltkrāču Ievas mazajā dzīvoklītī. Toties pārdomas un dažādu sīkumu secinājumi izvērtās plašumā. Tie savairojās kā mūdžu mazuļi maijā. Neskaitāmas reizes viņš bija jau domās pārstaigājis to ceļu un atgriezies, bet atkal no jauna traucās turp. Un arī patlaban, nekustīgi skatīdamies uguns vītnēs, viņš sāka iet:

Māmuļa nāk viņu saņemt. «Priecīgus svētkus!» — «Jums tāpat.» Bet Nora, it kā nedzirdīga, sēž pie otra galdiņa istabiņas dibenā. Kaut ko dara. Tad gurdeni pieceļas. Tik piespiesti, ka pāris stundas derētu pagulēt. Vienmuļīgi pasniedz roku un paliek stāvam pāris soļus atstatu. Varbūt viņa ar prieku izietu blakus istabā, tak šinī telpā visas ir āra sienas un aiz vienīgajām durvīm mirdz auksts sniegs mēnesnīcā. Sākoties sarunām ar māmuļu, Nora atgriežas pie sava galdiņa, lasa grāmatu un brīžiem pamet acis uz baltu rozes ziedu ūdens glāzē. Viestarts tūdaļ atskaņ. Tā ir . . .

Rozi sūtījis Rieteklis pa pastu, nevarēdams pats noklausīties Noras priekšnesumos. Tak atcerējies. Tā rozes īpašniece pati teica.

Bet vai tādēļ Nora izturējās pret Viestartu tik vienaldzīga? Vienīgi māmuļas laipnās acis izstaroja gaišu svētku jūsmu. Nenogurusi un atzitīga viņa uzklausīja katru ciemiņa vārdu. Kad Viestarts atstāstīja, ar ko Reinis Pakalns nodarbojies Kalsnavā, viņi abi smējās līdz asarām. Tanī brīdī Nora pagrieza galvu pār plecu un jautāja, par ko smejoties? Nesagaidījusi laikā atbildi, viņa piebilda:

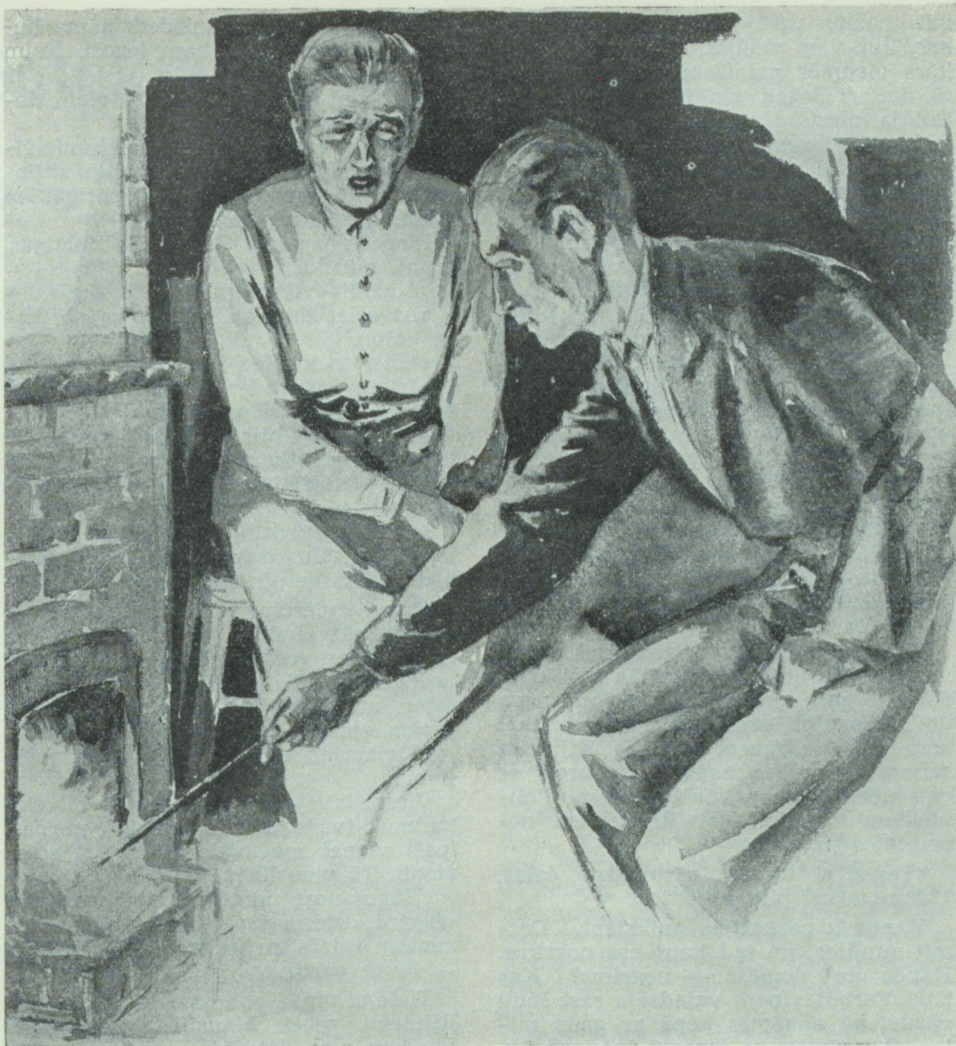
«Tā; jums pašiem savi smiekli.»

Tie bija arī vienīgi smiekli svētkos.

Kā viņš tovakar šķīrās ar Noru, to Viestarts nevēlētos atcerēties pat nākamā gadā. — — —

Nemanot bija ienākusi kalsna sieviete. «Dēls, kādēļ tu šoziem esi kļuvis drūmāks? Kas tevi nospiež? Jau svētkos gribēju jautāt. Es baidos, ka aiz šīs grūtsirdības neslēpjas ilgstoša slimība. Neesi un neesi, kāds biji agrāk.»

«Nekas nekaiš, māt. Varbūt es tikai vairāk kavējos pie tā, ka mans studiju laiks drīz beigsies.» Viņš pacilāja ar badīkli pelnos iegrimušas pagales.

«Viņa tevi nemīl?»

«Bet par to taču tev vajadzētu priecāties.»

«Esmu skumjš?»

«Vārdos nespēju pat izsacīt.»

«Tikai nopietnāks, māt. Vairāk kā nekad es šoziem sāku domāt pats par savu rītdienu.»

«Negribētos ticēt.» Māte vilcinādamās paberzēja delnas, kas nu jau bija atbrīvojušās no sakņaugu vākšanas laikā uzmetušās sprēgas, kļuvušas mīkstākas. «Man liekas, ka viens nežēlīgs cilvēks ir krustojis tavu taku.»

Viestarts pūlējās iesmieties. «Kā tu domā?»

«Kāda sieviete.»

«Un man liekās, māt, nebūtu agri.»

«Es jau neko par to. Bet vai viņa tevi nemīl?»

«Nezinu.»

Māte izlaida ilgi aizturētu elpu garās nopūtās. «Es brīnījos, brīnījos jau dažus gadus, cik ilgi tu izturēsi? Tam laikam reiz jānāk. Tomēr tu esi savaldījies ilgāk nekā pārējie kaimiņu dēli tavā vecumā, kas gandrīz visi apprecējušies, un daži jau paspējuši pat izšķirties.» Tālāk viņa pieminēja daudz jaunekļus, kas visi vīlušies. Tādi notikumi neesot tverami bez apdoma. Acīmredzot māte centās ar piemēriem ievirzīt dēla prātus citā plāksnē.

«Nebaidies, māt, gan es izkalšu arī šai naktij spožu sauli.»

«Vismaz šovakar nedomā tik daudz par viņu, kura tādu uzmanību varbūt nav pelnījusi. Drīz sanāks mūsu labākie kaimiņi sveikt jaungadu. Pārmet šīs sāpes galvas otrā pusē! Kaut šovakar, lūdzu.»

«Par to nebēdā.» Viestarts piecēlās un norādīja uz istabas kaktu. Tur bija pieslietas slēpes, misiņa knaģītī pakārta šautene un līdzās iemirdzējās aizsarga tērpa nozīmes. «Rīt mēs izskraidīsimies pa kalnājiem. Un kad es noguris pārnākšu, manā sirdī skanēs vecā, bet mūžam jaunā un dižākā par visām — dzimtenes dziesma.»

«Lai Dievs mūs vada!» Māte samierinājusies izgāja.

Pagalmā iegaudoja kamanas. Atbrauca tālīnākie radi.

15

Rijnieku viesistaba drīz pildījās paskaļām čalām. Sanākuši bija visi aicinātie, izņemot vienu jaunekli, kas šogad veiklojās kara mākslai Daugavpils garnizonā. Viņš bija jau laikus atsūtījis laimes vēlējumus Radžu ģimenei, piebilzdams, ka citu gadu atkal varēšot liet verdošu svinu ozola spainī.

Viestarta tēvs jau no jaunības dienām bija saglabājis jauku parašu. Citās gada svētku dienās viņa draugs

vai paziņa varēja ciemoties pēc patikas, kur vien vēlējās, bet vecgada vakars vienmēr palaižams Rijniekos. Un tā nu arī šogad sēdēja pilni krēsli. Čūlāja miests. Uz galda, it kā mīļi smīnēdama, muciņa plūdināja kausā dzirkstošu upeņu vīnu.

Viestarts smējās un jautri trieca līdz, brīžiem ar vijoles lociņu atdzīvinādams vienu otru koncerta gabalu.

Vecais Radze, būdams vēl spēku briedumā, ļoti kustīgs un sirsnīgs vīriņš, neaizmirsa apstaigāt katru viesi, mīļi izrunājās un ar savu nemainīgi laipno vaigu prata sasaistīt visus ciešā dzīru saimē. Labiešos Radžu dzimtai jau no sendienām naidnieku nebija, bija vienīgi skauģi un tumšu atvaru raceji. Pēdējie, reiz mācību saņēmuši, necentās vairāk ap Rijnieku sētu tīt pakulu lamatas. Ikvienu ceļā izraktu bedri Radze laikus pārlēca. Nekad viņš nesūrojās par saimnieciskām grūtībām. Pat slimības gultā šo neliela auguma vīreli dzirdēja atsaucamies: «Varbūt rīt jau es varēšu!»

Un īpaši vecgada vakaros viņš daudz varēja. Sarunās plaiksnījās visi pārdzīvotie gadi, priekpilni, cerību nesti un atspoguļoti sasniegtā darbā. Tikai kaŗa laikus atsaucot atmiņās, Rijnieku saimnieks mēdza nopūsties: Toreiz es gan neko lielu nevarēju. Tiesa, lieliniekiem aizejot, par Rijniekiem nepriecātos pat suns.

«Tagad?» vīrelis pārkliedza čalas. «Mums atkal pilnas klētis!»

Viestarts paskatījās pulkstenī. Desmit minūtes, un tad kaut kas nogrims. Kāpēc viņš domāja — nogrims? Kas īsti? Varbūt viņam vajadzēja rast šādu vārdu, ka apņēmās kopā ar gadu mītavām izrauties no mocošā žņauga? Ak, izmetamais turējās krūtīs tik dziļi! Un tomēr. Bija muļķis, neprata parādīt savu tiekšanos? Vijoles lociņam viegli slīdot pa stīgām, viņš čukstēja: «Vai tiešām no visa tā man paliks tikai zilie aktu vāki ar uzrakstu — Tiltkrāču lieta?»

Namamāte nolika galdā divi tortes. Vienu, veco gadu aizvadot, steidzās sadalīt. Kalpones ienesa kūpošu karstvīnu, pāris duču piramīdveidīgu kausiņu, Abas kalpones palika stāvam saimniecei līdzās. Tā tas bija parasts. Saimes ļaudīm, tāpat kā darbā vai saņemot algu, vajadzēja sagaidīt jaungadu saimnieku vidū.

Pacēlis vīna trauku, namatēvs nemierīgi iesaucās: «Kur kavējas mans kalps?»

«Tikko beidza uzposties. Tūlīt nāks, saimniek.» Kalpone līksmi attrauca.

Un gaidītais arī smīnēdams ienāca. Paraustīja svārka stūŗus, īsi ieklepojās un pateicīgi saņēma saimnieka pasniegtu vīna kausu.

Sveiki!

Viestartam aizcirtās acis. Kādēļ Nora uz viņa ciemos aicinājumu vecgada vakarā atbildēja: Pateicos, bet es nezinu, ir tik tālu . . .

«Dēliņ!» — māte, likās, atkal bija pamanījusi tumšu mākonīti viņa sejā.

«Māt!» Un pārgalvīgos smieklos atvērās viņa lūpas kā liesmas. Izdzēris vecgada vīna malku, viņš ietrauca savā istabā un paņēma šauteni. Nekad līdz šim Viestarts nebija jūsmojis par šāda veida skaļumu, it īpaši taupības dēļ, jo katrs šāviens aizdedzināms lietiški. «Dārgie viesi, kam ieroči, iesim ārā!»

Un tūdaļ sāka sprakšķēt šāvieni dažādā skaļumā.

Pēc tam sekoja laimes vēlējumi, ģimenes locekļu un tuvāku draugu skūpsti. Un nu namamāte ķērās sparīgākām rokām pie jaungada tortes.

Piepeši pagalmā atskanēja klaigas, zvani, mūzika.

«Čigāni!» viena kalpone iesaucās.

«Atveriet durvis», saimnieks norīkoja kalpu.

«Laist te iekšā?»

«Ja nav pārāk liels bars un mūs pašus nepiespiež sienmalēm.»

Kalpone jau bija paspējusi izmest aci loga ārpusē. «Saimniec, viņi taisni tādi kā īsti Bulgārijas čigāni! Nāciet, paskatieties.»

Aiz loga mirdzēja un ņirbēja.

«O, tie tālus ceļus staigājuši», saimniece māja ar pirkstu namā.

Kalps izplēstām rokām it kā gribēja atturēt pārgalvībās sakarsušu cilvēku baru. «Tikai godīgi, godīgi! Kā kaut ko neapgāziet!» To pateicis, kalps pagāja sāņus un, jūsmīgi ķiķinādamies, katru garām ejošu «čigānieti» apčamdīja.

Mūzika, trīsuļu sietiņi, trallas, zīlējumi.

Viestarts jaucās krāsaino cilvēku burzmā, tvarstīja kustīgākās meičas, īpaši vienai mēģ'nādams noraut sejas viepli. Tā vien likās . . .

«Nagus nost, nerātni!» Meiča izrāvās. «Čigāni, dziesmu!» Viņa nostājās mūzikantam līdzās un iesāka: «Mi jakhorja — Manas actiņas».

Tiešām, viņai bija skaista balss. Visi Rijnieku viesi klausījās sajūsmināti. Pie tam viņa dziedāja čigānu valodā.

Namamāte steidza pacienāt dziedātāju īpaši.

«Hai, čigāni!» Un viņa draiški, pusdejīgi grozīdamās, iesāka otru dziesmu: «Kon ni džala tekhele!» Tā bija kaislās liesmās šalcoša melodija. Izpildītāja tā iejutās, ka sāka dejot. «Hai, visi!»

Nu iesākās burzmīgs juceklis, ieraudams dejotāju virpulī pat saimnieku. Viestarts sagūstīja dziedātāju, aptvēra rokās tik cieši, ka viņa gandrīz saļima, un dejojot ievirzījās blakus istabā, pēc tam ar kāju aizvērdams durvis.

«Lūdzu noņemiet plīvuru», no skavām neizlaidis viņš čukstēja.

Čigāniete mēģināja atsvabināties. Velti izplosījusies, viņa savādi nodrebēja un sāka raudāt.

«Ak, jel neesiet tik bērnišķīga!: Viestarts apsēdināja uz dīvāna, kas bija pievilkts krāsns priekšā. «Es neko ļaunu nedarīšu. Jel runājiet, kas jums kaiš?»

Viņa saļima pār spilvenu un raudāja arvien nevaldamāk. Viestarts nometās ceļos, pūlējās saudzīgi to piecelt sēdus. Zem plīvuŗa palīda maza rociņa, panesdama tur cieši pirkstos saspiestu kabatdrāniņu.

«Piedodiet. Kāpēc jūs raudāt?»

«Par to —» balss apsīka.

«Sakiet droši!»

«Jā, par to, ka nu es zinu, kāds īstenībā jūs esat.»

«Kāds tad es esmu?»

«Katru aizplīvurotu, nepazīstamu sievieti mēdzat ieraut savā istabā.»

«Tikai jūs, Nora.»

«Nelokaties. Šonakt vēl neviens mani nav pazinis!»

«Bet, lūk, manas acis un nojautas nebija vīlušas.» Viestarts izvilka no plīvura apakšas Noras roku un noskūpstīja.

«Neticu.»

«Noņemiet plīvuru, tad redzēsiet manu prieku. Jā, prieku, ka tomēr atnācāt.» Viņš piecēla Noru sēdus. «Lūdzu, atsedziet seju.»

«Nē, nē, te atnācu un gribu aiziet — svešniece.»

«Es taču jūs pazīstu, Nora.»

«Nē! Pazīstiet, cik to čigāniete atļauj.»

Viestarts atplēsa abas delnas. «Pazīlējiet, čigāniete.»

«To darīšu otrā istabā.»

«Bet te varat tikai raudāt un izteikt man nepelnītus pārmetumus?»

«Neaizmirstiet, esmu čigāniete. Drusciņ varbūt neprātīgāka. Tak mūsu baram trauc līdz arī veci cilvēki.»

«Starp tiem arī jūsu māte.»

«Kā jūs ziniet?»

«Viņas vieglā gaita nodeva».

«Cik nepatīkami!» Nora piecēlās. «Jūs vienīgais būsiet mūs atmaskojis.»

Blakus istabā atskanēja pāris skaļākas balsis. Rijnieku viesi meklēja dziedātāju. Čigāni to pašu saukāja pieņemtajā vārdā Edīte!

«Man jāiet,» viņa sniedza roku.

«Nora!»

«Dzirdiet, citi čigāni mani meklē.»

«Edīt, palieciet pie manis kaut vai līdz rītam!» Viņš rādīja uz krāsni. Tur plēnēja ogles. Līdzās stāvēja sagatavota panniņa un svina gabaliņi. «Es gaidīju. Un tomēr, lai gan citādā ceļā, jūs atnācāt. Edīt, palieciet pie manis. Tikai īsu brītiņu. Izkausēsim šos laimes burbulīšus.»

Arvien nemierīgāki atskanēja Edītes meklējumi blakus telpā.

«Izlejiet laimi arī man.» Viņa virzījās uz izeju. «Es pateikšos.»

«Edīt!» Divi rokas apskāva tās pleciņus, mulsi trīcošu stāvu, un — plīvurs pacēlās, apsegdams Viestarta galvu.

«Bezgodi!» viņa sadusmota izrāvās, pieskrēja pie durvīm, drusku sakārtoja plīvuru un pazuda. Viesi, laikam tūlīt nepamanījuši, viņai uzgavilēja tikai pēc brītiņa.

Un Edīte sāka atkal dziedāt.

Viestarts apsēdās krāsns priekšā un, kausēdams svinu, klausījās. Viņas balss bija kļuvusi it kā skarbāka, plosmīgāka, tad pamazītiņām sāka ielauzties apslēptas saldmes vijums.

Nočurkstēja ūdenī. Lējējs kāri izvilka. Laimes veidols atgādināja it kā miroņa galvas kausu. Viņš gatavojās mest ugunī, tad pavīpsnāja. Kāpēc to nevar uzskatīt par ieapaļu pūra lādīti? — Nest, slepus nodot viņai? Nē. Nora nedrīkstēja redzēt. Varbūt Nora māņticīgāka nekā viņš? — Iebāzis savādo laimes rēgu kabatā, viņš atvēra durvis.

Patlaban Edīte beidza dziedāt, čigāni pateicīgi atvadījās. Dziedātāja paķēra trīsuļu sietiņu, saskandināja un uzsauca: «Čigāni, hai! brauksim mājās!»

(Turpinājums sekos.)

Jonāss Miesnieks

Sateklas Rūsiņš

Stāsts.

Noslēpumainais sauciens.

Pāri purviem, gan pārklātiem ar ledu, caur egļu mežiem, kur spīdēja ap ceļu, šaudīdamās tumsā kā ogles, naidīgas acis, no Nurmegundas vilkās letgaļu — lībju — Kristus bruņinieku brāļu apvienotais kaŗa gājiens. Kad tā kunga Kristīšana bija tikusi nosvētīta, kad bija iestājies, saulei jau atlecot, pats stingrākais aukstums, un varēja droši paļauties, ka bija sasaluši neizbrienamie purvi ap viltīgo un tumšo Imēru, kaŗaspēks bija devies uz Ugauniju, un bija bijis apmēram 3000 sakšu, — kājnieku kopā ar jātniekiem un lībiešu un letgaļu tikpat daudz. Un viņi bija iegājuši tērbatiešu novadā, pārgājuši Ūdeņu māti. Lībieši un letgaļi un tie, kas bija bijuši tikpat našķi tos darbus darīt, ko bija savā laikā darījuši sakalieši, aizvezdami un apkaudami Rūsiņa, Sateklas virsaiša, radus un draugus, — bija devušies uz Vaigu, Mochu, Nurmegandi. Viņi bija izlaupījuši visos šos novadus, noddami liesmām mājas (kā paši teica, lai sasildītos), apkāvuši daudz vīru. Lopus un zirgus un sievas un bērnus viņi bija paņēmuši līdzi un, lai gan jo liels bija bijis to pūlis, kas bij devies uz Ugauniju, vēl jo lielāks bij to pulks, kas atgriezās mājup. Rūsiņš droši varēja teikt, ka ar uzviju bij atriebis savu draugu apkaušanu. Neviens nebij ticis taupīts, visiem bij ticis piesriests zobens asmins. Tie, kurus dzina krusta kaŗotāji, saukti peregrīni, — tie bij tikai sievas un bērni . . . Viņi gāja cauru nakti un dienu bez jebkādas stājas, jo nebij nekas nepatīkamāks par uzbrukumu atgriežoties mājup. Sevišķi bīstami bija ugauņi, daudz bīstamāki kā leiši un pat krievi, jo viņi mocīja sakerto ienaidnieku ar briesmīgu mocību, vēl dzīvus esot saplosīja, izņēma sirdi un cepa uz uguns, lai pusjēlu aprītu cerībā palikt stiprākiem nekā ienaidnieki. Kad zirgi bij paguruši, sadauzījušies klupdami uz ezeru ledus, kas bij mirdzējis kā stikls, kad cilvēki pēc uzvaras bij atlaiduši rokas un, salaupījuši visādu mantu, domāja tikai, kā drīzāk aizlaisties no naidnieku zemes, tad uzbrukums atpakaļceļā bija gandrīz tas pats, kas drošs gals, sevišķi tamdēļ, ka arvienu lamatas bij tur izliktas, kur vismazāk tās gaidīja. Tamdēļ nevarēja ne tikai apstāties, bet vajadzēja iet, cik spējams, klusām pa mežiem un purviem. kur visapkārt un no katra cera draudēja briesmas. Tomēr, lai cik klusi negāja kaŗaspēks, jau pa gabalu bij dzirdama viņa iešana cauri zemes novadiem, jo kaŗaspēks nebij mazais daudzo gūstekņu dēļ. Pirmie, kas jāja visiem pa priekšu, bij neliels jātnieku pulciņš, sastāvošs no trijiem, četriem, pieciem vīriem. Tie bij izlūki, ceļu izokšņātāji, kaŗaspēka acis. Viņi bij aizsteigušies varbūt jau par daudz uz priekšu, jo starp viņiem un pārējo kaŗaspēku palika starpa, kur bij jo viegli ielavīties naidniekam nepamanītam, lai piepeži saceltu apjukumu tajos, kas, paļaudamies uz izlūkiem, mierīgi viens aiz otra mina dziļo sniegu. Aiz šiem nāca ļaužu bars, kuŗam apkārt jādelēja no vienas puses lībji un letgaļi, bet no otras puses bruņinieku brāļi un peregrīni. Jaunas sievas, gandrīz meitenes, zēni — visi satuntuļojušies viens vapē, otrs citā kādā lielākā drēbju skrandā, vilkās gurdu un nevienādu soli. Peregrīns*) Heince, milzīgu mērkaķa seju, mūsainu un apaugušu sarkaniem rugājiem, tēva slepkava, kas nācis izpirkt savu nāves grēku, dauzīja kādu puiku, saukdams to par «taifeli». Aiz šī ļaužu pūļa jāja jātnieki: vieni cilpainos bruņu vamžos, aiztuntuļotām sejām, otri brūnganos vadmalas svārkos, kuŗiem pārvilkti pāri kažokeļi. Gaisā plivinājās neliels karodziņš, darināts no balta audekla ar melnu krustu — Kristus bruņinieku brāļu zīme. Salta un vienaldzīga ziemas saule, nākdama cauri gaisiem, te atmirdzēja, te apdzisa dzelzī kaltos vairogos, bruņu cepurēs, kas drīzāk atgādināja mices, te šķēpgalos. Jātniekiem sekoja pajūgi. Ragavās bij sakrautas drēbes, gaļa, labību maisi, redzēja pat kādu bišu stropu — manta salaupīta Ugaunijā. Pa vidiem pajūgiem dzina zirgus, vēršus govis. Tie visi bij iegūti tādā pat ceļā, kā pirmie. Dažās labās ragavās sēdēja sakuknījies ievainotais. Parasti gan ievainotiem apcirta galvas, vai tie bij pašu vai ienaidnieka, bet gadījās, ka tos, kas vēl varēja kustēties uz priekšu un bij cerība, ka izveseļosies, atstāja dzīvus. Zirgu sprauslāšana, ieroču kopā sasišanās, cilvēku kāju soļi piepildīja kluso meža ceļu ar baigu troksni, kas reizē ar stāstiem par atkāpšanās briesmām arvienu stiprāk atbalsojās pašu gājēju sirdīs. Ļaudis sala, bij briesmīgi garlaicīgi un nebij liegts klusu sarunāties.

«Reiz mūsu pilsētā Sigebergā», stāstīja, izpēris zēnu, Heince, «dzīvoja puišelis zābaku lāpītājs. Un iedomājaties, mērkaķēns bij ietikojis meistara meitu. Kā tikt pie šās? Atradis burveni un pārdevies tai, lai tikai satiktos ar godīga cilvēka bērnu. Burvene atnākusi melnā naktī un aizvedusi šo uz kādu pagrabu. Tur nešķīstā apvilkusi burvju loku, pati iestājusies vidū un ievilkusi tur arī puiku, un, lūk, ap loku sākuši mošķoties visādi ķēmi. Viens no nešķīstākiem pieņēmis šās meitenes izskatu. Zābaku lāpītājs, nekrietnu iekārību pilns — tāpat kā šis — Heince rādīja uz zēnu, asinīm notašķītu seju — izstiepis roku pēc šās tik neuzmanīgi, ka to sagrābis nešķīstais un sviedis puiku pret sienu. Asinis vien apšķīdušas. Vai nav tādi palaidņi jāpārmāca?» nobeidzis Heince.

Jātnieku bara priekšā jāja blakus divi vīri. Viens jātnieks bij ģērbies bruņu vamzī, kas apņēma tam ne tik galvu, kaklu, muti, rumpi, bet arī gurnus līdz ceļiem; galvā tam bij vēl īpaša cepure, kas aizsedza degunu, tā kā patiesībā vaļā no sejas bij palikušas tikai divi acis. Plecos tam bij uzmests biezs un silts mētelis, baltas vadmalas, un uz tā bij redzama tā pati zīme, kas uz karoga: melns krusts. Viņš sēdēja dziļi sedlos. Kājās viņam bij zābaki, kas, nesniedzot celi, atļāva to locīt. Otra jātnieka seja bij atklāta un tikai galvu sedza bruņu cepure, kamēr ap kaklu bij aizsargu gredzens, bet mugurā zem kažoka redzēja spīdam cilpainu bruņu kreklu. Viņa sedli bij seklāki un bikses no ādas. Kājās viņam bij kurpes, bet lieli autos, kuŗus jo cieši apņēma siksnas. Kažoks, kas nesniedzās tālāk par ceļiem, bij cieši sajosts ar ādas jostu, pie kuŗas, no sidraba darinātas sprādzes, karajās duncis. Kā vienam, tā otram redzēja pie kājām piešus.

«Vai neatrodi, Rūsiņ, ka mēs ejam par daudzi izklaidus», sacīja pirmais no abiem jātniekiem, atskatīdamies uz ļaužu baru, kas brida, izstiepdamies, tepat kādu jūdzi gaŗumā.

«Vai, Bērtul, domā, ka seko mums sakalieši?» atbildēja savukārt jautādams otrs. Tad pats piebilda: «Nu, ja viņi uzbruks, mēs tos ieslēgsim, — bet es neticu, ka tas šoreiz notiks. Daudzi no viņiem, kas izbēguši mūsu zobenam, nav varējuši izbēgt mēŗa rūgtās nāves. Vai, Bērtul, neievēroji, viņu līķi gulēja nesadedzināti. Tas nekad nav vēl bijis.»

Nosauktais par Bērtuli tomēr palika pie sava. Varbūt jau priekšā bij nolaists zemē kāds mežs, kas atņēma katru iespēju tikt tālāk.

«Lai ļaudis ciešāk sanāk kopā», viņš pavēlēja kareivim. «Ej, paziņo par to, aizjādams uz vienu un otru galu.»

«Kamdēļ», brīnījās nosauktais par Rūsiņu: «apstāsimies, un viņi paši jo cieši sanāks kopā.»

«Nu tad aizjāj vismaz līdz priekšējiem», sacīja Bērtulis, paklausīdams lettu virsaitim, «lai tie pagaida!» Viņi apturēja zirgus. Rūsiņš un Bērtulis bij pazīstami jau no 1208. gada, kad ugauņi bij iebrukuši zemē. Toreiz ugauņi bij kopā ar sakaliešiem. Viņi bij ielenkuši Beverīnas pili un bij tikuši sūtīti sūtņi uz Cēsīm, kur toreiz bij atbraucis no Rīgas Kristus bruņinieku mestrs Vennons, lai nāk palīgā, tāpat ziņots bij uz letgaļu pilīm. Beverīna gan nebij tikusi ieņemta, jo priesteris bij sācis tik jauki dziedāt un spēlēt, ka ugauņi, dzirdot instrumenta skaidro skaņu, bij atturējušies no kaujas, bet novadu tomēr bij izpostījuši. Tur bij atnācis arī Rūsiņš un tur bij ieradies uz sava priekšnieka mestra pavēli Cēsu komturs*) Bērtulis. No turienes viņi bij devušies uz Sakalu atriebt tos, kas bij krituši aizstāvot Beverīnu, un vedis kaujās bij toreiz letu virsaitis Rūsiņš apvienotos letu, vācu, letgaļu, lībju pulkus. Rūsiņš, atgriežoties tālaviešu pilī Beverīnā, pēc cīņām Sakalā, lepni bij varējis pateikt ar kronistu

*) tas pats kas krusta kaŗotājs; neskaitījās ordenī, bet gāja kaŗā par algu.

*) Komturs: ordeņa pils komandants.

muti: «Mani bērnu bērni vēstīs to saviem bērniem līdz trešajam un ceturtajam augumam, ko Rūsiņš izdarījis pie sakaliešu apkaušanas». «Arī toreiz mēs gaidījām un turējāmies gatavi», sacīja Rūsiņš, «bet sakalieši nebij varējuši tik lielas savējo asins izliešanas dēļ nākt mūs vajāt. Tagad būs tāpat, jo zeme un ciemi tik ātri nevar atžirgt.»

«Lai nu Dievs dotu, ka mēs nekristu vilku rīklēs», atbildēja Bērtulis, un viņi atkal sāka jāt, bet tūliņ aiz tiem sakustējās arī cilvēku grīste, kas tagad bij tik cieši sagriezusies, ka tas pats zēns, ko bij sitis milzīgais Heince, saukdams par «taifeli», bij nospiests. Māte, kas bij sagūstīto starpā, nesa viņu klēpī nedzīvu, rādīdama citiem. Viņa kliedza tikmēr savā nejaukā balsī, kamēr Heince tai nedeva pa galvu ar šķēpa rokturi. Viņa saļima, un tā kā ļaudis, zirgi, lopi mina viens otram uz papēžiem, pie kam daži gūstekņi paklupa pret sievu ar bērnu, tad vācietis to izgrūda no rindas. Nebij vēl karaspēka aste jūdzi atvilkusies no pamestās, kad tai, kaukdami un kozdamies, uzklupa vilki. Neviens tomēr uz šo skatu nepameta ne acu, jo tai pašā brīdī, kur jāja Rūsiņš un Cēsu komturs, izcēlās liela iztrūcināšanās. Pieci, seši vīri, griezdami āķainas nūjas ap galvu ar joni, metās, izlēkuši no pagļu ceriem, virsū Rūsiņam. Droši vien kāda nūja būtu sašķiedusi virsaiša galvu, ja to nebūtu atvairījis ar savu vairogu Cēsu Bērtulis. Uzbrukums bij tik straujš un necerēts, ka uzbrucēji, izsvieduši savas nūjas un notriekdami pie zemes divi trīs vīrus, jau bij pazuduši staignājā purviņā. Neatlika nekas cits, kā aizsistiem nocirst galvas, ko ar vislielāko prieku izdarīja tas pats Heince. Pa to laiku bij piejājis klāt virsaiša Rūsiņa brālis Aivess.

«Tā nemaz nav ugauņu taktika», tas sacīja: «tā uzbrūk tikai leiši».

Lai nu bij kā būdams, Sateklas virsaitis bij palicis dzīvs, un viņš sacīja uz Cēsu Bērtuli:

«Tu man izglābi dzīvību. Kā lai es tev pateicos?»

«Būsim draugi», atbildēja komturs, un turpat zirgos viņi, piejādami viens otram cieši klāt, apkampās.

«Mums ir tikums», sacīja Sateklas virsaitis, turēdams komtura roku, «ja esi roku devis, nav brīv pārkāpt līgumu, bet kas to pārkāpj, tas sodams ar nāvi.»

«Tad tu to izpelnīsies!» skaidrā letu mēlē atskanēja mežā. Kā atbilde tam sekoja kādu karavīru lēciens ceros, bet tas turpat visu acu priekšā nogrima purvainā rāvā.

Nē, — visi purvi nebij aizsaluši, bet ja bij aizsaluši, tad bij sarīkotas lamatas.

«Sagatavoties cīņai!» atskanēja Bērtuļa balss. Šī sagatavošanās tomēr bij veltīga, uzbrukums nesekoja: acīmredzot to, kas bij dzinušies pakaļ, bij pārāk maz, tikai šis gadījums neizgāja Rūsiņam no prāta.

«Vai tad uzbrukumu viņam bij sarīkojuši paši letgaļi?» Rūsiņš jautāja, atcerēdamies latviskā mēlē izrunātos vārdus. Ja tu pārkāpsi draudzību, tu saņemsi nāvi, tie bij skanējuši.

Atstājuši aiz sevis viltīgo Imēru, letgaļi un Kristus bruņinieku brāļi izdalīja visu, ko bij nolaupījuši, līdzīgās daļās: kā gūstekņus, tā zirgus, lopus, ieročus un citas mantas. Tad viņi izšķīrās. Cēsu komturs Bērtulis devās uz Cēsīm, bet Rūsiņš uz Sateklu.

Viņš bij noskumis, lai gan tuvojās savai pilij, kur mita bez kaŗa draudzes tā sieva un bērni. Viņš palika mundrāks tikai tad, kad netālu no Sateklas, tam pretī izskrēja pieradinātā vilcene.

«Ranapura!» Rūsiņš priecīgi iesaucās, it kā būtu saticis cilvēku, bet ne zvēru.

Trīs bēgļi.

No tā laika, kad Rūsiņš, pieradinātās vilcenes pavadīts, bij iejājis kopā ar saviem kaŗa draugiem Sateklas pilī, bij pagājis tepat pusgads. Toreiz saule tikko bij atlēkusi, bet tagad viņa zvīļoja visā spožumā pāri Sateklai. Sateklа atradās ielejā, bet pati šī ieleja stāvēja ievērojamā augstienā. Ap viņu šalca simtgadīgas eglūņas, svētie meži, kur medīja tikai uz svētēm, kā rudens svētēm, ziemas svētēm. Tur bija iekopta pa «āru pļavai», kur ziemai varēja ievilkt «āra sienu». Ar laiku, ļaužiem vairojoties, aiz svētiem mežiem iztīrīja pa «ārei», uzara tīrumu, apsēja «apaŗu», audzēja «balto saules maizi», bet citādi simtgadīgās eglūņas šalca tāpat kā jau bij šalkušas tos laikos, kad te dzīvoja melnmatainie lībji. Ceļš uz Sateklu gāja caur šiem svētiem mežiem pret kalnu un, valdot dziļam klusumam, augsto egļu apēnotais ceļš iedvesa jūtas, kas lika daudzināt krūmu mātes, mežu mātes. Vasaras rītos te kala dzenis, dzegūze kūkoja, bet «āra» pļavās izcīnīja varenu cīņu briedis ar briedi, kamēr tajos skatījās asinskārīgais lūsis, gaidīdams, kuŗš kritīs . . . No šiem svētiem mežiem bij celta Sateklas pils. Rūsiņš, kā ikviens virsaitis, skaitījās ne tikai valdnieks, kaŗa vadonis, bet bij arī augstais priesteris — vīcējs — asiņaino — gaiļa un neasiņaino — maizes, medus, piena, ziedu nesējs. Tomēr reizē ar to pulks — pieaugušo sapulce tam varēja parādīt durvis, jo pulks bij tas, kas izraudzīja virsaišus.

Sateklu izveidoja tik skaistu neviens cits kā divi upes — Rauna un Raunis. Tās grauzdamās cauri kalniem, radīja kalnu nogāzes, gŗavas, un paši kalni caur to pacēlās augstāk šai ielejā. Vēl vairāk, pēc šīm upēm, kuŗas bij nokristījuši apgabala pirmiedzīvotāji — lībji, pats apgabals vācu laikos dabūja nosaukumu «Rauna», un aizmirsa letti savu pils īsto nosaukumu . . .

Te Rauna un Raunis satecēja kopā, bet starp tām pacēlās Tanis kalns, kur stāvēja dižā Sateklas pils, bet tur, kur vēlāk tika uzcelta archibīskapam sava pils un kuŗas drupas vēl tagad redzamas, tur bij «dievu kalni». Apauguši gobām, liepām, bērziem, tie skaitījās par svēto birzi, «rāmuvi», kur ne tikai medīt nedrīkstēja, bet kur nedrīkstēja arī ieiet, izņemot svētes. Šīs svētās birzis bij visapkārt pilij, bet jo diženas viņas bij dienvidaustrumos, viņpus Rauņa. Tur auga melnie ozoli — krāšņākais Sateklas zieds. Šīs «rāmuves», cilvēku roku neskārtas, pilnas gaismas un zaļuma, kur koku zaros dziedāja putni, jo skaidri apliecināja auglības svētību. Ļaudis ticēja tai, un lettu cilts tā bij savairojusies, ka visiem nebij vietas pilī, un daudzi jau dzīvoja gan Sateklas novadā gan ārpus tā.

Zem Sateklas saprata svēto mežu ielenkto, ielejā izcēlušos kalnāju, kuŗam cauri tecēja abas upes, saliedamās beidzot kopā.

Pāri bērziem, pāri liepām, pāri gobām, gandrīz sasniedzot dievu kalnu ozolu virsaunes, stāvēja Sateklas pils. Kalns, kur bij uzcelta pils, cēlās uz augšu terasēm, sevišķi dienvidpusē, vakaros un rītos, kurpretī ziemeļpusē, kur kalns bij stāvs kā siena, to nebij. Te starp kalnu un upi atradās pilsēta. No vienas puses kalns ar pili un no otras upe tai deva savu īpatu aizsardzību, ar ko nevarēja lepoties citas piļu «pilsētas». Ikviena terase bij ar valni, un ēkas, kas atradās terasēs, izskatījās kā ierakušās zemē. Toreiz visparastākais un reizē bīstamākais ierocis bij uguns, kamdēļ ik terasei bij valnis, lai nevarētu aizsargu sētu, kas piekļāvās no iekšpuses valnim, tik viegli aizdedzināt. Uzeja pilskalnā veda pāri Raunim. Viņa atradās dienvidpusē. Šī «uzeja» bija nolaižams no pirmās terases tilts. Uzeja nebij lielā, pāri metrus plata. Nākošās terases nocietinājums bij tāds pats, bet eja šai terasei neatradās vis pretī pirmās terases ejai, bet jau ziemeļvakaros, kurpretī trešai terasei eja bij jau rītos. Tas bij tā taisīts ar gudru ziņu, lai kavētu ienaidnieka tikšanu uz priekšu tam gadījumam, ja kristu pirmās aizsargu sienas vārti. Kalns ziemeļu pusē, būdams stāvs kā siena, šķita pats labākais aizsargs, kamdēļ še bij tikai zemes valnī ierakta aizsargu siena. Starp Raunu un kalnu bij diezgan plašs laukums, aizsargāts no upes un aizsargsienas. Šo laukumu, kur stāvēja pilsēta un kas atradās zemāk par upi, varēja kuŗā katrā laikā pārvērst par mazu ezeru, kamdēļ kalna nocietinājumam šai vietā pilnīgi pietika tikai ar augšējo valni un aiz tā, skatoties no pils, atrodošos aizsargsienu. «Laukums» ar savu «pilsētu» pazuda pilskalna ziemeļu galā, jo te Rauna pienāca klāt pie kalna. No upes tur, kur pilskalns bij daļa no paša upes krasta, veda pilskalnā otra ieeja. Tā bij ala, pa kuŗu piebraucot pie pilskalna pa upi, no upes varēja tā sakot ielīst Tanisa kalnā un uzkāpt pa to pilī. Tā kā te bij svētās birzis, šo ieeju viegli bij noslēpt. Pa šo pašu alu no pils varēja arī viegli izkļūt ārā, jo še pilskalns bij visstāvākais un neviens nevarēja no šīs vietas ieņemt pili, nedz arī varēja domāt, ka varētu te izbēgt, pārlēcot pils valni, jo lejā bij upe. — Tamdēļ arvienu šīs «durvis bij vaļā».

Sēta zem ierakuma vaļņiem bij celta no guļkokiem. Te bij egļu baļķi, uzlikti līmeniski viens uz otra. Tādas «sētas» bij divas un gāja parallēli viena otrai visapkārt kalnam. Savā starpā «sētas» savienoja šķērssienas, kamdēļ starp sētām no vienas puses un šķērssienām no otras puses izveidojās apcirkņi. Tos piepildīja skujām, akmeņiem. Tā virs šīm divi parallēli ejošām guļsienām, savienotām ar šķērssienām, bij izveidojies ap pāra metri plats ceļš, kuŗam ārsiena bij augstāka. Aiz tās

slēpdamies, atrodoties uz šī ceļa, pils aizstāvji grūda virsū uzbrucējiem, kas rāpās kalnā, akmeņus, svieda uguni, meta šķēpus, šāva bultām.

Pašu kalna plakumu, kas bij ap 4000 kvadrātmetru liels, ielenca ēkas. Tur bij arī gulkoku apaļa celtne, kurā bij zāle. Tanī pie gaŗa galda ēda, dzēra, gavilēja; bij pilij augšas stāvs, kur gulēja Rūsiņš, viņa sieva un divi bērni, un paslēptuve, kuŗā kāpa lejā, atveŗot nolaižamās durvis. No turienes pa alu, kas aizveda tieši uz upi, jau nebij grūti aizkļūt. Vienā zāles galā, kuŗas griesti balstījās uz milzīgiem pīlāriem, atradās tā saucamais rovis: milzīga niša, kuŗā bij iemūrēts krāsns ceplis, ar skursteņveidīgu izbūvi griestos, kas nolaidās pār «rovi» kā uz mutes apgāzta konfekšu tūte. Cepļa apmērs bij kāds kvadrātmetru liels. Cepļa sienas bij sakrautas no akmeņiem, kuŗus saistīja māli. Ap rovja sienām stāvēja soli. Tas bij jaukākais stūris visā pilī. Cik daudz reiz te nebij sēdējusi Ode ar bērniem. Ceplī jo gaiši sprēgāja priežu šķilas, izplatīdamas siltumu, kamēr ap zāles sienām staigāja gar sumbru sudrabotiem ragiem un ieročiem, baigas ēnas . . .

Nekur citur, kā te bij izcepts neviens vien milzīgiem ilkņiem meža kuilis. Te bij izskanējis trideksnis, te dziedājusi kokle. Šai «rovī» arī šad tad ielavījās vecais Gādiņš — viens no Sateklas vecajiem. Te viņš bij stāstījis savus stāstus. Tur bij arī Rūsiņš.

«Neviens nezina, no kurienes še atnāca leti», vecis stāstīja. «Varbūt tiem dzinās virsū cita kāda cilts, cita tauta, varbūt ēsmas bij tiem aptrūcis kāda sausuma vai par lieku liela slapjuma dēļ», viņš turpināja, glāstīdams Radagaisa un Dzintaras galvas. «Viņu pulks, bērni, toreiz nebij liels, varbūt 25—30 cilvēku. Tagad te pilī vien dzīvo 300 ļaužu, un cik nedzīvo apkārtnē! Tiem 50 vīriem nebij ne ceļveža, ne viņi paši zināja, kur tie dodas. Tā bij, jūs, mazie muļķīši. Nonākuši še, viņi atrada priekšā cilvēkus, kas dzīvoja gandrīz vai alās. Saslieti koki pār zemē ieraktu bedri bij viņu mītnes. Mūsējie tos apkāva, saņēma gūstā, jo viņu ieroči bij tikai caururbts akmens cirvis, kamēr mēs jau lietojām no bronzas darinātus šķēpus . . . Viņi bij ierīkojušies te dienvidus pusē, laikam, lai būtu siltāk . . . Visi jau nu netika apkauti, daži aizbēga . . . Kas tie bij, neviens nezina, bet, lūk, atriebšanās kāre no tā laika palikusi . . . Tu zaudēji savu vectēvu, varbūt zaudēsi arī tēvu . . . No turienes tie kaŗi . . .» Tā večuks izskaidroja cīņas, kas toreiz jau pirms vācu ienākšanas risinājās gadu simteņiem. Ne vienu vien reizi, tāpat Rūsiņš sēdēja ar veco Gādiņu, kā tagad viņa dēls, klausīdamies šos nostāstos. Vecis bij arī tas, kas glabāja Jumi, ko sēt tīrumos, lai lauks nepaliktu tukšs, jumi, ko likt pie miestiņa klāt, lai tas rūgtu. Tad vecītis stāstīja tālāk: «Bet pils sākumā tikai bija kā tas paugurs, kur stāv augstais sargu tornis ar savām lūkšām (tāds tornis patiešām atradās: šis bij tā sauktais kazu rags — pils kalna viena gala paaugstinājums). Tad palīdzinājām kalnu, tu to atceries, vai nē, dēls», viņš sacīja, pagriezies pret Rūsiņu, kas asināja bultu, «un tad beidzot sākām domāt par sētu visapkārt kalnam, bet ne tikai kazu ragam. Sākumā jau tikai gāja viena rinda, bet tad jau pievienoja otru un savienoja ar pirmo . . . Tā tas bij . . .»

Noasinājis bultu, virsaitis pameta vecajo kopā ar bērniem. Rūsiņš iznāca pils verandā. Te nu to varēja labāki redzēt nekā tumšā ziemas dienā pie kļūmās Imēras, te bij viss tik gaišs un plašs. Rūsiņš, lai gan jau vīrs, bij slaiks kā jauneklis un nemaz nevarēja saprast, veŗoties viņa atklātā sejā, ka tas bij tas pats vīrs, kas pie Vīlandes pils aplenkšanas 1210. gadā, pēc kronistu vārdiem, kad nepadevās ugauņi, sagrāba kopā ar letgaļiem gūstekņus un nonāvēja. Varbūt to iezīmēja vienīgi cietā viņa lūpu līnija pretēji stāvai pierei, kas izdvesa vīrišķību.

Vai leti sagrābs vai nesagrābs savās rokās ne tik šo Sateklu, bet arī visas zemes ap Koivi, ko sauca letgaļi par Gauju, un vai viņi nostiprināsies un paliks aiz Aistigervas ezera (tagad Burtnieku ezers), lūk, bij jautājumi, kas virsaiti nodarbināja. Ja 25—30 vīri bij iekaŗojuši kādreiz Sateklu, vai viņš ar saviem 1000 vīriem, no kuŗiem izlasītu kaŗa draugu bij ap 300, nekā neizdarīs? Nē, tie toreiz, tie 50, laikam, bij bijuši dūšīgāki jeb arī ugauņi bij bijuši vājāki, citādi tas nevarēja būt, jo tagad nevis letgaļi uzmācās ugauņiem, bet gan pēdējie spieda atpakaļ letus. Saprotams, ja neuzbruktu krievi (Tālava jau bij to varā), ugauņi nekā neizdarītu, bet krievu pulku bij tik daudz, kā kad tie palaida vaļā no saviem stopiem izšautās bultas, debess apmācās un bij jākaujas gandrīz vai pa tumsu. Nē, viņš nevarēja neapvienoties ar Kristus bruņinieku brāļiem, ja negribēja tikt samalts, jo ne tikai ugauņi un krievi uzbruka, bet arī leiši. Tie, skraidīdami šurp un turp saviem ašajiem zirgiem, postīja druvas un laukus, mājas un ciemus, ik gadus. Nē, Sateklas virsaitim nenāca ne prātā citādi rīkoties, kā viņš bij rīkojies, bet uzbrukums, kas bij noticis dažus mēnešus atpakaļ, bij Rūsiņu iedzinis strupceļā. Sateklas virsaitis nekustējās. Nekad nebūtu noslēgts 3 gadus gaŗais miers starp ugauņiem un Kristus bruņinieku brāļiem, ja Rūsiņš gribētu doties vēl kaŗā, bet viņš atteicās. Viņam bij jāizdomā, kas notiek, jo ziņas par Kokneses un Jersikas*) krišanu nebij aizgājušas secen. Ko darīt: vai turpināt iet kopā ar Cēsu komturi Bērtuli vai iet pret to, vai sēdēt še? Sateklas virsaitis izvēlējās pēdējo un veselu pusgadu palika pilī. Viņa sirds miers bija pagalam, sarūsēja viņa zobens, bet viņš gaidīja, gaidīja, kā pats sacīja, uz savu nelaimi, ko bij izkliedzis mežā kāds vīrs: ja tu pārkāpsi noslēgto draudzības līgumu, tu saņemsi nāvi! — viņš bij saucis, pazuzdams meža tumsībā. Savādi vārdi!

Virsaitis atmodās no savām pārdomām, tikai parādoties no lejas meitenēm. Tās, saules apmirdzētas, izpušķojušās kalmju dzeltēniem ziediem, kas vaiņagveidīgi bij apvīti galvām, nāca dziedādamas. Aiz viņu jostām bij aizsprausti kalmju zobeni, kas tik skaisti harmonēja ar viņu gaišām vasaras drānām, ka nevilus virsaiša acis apstājās pie tām. Viņu vidū virsaitis ieraudzīja savu sievu Odi. Tā bij ģērbusies ģērbā, kas piestāvēja viņas sarkanbrūniem matiem un saulē apdegušai sejai. Jaka bij ar rokām, bet diezgan īsa, zeltaini dzeltenā krāsā, tādā pat krāsā bij bruncis; kā jaciņas apakšmala, tā lindraki bija bronzas caurausti: bronzas audums veidoja

---

*) latviešu pilis pie Daugavas.

«Tāpēc, ka tu viņus pabalsti» — sacīja lībs.

ugunskrustiņu rindas. Ap galvu Odei kā jau kundzenei, bij aplikta diezgan plata dzintara stīpiņa; tā bij sevišķa mirdzuma, patumša. Ap kaklu, kas bij slaids, mirdzēja jau gaišāka, gandrīz caurspīdīga dzintara gredzens, no kuŗa nokarājās šauras dzintara mēlītes kā lielas lāses. Jaciņa stāvēja drusku pāri kleitas jostas vietai, bet pašķirdamās, tā kā pakrūtē bij redzams izrakstīts krekls. Krekls zem jaciņas apakšmalas bij apņemts ar greznu bronzā izšūtu tumšsarkanu jostu, tās gali nokarājās pār brunci, nākdami no jaciņas apakšmalas. Vienā jostas galā (josta apņēma Odes vidukli) karājas dzintara nazītis. Kājas bij apautas tādas pašas krāsas kurpēs kā tērps; tā bij iesarkana āda, no kuŗas bij darinātas kurpes, kurpretī nosietie tādas pat krāsas siksniņām auti bij krekla krāsā: gaiši, gandrīz balti, un ar to zeltaino mirdzumu, kāds ir tikai nebalinātam linam.

Saules apmirdzētā dienā, lai gan bij krietns gabals (nācējas kāpa no otras terases trešā) bij redzama Ode kā uz delnas. Bet ne jau tamdēļ šoreiz tā Rūsiņš noskatījās sievā no galvas līdz kājām, bet tamdēļ, ka nevarēja zināt, cik ilgi vēl tā kāps pret šo pakalnu, cik vēl ilgi viņš te pats stāvēs . . . Nē, virsaiša sejas izteiksme nebij prieciga. Vai viņš nebij tik muļķīgi darījis, ievadīdams šo mieru ar ugauņiem. — varbūt tagad šie Kristus bruņinieku brāļi vērsīsies pret viņa paša Sateklu, kā to tie jau bij darījuši, griezdamies pret Koknesi, Jersiku. Saprotams, draudzība ar komturi garantēja paša Rūsiņa neatkarību, bet kas viņš, ja āres ļaudis pakļaus sev Kristus bruņinieku brāļi: viņu kalps. Briesmīgi! Trīs ceļi rēgojās acu priekšā, bet kur iet nezini! Briesmīgi! Un Rūsiņš gaidīja, nekā labāka nevarēdams izgudrot.

Aiz meitenēm parādījās vīri. Tie bij siena pļāvēji, kas atgriezās no «āres» pļavām svētos mežos. Viņi nesa gaŗos kātos piesietus sirpjus, sauktas izkaptis. Tie nebij tik liki, kā labības pļaušanai, bet taisnie arī tie nebija. Saule mirdzēja izkaptīs, paši vīri, nodeguši saulē, puskaili kāpa kalnā kā kāda sena un spēcīga pusdievu cilts. Šo pulku veda Rūsiņa brālis Aivess. Šai pašā brīdī pils maltuvē sāka rūkt dzirnavas. Meitas — verdzenes, redzēdamas atgriežamies pils saimniecības pārzinātājus, ķērās pie darba. Paspurojās gaŗām Rūsiņam Radagaiss un Dzintara. Kamēr Dzintara palika pie mātes, puika laidās lejup uz pils sētu, kur mirdzēdama saulē lējās formās «bronza», tikpat dārgs, kā tagad zelts. Tur rīkoja un pūta plēšas arī kalvis, kaldams zobenus, šķēpus, kaŗa cirvjus; tur pacēlās gar upes malas sētu podnieka lievenis. Ripa dūkdama skrēja ap sevi, kamēr veiklu roku vadīta māla pika izveidojās par bļodu.

Aiz bērniem nojumē izlīda vecis.

Apžilbis no spožās gaismas, viņš stāvēja kā sastindzis.

«Nu, Gādiņ, ko tu saki, kādas būs rudens svētes (nāca jau pirmais augusts), vai saulē spīdēs, vai lietus līs?» virsaitis jautāja.

«Nebūs nekāds laiks», Gādiņš atbildēja, nokāpdams lejā.

«Kamdēļ?»

«Ozolā redzēju velna māti kūkojam. Visi pieci nagi tai uguni šķīla; tas ir uz negaisu. Vēja zirgi plosīs gaisu», viņš atbildēja, skatīdamies uz augšu.

«Gan pērkoņa lode no druvām tos aizbizinās», atbildēja Rūsiņš.

«Neticu», vecis lejā kratīja galvu: «vēja zirgi dzelzīs: nesaspers Pērkons...

Jaunatne, darbinieki, sveicina virsaiti.

Jūs jau izskatāties, meitas, kā laumas, kas zīdu vērpj un šķeterē», jokojās vecais Gādiņš, un turpat klūp meitu pulkā. Tās kur kuŗā, skan smiekli . . .

«Jaunas meitas, jaunas sievas,
Svinat labi Māres dienu:
Kas svinēja Māres dienu,
Tai Mārīte basa tek! —

večuks uzdzied sīku balstiņu.

Tad večuks rāda uz lauku: «Skatāties, puiši, skatāties! Jumis jau melnā zirgā apjāj tīrumus, izmīdams ušņus, lai aug tīra labība, lai burvis nenobuŗ, skauģis nenoskauž, ragana nenopūš.»

«Tu jau pats esi zīlnieks», atbild kāds puisis.

«Kas nu es par zīlnieku? Zīlnieks dzīvo Dievu kalnos.»

«Nu, tu nu gan no zīlnieka ar maz ko atšķiries», atbild meitas.

«Bārdas man nav», vecis smejas, rādīdams vēl savus ilkņus. Tad viņš saka: «Nedzirdat vairs jūs jaunie, kā strauts runā, kā mežs čukst. Kad es biju jauns, toreiz bij citādi.»

«Jā, ikkatrai paaudzei savas acis», atbild Ode, bet vecais neklausās, viņš tikai stāsta savu: «Saule brida rudzu lauku, zīda svārkus sacēlusi. Izbridusi rudzu lauku, viņa atkal nolaiž zīda svārkus. Jo kad svārkus agrāk nolaistu, tad nolīktu rudzu vārpas, nolīktu viss rudzu lauks.»

Pa to laiku Ode ar meitiņu uzkāpusi augšā verandā. Viņa grib doties iekšā, bet te ieskanās kaŗa taure, un viņa nostājas blakus virsaitim.

Tā viņi tur stāv abi Tanisa pilskalnā, un mirdzošs vaiņags ap tiem, bet pie viņu kājām mazs bērns: jaunā zemes cerība, jaunā māte . . .

«Medinieki nāk! medinieki nāk!»

Kas par medniekiem, Rūsiņa kaŗa draugi nāk, kāpj ārā no pakalniem, no saules apmirdzētiem svētiem mežiem, gluži kā leģendā.

Nolaižas pār upi tilts, un parādās terasē jauni vīrieši zirgos. Tiem te šķēps, te pie ādas jostas zobens; redz arī pa āvai, daudzi šaurasmeņu cirvju. Nes stirnas, zaķus, kādu briedi ved vešus. Viens no viņiem svież meža gaili — medeni pils virzienā uz pils lieveni, kur stāv Rūsiņš ar Odi un Dzintaru staru lokā. Zīme, ka ļaudis grib, lai sarīkotu mielastu vakarā. Viena roka uzķeŗ medeni, otra roka, līdz beidzot kopējiem spēkiem tas ir augšā, ceļa galā. Lielāko tiesu tie visi ir jaunbrālīši, neprecējušies, sauc viņus arī par jauniem bālēliņiem. Viņi tie, kas kaŗā iet. Viņi kopā ar virsaiti sastādīja lielo kaŗa draudzi, ap kuŗu pulcējās «āres» un «mežu» ļaudis, kas jau bij izgājuši no «pils» un tās «sētas» un kuŗiem jau bij savas ģimenes.

Šai brīdī lejā, pilsētā, starp pilskalnu un upi, saceļas negants tracis. Puika gadus 10 vecs, laiž ar kuili starp mājām, ka smiltis vien put. Citi puikas kliedz, un jo tie kliedz, jo kuilis naskāki jož.

«Tas ir Radagaiss!» bailēs iesaucas Ode.

«Nekas, lai mācās vien turēties», atbild Rūsiņš, priecādamies par dēlu.

Tur aug nākošais kaŗavīrs, viņš domā, bet podnieks pa to laiku lamājas. Kuilis sagāzis viņa lieveni, un ne viens vien trauks saplīsis. Tai pašā laikā puikas vārtās pa smiltīm, bet kuilis, nometis nastu, mierīgi jau rok pakalnā. Pie zeņķa piesteidzas mazā Dzintara, viņa noskrējusi šurp jau no pašas augstākās pils vietas — lieveņa, bet puika to, pieceldamies no zemes, atgrūž, un Dzintara sāk raudāt. Viņai nav vairāk par 9 gadi.

«Tu esi rupjš», viņa saka, bet zēns pagriež tai muguru. Viņa seja ir nobrāzta, bet viņš metas jau citu pulkā.

«Nāc, meitiņ, augšā», kliedz to redzot Ode, «lai viņš sitas nost, kas tev.» Rūsiņš nogrima atkal domās.

Tie tur vīri, tās tur meitenes bija viņa tauta — zemes arāji. Vai tos lai apkautu, aizdzītu atpakaļ no šejienes ugauņi, tos, kuŗus viņi līdz šim arvienu veikuši, ja ne ar dūšību, tad ar izmaņu, prātu, apķērību... Nē, tur tas uzbrukums viņam atgriežoties no Nurmegundas, nebij nekas. Ceļš, ko viņš gājis, bij pareizs. Nebij cita ceļa, kā turpināt turēties kopā ar vāciem. Tiesa, sirdī palika kādas šaubas: jā, bet vai ar Sateklu nenotiks tas pats, kas bij noticis ar Koknesi, Jersiku, bet pašreiz nebij cita ceļa. Nē, nebij, un šis ceļš, ko viņš gāja, likās labākais. Viņš, neviens cits, būs tas, kas paņems visas lībju zemes. Varbūt tā domāt savā ziņā bij nodevība pat pret Odi, kas bij nākusi no Satezeles, bet kas zina, gudri rīkojoties, viņš varēja tapt ne tikai letu, bet visu letgaļu un lībju kungs un pavēlnieks. Vara arvienu bij reibinājusi Rūsiņa prātus un viņš uzticējās tai, nemaz nedomādams par citu. Vakarā pilī bij dzīres.

Samedītām stirnām, zaķiem, briedim novilka ādu un gaļu izcepa uz akmeņiem ceplī. Kamēr salasījās kopā kaŗa draugi, novietoja uz gaŗā galda meitenes nevien traukus, kur likt gaļu, bet arī milzīgus sumbru ragus. Pēc tam ienesa lielās kannās darinātu dzērienu. To gatavoja no medus šūnām. Pēc medus iztecināšanas šūnas salauzīja, salika kubulā un nolika rūgt, pieberot apiņus. Šūnas sastājās virsū kā biezs vaks, bet šķidrums apakšā norūga par stipru dzērienu. Tad salika ap to pašu galdu mazas bļodiņas ar tanīs ielieto sveķi sakausētu ar taukiem. Tās aizdedzināja. Plašā telpa piepildījās ar tīkamu sveķu un gaļas smaršu, kuŗā jo silti izsmaršoja apiņi, klāt pielikti dzidram dzērienam. Tad novietoja izcepto gaļu uz galda lieliem gabaliem, bet zaķus vienā gabalā, un mielasts varēja sākties. Vīri, sievas, jaunekļi, meitenes, ņēma ikviens pa gabalam cepeša nogriežot no lieliem gabaliem ar nažiem, un pēc tam to turot rokā, stāvēdami, un ar priekšu un atpakaļ iedami, ēda un dzēra. Nesēdēja pat Rūsiņš. viņš tikai stāvēja galda galā.

«Savu nokauto vecāku, radu, draugu miņai!» sauca Rūsiņš paceldams sumbra ragu, piepildītu ar saldi rūgtu dzērienu.

Mazas liesmiņas plīvoja vējā, kas staigāja pa zāles atšautām lūkām, izsmaršoja sveķi, lēni izkūpēdami gaisā...

Atnesa trideksni.

Iežvadzējās meiteņu rotas, un sākās deja. Bij visaugstākais līksmības mirklis, kad parādījās durvīs tilta sardzes vīrs.

«Trīs vīri grib, lai tos laiž pilī», viņš, pieliecies pie Rūsiņa auss, nočukstēja.

«Kas par vīriem?» Rūsiņš apreibis no dzēruma un meiteņu vijīgiem ķermeņiem, jautāja.

«Divi no Autīnas un viens Satezeles lībis. Bēgļi, vāciešu trenkti», sardzes vīrs jau skaļākā balsī ziņoja.

«Laid iekšā!» strupi sacīja Rūsiņš.

Kamēr bēgļus uzveda augšā, bij pagājis krietns laiciņš, un Rūsiņš jau aizmirsis par tiem, uzdzēra jaunām cīņām ar ugauņiem, tikai Ode bij skumja. Viņa sēdēja ar dažām «vecajo» sievām «rovī», kur arvienu cepās vēl gaļa. Turpat stāvēja vergi, kas gaļas gabalus apgrozīja. Uzdzirdusi vārdu Satezele, Ode palika uzmanīgāka. Tā jau bij viņas dzimtene: dieva Toras dārzs. Kādas tur bij gravas, kādas tur bij alas. Nekur, nekur nebij tāda krāšņuma kā tur, un pa vidu locījās Koiva, brīnumainākā no visām upēm: viltīga un nepastāvīga, kas ik pavasari paņēma pa upurim, bet skaista, dzidru, dzidru ūdeni. Nekur citur, kā tur viņa bija atradusi bērnībā mazus sarkanus āboltiņus, rēpainas mežābeles zaros. Dieva Toras dārzā viņas auga dienvidos. Tie arī tā palejā nu gulēja rudenī, septembrī, bāli dzelteni dzestrajā zālē, šie mazie rūgtie kā vērmeles āboltiņi, no kuŗiem palika sūra mute...

«Ai, ai, cik viss tas bij jauki!» viņa iesaucās.

«Kas bij jauki?» jautāja kāds vergs, skaists un jauns.

«Klusu!» atbildēja verdzene: «kundze sapņo!»

Pēkšņi patiešām it kā uz dievietes, ne verdzenes pavēli, lielajā hallē iestājās klusums.

Tur, varenu priežu šķilu mestas gaismas kūļos stāvēja trīs skrandaini, asiņaini, nodzīti nabagi. Viņu lūpas bij bālas, varēja redzēt, ka tiem bij noskrējis ne mazums asiņu, bet viņu ceļi drebēja no nespēka.

Rūsiņš, nesaprazdams, kas notiek, blenza viņos kā rēgos no citas pasaules.

«Ko jūs gribat?» viņš kliedza. «Kā jūs iedrošināties traucēt mūsu mielastu?»

Te piegāja pie bēgļiem Aivess, un tie atguva valodu.

«Mēs lūdzam glābiņu,» tie cits caur citu stāstīja. «Nekā cita... Mūsu bišu kokus paņem Kristus bruņinieku brāļi... Mūsu tīrumus Cēsu Bērtulis.»

«Kāpēc jūs, lupatas, nedodat pretī?» kliedza nobālis Rūsiņš. «Kāpēc?»

«Tāpēc, ka tu viņus pabalsti,» gluži klusu sacīja lībs, gaidīdams sitienu, kuŗš droši vien arī būtu kritis, ja nebūtu Ode saķērusi Rūsiņa roku šai brīdī glābdama savu tautieti.

Mirkli stāvēja paceltā roka, bet tad tā noslīga lejup ar visu zobenu: Rūsiņš bij atguvis sevi, bet taisni šai mirklī spējš vēja grūdiens, gandrīz raušus aprāva visas liesmas (laikam ienākot bēgļiem pils durvis bij atstātas vaļā), izņemot vienu. Ārā iegaudojās Ranapura.

«Jods!» sauca pērkona balsī Rūsiņš, cirzdams zobenu dzīŗu galdā. «Jods! vai es vien viņus pabalstu? Kas, ja ne Viesturs ar 3000 vīriem nāca palīgā Kristus bruņinieku brāļiem un tad ielenca Satezeli, bet tad neviens nekā nesaka, bet kad es to daru, tad runā visi! Jods!»

Luces lejā.

Nē, tā to lietu nevarēja atstāt, — sprieda bīskaps Alberts, dzirdēdams par letgaļiem un lībjiem nodarīto pārestību. Ja Raceburgas bīskaps Vilips sacīja, ka šis odžu dzimums izdeldējams par godu Jēzum un Marijai, tad Helverštates dekāns, kas toreiz bij klāt un paša bīskapa abats un prāvests bij citās domās. Vēl jo sevišķi svarīgi bij tas, ka bišu koki un lauki, bija atņemti Autīnes letgaļiem un tiem lībjiem, kas skaitījās bīskapa, bet nevis Ordeņa daļā. No otras puses, priekšā bija tik lieli kaŗi (nebij vēl to mazums Māraszemē, kas neatzina, ka Svētai jumpravai ir novēlētas visas šīs tautas), ka bij gatavais neprāts celt naidu pašu starpā. Tas Kungs Jēzus Kristus bij gan piešķīris savējiem jau lielas un slavenas uzvaras un viņa mīļai dzemdētājai Dieva mātei Marijai atgriezis daudz pagānu, bet vai vēl arvienu nebij stipri tie paši Dabrieļa lībieši, kuŗu pili Satezeli veltīgi bija mēģinājuši ieņemt Kristus bruņinieku brāļi un tiem palīgā atnākušais Viesturs ar saviem 3000 zemgaļu. Dabrielis — Rūsiņa sievas tēvs — gan bija tai niknā sērgā, kad liķi gulēja neaprakti, miris, bet viņa vietā jau bij radies jauns ciltij virsaitis: Ase. Vai leiši, kuŗu vaigā priekšā bēga visas tautas, neizslēdzot vācus, neievērodami noslēgto mieru ar sakšiem, nenāca pār Daugavu? Jersikas ķēniņa sievas tēvs gāja ar daudz dāvanām pie Novgorodas lielķēniņa slēgt savienību, — bet Ugaunijas mežos kā meža kuiļi blenza uz Imeru ģērvieši, sakalieši.

Kā nu šādā laikā varēja spēlēties ar uguni? Nebija arī dibināts ordenis, lai aiztiktu bīskapa ļaudīm. Paši brāļi bij Rīgas bīskapa vasals. Kas, ja ne viņi bij devuši paklausības solījumu bīskapam. Pēc Dieva tiesas viņi bij pelnījuši sodu, bet lūk: vai viņam darīt tādu pašu nejēdzību, kā to viņi bij darījuši? Nebij jau nekādi Kristus kalpi bruņinieku brāļi. Bij noticis, ka viens no tiem svinamā dienā, kad pārējie brāļi gāja uz klosteri, bij atsaucis pie sevis pašu ordeņa mestru un viņa priesteri, solīdams atklāt viņiem savus noslēpumus, un piepeši paķēris cirvi, devis mestram*) pa galvu, un priesteri ar mestru notriecis zemē un tai pašā vietā tiem apcirtis galvas. Nē, te bij jārīkojas tā, lai vilks būtu paēdis un kaza dzīva. Lai to panāktu, bij noliekama sapulce, kur bij aicināmi kā brāļi, tā pagāni. —

Tā sprieda bīskaps Alberts. Arvienu viņš bij bijis tik uzmanīgs, vai šoreiz lai viņš klausa neprātīgam Racenburgas Filipam? Nē. Bīskaps Alberts jau pirms atnākšanas uz Māras zemi vispirms bija sameklējis krusta kaŗotājus Gotlandē. Tikai savācis ap 500 vīru, bīskaps Alberts, juzdams pamatu zem kājām, bij sācis sarunas ar tām varām, kuŗām varēja būt nozīme nākamās bīskapa valsts radīšanā, kas bij bijusi visu viņa priekšgājēju — arī viņa — mērķis. Kā lai nu viņš rīkojas citādi? Nē, viņš neies Bertolda ceļu! Nē, vēl vairāk, — viņš bij ne tikai Vācijā atradis sev palīgus, bet viņš bij pratis iegūt sabiedrotos jau tepat Māras zemē: vienā gadījumā tie bij zemgaļi, ar Viesturu priekšgalā, otrā — letgaļi. Nebūtu jau nemaz tie pagāni jāuzklausa, bet baznīca Māras zemē nebij tik stipra savā spēkā, lai viena tiktu galā ar šīm tautām. Mazākais bij vajadzīgs laiks. Viss bij darāms ar apdomu un gudru ziņu, bet lai neaizvainotu citus, bij aicināmi uz apspriedi ne tikai Autinas letgaļi un Satezeles lībieši, bet arī Sateklas leti.

Domāts — darīts.

Un lūk, kādā dienā pie Sateklas pils vārtiem parādījās bīskapa Alberta sūtnis vairāku bruņu kalpu pavadīts. Atstājuši zirgus «pilsētā», viņi kāpa kalnā. Kur neveikli pa zemi kājām kustējās šie vīri! Tie jau nevarēja pārcelt kāju pār puspēdas augstu akmeni. Zēni, redzēdami kļūmīgos gājējus, taisīja pakaļ brāļiem, kuŗiem derīgās jāšus bruņas kavēja kājām iešanu. Rūsiņa pils priekšā stāvēja sardze, un te nu zeņķi tālāk netika. Tagad puišeni kāpa uz sētām, bet jau nākošā brīdī dzelžainie ķēmi pazuda pilī. Tā bij tā pati zāle ar galā atrodošos «rovi», kur tik nesen bij ticis dzīrots. Galds bij iznests. Viņa vietā atradās tagad milzīgs lāča ādas klājs, bet vienā galā paaugstinājums un uz tā krēsls. Tur sēdēja Rūsiņš. Tam pa labi un kreisi stāvēja divi kaŗa kalpi, turot pār plecu savus kaujas cirvjus. Rūsiņa krūtis greznoja krūšu važas, bet ap roku bij aplikta sudraba kaujas aproce.

«Viņa Eminence bīskaps sūta tev savu svētību un lūdz pieņemt no viņa par draudzības zīmi šo zobenu», sacīja pret Rūsiņu paklanījies bīskapa sūtnis. Šai pašā brīdī kāds no sūtņa pavadoņiem nolika pie Rūsiņa kājām skaistu divasmens zobenu. «Bet ne jau tamdēļ mēs esam še ieradušies, mūs sūta viņa Eminence tevi, Sateklas virsait, lūgt ierasties pie Kaivas jeb, kā jūs, leti, sakat, pie Gaujas, Luces lejā, uz sapulci».

«Mēs bīskapa kunga priekšlikumu apspriedīsim un ja vecajie tā izlems, ieradīsimies uz sapulci», atbildēja Rūsiņš; tad viņš strauji piecēlās, paņēmis no vadža lielāko sūbra ragu, kas tur karājās varenās sudraba važās, uzmeta kaklā sūtnim. Tas tīri vai izbijies sarāvās. Jā, ko var zināt par «mežoni», ko viņš darīs?

«Aiznes to reizē ar manu sveicienu bīskapa kungam», bija Rūsiņa vārdi. Sūtnis atvilka tagad tik elpu.

(**Turpinājums sekos.**)

*) Mestrs, bruņinieku ordeņa priekšnieks, kuŗu iecēla Akonā dzīvojošais virsmestrs, no 1413. g. mestrus izvēlēja kapituls.

A. Bērziņš,
sabiedrisko lietu ministrs

Saskaņā un sadarbībā

Aizsargu organizācijas pirmsākumi meklējami Latvijas tapšanas grūtākās dienās, kad pagaidu valdība ar Ministru prezidentu Kārli Ulmani priekšgalā izdeva Liepājā tai pirmos noteikumus. Šai laikā aizsargu organizācija bija palīgspēks policijai miera un drošības uzturēšanā no ienaidnieka atbrīvotās zemes novados. Pēc izcīnītām cīņām atgriežoties atpakaļ no frontes, aizsargu organizācija ar frontes cīnītājiem skaitliskā ziņā strauji uzplauka. Izveidojoties mūsu zemes administrācijai, nodibinājās arī lielāka kārtība un drošība, kāpēc aizsargu organizācijai radās iespējamības piedalīties arī citos kopējos lauku dzīves pasākumos.

Nebūdama ne šķiras, ne šauru grupu organizācija, bet apvienodama visas zemes iedzīvotājus kalpošanai Latvijas valsts drošībai un labklājībai, aizsargu organizācija un tās vadītāji juta, ka politisko partiju laikā, laikā, kad dažādos novirzienos sašķeltā tauta sāka zaudēt kopējo mērķi, aizsargiem ir pienākums sākt aktīvi darboties nacionālās audzināšanas un nacionālās propagandas darbā.

Nodibinoties aizsardžu pulciņiem, šīs darba iespējamības kļuva vēl lielākas, un tāpēc arī visu pēdējo laiku līdz vēsturiskajām maija dienām aizsargi, palikdami uzticīgi vēsturiskajam laikmetam atbrīvošanas dienās, palikdami uzticīgi atbrīvošanas cīņu organizētājam, mūsu Prezidentam un karaspēka pavēlniekam ģenerālim J. Balodim, ir ar sekmēm veikuši nacionālās propagandas darbu, apvienojot ap sevi tos, kuŗiem mērķis ir bijis Latvijas slava un gods.

Pēc maija notikumiem daudz kas mainījies mūsu kultūras dzīvē, ir celti godā atkal tie svarīgie apstākļi, kas, vienodami tautas spēkus, ir devuši uzvaru. Bet šie apstākļi nav mazinājuši aizsargu darba nozīmi kultūras laukā, mūsu zemes pilsētās un lauku pagastos. Ja tagadējais laiks ir atraisījis visas iespējamības labi kalpot tautas labklājības un kultūras celšanai, tad arī visām organizācijām ir pienākums pēc iespējas vairāk padarīt šinī virzienā. Bet tā kā aizsargu organizācija jau turpat 19 gadus ir nepārtraukti darbojusies, izstrādājusi savas tradicijas, šinī laikā izveidojusi savas darbības metodes, tad taisni aizsargu organizācijai arī šinī laikā ir pienākums jo aktīvi turpināt to sākto un izveidoto kultūras un nacionālās pašdarbības tālāku izveidošanu, kādai aizsargi kalpojuši līdz pēdējam laikam.

Bet ne tikai kultūras dzīve un līdzdalība kultūrālā dzīvē aizsargiem ir viņu sabiedrisko pienākumu robeža. Aizsargi, būdami aktīvākie sava pagasta iedzīvotāji, ir ieinteresēti pagasta dzīves zelšanā un plaukšanā. Tāpēc aizsargu organizācijas dalībniekiem nevar būt vienaldzīgi jautājumi, kas saistās ar vietējām saimnieciskām organizācijām, vai tas ir patērētāju kooperātīvs, koppienotava, ugunsapdrošināšanas biedrība, mašīnu koplietošanas punkts vai citi kopēji saimnieciski pasākumi. Aizsargiem ir ne tikai ieteicami piedalīties šinīs organizācjās, bet tas ir arī viņu pienākums. Uzņemoties pienākumus, aizsargu organizācijas locekļiem jābūt gataviem uzņemtos pienākumus izpildīt pēc labākās sirdsapziņas, tā, lai no viņu darba un darba krietnuma gūtu labumus tie, kas viņiem ir uzticējušies.

Pie šī gadījuma atkārtoti jāuzsveŗ, ka pagājušā gada lielajās šaušanas sacīkstēs Valsts Prezidents, aizsargu augstākais Vadonis, taisni uzsvēra aizsargu organizācijas dalībnieku līdzdalības nepieciešamību visās lauku dzīves sabiedriskās, saimnieciskās un kultūrālās pašdarbības nozarēs. Prezidenta izteiktie norādījumi aizsargu organizācijas dalībniekiem ir bijuši un būs pavēle, kuŗu aizsargi centīsies visiem spēkiem izpildīt un ar savu darbu izvest dzīvē, lai tādā kārtā sekmētu to, ko Prezidents savā darbībā ir nospraudis savai tautai.

Pēdējā laikā lauku dzīvē svarīgu vietu sāk ieņemt jaundibinātās lauksaimniecības biedrības. Varētu pirmā acumirklī rasties jautājums, vai šīs jaunās lauksaimniecības biedrības nebūs aicinātas pārņemt daļu tā darba, ko līdz šim veikušas aizsargu nodaļas, sevišķi zīmējoties uz kultūrālo darbu. Uz šo jautājumu jāatbild, ka aizsargu darbs netraucēs lauksaimniecības biedrības darbību un arī otrādi. Ir nepieciešama abu šo organizāciju darbības lietderīga saskaņošana un cieša sadarbošanās, jo lauksaimniecības biedrība, kuŗas darbības pamatā, acīmredzot, galvenais būs praktiski lauksaimniecības jautājumi, aizskārs un aizņems to darbības sektoru lauku dzīves veidošanā, pie kuŗa aizsargi nekad nav pieskārušies klāt. Ja tad nu arī lauksaimniecības biedrība piegriezīsies vai drāmatiskā pulciņā, vai koŗa dibināšanai, vai citu kādu kultūras darbības pasākumu veicināšanai pagastā, tad tas nevar traucēt, jo viena pati organizācija lauku kultūrālo dzīvi apkalpot nevar. Vismaz nevar to darīt ar tik redzamām sekmēm, kā tas būtu tad, ja pagastā šinī pašā virzienā darbotos divas, trīs un, varbūt, pat vairāk organizācijas.

Tikai viens ir jāpatur prātā, kā aizsargiem, tā arī lauksaimniecības biedrībām: viss labais sabrūk tad, ja sākas savstarpējas cīņas, ja viens otru apkaŗo, ja organizācijas, kuŗu uzdevums ir kalpot vienam mērķim, izpildīt vienu gribu, sāktu aiz kādas greizsirdības vai dažkārt tīri personīgas dabas motīviem viena otru apkaŗot un traucēt. Es uzskatu, ka nepareizi būtu, ja tur, kur pagastā pie aizsargu organizācijas pastāv koris, pastāv drāmatiskais pulciņš, pastāv sporta pulciņš, ja tur jaunā lauksaimniecības biedrība sāktu nodarboties ar tādu pašu pasākumu organizēšanu. Ir taču saprotams, ka pagasts nespēj dot no savas jaunatnes vidus lielu skaitu interesentu vienam vai otram augšminētiem pasākumiem. Tāpēc šādu pašdarbības pulciņu dibināšana pie vai-

rākām biedrībām varētu ienest tikai nevēlamus traucējumus, spēku sašķelšanu, kas dibināti nedotu panākumus ne vienai, ne otrai organizācijai.

Ja jau kaut kur, vai tā būtu lauksaimniecības biedrība, vai aizsargu organizācija, darbojas kāds no minētiem pašdarbības pasākumiem, tad otrai organizācijai jāsekmē šo pasākumu tālākā darbība un jāizveido tās kultūras vai saimnieciskās, vai citas pašdarbības nozares, kas līdz šim ir palikušas neskārtas un kas prasa darbīgu cilvēku rokas. Tādā kārtā radīsies laba saskaņa organizāciju starpā, kas sekmēdamas viena otru, tad arī varēs ar sekmēm veikt tos uzdevumus, kādus lauku kultūrālām organizācijām un aizsargiem uzlicis mūsu Tautas Vadonis.

CHRONIKA

* Neskatoties uz iespiešanas u. c. izdevumu pieaugumu, žurnāla «Aizsargs» abonēšanas maksa arī 1938. g. paliek līdzšinējā, t. i. Ls 4,— gadā, Ls 2,50 pusgadā. Tādā kārtā «Aizsargs» kļuvis ne tikai par kuplāko, bet arī par patiesi vislētāko latviešu žurnālu. Bet tas sasniegts vienīgi pateicoties žurnāla pieaugošajam lasītāju skaitam. Lai mūsu kopējais ieguvums — žurnāls «Aizsargs» — arī uz priekšu paturētu savu lētumu un vispusīgo saturu, izdevniecība lūdz aizsargus un aizsardzes nākamajam 1938. gadam jau laikus atjaunot žurnāla abonementu pie nodaļu priekšniekiem un aizsardžu pulciņu priekšniecēm, kā arī rūpēties, lai «Aizsargs», un līdz ar viņu žurnālā paustās jaunā laika domas, izplatītos sabiedrībā. Kopējus panākumus cels vienīgi kopējs darbs!

* Latvijas slimo kasu starpbirojs aizsargiem un aizsardzēm, iepērkoties uz sava rēķina Latvijas slimo kasu starpbiroja aptiekās, aprēķina šādus rabatus: receptūrā — 20%; rokas pārdošanā patentlīdzekļiem un kosmētiskiem priekšmetiem — 10%. Minētos procentus aprēķina visās slimo kasu aptiekās Rīgā, Liepājā un Daugavpilī. Iepērkoties jāuzrāda dienesta apliecība.

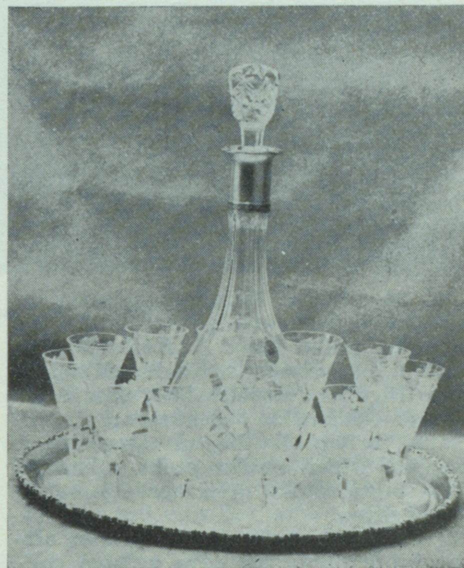
Somijas aizsargu priekšnieka ģen. L. Malmberga Latvijas aizsargiem dāvātais kauss.

1. Talsu pulks.

* 20. oktobrī Talsos notika pulka komandējošā sastāva apspriede, kurā piedalījās 92 komandieri un 18 aizsardžu pulciņu priekšnieces. Apspriedē ieradās aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un nodeva Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, kaŗa ministra ģen. J. Baloža un sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa sveicienus, kā arī pateicās par aizsargu sekmīgo darbu. Aizsargu priekšnieks norādīja, ka aizsargiem sabiedriskajā un kultūrālajā dzīvē jābūt par priekšzīmi. Aizsargu organizācija tuvojas divdesmit gadu šūpuļdienai. Ikvienam aizsargam un aizsardzei jāziedo pūles, lai šo dienu pēc diviem gadiem, aizsargu saime varētu sagaidīt kā spraustos mērķus visā pilnībā sasniegusi. Pulka vispārējās darbības pārskatu sniedza pulka kom. E. Mauriņš. Atsevišķo nozaŗu vadītāji sīkāki ziņoja par pulka kultūrālā, aizsardžu, fiziskās audzināšanas, militārā, ķīmiskā dienesta un sanitārā darba panākumiem. Darbības novērtējumam un pārrunām sekoja vēlēšanas. Pulka goda tiesā ievēlēja: kult. noz. vadītāju R. Kuikulīti, I btl. kom. V. Grikmani, 2. rt. kom. M. Plānkāju, Upesgrīvas nod. pr-ku V. Puriņu un III btl. kom. Fr. Grosvaldu. Revīzijas komisijā — kult. noz. vad. R. Kuikulīti, II btl. kom. M. Glembergu un 4. rt. kom. Briedi. Palīdzības fonda komisijā — 2. rt. kom. M. Plānkāju, pulka vec. veterinārārstu J. Saprausku un Upesgrīvas nod. pr-ku V. Puriņu.

2. Ventspils pulks.

* Pulka komandējošā sastāva apspriedē, kas 10. oktobrī notika Ventspilī, ieradās aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un sanitārās daļas priekšnieks pltn. E. Bergs. Apspriedi ievadot, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls izteica pateicību aizsargiem par lielo darbu, kas veikts valsts labā. Runājot par aizsargu pienākumiem, kā organizācijā, tā ārpus tās, aizsargu priekšnieks atgādināja, ka aizsargiem vienmēr jāņem vērā Valsts Prezidenta K. Ulmaņa teiktie vārdi, ka var gan darbā ierasties piecas minūtes agrāk, bet nekad piecas minūtes par vēlu. Noslēdzot uzrunu, pulkv. K. Prauls Ventspils aizsargu saimei nodeva Valsts Prezidenta K. Ulmaņa un aizsargu goda šefa ģen. J. Baloža labākos novēlējumus. Runai sekoja kopīgi nodziedāta valsts himna. Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss uzsvēra, ka ir vajadzīga lie-

Šaušanas balva, ko Tallinas aizsargu vieglā divīziona goda komandieris Keppers dāvājis izcīņai starp 5. R. un 10. C. a. pulkiem.

la griba, lai daļu no sava brīvā laika ziedotu aizsargu organizācijai. Mūsu aizsargiem šādas gribas netrūkst. Sekoja pulka nozaŗu vadītāju un nodaļu priekšnieku ziņojumi un ierosinājumu iztirzāšana. Apspriedes noslēgumā aizsargi ar trīskārtēju «Lai dzīvo» sumināja Valsts Prezidentu K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. Balodi, sabiedrisko lietu ministru A. Bērziņu un aizsargu pr-ku pulkv. K. Praulu. Pirms ierašanās Ventspilī, pulkv. K. Prauls kopā ar pulka komandieri J. Priedi apmeklēja Puzi, Ēdoli un Sārnati, kur iepazinās ar aizsargu mītņu iekārtošanu.

3. Ludzas pulks.

* 16. un 17. oktobrī Ludzā bija ieradušās 230 aizsardzes un aizsardžu pulciņu priekšnieces, jaunu ierosinājumu gūšanai turpmākā darbā. Sanāksmi atklāja pulka k-ŗa pal. kapt.-ltn. V. Frišmanis, norādot uz aizsardžu darba lielo nozīmi un līdz šim gūtām labām sekmēm. Runājot par aizsardžu darba grūtībām, pulka kom. palīgs aicināja visās gaitās un darbos sekot mūsu tautas Vadonim un paturēt sirdīs kā vadītāju Vadoņa lielo personību un domas. Aizsardžu instruktore L. Torgani referēja par nacionālās apziņas kopšanu, instruktores Latsone un Kerle — par mājturību. Priekšlasījumos referentes sniedza vērtīgus padomus un jaunas atziņas. Pirmās dienas vakarā notika 56 aizsardžu priekšnesumi, kuŗu saturs un jaukais izpildījums guva ne-

dalītu piekrišanu. Salīdzinot ar pag. gadu, priekšnesumu programma bija pēc satura bagātāka un kopiespaids labāks. Svētdien notika dievkalpojumi baznīcās, pulka mācītāju vadībā. Turpinot sanāksmi, norādījumus kultūrālajā darbā sniedza pulka kult. nozares vadītājs Svenne. Sekoja Dr. phil. J. Studenta referāts «Bērnu audzināšanas grūtības, kļūdas un vērtības», ko noklausījās arī visu apriņķa pamatskolu pārziņi. Noslēgumā pulka vec. aizsardze Kalniņa atzīmēja aizsardžu lielo interesi sava darba sekmēšanai, un sanāksmes dalībnieces, godinot organizācijas dibinātāju, Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani, nodziedāja Dziesmu brīvai Latvijai.

* 2. oktobrī Kārsavas nodaļa rīkoja Latgales teātra viesizrādi, uzvedot Vernera komēdiju «Cilvēki uz ledus». Izrāde bija labi apmeklēta.

* 23. oktobrī Zvirgzdenes nodaļa uzveda labi sagatavoto Šverna lugu «Vienoti», kas guva skatītāju piekrišanu. Izrīkojumu kuplināja nodaļas stīgu orķestris.

* 24. oktobrī Nautrēnu aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu, ko pieņēma pulka kom. A. Kārkliņš. Vakarā notika koncerts. To ievadīja lektora Niedras referāts. Programmu izpildīja Nacionālās operas solists P. Gailis, brīvm. E. Eks un aizsardze J. Lapiņa. Dienā notika pulka atbalstītā pagasta mazpulka ražas apskates svinīgā slēgšana.

* Tanī pašā dienā arī Škaunes aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu, kuru pieņēma pulka k-ra pal. kapt.-ltn. V. Frišmanis. Vakarā uzveda Aldres «Līdumniekus».

* Štāba aizsardžu pulciņa rīkotos mājturības kursus, instr. J. Pavulītes vadībā, apmeklēja 30 aizsardzes. Šādi kursi notiks katra pagasta nodaļā.

4. Jēkabpils pulks.

* Pulka komandieris izteicis pateicību par pulka apmācību noorganizēšanu un pūlēm aizsargu nama izbūvē jātnieku divīziona komandierim N. Liepiņam, kas ilgāku laiku darbojās kā pulka kom. palīga amata pagaidu izpildītājs.

5. Rīgas pulks.

* Par sakaru bataljona saimniecības priekšnieku iecelts Andrejs Sodums.

* Par Jūras divīziona 2. rotas flagvirsnieku iecelts Boris Kļaviņš.

* 24. oktobrī Ikšķiles nodaļa, sekmēdama šaušanas sporta izkopšanu jaunatnē, pasniedza Turkalnes mazpulkam mazkalibra šauteni.

* Tā kā Ķeguma būvdarbos nodarbināto starpā ir arī diezgan daudz aizsargu no visiem pulkiem, kas nevar piedalīties savu vienību apmācībās, tad Ķegumā nodibināts aizsargu vads, piedalīts Rembates nodaļai. 30. okt. jaunais vads sarīkoja vakaru, kurā piedalījās ar savu orķestri un mākslinieciskiem priekšnesumiem. Vakaru apmeklēja pulka kom. J. Legzdiņš, kas īsā uzrunā norādīja uz aizsargu pienākumiem un to apzinīgu pildīšanu mūsu latviskās Latvijas labā. Ķeguma aizsargi jūsmīgi slavināja Valsts Prezidentu un valdību. Sarīkojumu apmeklēja arī visi zviedru inženieri ar kundzēm. Galvenais inž., zviedru armijas atv. kapteinis Lundstrēms, savā un savu līdzstrādnieku vārdā izteica prieku, ka viņam Latvijā ir iespēja vērot mūsu visstiprākās organizācijas dzīvi, un ka viņš, atgriežoties Zviedrijā, varēs saviem tautiešiem stāstīt paša pieredzējumus par latviešu tautas augsto kultūru un savas valsts mīlestību.

* Pie pulka štāba jau 3. gadu darbojas salona orķestris. To vada B. Klaikalietis, kas beidzis sitamo instrumentu skolu Vīnē. Arī visi orķestra dalībnieki ir ar mūzikālu izglītību, un orķestris kā Rīgā, tā lauku centros, uz kurieni par nelielu atlīdzību izbrauc 3—8 cilv. sastāvā, iemantojis lielu piekrišanu. Orķestris pieprasāms pa tālr. 33025.

6. Aizputes pulks.

* Pulka komandējošā sastāva apspriede notika 16. oktobrī, Aizputes pilsētas valdes telpās. Apspriedē ieradās aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, Dr. L. Prīmanis un cand. pharm. J. Okšs. Organiz. daļas priekšnieks Ed. Rapss savā uzrunā nodeva Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula sveicienus, pēc kam pakavējās pie aizsargu darba un uzdevumiem. Pulka kom. K. Tikmanis nolasīja pārskatu par pulka darbību tekošā gadā, no kura bija redzams, ka pulka dzīve nostabilizējusies un aizsargi savās vienībās attīsta vispusīgu darbību. Sekoja pulka kom. palīga J. Zvirbuļa pārskats par militāro darbību, kultūrālās nozares vadītāja P. Pakalniņa, pulka vec. aizsardzes A. Stabulnieces, gāzu virsnieka J. Vīganta, pulka vec. ārsta Dr. Čakārņa u. c. pārskati par atsevišķo daļu darbību un aizsardžu dzīvi. Organizāc. daļas priekšnieks Ed. Rapss un pulka vadība deva savus norādījumus, pēc kam apspriedi slēdza pulka komandieris K. Tikmanis, pateikdamies organiz. daļas priekšniekam par sveicieniem un solīdamies pulka aizsargu dzīvi arī turpmāk veidot tādā garā, kā to prasa mūsu augstākais vadonis Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un jaunais laikmets. Apspriedē izsniedza arī goda zīmes apbalvotiem komandieriem. Pulka goda tiesā ievēlēja III btl. kom. A. Zauri (priekšsēdētājs), štāba rt. kom. K. Pateri, 3. rt. kom. A. Āboliņu, pulka vec. ārstu P. Zvirgzdiņu un 6. rt. kom. J. Petrovski. Revīzijas komisijā — Jātnieku divīziona kom. Ž. Neiburgu (priekšsēdētājs), štāba rotas kom. K. Peteri un št. rt. saimn. pr-ku Ed. Krieviņu. Palīdzības fonda pabalstu piešķiršanas komisijā — I btl. kom. J. Stabulnieku, pulka vec. ārstu D. Čakārni un II btl. adjutantu Fr. Gravu.

* 6. Aizputes un 15. Liepājas aizsargu pulki, kā sastāvoši zem viena komandiera, jau trešo gadu izcīna draudzības sacīkstes šaušanā ar šautenēm. 3. oktobrī Liepājā notikušās sacīkstēs trešo reizi no vietas akc. sab. L. Goegingers ceļojošo kausu izcīnīja 6. Aizputes pulks, iegūdams balvu īpašumā.

* Centīgi Kalvenes nodaļā darbojas tās priekšnieks, pagasta darbvedis J. Ulmanis, nostādīdams nodaļu par priekšzīmi visā pulkā. Nodaļa devusi pulka labākos šāvējus, kārtīgi rit apmācības un rosīga ir kultūrālā dzīve. Nodaļa sarīkoja viesizrādi Aizputē, par labu kara aviācijas fondam. Liela vērība piegriezta saimnieciskiem pasākumiem, kas dod labus ienākumus un veicina kopdarbību. Tā šogad par kartupeļiem vien ieņemts pāri par Ls 300,—. Vasaras darba noslēgumā, kas izvērtās par īstiem darba slavināšanas svētkiem, vietējie komandieri un aizsargi savam centīgajam nodaļas priekšniekam pasniedza zobenu.

* Ar 1. oktobri no pulka saimes šķiries Cīravas nodaļas priekšnieks Hugo Upītis, pāriedams uz Rīgu mežu departamenta vicedirektora amatā. Vietējo organizāciju rīkotā atvadīšanās vakarā Upītim par rosīgo darbu aizsargu organizācijā pateicās pulka kom. palīgs J. Zvirbulis.

* Kazdangas aizsardzes dāvinājušas karogu Māteru Juŗa mazpulkam. Karogu 30. oktobrī mazpulkam pasniedza pulciņa pr-ce Sudike.

Sējas aizsargu nams.

7. Valkas pulks.

* Valkā no 28.—31. okt. notika pulka nodaļu režisoru sanāksme - kursi, kur rež. E. Feldmanis un V. Lapenieks iepazīstināja dalībniekus ar lugu aranžēšanu, instudēšanu, kā arī pasniedza praktiskas grimēšanās stundas un nolasīja vairākas lekcijas. Praktiskā darbā noaranžēja divas lugas: J. Grota «Zelta atslēgu» un V. Lapenieka «Aiz frontes». Sanāksme bij modinājusi neparastu interesi un pulcinājusi tuvu pie 150 dalībnieku, paredzēto 40 dalībnieku vietā.

* Alūksnes pilsētas nodaļa 3. okt. atklāja teātra trupas sezonu. Pēc bazāra uzveda J. Raiņa «Pūt, vējiņi».

* Rosīgi šogad darbojies Mēra nodaļas aizsardžu pulciņš, rīkodams svinības valsts svētku dienās, noorganizēdams spodrības nedēļas, mātes dienas u. c. sarīkojumus, kā arī rīkodams vairākus kursus. Pulciņu vada A. Varna-Luce.

8. Valmieras pulks.

* 24. okt. Valmierā notika pulka komandējošā sastāva apspriede, uz kuru ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un aizsargu štāba daļu priekšnieki kapt. J. Ķikulis un Dr. Bergs. Apspriedi ievadīja pulka komandiera A. Prauliņa uzruna, pēc kam sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš deva norādījumus sapulcētiem aizsargu komandieriem un aizsardžu pulciņu priekšniecēm. Savā runā ministrs starp citu teica: «Aizsargu organizācija būtu daudz zaudējusi, ja paietu garām mūsu sabiedriskai dzīvei. Aizsargu organizācijai bija kopējs mērķis arī tad, kad tauta bija saskaldīta. Aizsargi ar pašdarbību sekmēja un stiprināja mūsu tautas viengabalainību, jo sabiedriskās gaitas vijās ar militārām. Šī darba panākumi nesa svētību arī citiem — tie pamazām uzsūca šīs idejas, un īstā laikā radās 15. maijs ar savu ģeniālo piepildītāju, mūsu augstāko Vadoni K. Ulmani. Pēdējā laikā jūsu darbam jārit līdztekus ar jaunajām lauksaimniecības biedrībām. Nav pareizi, ja domā, ka tās varētu traucēt aizsargu sabiedrisko rosību pagastos. Ir pagasti, kur tikai aizsargu nodaļa ir sabiedriskās dzīves veidotāja. Tas nav pa spēkam, tāpēc labi, ja tām nāk palīgā lauksaimniecības b-bas. Aizsargu nodaļām taču izveidotas stingras tradicijas, stingra iekšējā dzīve. Taisni tāpēc tām ar topošām lauksaimniecības b-bām jācenšas rast visciešākā sadarbība. Ja lauksaimniecības b-bās ir koris, drāmatiskais pulciņš etc., tad nekādā ziņā aizsargi nedrīkst šos pasākumus ārdīt, kaitēt tiem, radot vienā pagastā vairākus korus. Šāds darbs mūsu Tēvzemei nenestu svētību. Tas pats sakāms arī lauksaimniecības b-bām. Aizsargiem nav jāaizmirst, ka Valsts Prezidents aizsargu pienākumus sadalījis: 1) militāros, 2) sabiedriski-kultūrālos un 3) saimnieciskos. Tas nozīmē, ka aizsargiem jādarbojas arī saimnieciskās organizācijās. Šīs organizācijas nav jāvada šaursirdīgi, un tās nav jāpadara par šauras iedzīvotāju grupas privilēģiju. Te neder t. s. «draudzība». Militārā ziņā aizsargiem nav jāaizmirst, ka armijas vadība uzticēja aizs. organizācijai militāro zināšanu atsvaidzināšanu. Militārās zināšanas vajadzīgas katram Tēvzemes aizsargātājam, stāvot par Latvijas drošību, labklājību un laimi. Vingrinoties katru gadu šaušanā, aizs. organizācija šai ziņā uzrādījusi labus sasniegumus. Par to visi priecājamies.

5. Rīgas a. p. štāba zalona orķestris.

Ir vērts strādāt un dzīvot šinī laikmetā, kurš ir skaistākais, kādā vien jebkādai paaudzei ir lemts dzīvot, kamēr Daugava tek caur mūsu zemi. Mums ir jācenšas, lai tas, kas ir labs un kas bijis liels, lai tam arī paliek mūsu starpā uz mūžīgiem laikiem. Lai mēs būtu šo dienu sargātāji un arī nākotnes nostiprinātāji, lai mēs prastu skatīties pāri savam pagalmam un veiktu to, kas mums visiem ir kopēji padarāms. Jo tam Latvijas karavīram, kas gājis cīņā par Latviju, tam nebija vienas dienas Latvijas doma, desmit gadu Latvijas doma, bet tam bija mūžīgās Latvijas doma. Un arī tas, kas radīja jauno Latviju, nedomāja par vienas dienas Latviju, bet gan par laiku uz priekšu, gadu simtus un tūkstošus uz priekšu. Tauta ir kā upe, kas plūst cauri laikiem. Tauta paliek, bet paaudzes mainās. Un mums, patreizējās maiņas nesējiem un līdzgaitniekiem, ir jārūpējas, lai katrs mūsu solis būtu vērtīgs Latvijas godam un darbam, nevis šai dienai vien, bet gadiem uz priekšu. Tas lai būtu jūsu darbs, aizsargu komandieri un aizsardžu pulciņu priekšnieces, par Latviju un Latvijas godu uzticībā mūsu Tautas Vadonim.»

Ministra runai sekoja pulka kom. pateicība. Sanāksmes dalībnieki «Lai dzīvo!» saucieniem sumināja valsts Vadoni Dr. K. Ulmani, kara ministru ģen. Balodi, ministru A. Bērziņu un valdību.

Pārskatu par pulka darbību sniedza pulka komandieris A. Prauliņš. Pulks Uzvaras laukuma izbūvei ziedojis pāri par Ls 3.000,—. Nākošā gadā pulks atzīmēs gada svētkus. Vienības pils būve Valmierā sāksies 1938. gadā. Par pulka kultūrālo darbību ziņojumu sniedza kultūrālās nozares vadītājs E. Putniņš. Pulkā noturēti 120 priekšlasījumi, 39 kursi ar 682 kursantiem, 102 teātra izrādes, no kurām 91 pašu spēkiem; pavisam 28 koros 740 dziedātāju, 13 orķestros 130 mūziķu, notikuši 23 bazāri. No sarīkojumiem gada laikā ieņemts Ls 19.317,20. Bibliotēkas ir 10, ar 3404 sējumiem. Notikušas 15 ekskursijas ar 407 dalībniekiem. Tāpat aizsargi piedalījušies meža dienās; atklātas vairākas piemiņas plāksnes provinces dievnamos. Sabiedrisko dzīvi traucē telpu un diriģentu trūkums u. c. apstākļi. Pulka vecākā aizsardze A. Sietiņsone ziņo par aizsardžu sabiedrisko darbību. Norādīja, ka dažos pulciņos piegriežama lielāka vērība rokdarbu kursiem. Tie būtu izvedami uz ēdienu gatavošanas kursu rēķina, jo pēdējos bieži rīko arī citas organizācijas. Pulkā pašreiz 1300 aizsardzes 55 pulciņos; visvairāk št. rotas pulciņā — 85 dalībnieces. Fiziskās audzināšanas instruktors H. Traubergs ziņoja, ka šogad sportistu skaits jau pieaudzis uz 901. Sporta klubu atbalstījušas vairākas organizācijas un personas mazākām vai lielākām naudas veltēm. Stadiona būve rit dūšīgi uz priekšu. Celtnes veidosies pēc architektu Reinfelda un Kūļa metiem. Celtnēm pamati jau guldīti. Tos vada Vikmanis. Pašlaik stadionā ieguldīti Ls 10.000,—; vēl vajadzēs ap Ls 18.000,—. Par sanit. darbību runāja p-ka vec. ārsts Dr. E. Dross. Veselība pārbaudīta 2355 personām. Gandrīz visās nodaļās ir mācīti sanitāri. Nākošā gadā arī notiks dažādi kursi. Par militāro darbību runāja pulka kom. palīgs E. Zariņš. Paskaidrojumus, ierosinājumus nākotnes darbam un novērtējumus sniedza aizsargu štāba apmācības daļas pr-ks kpt. J. Ķikulis. Tāpat sanitāros jautājumos paskaidrojumus un norādījumus sniedza sanit. daļas pr-ks Dr. Bergs.

* 24. oktobrī Jaunburtnieku nodaļa rīkoja sava nama 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Šis ir pirmais aizsargu

nams Latvijā. To atklāja 1927. gada 27. augustā ģenerālis Bolšteins. Zāles griestu-sienu gleznojumu veicis mākslinieks Arnītis. Celtnes pārgrozījumus un papildinājumus izstrādājis Valmieras pilsētas inženieris M. Stakle. Kopā ar tagadējo piebūvi bufetei un foajē telpām. Jaunburtnieku aizsargu nams izmaksājis Ls 18.700.—. Namā ap 350 sēdvietu, bet tas spēj uzņemt līdz 500 apmeklētājus. Šāds apmeklētāju skaits bija arī nama 10 gadu svētkos, kad Jaunburtniekos ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu pr-ka pulkv. K. Praula, aizsargu štāba apmācības daļas pr-ka kapt. J. Ķikuļa un sanit. daļas pr-ka Dr. Berga pavadībā. Pie goda vārtiem ministru ar pavadoņiem sagaidīja pulka komandieris A. Prauliņš, pašvaldību vecākais V. Vinters, Valmieras pilsētas galva Ruģēns, Jaunburtnieku pagasta vecākais P. Kleišs un Jaunburtnieku aizsargu nodaļas priekšnieks P. Kārkliņš. Pēc sasveicināšanās ar aizsargu goda ierindu, ministrs devās aizsargu namā. Svinības ievadīja nodaļas priekšnieks P. Kārkliņš ar uzrunu. Pēc tam runāja sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, kas savā runā starp citu teica:

«Es domāju, ka visi pagasta iedzīvotāji ne tikai ar interesi vērojuši aizsargu darbu, kas uz priekšu virza mūsu dzīvi, bet katram ir bijusi arī interese pielikt šim darbam savu roku, lai tas lielāks taptu. Lai arī jums būtu apziņa, ka, ja kas jūsu pagastā labs un jauns paceļas, ka tur ir klāt arī jūsu roka, un jūs ar lepnumu varētu sacīt — rau, mūsu pagasts to cēlis, ar vienprātību un saticību varam lielas lietas un darbus veikt. Jūsu pagasts var būt lepns, ka jūs esat pirmie, kas cēluši aizsargu namu. Tagad mūsu zemē visur ir aizsargu nami. To skaits jau tuvu pie simta. Daži no tiem plašāki un greznāki, bet neviens no tiem nevar atskatīties uz 10 pastāvēšanas gadiem. Mums arī šinī stundā ir pamatdoma, ka visa mūsu dzīve ir arī mūsu zemes un valsts dzīve. Un ja mēs tagad atkal kā salīdzinājumu gribētu uzstādīt sev tos laikus, kādi bija pirms 4, 5 un vairāk gadiem, tad redzam, ka daudz kas ir grozījies. Ne tikdaudz ārējā formā, kā darba iekšējā saturā. Darbs nav kļuvis citāds priekš paša darba darītāja, bet darbam ir citāds mērķis, dots citāds saturs. Mēs zinām, ka nebija tautas vienprātības, jo nebija ap ko pulcēties. Tagad mums ir Vadonis, kurš visu savu dzīvi veltījis latviešu tautai, visur ir skanējusi viņa balss latviešiem pēc turības, pēc kultūras, pēc neatkarības un brīvības. Arī 15. maijs aicināja uz apvienošanos. Tas ir bijis apzināts sauciens, nevis kaut kādas nejaušības ietekmēts. Latviešu tautai vajadzēja atgriezties atpakaļ tur, no kurienes mēs kādreiz izgājām neatkarības cīņās. Un tāpēc jūsu svētku dienā man gribas aicināt, lai jūs šo laiku prastu vērtēt. Šis laiks prasa, lai cilvēki saprotas, lai cilvēks cilvēkam ir draudzīgs un palīdzīgs, lai tad, kad mēs vairs nerunājam par jauniem un veciem saimniekiem, lai katrs saimnieks ir otra draugs, lai nav vairs sienas starp pilsētām un laukiem, bet lai kopējā saskaņā katrs piepildām savu darbu, kopīgi piepildām valsts darbu. Ja jūs gribēsiet kalpot mūsu Vadonim, gribēsiet sekmēt viņa mērķu piepildīšanos, tad jūs pēc dažiem gadiem Latviju redzēsiet vēl skaistāku kā šodien.»

Orķestris, kopā ar apmeklētājiem, atskaņoja valsts himnu. Sekoja vada k-ra A. Vildera ziņojums par nodaļas sabiedrisko darbību. Aizsargu nodaļai sveicienus nesa apr. vecākais V. Vinters, nododot 1 gleznu. Tāpat sveicienus nesa Valmieras pilsētas galva J. Ruģēns, pagasta pašvaldības pārstāvis Skrastiņš, sab. lietu min. jurisk. T. Pētersons. Svinību dalībnieki sumināja Valsts Prezidentu, sab. lietu ministru un valdību. Mielastam sekoja Zemnieku Drāmas izrāde V. Zonberga «Jauno siržu tilts», ko noskatījās ap 400 cilvēku.

* Arī Rūjienas aizs. nodaļai 24. oktobrī lieliski izdevās gada svētku sarīkojums. Tas bija pulcinājis Saviesīgā b-bā ap 1500 cilvēkus. Izrādīja Ziemeļlatvijas teātŗa izpildījumā R. Blaumaņa «Ugunī». Jāpiezīmē, ka Z. teātris darbojas visur ar krietnām sekmēm, jo saistījis spējīgus aktieŗus savās rindās. Rūjienieši bij labi noorganizējuši arī svētku mantu loteriju, mielastu un propagandu. Sarīkojums dos krietnu atlikumu.

* Par pulka kultūrālās nozares vadītāju iecelts Valmieras austrumu draudzes māc. E. Putniņš.

9. Madonas pulks.

* Oktobŗa mēnesī pulkā pa bataljoniem notika rudens kaujas mācības. IV bataljona aizsargi trauksmes kārtībā uz 2 dienu ilgām mācībām pulcējās Vestienā. Aizsargi un komandieŗi apmācībās ieradās kuplā skaitā un armijas virsnieku vadībā pārbaudīja nodaļu sanāksmēs gūtās militārās zināšanas, kā arī guva jaunas atziņas un ierosinājumus.

* Litenes nodaļai pagastā pašvaldība š. g. pavasarī ierādīja zemes gabalu Pededzes upes kreisā krastā, pie Litenes muižas. Uz ierādītā zemes gabala nodaļa ar savu darba spēku izbūvēja priekšzīmīgu šautuvi. Tā kā nodaļas mītne, aizsargu nams, atrodas Pededzes labā krastā, tad satiksme ar šautuvi un projektēto sporta laukumu radīja vajadzību izbūvēt pastāvīgu tiltu, kas kalpotu tiklab nodaļas, kā arī sabiedrības vajadzībām. Nodaļa ar saviem līdzekļiem un darba spēku ķērās pie darba un šorudem jaunbūvēto tiltu nodeva sabiedrības lietošanā. Skaidrā naudā tilts, kopā ar šautuvi, — nodaļai izmaksāja Ls 360,—. Katrs aizsargs nostrādāja caurmērā trīs dienas, atskaitot sapieŗu grupu, kuŗa strādāja pa visu brīvo laiku.

* Dzelzavas nodaļas drāmatiskais pulciņš 24. oktobrī viesojās Lizumā ar Miķelsona drāmu «Dzeguzes bērni».

* Oļu nodaļai 31. oktobrī Vīpužos bija bazārs un kino izrāde «Lāčplēsis».

10. Cēsu pulks.

* Pulka lielās kaujas apmācības šorudem ievadīja štāba un I bataljons, riteņbraucēju rota, jātnieki un motorizētās vienības. Manevri risinājās 2. un 3. oktobrī, Auciema — Kūduma — Raiskuma apkārtnē. Taktiskām apmācībām sekoja uzbrukuma un atiešanas demonstrējumi. Manevŗu vadībā un rezultātu novērtēšanā bez pulka komandieŗa M. Treija un viņa palīga kapt.-ltn. R. Freiberga piedalījās arī 8. Daugavpils kājn. pulka komandieris pulkv. K. Šepko, vairāki virsnieki un instruktori. Par manevru dalībnieku paēdināšanu rūpējās Raiskuma aizsardzes, Zichmanes vadībā. Pēc manevŗiem pulka komandieris M. Treijs uzrunāja aizsargus, izteikdams pateicību par pašaizliedzību, ar kādu viņi pilda pienākumu pret valsti. Pulka pārējām vienībām kaujas apmācības notika 9. un 10. oktobrī, pie Kaives muižas un 16. un 17. oktobrī Drustu apkārtnē. Mācības noslēdzās ar svinīgu kritušo varoņu pieminņas brīdi pie Drustu atbrīvošanas pieminekļa.

* Kūduma aizsardžu pulciņš, kuŗu jau 9 gadus vada enerģiskā priekšniece Ž. Kalniņa, 23. oktobrī nosvinēja 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Pēc dievkalpojuma aizsardžu saimi apsveica pulka kom. M. Treijs, pateikdamies par sekmīgo darbību. Pārskatu par 10 gadu darbību nolasīja pulciņa priekšniece. Sekoja aizsardžu priekšnesumi: koŗa dziesmas un deklamācijas.

* 24. oktobrī pulka labākie šāvēji pirmo reizi sacentās šaušanas mākslā ar 8. Daugavpils kājn. pulka kaŗavīriem. Cēsu pilsētas un lauku pašvaldību dāvāto ceļojošo kausu grupu sacensībā izcīnīja 8. Daugavpils kājn. pulks. Individuālā sacensībā ar pistolēm 1. vietu ieguva aizsargs Pētersons, bet sacensībā ar šautenēm — virsserž. Mignevičs. Uzvarētāji saņēma sabiedrības dāvātas balvas.

11. Tukuma pulks.

* 9. oktobrī notika pulka riteņbraucēju rotas un jātnieku kopējās kaujas apmācības, piedaloties aizsargu aviācijai, kaŗa radio stacijai un bruņotam automobilim. Riteņbraucēju apmācības tik plašā mērogā šogad noritēja pirmo reiz un noslēdzās Irlavā. Apmācības vadīja Vidzemes divīzijas kpt. Kopštāls un armijas štāba btl. vltn. Rubenis, piedaloties pulka k-ra pal. vltn. Krastam un jātn. divīziona komandierim F. Lupmanim.

* 27. oktobrī Tukuma viesīgā b-bā notika pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede, kuŗā piedalījās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizs. štāba pr-ka a. p. i. kapt. J. Ķikulis, organizācijas daļas pr-ks Ed. Rapss un sanitārās daļas pr-ks pltn. Dr. A. Bergs. Apspriedi atklāja aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls un nodeva sapulcētiem komandieŗiem aizsargu augstākā vadoņa Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, aizsargu goda šefa, kaŗa ministra ģen. J. Baloža un sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa sveicienus un pateicību par līdz šim veikto darbu. Aizsargu pr-ks savā runā pakavējās pie aizsargu pienākumiem un uzdevumiem un norādīja, ka aizsargiem jābūt par priekšzīmi visiem pārējiem pilsoņiem nevien militārajā, bet arī kultūrālā un sabiedriskā dzīvē.

Tālākā apspriedes gaitā pulka k-ris E. Mauriņš sniedza pārskatu par pulka darbību, kam sekoja atsevišķo nozaru vadītāju pārskati. Pulka goda tiesā ievēlēja: II btl. k-ri Kronbergu, Smārdes nod. pr-ku Ķemeŗu, III btl.

k-ri Antonu, pulka vec. ārstu Dr. K. Apsīti un Irlavas nod. vada k-ri Krustkalnu. Revīzijas komisijā: I btl. k-ri Stelmacheru, III btl. k-ri Ratermani un Smārdes nod. pr-ku Ķemeru. Palīdzības fonda komisijā: I btl. k-ri Stelmacheru, 5. rotas k-ri Kanbergu, III btl. k-ri Ratermani un divīziona k-ri F. Lupmani.

12. Ilūkstes pulks.

* Lietuvā, Ābeļos, 10. oktobrī iesvētīja šauļu jauno namu un pasniedza karogu dzelzceļu šauļu vienībai. Apsveikt tuvākos kaimiņus svētku dienā no Latvijas ieradās 12. Ilūkstes aizsargu pulka komandieris J. Pubulis ar savu palīgu K. Vilciņu un adjutantu Adelovu. J. Rubulis piemiņai un draudzīgu attiecību sekmēšanai nodeva Lietuvas šauļiem bij. 18. Daugavpils aizsargu pulka kom. pal. kapt. Knospiņa gleznu «Nemiera dienas».

* 10. oktobrī Červonkas kapos, pie Lietuvas robežas, Lašu pagastā, bija pulcējušies vietējie aizsargi, aizsardzes un apkārtējo pagastu iedzīvotāji, lai godbijībā pieminētu Lietuvas dēlus, kas krituši cīņās uz Latvijas zemes, atdodami savu dzīvību par mūsu tautas un valsts neatkarību. Pie ziediem puškotā kapu pieminekļa aizlūgumu noturēja Ilūkstes prāvests Smušs un dziedāja draudzes koris. Ieradušies bija arī daudzu sabiedrisko organizāciju pārstāvji ar pulka komandieri J. Pubuli un Lietuvas konsulu Savicki priekšgalā.

* 10. oktobrī Daugavpils garnizona jaunajā šaujlaukā notika tradicionālās šaušanas sacīkstes starp 12. Ilūkstes aizsargu pulku un 12. Bauskas kājnieku pulku. Uzvarēja Ilūkstes aizsargu pulka komanda ar 661 punktu, iegūdama kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža ceļojošo balvu — sudraba kausu. Kaŗavīri sasniedza 584 punktus.

* 31. oktobrī Grīvā, valsts pamatskolas telpās, notika pulka komandējošā sastāva gadskārtējā apspriedē. Tajā ieradās arī aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls, aizsargu štāba pr-ka a. p. i. kapt. J. Ķikulis, organizācijas daļas pr-ks Ed. Rapss un sanitāro apmācību vadītājs Dr. Primanis. Apspriedi atklāja štāba pr-ka a. p. i. kapt. J. Ķikulis, novēlot dalībniekiem vislabākās sekmes darbā. Pulka komandieris J. Pubulis sniedza ziņas par pulka saimniecības stāvokli. Par pulka kultūrālo darbību referēja kultūrālās nozares vadītājs K. Upītis. Tā bijusi ļoti rosīga. Aizsargu pr-ks pulkv. K. Prauls izteica pateicību aizsargu saimei par veikto darbu, kas bijis veltīts valsts labā. Aizsargu priekšnieks atgādināja neaizmirst Valsts Prezidenta dotos norādījumus, kādam jābūt aizsargam, un nodeva apspriedes dalībniekiem Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, aizsargu goda šefa kaŗa ministra ģen. J. Baloža un sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa sveicienus. Noslēdzot apspriedi, pulka k-ris J. Pubulis deva norādījumus pulka iekšējās dzīves kārtošanā un pateicās aizsargu priekšniekam un štāba virsniekiem par vērtīgiem norādījumiem. Pulka revīzijas komisijā ievēlēja: II btl. k-ri A. Dimantu, gāzu virsn. A. Egli un I btl. k-ri J. Muižnieku. Palīdzības fonda komisijā: II btl. k-ri A. Dimantu un I btl. k-ri J. Muižnieku. Goda tiesā: II btl. k-ri A. Dimantu, tieslietu pārzini J. Norveli, adj. B. Adelovu, gāzu virsn. A. Egli un vada k-ri J. Lāci.

Piemineklis kritušajiem brīvības cīnītājiem Burtniekos.

* Raudas nodaļa, ar Raudas 368. mazpulka līdzdalību, pamatskolas telpās no 27. līdz 29. septembrim rīkoja tautisko tērpu pagatavošanas kursus, kuŗus vadīja Bebrenes lauksaimniecības skolas skolotāja Kaminska. Kursus apmeklēja 30 personas.

13. Bauskas pulks.

* 13. oktobrī Bauskā notika pulka gadskārtējā komandieŗu un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede. Aizsargu štāba priekšnieka a. p. i. kapt. J Ķikulis sanāksmei nodeva Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, aizsargu goda šefa ģen. J. Baloža, sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un aizsargu pr-ka plkv. K. Praula sveicienus, ko aizsargu saime uzņēma jūsmīgiem aplausiem. Darbības pārskatā par pag. gadu pulka komandieris J. Vērpelis norādīja, ka pulks pirmo reizi uzsācis saimniekot pēc iepriekš uzstādīta budžeta. Pagājušos 9 mēnešos budžets reālizējies pilnos apmēros. Pulka gada bilance — 196.000 ls. Labs ir arī nodaļu materiālais stāvoklis ar 20.000 ls brīvu līdzekļu. Bauskas aizsargu pulks ir vienīgais no visiem pulkiem, kas pārgājis uz dubulto grāmatvedību. Intensīvs pulkā bijis arī sabiedriski-kultūrālais darbs. Pag. gadā sarīkoti 30 priekšlasījumi, 22 dažādi kursi, 53 teātŗa izrādes. Aizsardzes ar savu darbu ievērojami sekmējušas līdzekļu vākšanu.

* Bauskā ieradās sabiedrisko lietu ministrijas propagandas nod. vadītājs J. Labsvīrs, lai apspriestos ar Bauskas sabiedriskiem darbiniekiem par vietējo kultūrāli - sabiedrisko dzīvi, tās sasniegumiem un vēlamiem pārkārtojumiem nākotnē. Apspriedē no bauskeniekiem piedalījās aizsargu pulka kom. J. Vērpelis, pils. galva Ed. Kasparsons ar sekretāru E. Vasariņu, ģimnazijas direktors P. Andersons un aizs. pulka kom. palīgs Senka. Viesis izteica savu atzinību aizsargu pulka vadībai par aktīvu lomu vietējā sabiedriskā dzīvē, kā arī par priekšzīmīgi nostādīto aizsargu namu. Aizsargu koŗa mākslinieciskā līmeņa pacelšanai nod. vadītājs solīja sūtīt uz Bausku lietpratēju diriģentu, kas apkalpos reizē ar aizsargu kori arī jaundibināto strādnieku arodbiedrības kori. Nod. vad. J. Labsvīrs atzina par pareizu, ka teātŗa lietām jāpaliek aizsargu pulka pārziņā, jo pulkam šim nolūkam ir atbilstošas telpas, vajadzīgais drāmatiskais ansamblis un arī piedzīvojumi. Teātri atbalstīs arī pilsētas pašvaldība.

14. Kuldīgas pulks.

* Pulka komandieris izsludinājis pavēlē noteikumus pulka vai tā vienību vajadzībām iegādāto smago automobiļu lietošanai un uzturēšanai. Noteikumos paredzēts, ka automobilis, ko pulks vai vienība iegādā par pulka vai vienības privātiem līdzekļiem, vai tiek saņemts kā dāvinājums un ja dāvinātājs nav izteicis kādu sevišķu vēlēšanos, lietojams pulka vai vienības sekojošām vajadzībām: a) pulka vai vienības aizsargu un mantu pārvadāšanai apmācību, sanāksmju, parāžu, goda sardžu,

ekskursiju vai tml. gadījumos; b) uz organizāciju vai biedrību, arī atsevišķu lauksaimnieku lūgumu, pēdējo vajadzībām sarīkoto ekskursiju, sanāksmju u. c. dalībnieku, kā arī ražojumu pārvadāšanai.

* 23. oktobrī Kuldīgas pils. nodaļas izrīkojumā viesojās Zemnieku drāmas teātris ar Bisona drāmu «Nezināmā». Apmeklētāju bija pilna zāle.

15. Liepājas pulks.

* 17. oktobrī Liepājā, 15. maija namā, notika pulka komandējošā sastāva apspriede. Sanāksmē ieradās aizsargu štāba priekšnieka a. p. i. kapt. J. Ķikulis, štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un sanitāro apmācību pārzinis Dr. Prīmanis. Sapulcējušos uzrunāja kapt. J. Ķikulis un nodeva sveicienus no Valsts Prezidenta K. Ulmaņa, kara ministra ģen. J. Balоža, sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula. Pārskatu par pulka darbību sniedza pulka kom. K. Tikmanis. Revīzijas komisijas ziņojumu sniedza komisijas priekšsēdētājs J. Ģibietis. Par pulka kultūrālo dzīvi referēja pulka kultūrālās nozares vadītājs V. Jēkabsons. Pulks ir viens no vecākiem Latvijas aizsargu pulku starpā. Paredzēts sakopot pulka vēsturi. Pulks sarīkojis tekošā darbības gadā 30 kursus, pāri par 50 teātra izrādes un koncertus. Sarīkotas arī vairākas ekskursijas. Aizsardzes sarīkojušas mājturības, rokdarbu, sanitāros un līdzīgus kursus un priekšlasījumu vakarus. Par aizsargu nodaļu kultūrālo un sabiedrisko dzīvi norādījumus deva aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss. Vēl referēja pulka kom. palīgs kapt.-ltn. A. Briedis un pulka vecākais ārsts Dr. Gludiņš. Pulka revīzijas komisijā ievēlēja: I btl. kom. Punnenovu, rt. kom. Brekteri, nod. pr-ku Dzintarnieku. Goda tiesā: II btl. kom. Eikertu, I btl. kom. Punnenovu, 9. rt. kom. Garni, št. btl. rt. kom. Pelcmani un Vaiņodes nod. pr-ku Dzintarnieku. Palīdzības fonda pabalstu piešķiršanas komisijā: Št. btl. rt. kom. rezervē Pelcmani, 1. rt. kom. Amatu, II btl. kom. Eikertu, III btl. kom. Ģibieti, Jūras dzn. kom. Hausmani, Št. btl. saimn. pr-ku Bergholcu, pulka saimn. pr-ku Hasmani, št. btl. kom. Lēģeri un Liepājas esk. saimn. pr-ku Treimani.

* Par Jūras divīziona vecāko flagvirsnieku iecelts Bruno Albats.

* Pulka šaujlaukumā 3. oktobrī notika komandējošā sastāva šaušanas sacensības ar šautenēm un pistolēm. Šaušanas sacensībās ar šautenēm pirmo godalgu ieguva Medzes nod. vada kom. Landers, sasniegdams ar 10 lodēm 74 p., un saņēma Liepājas latviešu biedrības balvu — sudraba kausu. Labi panākumi bija arī 3. rotas k-rim Mūsiņam un 2. rotas vada k-rim Strēlniekam. Ar pistolēm labākos rezultātus sasniedza štāba btl. vada kom. Strēlnieks, iegūdams 1. Liepājas kājnieku pulka ceļojošo balvu — sudraba kausu.

* Pilsētas sporta stadionā 3. oktobrī notika sacīkstes starp 15. Liepājas aizs. pulka sporta klubu un Dzelzceļu aizs. pulka sporta kluba Liepājas nodaļu. Sacīkstēs uzvarēja 15. Liepājas aizsargu pulka komanda ar 54:36 punktiem, izcīnot ceļojošo balvu — ozola vairogu. Balva pāriet sporta kluba īpašumā.

* 10. oktobrī Aisteres nodaļa sumināja savu nodaļas priekšnieku K. Reinholdu, sakarā ar viņa 15 gadus ilgo darbu nodaļā. No pulka komandiera K. Tikmaņa sveicienus nesa k-ra palīgs A. Briedis un pasniedza pulka un vietējo organizāciju dāvanas — zobenu, pulksteni u. c.

* Vērgaļu aizsardžu pulciņš 10. oktobrī atzīmēja 10 gadu pastāvēšanu. Pulciņš, priekšnieces Karlsones vadībā, darbojies sekmīgi. Referātu par aizsardžu uzdevumiem lasīja skolotājs A. Sakvars.

* Dunikas aizsardžu pulciņš noslēdza vasaras katra mēneša pirmajā svētdienā rīkotās audzināšanas stundas. Audz. stundās nodaļas kult.-sab. darba vadītāja stud. phil. A. Tamuža pārrunāja ar aizsardzēm dažādās sabiedrībā pieņemtās pieklājības normas, izturēšanos mājās un ārpus tās u. c. A. Tamuža nolasījusi arī referātu «Seno latviešu pasaules uzskats». Laikā no 1. apr. līdz 1. okt. Dunikas nodaļai bijuši 5 atklāti sarīkojumi un 1 ekskursija.

* Priekules nodaļa izbūvējusi un atklājusi labi ierīkotu sporta laukumu. Laukuma iesvētīšanā piedalījās pulka kom. K. Tikmanis un nodeva laukumu nodaļas lietošanā. Pirmajās vieglatlētikas sacīkstēs piedalījās arī pasaules rekordists, 8. V. a. p. sportists J. Dāliņš.

* Durbes pagasta nodaļa 24. oktobrī atskatījās uz 15 gadu pastāvēšanu. Pēc garīgā akta jaunuzņemtie aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu. Par aizsargu lomu valsts dzīvē referēja lektors Andersons.

* Pulka štāba bataljona gadskārtējais vakars notika 30. oktobrī Latviešu biedrības telpās.

16. Jelgavas pulks.

* Starp 3. Jelgavas kājn. pulku un 16. Jelgavas aizsargu pulku 1933. gadā ievesta tradicija — šaušanas sacīkstes, ceļojošās balvas — vairoga izcīņai. — 1933. g. balvu izcīnīja 16. Jelgavas aizsargu pulks, 1934. g. 3. Jelgavas kājn. pulks, 1935. g. 16. Jelgavas aizsargu pulks, bet 1936. g. balvu ieguva 3. Jelgavas kājn. pulks. Šogad sacīkstes notika 3. Jelgavas kājn. pulka šaujlaukā pie Romas. Balvu izcīnīja 16. Jelgavas aizsargu pulka komanda, un tā saskaņā ar noteikumiem pāriet uzvarētāja personīgā īpašumā.

* Pēc vasaras pārtraukuma 6. oktobrī uz sanāksmi pulcējās Jelgavas pulciņa aizsardzes. Sanāksmi atklāja pulc. pr-ce V. Bergmane. Aizsardzes nolēma intensīvi izplatīt Uzvaras laukuma loterijas biļetes, kā arī obligātoriski apmeklēt pasīvās gaisa aizsardzības kursus. Pie pulciņa nodibināts pūriņu fonds, no kura līdzekļiem izsniegs materiālu pabalstu trūcīgajām aizsardzēm—mātēm. Tāpat nodibināts aizsardžu drāmatiskais ansamblis. Ieinteresētās aizsardzes var pieteikties pie ansambļa vadītājas aizsardzes Ev. Viķeles. Aizsardžu sporta instruktore Razbegājeva ziņoja par vingrošanas grupas nodibināšanu. Vingrošanas stundas vadīs vingrošanas skolotājs Apše.

* Ozolnieku nodaļai 1937. darbības gads bijis sarīkojumu bagāts un, pateicoties publikas atsaucībai, visi sarīkojumi bijuši labi apmeklēti. Tie devuši nodaļai Ls 1.080,33 skaidra atlikuma, no kuriem nodaļa Ls 1.000,— iemaksās jaunā pagasta nama būvei, aizsargu mītnes ierīkošanai. Nodaļa šo saistību ar pagasta pašvaldību nokārtos, neskaroties pie saviem agrāk noguldītiem naudas līdzekļiem.

* Auces sporta pulciņš ieguvis mītni L. Ū. Vecauces fermas Brūnā mājā, kur atrodas arī aizsardžu mītne. Pulciņa dalībnieki uzsākuši mītnes iekārtošanu.

17. Rēzeknes pulks.

* Pulka komandējošais sastāvs un aizsardžu pulciņu priekšnieces 30. okt. pulcējās Rēzeknes latviešu biedrības namā gadskārtējā sanāksmē, piedalo-

Pirmais aizsargu nams — Jaunburtniekos

Litenes nodaļas celtais tilts pār Pededzi.

ties aizsargu štāba priekšnieka a. p. i. kpt. J. Ķikulim, organizācijas daļas pr-kam Ed. Rapsam un sanitāro apm. pārzinim Dr. L. Prīmanim. Sanāksmi ievadīja pulka kom. V. Zarāns, bet atklāja kpt. J. Ķikulis, nododams sveicienus no Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, kara ministra ģen. J. Baloža, sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un aizsargu pr-ka pulkv. K. Praula. Norādījumus aizsargu darbā deva organizācijas daļas pr-ks Ed. Rapss un kapt. J. Ķikulis, uzsverot, ka viens no svarīgākiem jautājumiem aizsargu un aizsardžu darbā bijis kultūrālā pašdarbība. Arī nākotnē nacionālās kultūras laukā jāiet tie paši ceļi ar vēl lielāku neatlaidību. Tagad, kad katrā pagastā sāk darboties jaunās lauksaimniecības biedrības, aizsargiem un šo biedrību valdēm jāprot sadarboties, kopīgiem spēkiem celot pagasta kultūrālo un saimniecisko dzīvi. Nākotnē aizsargiem jāņem lielāka līdzdalība vietējā saimnieciskā pašdarbībā, sekmējot visus tos saimnieciskos pasākumus, kam ir nozīme zemnieku dzīvē un darbā. Pārskatu par pagājušā gada darbību sniedza pulka kom. V. Zarāns. Uzcelti aizsargu nami Stirnienē un Bukmuižā. Ančupānu kalnos izbūvēta pulka šautuve. Pašlaik pulks veic jauna nama izbūvi Bērzgalē, ko cer nobeigt vēl šoziem. Līdzekļi jaunu namu celšanai uzkrāti arī Vidsmuižā un Maltā. Atzīmējams, ka pulka aizsargi turpmāk apņēmušies veltīt izcilu vērību dārzkopībai, kas pēdējos gados Latgalē strauji attīstās. Tāpat aizsargi gādā, lai pagastos ierīkotu pirmās palīdzības un veselības aizsardzības punktus.

Pulka goda tiesā ievēlēja btl. komandieŗus J. Baranovsku un F. Markovsku, eskadrona kom. N. Koraču, gāzu virsn. V. Ladusānu un Viļēnu nod. pr-ku Rubeni. Palīdzības fonda komisijā — btl. komandieŗus F. Markovsku, J. Baranovsku un Fr. Čaču.

* Oktobŗa pirmajā pusē pulka kom. palīgs J. Samiņš ar attiecīgiem bataljonu, eskadronu un rotu komandieriem visās pulka vienībās izdarīja aizsargu militārās apmācības pārbaudi par 1937. gadu.

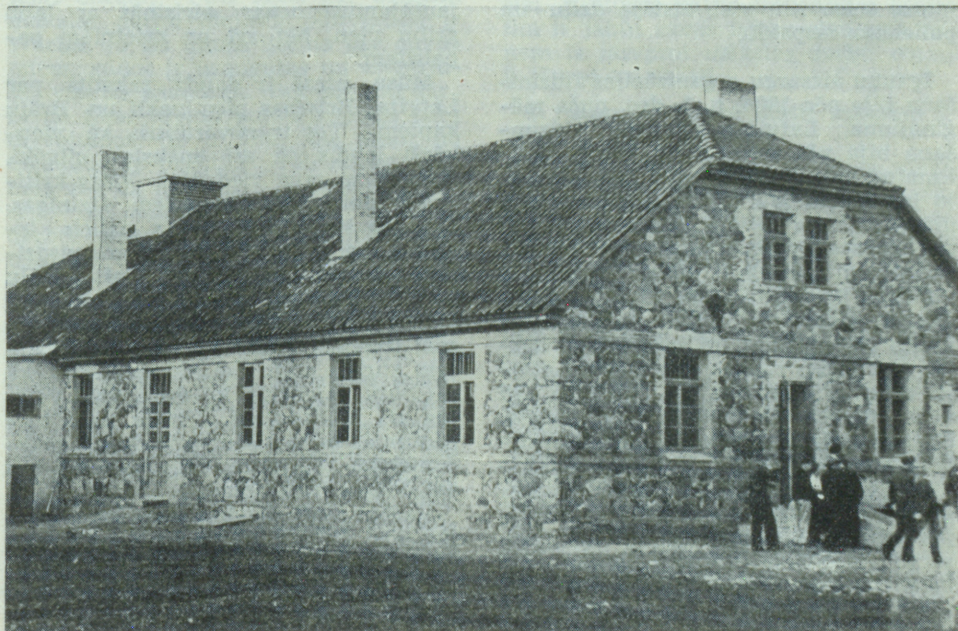
* 26. oktobrī pulka komandieris V. Zarāns, kā Uzvaras laukuma Rēzeknes apriņķa komitejas priekšsēdētājs, bija saaicinājis visus apriņķa pilsētu un pagastu komiteju priekšsēdētājus, lai noskaidrotu to darbību. Pagastu darbinieki ziņoja, ka saņemtās lozes jau ir izpārdotas, bet pieprasījumi pēc tām joprojām ļoti dzīvi.

18. Daugavpils pulks.

* 1. oktobrī pulka saime atvadījās no pulka vecākās aizsardzes Dr. E. Lulles. Atvadīšanās notika Ungurmuižas pamatskolas telpās, kur bija ieradušās gandrīz visas pulka aizsardžu pulciņu priekšnieces.

* 30. un 31. oktobrī uz savu otro sanāksmi Daugavpilī, 2. pamatskolā, pulcējās pulka aizsardžu pulciņu priekšnieces. Sanāksmi atklājot, pulka k-ris D. Silavs konstatēja, ka šoreiz aizsardzes ieradušās vēl kuplākā skaitā kā pagājušā gadā. Pēc valsts himnas aizsardzes godināja Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani, kaŗa ministru ģennerāli J. Balodi, sabiedrisko lietu ministru A. Bērziņu un aizsargu pr-ku pulkv. K. Praulu. Aizsargu priekšn. vārdā apsveica aizs. štāba aizsardžu instruktori L. Torgani, no garnizona pr-ka ģen. Bacha un garnizona kaŗavīriem — garnizona pr-ka palīgs ģen. Dūze, no Daugavpils apriņķa lauku pašvaldībām — apr. vec. A. Švirksts, pilsētas pašvaldības — pils valdes loc. A. Inka, vietējās administrācijas un latviešu b-bas — prefekts N. Jansbergs, latviešu biedrības dāmu komitejas — L. Kociņa, Ilūkstes aizs. pulka vec. aizsardze A. Druviņa u. c. Apsveicējiem aizsardžu vārdā pateicās Sakaru bataljona aizsardžu pulciņa pr-ce Birkhāne un solījās darbā attaisnot uz aizsardzēm liktās cerības. Darba cēlienu ievadīja instr. L. Torgani referāts par nacionālās apziņas kopšanu. Sekoja vēl citi referāti. Pēc pusdienas pārtraukuma notika operetes «Mucenieks un mucenīece» uzvedums B. Reinfeldes vadībā. Uzvedumu aizsardzes noskatījās ar lielu interesi. Tāpat vakara priekšnesumi liecināja, ka ikvienu darbu, pie kā aizsardzes ķeŗas, tās to padara krietni. Ar tautiskām dejām vislielāko atzinību izpelnījās Dagdas un Izvaltas pulciņi. Priekšnesumos noskatījās arī aizsargu štāba pr-ka vietnieks kapt. J. Ķikulis, organizācijas daļas pr-ks Ed. Rapss un sanitāro apmācību vadītājs Dr. Prīmanis. Otrā dienā ārste Zariņa runāja par tematu: «Sievietes higiēna». Dr. phil. J. Students runāja par rakstura audzināšanu. Referātam sekoja pārrunas attiecībā uz aizsardžu dzīvi un pienākumiem.

* Krustpils pag. aizsargi un aizsardzes uzdāvājuši karogu 557. Vāriešu mazpulkam.

Zemītes aizsargu nams

19. Jaunlatgales pulks.

* 17. oktobrī pulka saime un apr. sabiedrība atvadījās no pulka kom. palīga kapt.-ltn. Matcata, kurš pāriet tādā pat amatā uz 4. Jēkabpils aizsargu pulku. Sumināj umi un piemiņas balvas bija liecinieki, ka kapt.-ltn. Matcats savā nepilnu 3 gadu darbības laikā Jaunlatgales pulkā ir darījis vērtīgu un paliekamu darbu.

* Pulks rudens sezonas sarīkojumus 3. oktobrī ievadīja ar J. Akurātera 5 cēlienu komēdiju «Jaunie un vecie». Pulka kultūrālās nozares vadītājs J. Jākobsons referēja par nelaiķa rakstnieka dzīvi un darbiem.

* Bērzpilī 3. oktobrī II bataljonam notika kaujas apmācības. Tās vadīja Viļakas garnizona vltn. Krūzītis. Noslēgumā ieradās arī pulka kom. Mežulis.

* Lai gādātu par sarīkojumu priekšnesumu sagatavošanu, pulks jau pagājušā gadā ar aizsargu štāba gādību sarīkoja vienībās drāmatiskos kursus un sagatavoja vairākas izrādes. Aizsargu štāba režisora Segliņa vadībā šogad pirmos drāmatiskos kursus 11. oktobrī uzsāka Baltinavas aizsargu nodaļa. Kursos gatavo lugu 18. novembŗa sarīkojumam.

* Baltinavas aizsardžu svētkus 17. oktobrī ievadīja ar dievkalpojumu vietējā dievnamā. Pamatskolas aktu zālē 27 aizsardzes nodeva solījumu. To pieņēma I bataljona kom. A. Rūsis. Sarīkojumu noslēdza teātŗa izrāde.

Dzelzceļu pulks.

* Par pulka tieslietu darbvedi ievelts Teodors Pētersons.

* Valkas nodaļas sarīkojumā 16. oktobrī viesojās Zemnieku drāmas teātris ar Līgotņu Jēkaba lugas «Mēs vai viņi» izrādi.

Aizsargu aviācija.

* Aizsargu lidotāju šā rudens pirmā kārtējā sanāksme notika 13. oktobrī, Aizsargu namā. Sanāksmē ieradās arī armijas štāba priekšnieka palīgs ģen. R. Dambītis, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, civīlaviācijas inspektors J. Indāns, Valsts Prezidenta pils komandants pltn. R. Bebris, Preses biedrības priekšnieks J. Druva, aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis u. c. Sanāksme bija veltīta Valsts Prezidenta 60. dzimšanas dienas atcerei. Preses b-bas pr-ks J. Druva nolasīja izjustu un domu bagātu referātu par Vadoņa dzīvi un darbiem: «Paraugs dzīvē un darbā». Civīlaviācijas inspektors plkv. J. Indāns sniedza pārskatu par septembrī notikušo Latvijas apkārtlidojumu. Balvas uzvarētājiem pasniedza armijas štāba priekšnieka palīgs ģen. R. Dambītis. Balvas un veltes ieguva visi sacensības dalībnieki. Aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls labākiem aizsargu lidotājiem nodeva vēl Diskonta bankas dāvātās naudas balvas. Sanāksmi kuplināja vīru ansamblis «Kokle» ar patriotiskām dziesmām.

Igauņu domas par mums

(Izvilkumi no A. Joonsona raksta laikrakstā «Päevaleht», sakarā ar Kaitselita Tallinas pulka vieglās divīzijas 32 dalībnieku viesošanos Latvijā.)

Cilvēks instinktīvi jūt, kā pret viņu izturas. Laba uzņemšana var būt tīri formāla, pieklājība var būt oficiāla. Bet ja tu jūti, ka viss nāk no tīras sirds, ka nav nevienas liekas pozas, neviena tukša komplimenta, tad tu jūti sirds dziļumos, ka tev ir labi, ka atrodies savējo vidū, kur nav aizspriedumu.

Un to pārdzīvoja visi mūsu vīri Latvijā. Visi juta, ka nevar būt dabiskākas izturēšanās, nedz attiecību. Daudzi no mums, kas bija pirmo reizi Latvijā, jutās sākumā pārsteigti: arī viņiem bija bijuši kādi aizspriedumi. Bet tie tūliņ zuda.

Tās daudzās skaistās puķes, ar kuŗām mūs visur dekorēja latviešu aizsardzes, tie daudzie sirsnīgie vārdi, ko mums teica itin visi, atstāja dziļu un paliekošu iespaidu.

*

Igauņu aizsargu organizācijas atdzimšana bija pēc 1924. g. 1. dec. puča mēģinājuma. Latvijas aizsargu atdzimšana bija pēc 1934. g. 15. maija notikumiem. Šī parallēle gan nav pilnīga, jo latviešiem jau pirms tam arī bija diezgan stipra iekšējā aizsardzība. Bet parlamenta kreisais vairākums nedeva aizsargiem pietiekoši daudz materiāla atbalsta, un neraugoties uz labo gribu, nebija iespējams veikt to sekmīgo valsts aizsardzības un sabiedrisko darbu, kas tagad risinās. Ja agrāk Latvijas aizsargi apskauda mūs, igauņus, tad tagad viņiem uz to vairs nav pamata. Pilsoņu pašaizsardzība ir nostādīta vislabākajos apstākļos. Vairākas atšķirības ir tikai organizācijā. Mūsu aizsargi ir padoti kaŗa ministrijai un armijas virspavēlniekam, bet Latvijas aizsargu augstākā vadītāja agrāk bija iekšlietu, tagad sabiedrisko lietu ministrija. Viņu pulka komandieri nav vis aktīvā kaŗa dienesta virsnieki, bet gan apriņķu priekšnieki automatiski. Toties viņu palīgi ir militāras personas. Mums tieši pulku priekšnieku palīgi ir sabiedrības pārstāvji pulka vadīšanā.

*

Viena lieta, kas katram duŗas acīs, pēdējā laikā apceļojot Latviju — tā ir latviešu nacionālo īpatnību uzsvēršana, tautas un nacionālās kultūras izveidošana. Ar lepnumu tev še un te latvietis minēs, ka šim piemineklim, ēkai, gleznai vai puķu dobei ir spēcīgas latviešu nacionālās mākslas īpašības. Un jāsaka, ka tas viss ir ļoti simpatisks, kā principiēli, tā arī acij. Visur kaut ko būvē, rokas senās pils drupās vai ceļ paliekošus vēsturiskus pieminekļus. Liekas, ka šai nozarē latvieši iet mums lielā ātrumā gaŗām, kaut arī pie mums dara diezgan daudz. Dabiski, ka šos jautājumus nevar atrisināt ar labu gribu vien, bet arī ar krietniem pabalstiem.

Mūsu presē ir daudz rakstīts par Latvijas Brīvības pieminekli un Brāļu kapiem. Tos ir novērtējuši kā vienkārši ļaudis, tā arī mākslas cilvēki, ikviens no sava viedokļa. Visas kritikas ir abiem monumentiem atzinīgas. Man no šiem rakstiem ir palicis iespaids, ka uz mums, igauņiem, visdziļāko iespaidu ir atstājuši tieši Brāļu kapi. Brīvības piemineklis, kas ir daudz kompaktāks mākslas darbs, nespēj izcelties mazā laukumā un apkārtējo augsto māju dēļ tik iespaidīgi, kā tas būtu vajadzīgs, ko droši vien vēlējās arī mākslinieks. Brāļu kapi turpretim ar savu plašumu ir devuši māksliniekam 100-procentīgas iespējas, kas arī lieliski izmantotas.

Varēju lasīt daudzu savu biedru sejās, kad ierindā gājām nolikt vaiņagu brīvības cīņās kritušajiem latviešiem, ka viņi ir pārsteigti par Brāļu kapu skaistumu un plašumu. Pat tie bija atkal par to sajūsmināti, kuri atradās latviešu tautas svētākajā vietā varbūt jau otro vai trešo reizi. Brāļu kapi ir vieta, kurpu var iet desmitām reižu un arvien atkal justies pārsteigts.

*

Viens no stratēģijas mācības grāmatas pirmajiem teikumiem ir ļoti skeptisks: Starptautisks līgums nav stratēģisks akts. Militāra stratēģija ir rēķinājusies un arī nākotnē rēķināsies ļoti maz ar diplomātu miera laika panākumiem. Desmitu konferenču pat vispozitīvākos rezultātus faktiskos apstākļos var iznīcināt ar vienu vienīgu telefona sarunu, ar vienu pavēli. Kāds franču ģenerālis teicis, ka miera laika diplomātija ir vajadzīga tikai tādēļ, lai pagarinātu nākošā kaŗa izcelšanos un dotu ģenerālštābiem laiku izdarīt vajadzīgos sagatavošanas darbus un lai valsts saimniecība varētu sakrāt līdzekļus un vērtības.

Vienalga, cik labi un vajadzīgi mums arī neliktos visi līgumi, starptautiski neuzbrukšanas solījumi un dažu lielvalstu vadoņu skaistie vārdi, ar vienu rēķinājas katrs domājošs latvietis un igaunis, ka kā mazas tautas dzīvojam tomēr īpatnējos apstākļos, lielvalstu interešu degpunktā.

Šī izpratne un apziņa vien jau mūs saista ar sabiedroto Latviju tik stipri, ka apzinīgiem latviešiem un igauņiem it kā nemaz nevajadzētu savienības līguma: Igaunijas un Latvijas savienība ir pati par sevi saprotama, abu valstu dzīves nepieciešamība, varbūt vienīgā entente cordiale visā Eiropā, kur nav paredzēta nekāda uzskatu un viedokļu revīzija.

Un kad mēs savā viesošanās laikā kādā galda runā dzirdējām šīs domas visai drastiski izteiktas, tad aplausi bija spontāni un ilgi.

Igaunijas un Latvijas militāro organizāciju locekļu vidū nav divu domu: Divas valstis, divas tautas, viens Dievs un viena doma. A. Joonson.

«Päevaleht» Nr. Nr. 209, 210, 211.

Gleznotājs A. Jūŗasteters

Mākslas darbi un skatītājs

«... Mums jāsagatavo tauta, lai viņa spētu uzņemt visus gara ražojumus, vai tas zīmējas uz rakstiem, gleznām vai uz ko citu. Mums jārūpējas, lai šie mākslas darbi tiktu arī cienīti, un arī paši mākslinieki mums jācienī un jāgādā par to, lai viņi netraucēti varētu savus darbus veikt, lai viņu spārni varētu izaugt un viņu gars attīstīties. To nevar panākt tikai valdība vien, te jānāk palīgā visiem pilsoņiem ...»

Dr. K. Ulmanis.

1. Kultūras valsts un māksla.

Bija laiki, kad latviešu māksliniekus tāpat kā pārējos mūsu gara darbiniekus, uzskatīja un vajāja kā savas tautas separātisma idejas paudējus, un viņu lūgumu, kādreiz, atļaut tiem sarīkot Rīgas pilsētas mākslas muzeja telpās pirmo apvienoto latviešu mākslinieku darbu izstādi, aiz augšminētiem iemesliem noraidīja. Tas bija toreiz, kad par mūsu likteņlēmējām bija uzkundzējušās svešas varas, kas nīda un nevarēja ciest tautā tieksmi pēc latviskas gara dzīves. Arī tautas dziesmas dēvēja par «blēņu dziesmām» (Vecais Stenders), kas izskaužamas un to vietā ieteica dažādas mazvērtīgas «ziņģes». Tautas garu maitāja un kropļoja gadusimteņiem ilgi, un latvieti uzskatīja par neattīstītu «bauri», kuŗš augstākai gara dzīvei nemaz nav radīts, lai to izprastu. Tanīs laikos latviešu māksliniekiem bezgala grūtībās ar saviem mākslas darbiem nācās atrast ceļus uz tautas atsaucīgu atbalstu, jo pati tauta savā vairumā dzīvoja apspiestu un trūkuma pilnu dzīvi, kamdēļ tā nebija radināta nākt pie mākslas darbiem ar izpratnes pilnu uzticēšanos. Bet kur šī savstarpējā uzticība bija nodibināta, tur tā kvēloja dedzība nākamām paaudzēm skaistākos pieminekļos — mākslas darbu veidā saglabāt liecības par savām idejām un ilgām. Šie pieminekļi mākslas darbos bija it kā simboli tautas nākamībai.

Brīvas un patstāvīgas valsts nodibināšanās atraisīja snaudošos spēkus. Dzīves kārtība tika grozīta pašos pamatos. Māksla vairs nebija atsevišķu ieinteresētu ļaužu, šauru ļaužu grupiņu vai kādas sabiedrības daļas lieta vien — tā palika par visas valsts interešu lietu. Nodibinājās teātŗi, opera — tika organizēti mūzeji, rīkotas izstādes, plauka grāmatniecība. Tika atmodinātas vislielākās ilgas pēc zināšanām, slāpes pēc kultūras. Šim laikam raksturīga ir tieksme visās dzīves nozarēs saskatīt mākslas darbu nepieciešamību un tos visur iepludināt. Turpmākie politiskie un saimnieciskie notikumi valstī šos uzdevumus vēl vairāk padziļināja. Protams, nebrīvības un kaŗa laikos sistās brūces vispirms bija dziedināmas saimnieciskā laukā, bet, jau pašos sākumos, šie saimnieciskie prasījumi nebūt neškērsoja kultūras darba cēlumus, un atsevišķo cilvēku rosme palikdama neatkarīgāka, sekoja valsts dotai priekšzīmei, kur vien tas bija iespējams.

Māksla nav nekāda luksa ērtība, viņas nozīme ir dziļi sabiedriski audzinoša. Mākslas jēga, kā saka Kārlis Hauptmanis, ir pāri visām laika prasībām, kuŗas dzīves vajadzība mums uzstāda un uzspiež, mācīt to vienu, kam nav nekāda sakara ar jebkādu ikdienas trūkumu, to vienu, kas cilvēku izved ārā no «vajadzībām» mīlas brīvajā zemē. Personību atraisīt no pelēkās ikdienas, pievest pie dzidrajiem prieka avotiem, — to, ko cilvēka tvīkas un ilgas pēc beidzamā un augstākā dzīvē vien spēj izteikt, to dod māksla (Kārlis Hauptmanis «Dienas grāmatas»). Mākslas darba radīšana, tā ir mākslinieku pārdzīvojumu atklāsme skatītājam vai klausītājam, un viņu rosinošās īpašības vieno neskaitāmus individus kopīgos pārdzīvojumos.

Kopīgā pārdzīvojuma kāpinājums tiek sasniegts, kad mākslinieks par savu darbu saņem piekrišanas apliecinājumus. Teātrī tādu piekrišanu aktieŗa mākslai skatītāji izrāda aplaudējot. Mūzejos un izstādēs mākslas sniegumus pārdzīvo klusējot. Vārdu sakot, atzinību par mākslas darbu pilnību, par viņu idejiskām vērtībām var izteikt dažādi. Pats fakts par atziņām mākslas darbu idejiskā pilnvērtībā ir svarīgs, jo tas mums liecina par guvumiem, kādos ir uzaugušas un attīstījušās veselas paaudzes. Bet mākslas darbi ne tikai tuvina ļaudis kopīgos pārdzīvojumos, tie ir tilti, kas mesti no tagadnes uz pagātni. Vēl vairāk, viņi mūs ved uz nākotni. Ja nebūtu mākslas, ja nebūtu pieminekļu mākslas darbos mūzejos un izstādēs, mēs nezinātu ļoti daudz par tautu kultūras dzīves sasniegumiem. Dzīve būtu neizsakāmi vienmuļa. Tā, piemēram: glezniecība mūsu acis priecē ne tikai ar savu krāsainību vai līniju vijīgumu un tml., viņa spēj mūsu uzmanību saistīt pie pagātnes tēliem, kas mākslas darbos mums rāda cilvēces mainīgos ideālus secības kārtībā, visdažādāko ļaužu aprindu gaumes uztvērumā. Tāmdēļ, māksla nekad nenoveco; tamdēļ, mūzeju māksla nebūt nav mazāk uzmanības cienīga par tekošo izstāžu mākslu. Protams, katram laikam ir sava dziesma. Arī tagadējam. Bet, tikai labi pazīdami savu pagātni, mēs izpratīsim tagadni un varēsim drošu skatu vērsties nākotnē.

Kā jau teikts, valsts rašanās u. c. svarīgi politiski apvērsumi ir izveidojuši labvēlīgus apstākļus plašāko aprindu tuvināšanai mākslas darbiem. Kultūras fonda rīkotās latvju mākslas izstādes, novadu izstādes, latviešu mākslinieku darbu reprezentāciju izstādes ārzemēs, mākslas darbu izplatība valsts, pašvaldību un sabiedrisko iestāžu mitekļos liecina par lietpratīgas mākslas lietas kārtošanas un vadīšanas gribu. Visplašākās aprindas tuvina mākslai un tādā kārtā plaisa, kas še kādreiz bija radusies, tiek arvienu vairāk izlīdzināta. Savu apmeklētāju audzināšanai mākslai — mūzeji uzpērk arvienu jaunus mākslas darbus, tāda priekšzīme veicina mākslas darbu izplatību arī atsevišķo personu mitekļos, un tā rodas vesela rinda privāto mākslas darbu pircēju un kolekcionāru. Bet sekmīgai mākslas darbu izplatībai rada šķēršļus, pa daļai, vai viņu pilnīga nesaprašana. Kā atšķirt graudus no sēnalām? — Tas ir lielākais mākslas darbu izpratnes trūkums un nelaime. Nepareizā nostāšanās un attieksme pret mākslas darbiem visvairāk traucē skatītāju nesagatavotība priekšlaikā. Īstus mākslas darbus tam bieži atvieto oleografijas, sliktas pastkartes un dažādi citi līdzīgi surogāti. Šī kārtība varētu tikt grozīta, sagatavojot ļaudis mākslas darbu izpratnei. «Mums jāsagatavo tauta, lai viņa spētu uzņemt visus gara ražojumus».

Ja gribam dzīvot līdzi kultūras uzplaukuma laikam, par kādu mēs pārdzīvojamo laiku dēvējam, tad jārūpējas par to, lai tautu tuvinātu mākslai. Kultūras valsts sabiedrības loceklim ir jābūt savas lomas cienīgam, viņam ir jāsaprot mākslas darbi, viņam ir jāprot tos skatīt.

2. Kamdēļ jāprot skatīt mākslas darbus?

«Tad ta liela lieta», — teiks viens, otrs lasītājs, — «kas gan tur ko neprast? Vai tad tik grūti ir izšķirties, piemēram, vai kāda glezna patīk, vai nē? Vai glezniecība būtu — ķīniešu ābece? Vai tā nav ikkuŗam saprotama, kam vien ir acis, lai redzētu, un vai tieši šī iemesla dēļ tā neatšķiŗas, teiksim, no literātūras darbiem citu tautu valodās, kas, attiecīgās valodas nepratējam, ir jāpārtulko, lai tie būtu saprotami?»

Gluži pareizi, — atbildēsim, tādam izbrīnētam skatītājam, — tēlojošās mākslas darbu sabiedriskā nozīme ir tieši tā, ka viņi var būt vienā laikā saprotami dažādu rāšu, tautību un aprindu cilvēkiem, ka viņu uzskatāmā un viņu saprāta un izjūtu uztverei piemērota valoda var būt skaidrāka par literātūras un mūzikas valodas līdzekļiem. Viss tas ir pareizi. Bet ne velti

tiek uzsvērti vārdi «var būt». Jo, lūk, lai izprastu glezniecību, nepietiek ar redzes spējām vien. Izņemot aklību, šī vārda burtiskā nozīmē, — izņemot fizisko aklību, — ir pazīstama arī t. s. mākslas aklība. Cilvēks redz, bet daudz kā — dažureiz visusvarīgākā — pat neievēro; šai ziņā tas bieži pielīdzināms ir slavenās fabulas zvērnīcas apmeklētājam, kurš tur staigādams nav ievērojis ... ziloņa. Šāda apmeklētāja acis pavirši kavējas un apmaldās gleznas skatīšanā; viņš nezina, pie kā īsti saistīt skatu un no kuras vietas īsti iesākt iepazīšanos ar gleznas apskati sīkāk. Neziņā viņš tver pēc kataloga, bet arī tur nav vairāk kā ziņas par mākslinieka vārdu un gleznas nosaukums. Apmierināties ar gleznas nosaukumu un viņu pašu nesaprast — tas ir tikpat kā aprobežoties ar romāna vai poēmas virsrakstu uz grāmatas vāka, bet neiepazīties ar tās saturu. Šādas paviršas, it kā garāmejošas mākslas darbu apskates rezultātā, īpaši daudzu mākslas darbu apskates rezultātā, skatītājs manto vienīgi noguruma sajūtu, satraukuma izjūtas un galvas sāpes.

Vēl bēdīgāki klājas citos līdzīgos apstākļos. Cilvēks, kurš guvis zināmu audzināšanu, tanī pat laikā tiek ietekmēts pierastas mākslas normās, kas izveido viņa slikto mākslas gaumi. Un tad nu, viena jeb otra parādība, kas neatbilst šīs pierastās mākslas prasījumiem, to atbaida, samulsina viņu ar savu neparastību, jauninājumiem. Un šādos apstākļos, kur viņa uzdevums būtu attiecīgās parādības noskaidrot, šis skatītājs vienkārši novēršas, dažādi izrunādamies — «sak, savāds darbs: nekā nevar saprast. Pavisam nedabīgi un nesamērīgi. Nav vērts pat uzskatīt . . .» Pie tam, bieži gadās, ka uzmanīga pieeja un iepazīšanās ar neparastās mākslas darbiem tuvāk, ierosina grozīt agrāk izteiktos spriedumus. Daudzu mākslas darbu atklāsme skatītājam nenotiek vis pirmā acumirklī, bet gan pēc tam, kad norisinājusies ir uzmanīgā pieeja, iejušanās . . .

Bet skatītājs ir slinkis. Parasti notiek tā, ka izgudrotājam vai zinātniekam labprāt to kā nopelnus pieraksta, ja tie meklē jaunas, vēl neredzētas formas un tā virza dzīvi uz priekšu; vienīgi no mākslinieka prasa, lai tas visu attēlo pa vecam, lai tikai nebūtu jāpiepūlē slinkā skatītāja acis. Vai tad nav tā, ka tieši šī skatītāju konservātivisma dēļ, gandrīz visi ievērojamākie mākslinieki, jaunradītāji, ilgus gadus bijuši ne tikai nesaprasti, bet pat izsmieti un vajāti no sava laika ļaudīm, un tikai vispēdīgi (bieži pēc nāves) ir izrādījies, ka tie ir vislielākās uzmanības cienīgi vīri. Bet šie atzinumi rodas vienkārši tādā veidā, ka pie viņu darbiem ar laiku «pierada», pat vēl vairāk: no tiem mācījās. Tāds bijis labāko cittautu un latviešu meistaru liktenis mākslā: savā laikā nesaprasts bija Rembrants, Voldemārs Matvejs, franču impresionisms un daudzi citi. Visus tos sava laika skatītājs nav mācējis skatīt, novērtēt, «iejusties». . . Šī nevērīgā nostāšanās ir bieži skārusi un pazudinājusi ne tikai atsevišķus māksliniekus, tā dažureiz nozumēja veselus mākslas attīstības posmus un kultūras laikmetus. Tā, vēl nesen eiropiešu mākslas kritika vienkārši pameta aizmirstībai daudzu sentautu mākslu, saskatot tanī vienīgi «barbarismu», nemaz neiedomādamās par to, ka šeit, gluži pretēji, mums darīšana ar kultūras attīstības posmu pamatiem. Lai atceramies tikai, arī pie mums, tautas dainas, kas, savā laikā, mācītu vīru nicinātas kā «blēņu dziesmas», — par ko jau ir aizrādīts.

Lūk, šeit būtu iezīmējamas sagatavota un nesagatavota skatītāja atšķirību robežas. Mākslas darbu skatītājs, kuram ir vienaldzīgas mākslas darbu iekšējās vērtības, ir pielīdzināms baudītājam, kurš visu izšķir no «garšas» viedokļa vadīdamies, tiktāl, ciktāl attiecīgs mākslas darbs tam šķita atbilstošs viņa viesu jeb ēdamistabai, telpu sienu apmērīem vai istabas iekārtas sevišķām prasībām. Bet, kā jau zināms, par gaumi nestrīdās. Pie tam, māksla nebūt arī nav tāds «uzkožamais», kurš vienam var garšot, otram nē. Šāda garšotāja pieeja nopietnai mākslas darbu skatīšanai ir nepiemērota un necienīga. Skatītāja attieksmei iepretī mākslas darbiem jābūt apzinātai. Nav pieņemamas tādas «mūžīgā daiļuma» dogmas, kuras visu citu uzskata par nedaiļu un «kroplīgu». Skatītājs, kurš to neievēro, ir savos mākslas darbu vērtību prasījumos vienīgi pieradināts; tamdēļ katrs mākslinieks, kura darbi nav pieņemami līdzīgai mērauklai, tiek uzskatīts par traku vai noziedzīgu pārkāpēju iepretī sabiedrībā atzītām daiļuma normām.

Protams, tas nenozīmē, ka mūsu mākslas darbu skatītāja ideāltipam nebūtu nekādu savu prasījumu, vēlējumies, savi sabiedriski ideāli; mēs jau arī šinī acumirklī nerunājam par mākslas darbu produkciju, bet gan par mākslas darbu patēriņa norisi. Bet kā mākslas darbu vērtību patērētājam skatītājam ir jāzina, ka nav nekāda absolūta skaistuma, ka katram laikmetam, katrai tautai, katrai kārtai ir savi jēdzieni par skaistumu, sava skaistuma izjūtas gatavība, ja tā varētu teikt. Māksla ir dzīves atspulga un zināma ir vesela rinda mākslas darbu, kas mūsdienu uztvērumam varētu «nepatikt», varētu likties pārāk samāksloti, neīsti (kā, piemēram, ārkārtīgi izstieptās gotiskās skulptūras tēli, bicantiskās svētgleznas vai XVIII g. s. galantā laikmeta «pikantērijas»), bet, nenoliedzami, tanī pat laikā, tie mūs var interesēt kā savam laikam un videi raksturīgi mākslas darbi. Ar to tad arī ir izskaidrojams, ka skatītājs nespēj orientēties mākslas sasniegumos un pat nevēro viņas sabiedrisko lomu, t. i. viņš neuzstāda sev jautājumus: kā, aiz kādiem iemesliem, kādi sabiedriski jeb sociāli dzenuļi ierosinājuši šo un citu mākslas darbu rašanos.

Ilgu laiku nebija pazīstama zinātniskā pieeja mākslas darbiem. Mākslas vēstures pētīšanas jēdzieni visbiežāk saplūda ar atsevišķo mākslinieku biografisko datu savirknējumiem: kad šis jeb cits mākslinieks dzimis, ko sev par sievu izvēlējies, kādus ievērojamus vai neievērojamus sava laika cilvēkus notēlojis gleznotās ģīmetnēs u. t. t. Attiecīgā mākslinieka radošās personības raksturojuma īpatnības, viņa uztvere savas vides veidojošos apstākļos tika atvietota ar indivīda savādību, fantāzijas apmēru un iedvesmes avotu aprakstiem tīri anekdotiskā plāksnē (lai iedomājam, šinī sakarībā, kas tikai viss, dažureiz, nav jādzird ziņkārīgam izstāžu un mūzeju apmeklētājam no ilggadīga, asprātīga mūzeju kalpotāja vai līdzīga «čičerones» mutes). Mākslas darbu un viņu autoru mistificēšanai tādā garā būtu jāizbeidzas, lai šīs apšaubāmās informācijas vietā varētu stāties nopietna un zinātniska mākslas izskaidrošana. Tāda zinātniska pieeja mākslas darbiem pašos pamatos rosinās arī nesagatavotos skatītājus korriģēt savu «patiku» vai «nepatiku».

Zinātniskas pieejas ceļu izvēle mākslas darbiem nebūt nemazina paša mākslinieka — autora nozīmi; gluži pretēji, nekad nevar būt bijusi pazīstama tāda iedziļināšanās un interese par atsevišķiem māksliniekiem, viņu atstātiem rakstiem, piezīmēm, dienas grāmatām u. t. t., kā šinī gadījumā. Taču jāuzsver, ka nopietnas mākslas darbu pētīšanas uzmanības centrā, arvienu aiz paša mākslinieka būs nostādāmi viņa darbi mākslā, kā mākslas darbu radīšanas procesā radušies izcilus priekšmeti, vidutāji augstākai mākslas emanācijai. Protams, šinī pētīšanas gaitā no liela svara būs: iejušanās, laba gaume, mākslinieka izdoma, un bez tam, kā jau ikkurā nodarbībā, arī šeit zināmi ir savi materiāla apdares paņēmieni, savi «izvešanas» noteikumi. Šie noteikumi nebūt nav radušies mākslas pazinēju izdomā, tā, kā to kopš sava laika formulē dažādo estētisko normu teorijās estēti — ideālisti, bet gan, tie izriet no mākslas radīšanas procesa nojautām, no mākslinieka «meistarības» veiksmes.

Tā, mēs redzam, ka mākslas darbu izpratnei mums nepietiek ar ziņām par autora vārdu un attiecīgā darba nosaukumu vien, kā to sniedz katalogs. Protams, ikkatrs autors — mākslinieks var būt, lielākā vai mazākā mērā, pazīstams ar saviem īpatnējiem mērķtiecīgiem nodomiem, uzdevumu izvēli. Bet mākslas darbu nozīme bieži sniedzas pāri šiem nodomiem. Tamdēļ arī mākslas darbu vērtību apzināšanai bieži ir jāizvēlas dažādi pieejas veidi. Skatītājam pie mākslas darbiem jāpieiet i kā pie zināmas mākslinieciskas individuālitātes izjūtu demonstrācijas, i kā pie zināmas sociālas (sabiedriskas) vides produkta, i kā pie zināmas «meistarības» materiālizētas reālizācijas. Un lūk, lai sasniegtu līdzīgas uztveres spējas, ir nepieciešami attīstīt redzi, radināt acis saskatīt mākslas darbos apslēpto, neaplūkot tos pavirši, šā — tā, bet gan — no sākuma līdz beigām. Tikai šādi radināta skatītāja acis nevils nopietna novērtējuma īstenos samērus, nepaejot garām svarīgākam, arī uz mākslinieku nebūs jāraugās ar aizdomām un neuzticēšanos, bet gan izpratīs būs viņa centieni un iespēja būs izšķirties par sasniegto vai nesasniegto.

Līdz ar to saprātīga mākslas darbu izpratne sniedz skatītājam augstvērtīgu mākslas baudu. Jo, tāds skatītājs kļūst, savā ziņā, līdzdalībnieks mākslas vērtību radīšanā. Viņš ne tikai pasīvi, vienaldzīgi «aplūko», bet pārdomās it kā atkārto mākslinieka pārdzī-

vojumus (tikai, saprotams, atgriezeniskā kārtībā, izejot no gatavā mākslas darba līdz viņa rašanās pirmatnīgām izjūtām mākslinieka). Tādā kārtā skatītājs tiek tuvināts mākslai un arī pats viņš, zināmā mērā, mākslas darbā iekļaudamies, it kā paliek mākslinieks. Un, vai kultūras sabiedriskās lomas ideāls nav atdzīvināt cilvēkos snaudošos labākos spēkus, uzpūst ga:šu to liesmu, kas kvēlo apslēptās dzirkstīs?

Tā nu iznāk, ka mākslas darbus skatīt nav nebūt tik viegli iemācīties. Kā katrs jauns pasākums, arī mākslas darbu izpratne prasa iepriekšēju gatavību, — tāpat kā labam šāvējam ir jānorūda asa redze. Vairāk kā jebkad, asa redzes spēja nepieciešama tieši mūsu pārvērtību laikā, šinī laikā, kad mākslas strāvojumi tik spilgtās pretešķībās sevi nostāda vieni pret otru. Nesagatavotais skatītājs, nonācis mūsdienu mākslas izstādē, bieži jutīsies kā nabaga irējs bez kompasa. Saprotams, tas nenozīmē, ka iepriekš ir jāgatavojas, lai saprastu to jeb citu darbu, vai pie ikkatra mākslas darba jānostājas ar grāmatu rokā. Še nav runa par to, lai katrs parastākais skatītājs jau paliktu par ievērojamu «specu», mākslas izpratēju, bet gan, lai katrā skatītājā attīstītu spējas atsaucīgi izturēties pret mākslas darbiem un, pie gadījuma, patstāvīgi nojaust, prast tos «analizēt».

Mākslas darbs, tas ir tāds pilnīgs organisms, kurā viss veidots saskanīgi un sakļāvīgi, kurā nekā nav ko atņemt, nedz pielikt. Lai cik komplicēts, piemēram, arī nav pulksteņa mēchanisms, to tomēr mēs varam izjaukt viņa vissīkākās sastāvdaļās. Tā arī mākslas darbus, līdzīgā kārtā, var «sadalīt», analizēt pa detaļām. Tāda mākslas priekšmetu apskate mācīs skatītājus uztvert un ievērot mākslas darbos viņu dziļāko būtību, mācīs saskatīt viņos visas tās atsperītes un vārstiņus, kas tiem piešķir mūžīgo un nemitīgo, nekad nenovecošo dzīvīgumu.

(Turpinājums sekos.)

Apskati un recenzijas

Latvijas vēstures avotu I un II sējums

Latvijas vēstures institūta direktors prof. A. Tentelis par mūsu vēstures avotiem institūta žurnālā izsakās, ka tos līdz šim izdevuši Baltijas vācu vēsturnieki. «Bet latviešu vēsturnieki šos avotus nevien lasīs un studēs, bet arī pārbaudīs un smels no tiem ziņas par latviešiem, lai arī tās varētu izlietot latviešu vēstures celšanai. Šo darbu pasteidzināsim un tā izlīdzināsim nokavēto. Tā būs viena darba daļa. Tomēr lielākā puse vēl stāv priekšā: meklēt jaunus, līdz šim vēl nepazīstamus latviešu vēstures avotus, lai tos izmantotu un arī izdotu. Mēs jau esam daudz meklējuši un atraduši, un arī turpmāk cītīgi meklēsim, pārliecināti, ka mūsu meklēšana nebūs veltīga.»

Šie prof. A. Tenteļa izteiktie uzskati bija vadošie, kad Latvijas vēstures institūts ķērās pie mūsu vēstures avotu pārbaudīšanas un publicēšanas. Kā pirmie rezultāti atzīmējami Latvijas vēstures avotu pirmie divi sējumi, kas Latvijas vēstures institūta apgādienā iznāca Baltijas vēsturnieku konferences laikā. Pirmais sējums X + 300 lapaspusēs aptver dokumentus par «Pēterburgas Avīzēm». Dokumentu izdevumu rediģējis prof. A. Tentelis, sakārtojis Latvijas vēstures institūta archīvārs A. Altements. 215 iespiestie teksti sakopoti no Latvijas valsts archīva, Igaunijas valsts centrālā archīva Tartū dažādiem fondiem un no Latviešu literārās biedrības archīva, kas glabājas Rīgas pilsētas Misiņa bibliotēkā. Katra dokumenta sākumā dots regests — īss satura atstāstījums latviešu valodā un dokumenta apraksts.

Pie dažiem tekstiem pievienoti galveno personu īsi biografiski dati un paskaidrojumi, kas atvieglo lasītāja orientēšanos 19. g. s. vidus administrātīvā personālā. Sējuma beigās pievienoti četri rādītāji: personu, vietu vārdu, lietu (atsevišķi latviešu, vācu un krievu) un archīvāliju rādītāji, ar ko šis izdevums ievērojami atšķiras no citiem mūsu līdzšinējiem avotu izdevumiem un liecina par solidu materiāla apstrādājumu.

Dokumentos par «Pēterburgas Avīzēm» gūstam sakarīgu ainu, kas mums gaiši parāda «Pēterburgas Avīžu» lomu ne tik daudz literātūrvēsturiskā, bet gan vairāk politiskās vēstures plāksnē — kā mūsu nacionālās kustības ideoloģisko veidotāju un propagandētāju.

Par dokumentu kopojuma ārējo glīto ietērpu un salikumu rūpējusies Valtera un Rapas grāmatu spiestuve.

Otrais sējums aptver senās Latvijas vēstures avotus. Pagaidām iznākusi tikai pirmā burtnīca XIV + 214 lapaspusēs. Referējošie avoti un dokumenti šeit attiecas uz laikmetu no romiešu vēsturnieka Tācita (1. g. s. pēc Kr.) līdz 1237. gadam, kad pēc liktenīgās Saules kaujas Zobenbrāļu ordeni pievienoja Teutoņu ordenim. Šo vēstures avotu sējumu izdevis prof. A. Švābe. Seno un viduslaiku dokumentu edīcija ir atbildīgs un grūts darbs, un pie tā drīkst ķerties tikai kvalificēti vēsturnieki. Viduslaiku rakstība, t. s. diplomatiskais minuskuls u. c. ar savām daudzajām abbreviātūrām (saīsinājumiem) prasa no izdevējiem labas palaiografiskas un diplomatiskas zināšanas. Šis sējums izdots pēc vēstures zinātnes modernākajām prasībām un līdz ar to ir viens no ievērojamākiem darbiem mūsu historiografijā. Dokumenti izdoti pēc oriģinālie, to fotokōpijām un, kur ne vieni, ne otri nebija pieejami, pēc labākām līdzšinējām edīcijām, jo pergamenta oriģinālu lielākā daļa atrodas ārzemju archīvos: Karalaučos, Stokholmā, Varšavā, Krakovā, Maskavā, Berlīnē, Lībekā u. c.

Pirmā burtnīcā iespiesti pavisam 220 regesti. Regestu pilnīgums ļauj izsekot dokumentu saturam arī tiem, kas nesaprot latīņu, vidus-, lejasvācu un senslavu valodas. Sējuma beigās paginētas vēl 16 lapaspuses ar pielikumiem: rūņu akmeņiem, zīmogu attēliem, chroniku, dokumentu un pāvestu regestu fotokōpijām, dodot labu uzskatāmību tiem, kam šie pergamenti u. c. oriģināli citādi nav pieejami. Šajā ziņā stingri zinātniskais izdevums labi saprotams un pārskatāms arī nespeciālistiem vēsturē.

Latvijas vēstures institūts turpina 13. g. s. dokumentu izdošanas darbus. Viss otrais sējums aptvers vēstures dokumentus līdz 1300. gadam. Sējuma beigās būs pievienoti arī personu, vietu vārdu un lietu reģistri latviešu un visās iespiesto dokumentu valodās. Senās Latvijas vēstures avotus glītā salikumā iespiež Valstspapīru spiestuve.

R. Malvess.

Nacionālais teātris

ar Henrika Ibsena drāmu «Helgelandes varoņi» pavēra skatītājiem teiksmainu lappusi no leģendāro ziemeļdēlu vikingu dzīves. Ornulfs no Fjorda, zemes priekšnieks Īslandē, — kuru ar dziļu iejūtu, teicamu izpratni un iekļaušanos lomā tēlo Teodors Lācis — ieradies ar saviem dēliem un vikingiem Helgelandē, lai izpildītu vecu likumu un saņemtu izpirkšanas maksu, kura viņam nākas par aizvestām meitām Dagniju un Jordisu. Liktenceļi ir savijuši visu lugas varoņu straujās gaitas tādā labirintā, no kura izeju var rast tikai ar asiņu upuri. Stādot godu augstāk par dzīvību un meklējot izeju no drausmīgā labirinta, iet bojā gandrīz visa Ornulfa lielā dzimta, bet neviens nevar pārmest, ka tie būtu bijuši negodīgi savā rīcībā. Šajā darbā visā varenumā un dižumā atbalsojas drūmā ziemeļu daba un viņas aso vēju auklētie ziemeļdēli. Dekorātora Herberta Līkuma fantazija sniedza izjustā izpildījumā vareno klinšu nepielūdzamo šķautnainību un vikingu mītnes skatu.

Oskara Vailda luga «Nenozīmīgā sieviete» jaukā formas un stila krāsainībā rāda angļu augstākās sabiedrības dzīvi, ierašas un — netikumus. Rakstnieks sniedzis savā darbā vairākus meistarīgi izveidotus tipus, ar visu savu talanta mākslu tomēr lieliški izceļot lugas centrālo figūru — nenozīmīgo sievieti Ārbatnota kundzi, kuru tēloja Lilija Štengele. Šai nenozīmīgai sievietei nav skanīgu titulu un tāpat viņas rīcībā nav to līdzekļu, kuri sedz visus tāda vīra netikumus, kāds ir lords Ilingvorts. Tas ir skanīga titula un arī plašu līdzekļu īpašnieks. Tomēr visas šīs priekšrocības dzīves cīņā un darbos — viņu noved līdz tam, ka viņam jāmainās nosaukumiem ar savu vienkāršo sāncensi un jāsaņem pašam

«nenozīmīgā» vārds. Patīkami bija redzēt Džeralda Ārbatnota lomā jaunekļīgi svaigo Alfonsu Videnieku.

A. un F. Stjuartu luga «Meitene Irene» daļai skatītāju jau pazīstama gan no filmas, gan arī no mūsu provinces teātŗu uzvedumiem. Režisors J. Jurovskis sniedzis visumā iespējami labu uzvedumu, tikai noteikti iebilstams pret lugas darbības lēnināšanu ar jūtamu ietiekšanos melodrāmatismā un dažām «nodevām», kuŗas nevietā salauž citādi labi izturēto psīcholoģisko līniju. Lugu var skatīt ar interesi, jo tā sniedz skatītājam arī daudz ierosinoša par nelaimīgu laulību traģismu, mātes lielo lomu audzināšanā bērna dzīvē un dvēseles uztverē. Tīkamus tēlojumus sniedz M. Zīlava, N. Melbārde, R. Baltaisvilks, M. Ustube u. c.

Dailes teātrī

V. Zonberga vēsturiskā luga «Jelgavas pils cēlējs» jāpieskaita pie labākiem autora darbiem. Hercogs Bīrons ir vēl neizpētīta persona Kurzemes hercogu rindā un visai daudz ir to norādījumu, kuŗi pamato autora uztveri, ka šis hercogs, — kuŗu tā nīduši gan viņa laika biedri muižnieki, gan arī šī laika vācu vēsturnieki, — ir bijis latvietis un cēlies no Kurzemes zemniekiem. Lugas norisē mēs redzam Bīrona augšanu godā un slavā un viņa mūžīgo tieksmi pēc Kurzemes, kuŗai viņš atstājis kā jaukāko atmiņu par sevi Jelgavas pili, tagadējo atjaunoto Viestura piemiņas pili. Autoram labi padevušās arī pārējās lugas personas, kā hercogiene Anna, padomnieks Bestuževs, architekts Rastrelli, Goļicins, nodevīgie muižnieki u. c. R. Osis.

Alfrēda Kalniņa «Baņuta» Nacionālajā operā.

Pēc ilgāka starplaika A. Kalniņa «Baņuta» ir atkal ieraudzījusi rampas gaismu. Atskaitot dažus nedrošus mēģinājumus radīt skatuviskus uzvedumus ar dziesmām un mūziku, kuŗus gan par operām vārda tiešā nozīmē nevarēja saukt, A. Kalniņa «Baņuta» ir pirmā latviešu opera, veidota no īsta meistara, kuŗam ir ne tikai talants un vajadzīgā technika, bet arī dziļa operas kā mūzikāli drāmatiskas formas būtības izpratne.

Katrs, kuŗš kaut cik sekojis latvju nacionālās mūzikas attīstībai, zinās, cik izcilu vietu latviski nacionālā stila veidošanā A. Kalniņš ieņem starp latvju skaņražiem. Arī «Baņutā» A. Kalniņš šai ziņā paliek uzticīgs pats sev un šīs operas mūzika pirmā kārtā izceļas ar latvisko noskaņu un īpatnējo nacionālo kolorītu. Tieši mūzikālā daļa nenoliedzami ir operas stiprākā puse; sevišķi iespaidīgi un pārliecinoši daudzie koŗi, kuŗi veidoti ar patiesu meistarību un kuŗiem operas norisē piekrīt jo svarīga loma. Tas pats sakāms arī par orķestri, ir daudzi momenti, kuŗi drāmatiskās izteiksmības ziņā ir tiešām nepārspējami un nenoliedzami šīs operas partitūrā ir daudzas lapaspuses, kuŗas ar savu pirmatnējo spēku un varenību droši stādāmas blakus labākajām vispasaules operu literātūrā. Ļoti izteiksmīgi un izjusti arī solo dziedājumi, lai gan starp viņiem nava daudz tādu, kuŗi atradīs dzirdīgas ausis plašākās klausītāju masās.

Operas vājākā puse ir pats sižets; var būt, ka spējīgāka libretista rokās arī šī viela būtu izveidojusies spraigākā skatuviskā uzvedumā, bet šādā apstrādājumā viņa saista maz, drāmatisms nepārliecina un noslēgums šķiet neīsti patētisks.

Inscēnējums, salīdzinot ar to, kādā šo operu redzējām 17 gadus atpakaļ, ir stipri mainījies; citādas ir kļuvušas techniskās iespējamības, citādus uzdevumus sev spraudusi arī režija. Režisors Jānis Zariņš panācis ļoti daudz, cenšoties, sniegt operas skatuvisko darbību pēc iespējas dzīvu un saistošu. Iespaidīgākie, kā mūzikālā, tā arī skatuviskā ziņā pirmais un otrais cēlieni.

Stilā izturētas, plašās līnijās veidotas P. Rožlapas dekorācijas; jauks mežezers ceturtajā cēlienā, tikai pēdējā plānā gan gribētos mazliet dzīvākas krāsas un vairāk fantāzijas.

Mūzikālo daļu iestudējis un vada autora dēls Jānis Kalniņš. It tuvu saaudzis ar skatuves mūziku arī šai operā, diriģents ar sirdi un dvēseli dzīvo līdz visam, kas notiek uz skatuves un orķestrī. Koŗus teicami iestudējis Teodors Kalniņš.

Galvenās lomas «Baņutā» tēlo: Baņutu — Milda Brechmane-Štengele, Vižutu — Maris Vētra, Daumantu — Adolfs Kaktiņš, pārējās — Jānis Niedra, A. Kortāns, G. Neimanis, A. Ludiņa, P. Gailis, A. Jēkabsons un citi.

«Baņutas» pirmizrādi bija pagodinājis ar savu ierašanos Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un vairāki ministru kabineta locekļi. Izrādi noskatījās arī ārvalstu diplomātiskie pārstāvji un daudz galvaspilsētas intelliģences. Noslēgumā daudz ziedu un jūsmīgu suminājumu. Vold. Upenieks.

Operete «Klīvija» Nacionālā operā.

Nacionālā opera savam pirmajam operetes jauniestudējumam izraudzījusi Niko Dostala «Klīviju». Savu tīri mūzikālo vērtību ziņā viņa nav ne labāka, ne sliktāka par daudzām tamlīdzīgām, tomēr neaizsniedzot labākās no viņām. Viņa ir viena no jaunākajām un pirmo reizi uzvesta Berlīnē 1933. gadā. Šī operete kā mūzikas, tā arī satura ziņā jau diezgan tālu aizgājusi no tradicionālās Vīnes operetes; mūzikā jau jūtams džesa iespaids un arī fabula risinās uz stipri ekzotiska fona. Dostala mūzikai netrūkst liegi plūstoša melodisma: ir viņai arī veikla techniska apdare un skanīga, lietpratīga instrumentācija. Trūkst viņai tikai oriģinālitātes un spilgtākas īpatnības; nekas uz ilgāku laiku neiespiežas atmiņā, daudz kas liekas jau dzirdēts, un šo iespaidu vēl pavairo dažu populāru melodiju iespraudumi. Sižetam izmantota filmu zvaigznes Klīvijas Grej mīlas dēka ar Bolivijas ģenerāli Huanu Domīgo, kuŗa, neskatoties uz Čikāgas finansista Potertona intrigām, tomēr nonāk līdz laimīgām beigām. Inscēnējums visai spožs un efektīgs; ir darīts viss, lai publikai būtu ne tikai ko dzirdēt, bet arī ko redzēt. Operetes sižets un mūzika pārveidoti, lai mūsu operetes ansamblis pēc iespējas varētu sevi parādīt no labākās puses. Mūsu opera pamatoti lepojas ar savu baletu un inscēnētāji arī šoreiz nav skopojušies ar baleta iespraudumiem. Daudzi no viņiem ir visai efektīgi un mākslinieciskā ziņā, sevišķi individuālie sniegumi, tiešām pilnskanīgi. Grupu dejojumos tikai šad tad «klibo» ritmiskā precīzitāte un šai ziņā vajadzētu gan panākt vairāk skaidrības. Par neatņemamu mūsu operetes sastāvdaļu ir kļuvuši groteskais dejotāju pāris E. Pfeifere un V. Leonaitis; ja visumā pret šo mākslinieku sniegumiem nebūtu ko iebilst, tad tomēr redzēt viņus līdzīgās lomās gandrīz vai katrā operetē, pēdīgi tomēr kļūst mazliet garlaicīgi. Patīkams izņēmums šai ziņā bija baletmeistars E. Ļeščevskis, kuŗš šoreiz ne tikai dejā, bet arī tīri drāmatiskajā plāksnē pārsteidza ka ļoti veikls un atjautīgs komiķis. Galvenajās lomās: Klīvija Grej — L. Blūmentāle (jūtams progress dziedājumā). Huans Domigo — N. Vasiļjevs (vokāli un drāmatiski līdzsvarots tēls) un Čikāgas finansists Petrons — Ed. Miķelsons.

Opereti inscēnējis J. de Burs, ienesot norisē daudz dzīvības un spraiguma. Par izdevušos jāuzskata arī jaunā dekorātora J. Rozenberga dēbija; sevišķi efektīgas otrā cēliena dekorācijas, kuŗas izpelnījās aplausus.

Mūzikālo daļu iestudējis un lietpratīgi vada A. Norītis. Pirmizrāde bij izpārdota un cerams, arī turpmāk publika neliegs šai operetei savas simpatijas. Vold. Upenieks.

Mūksalas mākslinieku biedrības izstāde.

Gadu no gada rudens pusē Pilsētas mākslas mūzejā pulcējas mākslinieku saimes, lai mūsu mākslas publikai klāstītu savu darba gada meklējumus un sasniegumus, — un lai paši reiz vienuviet redzētu savus un savu draugu darbus, kas rosina jauniem nodomiem un kas dod spēku tālākām mākslas gaitām.

Arī mūksaliešu biedrības mazais pulciņš neatlaidīgi izstāda katru gadu savus darbus, cīnīdamies par savu pasaules skatīšanas izteiksmes veidu un līdz ar to par mūsu topošo latvisko mākslu. Šoruden izstādē dalību ņem 12 mākslinieki, kas pa lielākai tiesai pieder pie mūsu mākslas akadēmijas absolventu saimes, bet kuŗus vieno ciešā draudzībā bez tam vēl atmiņas par strādāšanu māksl. Tones kādreizējā privātā mākslas studijā — Pārdaugavas Mūksalā (sakarā ar ko arī radies šīs grupas nosaukums).

Mūksaliešu agrākajās izstādēs minētās studijas noskaņojums izpaudās spilgtāki, viengabalaināki un, varbūt pat, stindzinošāki, bet tagad tas palēnām sāk izblāvot, izceļot toties vairāk atsevišķo mākslinieku īpatnos vaibstus. Agrākais noskaņojums vēl saglabājies Jūrastetera un Eglīša darbos, kuŗos vēl jūtam Tones sacerēšanas paņēmienus.

Apskatot izstādes dalībnieku darbus kataloga kārtībā, kā pirmais jāmin Ansis Artums, kas brāzmainā triepumā gleznojis Tukuma ainavas, izceldams viņu krāsainību. Artuma stiprā puse ir spēcīgas un dzīvespriecīgas

Ainava.
Jāņa Zvirbuļa glezna Mūksalas mākslinieku biedrības izstādē.

krāsas, bet vājā — sacerējumu saraustītie ritmi un mazā saistība ar saturu.

Anšlavs Eglītis izstādījis interesanti notonētu ģīmetni, ainavu «Tilts pār Gauju» ar stāviem un Po noveles ilūstrācijas. Eglīša darbos izjūtama vēsa atturība un veidošanas skopums, kas draudzīgā sadarbībā ar izšķērdīgiem biedriem — Neili, Artumu un Viļumaini — ar laiku izlīdzināsies.

Ilgi neredzētais Voldemārs Jēkabsons devis pelēkā lauku akmenī cirstu jaunavas galvu ar izteiksmīgiem sejas vaibstiem.

Artūrs Jūrasteters izstādījis vairākas ģīmetnes, no kurām tīkamākā — ģīmetne (Nr. 15). Visiem Jūrastetera izstādītiem darbiem piemīt dekorātīvu metu raksturs, kas nevaldzina tikdaudz ar veida nobeigtību, kā ar uzmetuma svaigumu.

Jāņa Kalmītes darbos jūtams izteiksmes spars, kas pagaidām vēl nav atraisījies lielākos sacerējumos.

Bernards Mednītis kļuvis drošāks savos gleznojumos. Ar interesantu toņu rotaļu saista viņa «Puķes» (Nr. 29).

Par cik mūksaliešu vairākums atturīgs savā izteiksmē un lielu vērību piegriež tīksminošai skatīšanai, par tik Kārlis Neilis brāzmo un trako (viņa pašu kollegu novērtējumā), meklējot sev jaunu izteiksmi un izbaudot krāsainības reibumu. Vienā otrā darbā atkal sāk atgriezties vecā forma, kas pagaidām rada zināmu svārstīšanos, bet vai šī atgriešanās būs paliekoša, vai tik tas mazs kompromiss ar skaisto modeļu kurnēšanu par neglītumu un nepazīšanu — to rādīs nākotne. Neiļa kādreizējais simbolistiskais reālisms bija viņam savdabīgs un valdzinošs, bet tagadējam fovistiskam kolorismam gan mazāk īpatnības. Ko izvēlēsies Neilis, to, protams, nenoteiks kritika, bet gan pats autors. Raksturīgu darbu (kolorisma garā ar svārstību uz reālisma pusi) — B. P. jkdzes ģīmetni reproducējam līdz ar šo rakstu.

Oskars Norītis izstādījis tik vienu gleznu «Gatvē», kas saista skatītājus ar savu zeltaino koloritu.

Alberts Silzemnieks lēni veidojas savos sacerējumos. Dažos darbos saskatāma jau atsacīšanās no ierastās sacerējuma schēmas: — puse debess un puse zeme, bez saistošiem laukumiem. Dažbrīd pamirdz arī jau tīrāka un saulaināka krāsainība, piemēram — «Pie Valmieras». Arī pie šī īpatnā mākslinieka attīstības būtu vēlami rosinājumi, kaut vai no viņu pašu «drošāko» biedru puses.

Jānis Zvirbulis devis šoreiz veselu sienu ar sudrabaini pelēkā kolorītā ieturētām ainavām ar tēliem un sadzīves ainām. No pēdējām izceļas «Ābolu mizotājas» un «Ģīmetne» ar bagātu laukumu uzbūvi, bet no ainavām — «Ainava» (Nr. 55), ko arī pievienojam šīs izstādes aprakstam.

Vilis Valdmanis atšķiras no pārējiem kā ar savu paleti, tā arī samērā maziem darbu samēriem. Kas sakāms būtu šim jaunam māksliniekam, to rādīs nākotne.

Kā pēdējo gribu pieminēt Jūlija Viļumaiņa ainavas ar silto krāsu noskaņojumu un saistošo laukumu sakārtojumu («Rudens augļi» un «Rēzeknes ainava»).

Noslēdzot šo apskatu pievienošu te arī cerību, ka turpmākās izstādēs parādīsies no šiem nenoliedzami apdāvinātiem māksliniekiem saturā bagātāki darbi, kas viņus piespiedīs mainīt iespaidotos un jau sastingušos sacerējumu veidus un kas līdz ar to dos jaunas personības mūsu mākslā. Mūsu atdzimstošās mākslas līdumi gaida drošus un spēcīgus līdumniekus!

Jēkabs Bīne.

Ģīmetne.
Kārļa Neiļa glezna Mūksalas mākslinieku biedrības izstādē.

A. Kroders

Mēneša apskats

Ar to mēs uzvarējām un tikai ar to mēs pastāvēsim.

Kad Latvijas valdība, armija un tauta 1919. gadā krāja materiālos un garīgos spēkus, lai austrumu frontē izcīnītu pēdējās cīņas, pēc kuŗu nobeigšanas tad visa zeme būtu brīva un varētu sākt savu miera dzīvi; taisni šajā laikā no Jelgavas puses sākās nodevīgs uzbrukums, laužot solījumu par mūsu zemes atstāšanu un uzbrūkot Rīgai ar Jelgavā savāktiem vācu un krievu spēkiem, no kuŗiem radās tā saucamā Bermonta armija, kaut gan Bermonts bija tikai salmu vīrs, bija tikai izkārtne A. Vinniga un fon der Golca vācu iekaŗošanas politikas slēpšanai. Nu bija vajadzīga ātra un enerģiska rīcība. Vispirms — lai blakus jau pastāvošai austrumu frontei radītu otru — Rīgas fronti. Bet galvenā kārtā, lai panāktu uzvaru abās šajās frontēs. Un tiešām: visa zeme atmodās nepiedzīvotā uzvaras gribā un spēku vienībā. Gan ienaidnieks bija daudzkārt stiprāks un nesalīdzināmi labāk apbruņots, kā, piemēram, savā runā uzsvēra Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, ka pretim 100—150 ienaidnieka lielgabaliem mēs uzstādījām tikai sešus, no kuŗiem divi jau sākumā izrādījās nelietojami, bet divi drīzi vien bija jānodod remontā. Bet mums bija kāds cits spēks, kāda nebija mūsu ienaidniekam. «Mums bija spēks», sacīja Prezidents, «kas nebija saskaitāms vai uzrakstāms uz papīra: mums bija mūsu iekšējais spēks un stiprums.» Mēs visi sapratām un sajutām, ka te norisinās cīņa, kuŗai sevišķs saturs un kuŗas iznākumam arī jābūt sevišķam. Tā bija izšķiŗošā cīņa ar gadusimtu ienaidnieku. Tādēļ tautā bija tāda vienprātība, tāda upurēšanās gatavība un tāds ideālisms. Kad Bermonta uzbrukuma pirmais neveiksmju brīdis jau bija gaŗām, tad jaunā armija, kuŗa auga ar katru nākošo stundu, atguva savu gribu un savu spēku un, dabūjusi tādu virspavēlnieku, kāds bija toreizējais pulkvedis, tagad ģenerālis J. Balodis, tā iesāka pretuzbrukumu ienaidnieka spēkiem. Pārdaugava un visa fronte līdz pat Jaunjelgavai bija smagu cīņu un dārgu upuŗu lieciniece. Lai godinātu šīs cīņas un šos upuŗus, Latvijā paceļas daudzi pieminekļi. Un vienu tādu pieminekli Valsts Prezidents atklāja 31. oktobrī Pārdaugavā, Sidrabkalniņā, kur Bermonta uzbrukuma laikā sīvās kaujas izturēja 6. Rīgas kājnieku pulks. Jo — «pieminekļa celšana un atklāšana ir labu darbu slavināšana un godināšana visredzamākā veidā». (6. Rīgas kājnieku pulks šajās kaujās zaudēja kritušus un ievainotus 15 virsniekus un 322 instruktorus un kareivjus). Piemineklis celts pēc arch. E. Štālberga projekta, bet tēlnieciskās grupas veidojis tēlnieks K. Zāle. Pieminekļa celšanu veikušas Rīgas organizācijas, ar valdības un Rīgas pilsētas atbalstu.

Pieminekļa atklāšanu par svarīgu notikumu bija uzskatījis arī Valsts Prezidents, ierazdamies atklāšanas svinībās un teikdams runu par brīvības cīņu laiku, uzsvērdams, ka šīs cīņas «sakausēja visu mūsu tautu kopā tik cieši, kā it nekas priekš tam nebija varējis un spējis padarīt». Un 1919. gads mūs mācījis allaž saprast, ka «ja ir lieli, augsti darbi paveicami un izdarāmi, tad tas ir tikai tad iespējams, ja mostas un parādās visā savā pilnībā augsti tikumīgais spēks un dzidras rakstura īpašības», kā savā runā mums visiem atgādināja Valsts Prezidents, atcerēdamies tās īpašības, ar kādām toreiz uzvarējām: ar pašaizliedzību, ar vienību un ideālisma pilnu Tēvzemes mīlestību. Un tās pašas īpašības ir nepieciešamas arī tagad lielu darbu veikšanai.

Šī atzinības apliecināšana brīvības cīnītājiem pārņem visu zemi. Nesen, 7. novembrī, arī Smiltenē uzcēla pieminekli atbrīvošanas cīņās kritušiem kaŗavīriem. Sākumā bija nodoms celt pieminekli ar pulkvedi Kalpaku kopā kritušajam virsl. P. Krievam, kuŗš apglabāts Smiltenes kapos. Sabiedrības atsaucība bija plaša un sirsnīga, un tā šī ideja izauga vēl plašāka: līdz piemineklim visiem atbrīvošanas cīņās kritušiem kaŗavīriem - smilteniešiem.

Visiem šiem pieminekļiem, līdzi Brāļu kapiem un Brīvības piemineklim, allaž būs paust tautas nebeidzamu pateicību tiem, kuŗu dzīvības ir ķīla mūsu brīvībai un patstāvībai, un stāstīt nākamām paaudzēm, kā jāiet cīņās par Tēvzemes brīvību un tāpat arī to, kā šī brīvība sargājama.

Nākošie lauksaimniecības attīstības ceļi.

Turpinot intensīvu mūsu lauksaimniecības attīstību, Lauksaimniecības kamera nākošam darbības gadam izstrādājusi plašu darbības programu. Tāpat savus atzinumus sakopojusi slēdzienos Lauku dzīves komiteja, kuŗas uzdevums bija izpētīt apriņķu zemnieku dienās iegūtos materiālus un no tiem taisīt konkrētus slēdzienus. Šie slēdzieni tagad izteikti dažos svarīgos vispārīgos atzinumos: lauksaimniecības tagadnes un nākotnes lielais uzdevums ir ražu celšana, nepaplašinot apstrādājamās zemes platības, kas tikai prasītu jaunus līdzekļus, lieku darba spēku, bet nevairotu lauksaimnieku ienākumus. Jāpanāk, lai uz esošās zemes platības varētu ražot vairāk, lētāk un labāk. Tad ražošanas izdevumi uz katru labības kvintālu un katru sviesta kilogramu samazināsies un celsies lauku dzīves labklājība. Viens no svarīgākiem atrisināmiem uzdevumiem ir pļavu un ganību uzlabošana, jo citādi nav panākama attīstīta lopkopība un mums būs arvien grūti sacensties pasaules tirgū. 1934./1935. saimniecības gadā Latvijā caurmērā no piena govs ražoti 1800 klgr. piena, bet Igaunijā 1887, Šveicē 3025 un Dānijā pat 3200, tā tad divreiz vairāk, tāpat, kā tur augstākas ir arī lauku ražas. Ja tas citur iespējams, tad tas jāpanāk arī pie mums, kur pagaidām tādi labvēlīgi apstākļi ir tikai dažās atsevišķās saimniecībās. Tāpat nav iespējams lietot mašīnas krūmiem aizaugušās, ciņiem pārklātās pļavās, kas ļoti sadārdzina jau tā mazvērtīgās barības iegūšanu. Te jāpanāk mēchanisko līdzekļu pielietošana pļavu un ganību atbrīvošanai no kavēkļiem. Tas uzlabos zemi, to izdarīs lēti un cels lauku ienākumus.

Šie Lauku dzīves komitejas atzinumi saskaņojas ar Lauksaimniecības kameras nodomiem turpmākā darbā, jo visa šī nākošā darba programa paredz ļoti intensīvu strādāšanu. Īsumā tādēļ kaut pieminēsim šos nodomus. Kameras lauksaimniecības biedrību nodaļa turpinās šo biedrību izveidošanu un kārtos viņu sekmīgas darbības iespēju ar attiecīgām instrukcijām par darbvedību, sekciju dibināšanu; informēs biedrības par svarīgākiem valdības likumiem, atbalstīs izstādes, darba rīku izstādes, sacensības, kursus un taml. Mazpulku nodaļa sadalīs mazpulku darbību 12 novados, ar rajonu vecākiem priekšgalā, padziļinot mazpulku darbību un sagatavojot viņu cienīgu piedalīšanos valsts izstādē Rīgā 1939. gadā. Mājturības nodaļa gādās par jaunāko sasniegumu pielietošanu mājsaimniecībā, lai ievērojami būtu uzlabota iespēja dzīvot uz laukiem. Piem., uzlabos vienkāršo ēdienu labumu, ierīkos svaigas gaļas kopizdalīšanas punktus u. t. t., gādās par māju izdaiļošanu, atjaunos mājamatniecību, rīkos spodrības nedēļu, organizēs lauksaimnieču praktizēšanos mājsaimniecības paraugsaimniecībās. Technikas un lauku labierīcību nodaļa izmēģinās elektrības pielietojamību lauku saimniecībās, pētīs, kā panākt par labiem atzītu darba rīku, mašīnu un darba paņēmienu lietošanu, pastiprinās propagandu par ūdens piegādes mēchanizāciju, sekmēs technisko zināšanu izplatīšanos, turpinot mašīnu, darba rīku un dažādu labierīcību demonstrējumus. Priekuļu lauksaimniecības mašīnu izmēģināšanas stacija turpinās lauksaimniecības mašīnu kontroles darbus. Kultūrtechniskā nodaļa paredz izstrādāt meliorācijas projektus atsevišķām lauku saimniecībām. Meliorācijas darbi vispāri pēdējos gados strauji gājuši uz priekšu. Būvniecības nodaļa pētīs un kārtos lauku būvniecības lietas, dodot padomus un paskaidrojumus, izstrādājot atsevišķām saimniecībām ēku projektus, šo ēku sīkdaļu paraugplānus, izstrādājot lietderīgākas apkures ierīces,

kūts iekārtas, mēslu un vircas glabātuves u. t. t. Nodomāts ierīkot pastāvīgu lauksaimniecības būvniecības muzeju, kur uzskatāmā veidā rādīs dažādus lauku būvniecības jautājumu atrisinājumus. Kopdarbības nodaļa turpinās biedrību un kooperātīvu revīziju, pārveidos kopdarbības sabiedrības, izkārtojot patērētāju biedrību iecirkņus, sarīkos darbinieku kursus, uzraudzīs spirta dedzinātāju dibināšanu un jau nodibināto dedzinātavu darbību. Darba nodaļa konstatē, ka vairojas strādnieku-deputātnieku skaits, uzlabojas darba apstākļi un attiecības starp darba devējiem un strādniekiem. Pie lauksaimniecības biedrībām izveidos darba sekcijas, rūpējoties arī par strādnieku garīgās dzīves apstākļu uzlabošanu. Jaunā lauksaimniecības akadēmija būs vairāk piemērota reālās dzīves prasībām, nekā līdzšinējā L. U. lauksaimniecības fakultāte, visur pastiprinot praktiskos darbus un arī no aspīrantiem prasot lauksaimniecības praksi svešās saimniecībās. Pastiprināta būs arī prakse lauksaimniecības mašīnu lietošanā. Citādi akadēmijas uzbūve un darba programa daudz neatšķiras no lauksaimniecības fakultātes, tikai nedaudz pārkārtotas mācības un vietām tās vienkāršotas, kā, piem., lauksaimniecības technoloģijā, apvienojot to vienā priekšmetā, lai uzlabota būtu studentu iespēja nodarboties praktikā. Lauksaimniecības veicināšanai izdots arī jaunais likums par lopkopības veicināšanu, kas paredz attiecīga fonda pastāvēšanu pie Lauksaimniecības kameras. Likums nosaka fonda ienākumus, kuŗi izlietojami lopkopības pārraudzības biedrību uzturēšanai, vaislas lopu iegādei un izdevumiem, kam tiešs sakars ar lopkopības veicināšanu, bet pēdējā gadījumā ar katrreizēju zemkopības ministra piekrišanu.

Viss tas rāda plašus un tālu tvertus nodomus mūsu lauksaimniecības pacelšanā, lai attīstīta un labi izveidota lauksaimniecība celtu pašu lauksaimnieku ienākumus, pievilcīgāku darītu lauku dzīvi un vairotu visas zemes labklājību. Ja katru gadu tiks kaut daļa no minētiem mērķiem sasniegta, tad dažos gados mēs būsim nevien panākuši dažu labu Eiropas valsti, bet tām pat priekšā aizsteigušies, kas tad mūsu lauksaimnieku stāvokli nostiprinās arī starptautiski. Bet šāda nostiprināta stāvokļa panākšana nemaz nav aprēķināma no lauksaimnieku labklājības celšanas viedokļa.

Par sasāpējušu jautājumu

š. g. 20. oktobrī runāja izglītības ministrs prof. Dr. A. Tentelis, ievadot Rīgas radiofonā skolu pusstundas. Tas bija jautājums par to, ka mūsu skolas beigušie vairs negrib mācīties praktiskus darbus, bet visi tiecas tikai — pie rakstu darbiem, kaut tur konkurence ļoti liela un atlīdzība nesalīdzināmi mazāka, kā daudzās praktisko darbu nozarēs: amatniecībā, tirdzniecībā u. c. Kantoŗa darbs, atskaitot daļu darbinieku, kam uzticēti atbildīgāki uzdevumi, tiek vērtēts visai zemu, jo tas neprasa lielas zināšanas, tādēļ attiecīga šim vērtējumam ir arī šī darba atalgošana. Taisni jābrīnās, ka latvietis, īsts darba cilvēks, izaudzinājis tādu jauno paaudzi, kas kautrējas un vairās praktiskā darba. Īstenībā būtu drīzāk jāvairās nekvalificēto, pavisam vienkāršo un pārāk mēchaniski vienmuļo rakstu darbu, jo tie liecina, ka šis cilvēks nekā pamatīgāka neprot un tādēļ viņam jāaprobežojas ar maz atlīdzināto vietu «pie rakstu darbiem». Bet šai parādībai ir nopietns izskaidrojums. Praktiskā darba nicināšana ir bijušās muižas kultūras nopelns. Jauniešiem, kas gribēja uz priekšu tikt, vienīgais paraugs bija muižas skrīveŗa jaunskungs, muižkungs u. c. tml. amati. Tos panākot likās, ka pats jau esi gandrīz vai kungu kārtā ieticis. Pamazām, paaudzi pēc paaudzes šādi uzskati ieviesās visā tautā, un vecāki, kas gribēja labu vēlēt saviem bērniem, lai tie piedzīvotu baltākas dienas, novēlēja šīs baltrocīšu dienas. Bet mūsu dzīve diferencējās, dažādojās, un tagad daudzslāņainā mūsu dzīves iekārta dod ļoti daudzas labklājības iespējas, kas reizē ir arī gandarījums pašapziņas jūtām, jo nevis pazemo līdz vienmuļam rakstu darbu salīkušam un bezizredžu trūkumā dzīvojošam cilvēkam, bet paceļ līdz patstāvīga darba vīram, kuŗam arī nākot-

Zemkopja pūles rudenī vaiņago bagāta raža.

nes izredzes var būt arvien spožākas. Līdz ar to svarīgāka viņa vieta sadzīvē ar citiem pilsoņiem.

Kamēr pāraugsim šo muižas kultūru, paies laiks. Pēkšņi tas nav panākams. Bet sabiedrības audzināšanai noteikti jāiet tādā virzienā, uz ko arī aicināja izglītības ministrs, skubinādams skolēnus mācīties pamatīgi, lai zināšanām nebūtu nejaušības raksturs un vienas dienas saturs, bet lai tās būtu visam mūžam, jo sākdams skolā krietni strādāt, skolēns arī nākošās gaitās būs labs un krietns darbinieks. Tādēļ allaž jāpārdomā, kā vislabāk katrs varētu veikt savus tagadējos uzdevumus, lai to veikšana nebūtu nepatīkams pienākums, bet apzinīga strādāšana. Tāpat skolās vairāk jāpievērš uzmanība cilvēku rakstura audzināšanai, viņas uzvešanās normu izstrādāšanai, kas agrāk bija atstāts draudošā novārtā.

Jaunā Latvijā jāizaug arī jaunam latvietim: pašapzinīgam, krietnam un godprātīgam darba cilvēkam, kurš negrib nonīkt vienmuļā papīru pārrakstīšanā, bet kurš alkst radoša, dzīvi veidojoša praktiska darba.

Uzvaras laukuma būves priekšdarbu otrais posms norit sekmīgi.

To apstiprināja 14. oktobrī notikusē loterijas komisijas paplašinātā sēde, kur piedalījās visu apriņķu un visu pilsētu pārstāvji. Loterijas biļešu izplatīšanas darbā laukos labprātīgi saistījušies 6000 apriņķu, pilsētu un pagastu darbinieki, un Rīgas pilsētas komisijā darbojas vairāk kā 400 cilvēku. Tādēļ loterijas komisijas priekšsēdētājs A. Klīve varēja ziņot, ka darbs būs paveikts līdz 1938. gada janvāra vidum, lai 26. janvārī varētu notikt lielā izloze.

Šim plašajam darbam ir tā lielā idejiskā nozīme, ka visa tauta apliecina milzīgu pašdarbības dziņu un dziļu vēlēšanos katram kaut kā piedalīties atjaunotās Latvijas varenā un mūžīgā pieminekļa celšanā.

Š. g. 8. novembrī atrisinājās vēl konkrētākas lietas. Jo atrasta iespēja panākt, ka nākošā gada dziesmu svētku sarīkojums varēs notikt Uzvaras laukuma teritorijā, un priekšdarbi sāksies jau tūliņ pat, līdz ar ko būs paveikta daļa no vispārīgiem Uzvaras laukuma izbūves darbiem. Visi apriņķi un visas pilsētas pierāda cildenu un skaistu sacensību loterijas biļešu pārdošanā, tā kā visi vēl pieprasa papildus sūtījumus, jo paredzētais skaits visās vietās izrādījies par mazu. Jau pārdota puse visu ložu, tā kā otras puses pārdošana neradīs ne vismazākās grūtības.

Tā atraisītā tautas pašdarbība un atmodinātais ideālisms veic vienu labu un paliekamu darbu pēc otra. Uzvaras laukums pacelsies nevien kā visu uzvarētāju slavinājums un cildinājums, bet reizē arī kā tautas pašdarbības un ideālisma atmošanās paudējs un apliecinātājs, vēstīdams par to dzīvo dzīvinošo spēku, kas nākotnē paveiks vēl daudzus slavenus darbus.

Ievērojama kultūras vērtību krātuve Rīgā.

Kopš š. g. 22. oktobra Rīga kļuvusi bagātāka par vienu ievērojamu senmantu krātuvi — Rīgas pilsētas vēsturisko muzeju, kurš ierīkots 12 lielās zālēs Palasta ielā 4, kur agrāk atradās dažādas vācu biedrības, bibliotēkas un muzeji. Par jaunā muzeja krājumu pamatu noderējušas Rīgas pilsētai piederošās senmantas, kas agrāk glabājās kā deponējumi citos muzejos un iestādēs. Protams, galvenā kārtā muzejā sakrāts viss, kas attiecas uz Rīgas pilsētu viņas vēsturiskā attīstībā: gleznas, gravīras, plānu kolekcijas, portretu kolekcijas, Rīgas rāts istaba 17. gadsimtenī, Rīgas mēru un svaru, kā arī monetu kolekcija, kokgriezumi, sudrabkaļu u. c. amatnieku izstrādājumi no 16. un 17. g. s. Impozantas ir Rīgas milzīgās atslēgas un Katrīnai II pasniegtās vārtu slēdzenes. Jaunajā muzejā bagātīgus krājumus deponējušas arī citas iestādes: Pieminekļu valde, Valsts vēsturiskais muzejs, Tirdzniecības un Rūpniecības kamera, Amatniecības kamera. Šie materiāli attiecas uz Rīgas senvēsturi.

Apmēram ieskatu par jaunajā muzejā novietoto kultūras vērtību saturu dos muzeja nodalījumu saraksts, un proti: Rīgas attīstības vēsture un Rīgas portretu galerija, Senās Rīgas rāts un ģilžu zāle, Rīgas amatniecība, tirdzniecība un kuģniecība, Senās Rīgas gvarde, Rīgas brīvmūrnieku ložas, Soda rīki, Rīgas senie ieroči, heraldika, pilsoņu atpūta un izpriecas, kostīmi, rotas, medību piederumi, keramika, dzīvokļu iekārtas, stila mēbeles, Rīgas celtniecība u. t. t.

Kooperācijas skola.

Kooperācija, šis saimnieciskās darbības veids, kas dibināts uz pašas tautas, uz pašu patērētāju pašdarbības un kopdarbības pamata, var zelt un plaukt tikai pie viena stingri ievērota noteikuma: ja ir savstarpējā uzticība un ja tie, kam šī uzticība dāvāta, arī ik dienas, ikkatru brīdi to attaisno. Mazākā vilšanās pret tiem, kam uzticība dāvāta, var satricināt nevien attiecīgo kooperātīvo pasākumu, bet arī visu kooperācijas lietu. Mums šajā ziņā ir bijuši ļoti bēdīgi piedzīvojumi, galvenā kārtā patērētāju un kredita kooperācijas laukā. Tādēļ jau nāca jaunais kopdarbības likums, lai radītu pavisam jaunu pamatu kooperācijai, kurai mūsu atjaunotā valstī ir paredzēti svarīgi uzdevumi. Bet likums vien visu nespēj dot. Bieži vien vislabākais likums paliek uz papīra, ja aiz šiem labiem likumiem nav tikpat labu, krietnu cilvēku, kuru rokās nodota šo likumu dzīvē izvešana. Tādēļ atdzimstošai kooperātīvai kustībai ir jārūpējas un jāgādā, lai viņai būtu labi un krietni darbinieki. Labi un krietni nevien savā techniskā prasmē, bet, varbūt, vēl vairāk savās morāliskās un savās garīgās īpašībās.

Šim nolūkam tiek dibināta kooperācijas skola, pie centrālās savienības «Turība». Skolas uzdevums, kā viņas atklāšanā teica «Turības» direktors J. Blumbergs, dot nevien techniskus darbiniekus, «bet tā tos audzināt atbildīgam un pašaizliedzīgam darbam, kāds kooperācijā nepieciešams». Nepieciešams sākot ar vissīkāko kooperācijas kustības vai kooperātīvo uzņēmumu darbinieku. Un nekad šī jauno darbinieku audzināšana nedrīkst palikt par rutīnu, par sausu pienākumu, jo morālās audzināšanas darbs tad nesasniegs savu mērķi.

Sākumā atvērti būs tikai pārdevēju un veikalvežu kursi, bet ar laiku kooperācijas skola var kļūt īsti plaša un viņai, varbūt, jau drīzi būs jādomā arī par kooperācijas idejisko darbinieku sagatavošanu. Jo kooperācijai Latvijā iespējama ļoti spoža un bagāta nākotne.

Saimnieciskā rosība joprojām aug.

Pēdējie oficiālie statistikas dati liecina, vispirms, ka jaundibināto un pārveidoto akciju sabiedrību pamatkapitālos ieguldītie līdzekļi strauji pieaug. 1934. gadā šis kapitāls bija 7 miljoni latu, bet tagad gandrīz septiņas reizes lielāki. No šīm akciju sabiedrībām pirmā vietā stāv Latvijas kreditbanka ar 40 miljoniem latu. Šī banka pilnīgi pārveidojusi mūsu kredita sistēmu un viņai ir vislielākie nopelni, ka pēdējos gados tik iepriecinoši aug taisni latviešu saimnieciskais spēks. Aiz Kreditbankas nāk «Vairogs», centrālā savienība «Turība» u. c. jaunie saimnieciskie uzņēmumi, kuri visi atrodas latviešu rokās, dodami darbu tūkstošiem latviešu.

Saimniecisko uzplaukumu pierāda arī pasta tekošo rēķinu stāvoklis. Šī gada deviņos mēnešos tekošo rēķinu apgrozība aizsniedz jau 571 miljonu latu pret 348 milj. ls tajā pašā laikā pagājušā gadā, tā tad apgrozījumu pieaugums 64%. Tāpat tekošo rēķinu skaits uz 1. oktobri bija 7565. Aug arī noguldījumi pasta krājkasē, sevišķi no mazāk turīgo ļaužu aprindām, kas liecina, ka dzīves apstākļu uzlabošanās ir vispārīga, ka tā plaši aptver visu tautu. Uz š. g. 1. oktobri noguldījumu bija 150.344 noguldītājiem 74,2 milj. ls pret 116.673 noguldītājiem un 57,4 miljoniem ls. Tā tad pieaugums ļoti ievērojams. Augusi rosība arī tirdzniecībā. Uz ārzemēm mūsu ražojumi izvesti par 261.000 tonnām vairāk kā pagājušā gadā. Vispāri eksports, salīdzinot ar pag. gadu, audzis par 50%. Galvenā vietā te koku materiāli, ko izved uz Angliju, Vāciju, Beļģiju un Holandi, tad sviests, finieri, ādas, bekons un dzīvlopi. Pēdējā laikā vispāri mūsu lauksaimniecības ražojumu labā slava ārzemju tirgos augusi. Sevišķi liela eksporta rosība sagaidāma taisni tagad, rudens mēnešos, kad jau minētām eksportprecēm pievienojas arī lini. Oktobrī, novembrī un decembrī no eksporta sagaida vismaz 75 milj. latu ienākuma.

Taisni ārējās tirdzniecības apgrozījumi vislabāk liecina par saimnieciskās rosības pieaugumu. Ja varam no ārzemēm vairāk preču ievest, tas nozīmē, ka spējam tās nopirkt, kas tālāk nozīmē, ka auguši mūsu tautas ienākumi, ka vairāk nopelnam.

Līdz ar saimnieciskās rosības augšanu dzīvāka kļūst dzelzceļu kustība, rodas vajadzība pēc jauna ripojošā materiāla, kas dod darbu fabrikām. Mūsu dzelzceļu virsvalde projektē 1000 jaunu preču vagonu būvi. Lielāko daļu būvēs «Vairogs».

Šai rosībai līdzi iet visas mūsu dzīves nozares un visur jūtama un redzama pastāvīga, nepārtraukta uzlabošanās.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Ja kādu mēnesi pusotra atpakaļ spāņu problēma bija mazliet nobālējusi starptautiskās politikas skatuvē un viņas vietu jau taisījās ieņemt Tālo austrumu drāma, tad pēdējā laikā lomas no jauna mainījušās un Pirenēju pussalas notikumi atkal nodarbina diplomātu prātus un domas. Kā zināms, tad valensiešu Spānija cieta jūtamu neveiksmi Ženēvā, kur tā netika vairs izvēlēta padomē, bet viņas ieteiktā rezolūcija pret Italiju un Vāciju, apzīmējot šīs valstis par «uzbrucējām», neatrada vienbalsīgu atsaucību un piekrišanu Tautu savienības pilnsapulcē. Pēc tam angļu un franču valdības uzaicināja italus piedalīties tā sauc. triju valstu konferencē, kuras nolūks būtu vienoties par ārzemju brīvprātīgo atsaukšanu no Spānijas kara laukiem. Uz šādu soli Londonu un Parīzi zināmā mērā bija iedrošinājis nomierinājums, kas pēc Musolini brauciena uz Berlīni un pēc Nionas un Parīzes konferencēm Vidusjūras drošības jautājumos, bija iestājies rietumu lielvalstu attiecībās. Vērā ņemot, ka Londonas neiejaukšanās komitejai, kā pārāk plašam un sarežģītam aparātam, neizdevās brīvprātīgo jautājumu atrisināt un nokārtot, tad Anglija ar Franciju nolēma panākt iepriekšēju vienošanos kādas šaurākas sanāksmes rāmjos un apmēros.

Jau no italu preses toņa tūdaļ varēja secināt, ka uz Romas piedalīšanos aprādītā konferencē nevarēs likt pārāk lielas cerības. Jo neraugoties uz samērā mierīgo atmosfēru, grūti tomēr bija sagaidīt, ka Italija atkāpsies no savām pozicijām Pirenēju pussalā, kur militārā ziņā viņa tik stipri saistījusies un kur ģen. Franko vēl atrodas diezgan tālu no savas galīgās un izšķirošās uzvaras. Un tiešām, Italijas valdības oficiālā atbilde, kas 11. oktobrī pienāca Londonā un Parīzē, bija noraidoša, kaut arī ieturēta draudzīgā un ļoti korektā tonī. Italija uzsvēra, ka projektētā triju valstu konference esot lieka un nevajadzīga, jo viņas apspriešanai paredzētais jautājums ietilpstot Londonas neiejaukšanās komitejas kompetencē. Bez tam tā atsakās piedalīties tādā starptautiskā sanāksmē, kur nav aicināta arī viņas sabiedrotā Vācija.

Minētā atbilde atstāja visai sliktu iespaidu Londonā, bet sevišķu sarūgtinājumu tā radīja Parīzē, kur jau pacēlās balsis par franču-spāņu robežas pilnīgu atvēršanu ieroču sūtījumiem uz valensiešu Spāniju. Arī angļu prese prasīja no savas valdības izšķirošu rīcību un franču politikas noteiktu atbalstīšanu. Abas valdības pat apsvēra jautājumu par nepieciešamību kopīgi okupēt Baleāru salās Minorku. No šīm salām Majorkā jau atrodas italu garnizons, kuru angļi un franči uzskata par manāmu apdraudējumu saviem satiksmes ceļiem Vidusjūrā. Vārdu sakot, pesimistiem atkal bija dota iespēja nākt ar jauniem pareģojumiem, kas tēloja turpmāko dienu gaitas diezgan drūmās un neiepriecinošās krāsās. Maz pamazām atmosfēra tomēr noskaidrojās un Londona, nevēlēdamies paasināt saspīlēto stāvokli, ieteica frančiem piekāpšanos, tā kā galu galā abas valdības piekrita, ka spāņu brīvprātīgo problēma tiek apspriesta Londonas neiejaukšanās komitejā. Līdz ar to viņas atgādināja, ka gadījumā, ja šai komitejai visdrīzākā laikā neizdotos panākt pozitīvus lēmumus, tad franči atstāj sev brīvas rokas tālākai rīcībai, t. i. pie tamlīdzīgas neveiksmes viņi apņemas atvērt franču-spāņu robežu un spert arī citus soļus, kas darītu galu tā sauktai «neiejaukšanās komitejai».

Kādas tad nu īsti nesaskaņas un domstarpības ir apgrūtinājušas Londonas komitejas līdzšinējo darbu? Italija, Vācija un Portugale saka — pirms ārzemju brīvprātīgo atsaukšanas no Spānijas katrā ziņā jāpiešķiŗot kaŗa vedēju tiesības turienes abām pretinieku nometnēm, jo kamēr viena daļa valstu uzskatīs valensiešu valdības rīcību par likumīgu, bet nacionālistu darbus par «pīrāterijas» aktiem, vai atkal otrādi, tikmēr ārzemnieku evakuēšana, kuŗa, protams, nevar notikties bez Valensijas un Salamankas piekrišanas, kļūst neiespējama. Šis viedoklis ir diezgan loģisks, bet Anglija un Francija viņam pilnā mērā nevar piekrist, to uzskatīdamas drīzāk kā ieroci pret Pad. Savienības pretējo poziciju. Jo Maskava prasa vispirms ārzemju brīvprātīgo pilnīgu izvākšanu, lai tikai pēc tam varētu runāt par kaŗa vedēju tiesību piešķiršanas iespējamību. Bez tam brīvprātīgo kategorijā ieklaujami arī ģen. Franko marokāņi, bet izslēdzami no viņas tie, kuŗus Valensijas valdība naturālizējusi un padarījusi par spāņu pavalstniecības piederīgiem. Francija un Anglija totiesu ir piekāpīgākas un ieskata, ka pa priekšu vajadzētu stāties pie ārzemju cīnītāju izvākšanas, bet kad attiecīgā kontroles komisija būtu pārliecinājusies par šīs evakuācijas apmierinošo gaitu un norisi, tad varētu atzīt abām pretinieku pusēm dažas kaŗotāju tiesības. Bez tam minētai evakuācijai jānotiek proporcionāli ārzemju kaŗotāju skaitam, kas dalību ņem abās spāņu frontes pusēs.

Lūk, aprādītās viedokļu pretešķības no jauna deva vielu karstiem strīdiem neiejaukšanās komitejas tagadējās sesijas pirmajās sēdēs. Tomēr dažas dienas vēlāk, Italija pēdīgi paziņoja, ka Roma piekrītot īpašas starptautiskās komisijas sūtīšanai uz Spāniju, lai uz vietas noskaidrotu jautājumu par brīvprātīgo skaitu un viņu atsaukšanas iespējamībām. Pēc tam, kad no abām spāņu pretinieku nometnēm vienādā un simboliskā kārtā būtu izsūtīti minētie ārzemnieki, tad frankistiem un valensiešiem nekavējoties esot piešķiŗamas kaŗa vedēju tiesības.

Šo paziņojumu rietumos saņēma ar nenoliedzamu gandarījumu, bet jautājumu apspriežot tuvāki un reālāki, sākās atkal neauglīgie strīdi, piem. par to, cik katrā pusē cīnās ārzemnieku un kadā skaitā tie būtu evakuējami. Beidzot, pēc ilgām debatēm, komitejas pilnsapulce pieņēma angļu-franču priekšlikumus, kas paredz pirmkārt — īpašas pārbaudes komisijas sūtīšanu uz Spāniju, otrkārt — ārzemju kaŗavīru pakāpenisku evakuēšanu, tad kaŗa vedēju tiesību piešķiršanu frankistiem un valensiešiem, un treškārt — spāņu pierobežas kontroles paātrināšanu. Tā kā šie priekšlikumi izstrādāti neatkarīgi no pašiem spāņiem, tad nav vēl zināms, vai valensieši un frankisti dos savu piekrišanu aprādītiem lēmumiem. Sakarā ar to komiteja tagad lūgusi Anglijas valdību informēties pie abām spāņu kaŗotāju pusēm, vai tās apņemas izvākt no savas territorijas ārvalstu brīvprātīgos un vai viņas atbalstīs tā starptautiskā aparāta darbību, kam būtu uzdots rūpēties par ārzemnieku evakuāciju. Nav šaubu, ka te atkal sagaidāmas jaunas grūtības, kuŗu pārvarēšana prasīs laiku. strīdus un enerģiju.

Kamēr notiekas minētie lielvalstu politiskie un diplomātiskie strīdi, tikmēr ģen. Franko kaŗaspēks guvis jaunus panākumus, ieņemdams Chichonu, Avilesu u. c. sarkano basku pretestības punktus, līdz ar to galīgi likvidēdams spāņu ziemeļu fronti Astūrijas provincē. Kā jau parasti, tad sarkano kapitulācijas priekšvakarā aplenkto pilsētu iedzīvotāji piedzīvojuši īstās «Bērtuļu naktis», jo neredzot vairs glābiņa un izejas, saniknotie miliči un anarchisti bez žēlastības izrēķinājušies ar katru, uz kuŗu kritušas kaut vismazākās aizdomas simpatijās pret nacionālistiem. Valensiešu pretestības salaušana un sabrukšana Astūrijā, protams, atbrīvos frankistiem ievērojamus armijas un flotes spēkus, kuŗus tie turpmāk varēs izlietot vai nu Madrides vai atkal Aragonijas kaujas laukos, kā arī uzsākot Vidusjūrā Valensijas un Barselonas blokādi.

*

Tālo austrumu kaŗa laukos japāņi joprojām nav guvuši izšķiŗošus militārus panākumus un nav arī spējuši lauzt ķīniešu pretestības gribu un spēku. Sevišķs atslābums mikādo armijas kustībās vērojams un atzīmējams Ziemeļķīnā, kur japāņiem arvienu vēl jārēķinās ar stipriem ķīniešu partizāņu spēkiem, kas izdara niknus un postošus uzbrukumus viņu aizmugurei. Tikai pie Šanhajas tiem izdevies ielauzties ķīniešu priekšpilsētā Čapejā, nodarot

tur postu un nesot teroru. kas radījis dibinātu sašutumu nevien Ķīnā, bet arī Eiropā un Amerikā.

Japāņu iebrukums Ķīnā panācis to, ka pret Tokiju tagad nodibinājusies plaša «morāliskā fronte», sākot ar Tautu savienības valstīm un beidzot ar Ziem. Amerikas zvaigžņoto republiku. Ženēva, kā zināms, pieņēma rezolūciju, kas asi nosoda Japānas rīcību, kā arī ieteic Tautu savienības valstīm sniegt individuālu atbalstu ķīniešiem. Arī Savienoto Valstu prezidents Fr. Ruzvelts savā plašajā runā, kas teikta Čikāgā, vērsās ar skarbiem vārdiem un spriedumiem pret japāņiem un solījās sniegt atbalstu Tautu savienībai viņas centienos panākt Tālo austrumu konflikta izbeigšanu miera un izlīguma ceļā. Šinī sakarībā novembra mēneša sākumā Briselē sanāca tā sauc. deviņvalstu konference, kuras uzdevums un nolūks ir minēto jautājumu apspriest un rast tam attiecīgo atrisinājumu.

Kā zināms, tad 1922. g. februārī Vašingtonā tika noslēgts «deviņu valstu pakts», kuru parakstīja Savienoto valstu, Lielbritanijas, Francijas, Beļģijas, Japānas, Ķīnas, Italijas, Portugales un Holandes valdības un kam vēlāk pievienojās arī Zviedrija, Norveģija, Dānija, Bolivija un Meksika. Šis līgums nosaka, ka minētās valstis apņemas visos gadījumos respektēt Ķīnas suverenitātı un neatkarību, solās sniegt tai palīdzību politiskās un saimnieciskās dzīves stiprināšanas darbā, kā arī izsaka gatavību atteikties no privilēģijām un priekšrocībām, kas varētu kaitēt Ķīnas turpmākai attīstībai. Gadījumā, ja izceltos kaut kādas domstarpības signatārvalstu starpā un ja rastos stāvoklis, kas apdraudētu Ķīnas patstāvību, tad sasaucama minēto deviņu valstu konference, kurai tad būtu jāapspriež jautājums, kā visdrīzākā laikā panākt strīdus galīgo likvidēšanu.

Uz sasaucamo konferenci Briselē japāņi, diemžēl, atteikušies sūtīt savus pārstāvjus, starp citu aprādidami, ka viņu rīcība Ķīnā esot uzskatāma par likumīgās aizsardzības akciju un ka nekad tie nepieļaušot citu valstu iejaukšanos strīdū, kura nokārtošana iespējama vienīgi tiešās sarunās starp Tokiju un Nankinu. Neraugoties uz šādu ıetiepību un obstrukciju, Eiropas lielvalstis un Vašingtona tomēr apņēmušās konferenci sasaukt, kaut arī bez Japānas tiešās līdzdalības. Konference sanāca 3. novembrī, piedaloties pavisam 19 valstīm, t. i. nevien tām, kas parakstījušas Vašingtonas līgumu, bet arī citām, kuras ir kaut kādi ieinteresētas Tālo austrumu politiskā un saimnieciskā dzīvē. Līdzdalību tur liedza arī Vācija, bet Japānas atteikšanās pamudināja konferenci griezties ar vēlreizēju aicinājumu pie Tokijas valdības sūtīt savus pārstāvjus uz Briseli.

*

Stāvoklis Palestīnā kļuvis pēdējā laikā visai nopietns un saspīlēts. Arabu nemieru kustības iedvesmotājs Jeruzālemes lielmuftijs, kas ilgāku laiku slēpās Omāra mošejā, tagad slepeni atstājis Palestīnu un aizbēdzis uz Siriju, no kuras tas nodomājis atkal vadīt angļiem un žīdiem naidīgo politiku. Kā zināms, tad arabu nacionālisti apņēmušies pretoties angļu lēmumam, kas paredz Palestīnas saskaldīšanu divās pilnīgi neatkarīgās daļās — arabu valstī un žīdu republikā, bez tam vēl projektējot īpašu koridoru, kurā iekļautos Jezuzāleme un svētās vietas un kas atrastos zem angļu protektorāta. Šis priekšlikums nāca Tautu savienības padomes apspriešanā, tomēr savu galīgo lēmumu Ženēva atstāja uz nākošo sesiju. Palestīnas arabi negrib pielaist minēto dalīšanu un viņu vadoņi saka, ka pats Mahomets, bet vēlāk arī kalifs Omārs, esot likuši pie sirds saviem piekritējiem nekad nepieļaut žīdiem apmesties un valdīt Palestīnā. Šie pravieša testāmenta vārdi esot vēl spēkā visās arabu zemēs, kādēļ arī saprotama kļūst lielā opozicija, kādu angļu projekts sastop Ēģiptē, Hedžasā, Irakā, Transjordānijā, Sirijā, pat Abesinijā un Indijā. Nesen atpakaļ siriešu pilsētā Blandānā notikās panarabu kongress, kas izteicās līdzīgā garā, kaut gan arabu valdnieki uz šo sanāksmi nebija sūtījuši savus oficiālos pārstāvjus, acīmredzot, bīdamies nonākt atklātā konfliktā ar Lielbritāniju. Ja arī viņi bauda neatkarību un patstāvību, tad totiesu saimnieciski un politiski tiem vēl joprojām jārēķinās ar Londonas iespaidīgo vārdu un varu. Tā tad, Palestīnas jautājums pieņem plašāku nozīmi un vērienu, draudot angļiem ar nopietniem sarežģījumiem arī viņu impērijas pārējās daļās. Tādēļ pilnīgi saprotama kļūst Londonas patreizējā bārdzība pret Palestīnas teroristiem un viņu fanātiskiem vadoņiem.

*

Oktobra mēn. vidū noslēdzās pašvaldību vēlēšanas Francijā, kuru iznākumi liecina, ka komūnisti un sociālisti nav guvuši iecerētos panākumus un ka franču vēlētāji jau sāk maz pamazām atveseļoties no kreisās ideoloģijas indīgā skurbuma. Kopš pag. gada pavasara Francijā valda diezgan saspīlēts iekšpolitiskais stāvoklis, kur dažādie atentāti pret atsevišķām personām, kā arī streiku kustības un dzīves dārdzības pieaugšana padara turienes apstākļus arvienu smagākus un sarežģītākus. Tiesa, pēc Leona Blūma aiziešanas no valdības stūres un pēc Kamila Šotāna stāšanās viņa vietā, stāvoklis manāmi uzlabojās, jo valdība izteica stingru apņemšanos pasargāt valsti no skrējiena kreisajā virzienā. Tad, franka devalvācija par apm. 30 proc. solīja atdzīvināt Francijas ārējo tirdzniecību. Tomēr šās cerības neattaisnojās un politiskā nedrošība sāka jūtami atspoguļoties franka svārstībās un viņa jaunā kritienā par apm. 10 proc., kas nozīmē, ka franka vērtība tagad noslīdējusi līdz 10 pirmskara santimiem. Arī ārējās tirdzniecības deficīts kļūst arvienu lielāks, jo 40 stundu darba nedēļa fabrikās sadārdzinājusi franču rūpniecības ražojumus un apgrūtinājusi viņu konkurences spējas ārzemju tirgos.

Franču pilsonība nāk pie atziņas, ka marksisma patvaļības Francijā pa daļai bijušas par iemeslu tā sauc. Romas-Berlīnes ass nostiprināšanai u. c. Parīzes diplomātijas neveiksmēm. Lūk, visi šie apsvērumi, domājams, būs tagad spieduši franču vēlētājus mainīt izturēšanos pret 3. internacionāles vadītāju iejaukšanos viņu iekšējās dzīves lietās. Pieskaņojoties patreizējām Maskavas tendencēm, kas ceļ godā krievu pagātni un viņu agrākos carus, arī franču komūnisti tagad cildina nevien Žanu d'Ark, bet pat Ludviķi 14. u. c. karaļus. Bet uz šiem vēlēšanu trikiem un demagoģijas āķiem nav kritušas franču provinces, kas vedina uz domām, ka ar laiku franču sabiedrība beidzot novērsīsies no saviem kreisajiem kārdinātājiem. Tomēr bez visa tā, tuvākā nākotnē vēl nav gaidāms kaut cik krasāks un jūtamāks lūzums franču iekšpolitiskā dzīvē.

*

Pag. mēneša beigās Beļģija pārdzīvoja valdības krizi ar Van Zēlanda kabineta atkāpšanos. Šī demisija nav notikusi uz parlamenta spiediena, bet gan aiz nikniem un demagoģiskiem preses uzbrukumiem, kas pēdējā laikā tika vērsti pret ministru prezidenta personu un darbu. Van Zēlanda kabinets, kuru atbalstīja trīs lielās, noteicošās partijas — katoļi, liberāļi un sociālisti — darījis daudz Beļģijas saimnieciskās dzīves un rosības pacelšanai. Tikai viņa darbība atdūrās uz spēju un stipru opoziciju no tā sauc. «reksistu» puses, kuru vadonis Degrels prasa diktātūru, kā arī parlamenta un partiju režīma izbeigšanu. Vienu laiku šī kustība guva diezgan redzamus panākumus, bet vēlāk simpatijas pret viņu tautas masās sāka pamazām atslābt. Kad aprīļa mēnesī notikās papildu vēlēšanas Briseles iecirknī, spīdošu uzvaru guva Van Zēlands, bet reksistu lideris Degrels cieta neveiksmi. Nevarēdami «pieveikt» ministru prezidentu atklātā un lojālā cīņā, reksisti uzsāka pret Van Zēlandu uzbrukumus par viņa agrāko darbību valsts bankā. Šī kaislīgā kampaņa un naidīgā aģitācija padarīja ministru prezidenta stāvokli ārkārtīgi grūtu, kas beidzot viņu spieda iesniegt karalim pat visas valdības demisiju.

*

Oktobra mēn. sākumā Latviju apmeklēja Polijas tirdzniecības un rūpniecības ministrs A. Romans, bet mēneša pēdējās dienās mūsu galvaspilsētā ieradās Somijas ārlietu vadītājs Dr. R. Holsti.

Sevišķa nozīme piešķirama somu valstsvīra vizītei. Mūsu sakari ar Somiju ir visai dzīvi mākslas un kultūras laukā, kur, pateicoties attiecīgām draudzības biedrībām, izstādēm un koncertiem, gūti diezgan iepriecinoši un ierosinoši panākumi. Mazāk cieša ir abu valstu politiskā sadarbība, jo šinī ziņā Somijas simpatijas vairāk saista Skandinavijas valstis — Zviedrija, Norveģija un Dānija, ar kurām viņa iekļaujas tā sauc. «ziemeļu blokā». Jāatzīst arī, ka līdzīga politika tomēr neatrod visā somu sabiedrībā saskaņas pilnu piekrišanu, un bieži vien Helsinku presē paceļas balsis, kas nožēlo atsvešināšanos no citām Baltijas piekrastes zemēm, kuru savienības loma un svars starptautiskajā dzīvē arvien pieaugot un nostiprinoties. Cerēsim tādēļ, ka pēc Dr. Holsti vizītes daudz ciešāka kļūs arī abu valstu politiskā sadarbība un dzīvāku ritmu pieņems Latvijas - Somijas saimnieciskie sakari, kuru paplašināšanai un padziļināšanai vēl būtu daudz ko vēlēties.

Sporta pulciņu vadītāju kursu pārbaudījumu konspekti

Noslēdzot aizsargu sporta pulciņu vadītāju 3 nedēļu kursus Ogrē š. g. vasarā, par stundu pasniegšanu kursantiem pārbaudījumā bija jāiesniedz paraugu stundu apraksts. Pēc noteikumiem aprakstā, bez tiešās stundas konspekta ar iesildošiem vingrojumiem, galvenās daļas, rotaļas un noslēguma, nedrīkstēja trūkt nevienas komandas un neviena norādījuma. Kursanti pārbaudījumu izturēja teicami.

Še sniedzam vienu parauga stundas konspektu.

*

Peldēšanas pārbaudījumos kursantiem darbi bija sadalīti biļetēs. Katrs kursants rakstīja par diviem tematiem — vienu par peldēšanas stiliem un otru — vispārēja rakstura.

28. biļete.

Peldēšana apģērbā, izģērbšanās ūdenī. Kā peldēt niedrājā, zālēm aizaugušā vietā, atvaros.

3. Ludzas aizsargu pulka Pasienas nodaļas sporta pulciņa vadītāja **Jāņa Ēveles** rakstu darbs peldēšanā.

Peldēšana nāk priekšā nelaimes gadījumos, nejauši iekrītot ūdenī, kaŗa laikā, kad nepieciešami pārcelties pāri ūdenim kaut kuŗā vietā, un slīkstoša cilvēka glābējam.

Nokļūstot ūdenī ar drēbēm, cilvēkam jābūt ļoti aukstasinīgam, mierīgam un visas peldēšanas kustības jāizdara lēni, nesasteigti, tādējādi taupot spēkus. Ātri ir jāizšķiŗas par savām peldēšanas spējām un fizisko spēku, vai peldot drēbēs varēs sasniegt krastu vai kādu glābšanas rīku. Ja ir šaubas par saviem spēkiem, jācenšas no apģērba atsvabināties — izģērbjoties. Galvenā kārtā jāatbrīvojas no apaviem, jo apavi piesūcas pilni ūdens un tādu kāju kustības patērē daudz vairāk enerģijas. Peldot ar drēbēm, roku kustības jāizdara zem ūdens, tāpat pārējās ķermeņa daļas jātur zem ūdens, jo piemirkušās drēbes ir smagas, caur ko gaisa spiediens lielāks un spiež visu ķermeni dibenā. Peldot ar drēbēm ieteicams peldēt «sunīša» stilā, jo šis peldes veids neprasa roku pacelšanu virs ūdens.

Lai sevi pieradinātu pie peldes ar drēbēm, tad katram pilsonim, lai viņš būtu spējīgs sevim un savam līdzcilvēkam sniegt palīdzību vajadzīgā brīdī, jāpamēģina jau laikus ar vecākām drēbēm papeldēt kādu gabalu, kā arī ūdenī izģērbties.

Nokļūstot niedrājā vai zālēm aizaugušā vietā, cilvēkam jābūt ļoti mierīgam, nesasteigtām kustībām un, galvenā kārtā, jācenšas ieturēt parasto elpošanas ritmu. Nav bīstamāka stāvokļa, ja tādā mirklī zaudē elpošanas ritmu, tad cilvēks paliek nervozs un, zaudējot mierīgumu, sāk straujām kustībām pērties un apdraud pats savu dzīvību.

Lai padarītu kustības pavisam lēnas un nesapītos zālēs, tad ieteicams izstiept abas rokas uz priekšu, tāpat kājas atpakaļ, un ar rokām un kāju pleznām izdarīt slīdēšanas kustības; šis veids patērē maz enerģijas un dod iespēju noturēties virs ūdens un virzīties uz priekšu.

Nokļūstot atvaros, kuŗos ūdens virpuļo uz apakšu, vislabākais droši ar galvu nirt virpuļa virzienā un apakšā ar dabīgo ūdens virzienu iznirt augšā. Ja šādā virpulī cilvēks nokļūst ar kājām uz zemi, t. i. stāvus, tad cīņa daudz grūtāka un cilvēks padots likteņa varai. Uz augšu virpuļojošie atvari nav tik bīstami, tos var pārvarēt katrs peldēt pratējs ar roku un kāju stiprākām kustībām.

Lai droši varētu paļauties uz savām peldēšanas spējām, tad treniņā ir jāsagatavojas netikvien vienā stilā (kraulā, krūšu), bet nav jāaizmirst arī sānu pelde, slīdēšana, niršana, atpūta uz muguras, tikai tad var droši laisties lielākos ūdeņos.

Andrejs Ikaunieks,
17. Rēzeknes aizsargu pulka Barkavas nodaļas sporta pulc. vadītājs.

Konspekts

Dalībnieku skaits — 40 cilvēku.

Darbības laiks un vieta — vasarā, laukumā,

Līdzekļi — nav nekādu, ir tikai cilvēki.

*

1) Nostādīšana, nolīdzināšana — «Vienrindu līnijā stāties!», «Līdzināties!», «Mierā!». (Visus dalībniekus nostādu pēc auguma, kā arī aizrādu un izlaboju kļūdas pie stāšanās, līdzināšanās un miera stāvokļa.)

2) Vingrojumi soļojot. — «Uz la - bo!», «Labo plecu uz priekšu, apkārt laukumam, soļos — marš!» (Soļošanas laikā es parādu vingrojumu). Vingrojums — rokas pie krūtīm — delnas uz leju — Uz «viens» rokas ar strauju rāvienu sāņus, uz «divi» — pie krūtīm. Vingrojumu sākt: «Viens, divi, viens, divi ... !» (Izpilda 10 reizes). «Parastā solī! Marš!» Nākošais vingrojums — uz «viens» liekties uz priekšu un ar rokām skārt zemi, uz «divi» — taisni, rokas gar sāniem, izpildīt 5 reizes, pēc tam — otrādi — uz «viens» taisni un uz «divi» liekties, arī 5 reizes (Es pats izpildu). «Vingrojumu sākt — viens, divi, viens, divi! Mainīt ... — divi, viens, divi, viens, divi .. ! », «Beigt! Parastā solī — marš!»

Nākošais vingrojums — uz «viens» ielaisties kreisajā celī gandrīz līdz zemei, rokas sāņus, uz «divi» — taisni, rokas gar sāniem. (Parādu pats). — «Vingrojumu sākt! Viens, divi, viens, divi ... (10 reizes). Tas pats ar labo kāju — vingrojumu sākt — divi, viens, divi ... (10 reizes). Beigt, parastā solī, viens, divi, viens, divi! Pēc kreiso plecu pēc kārtas, pa pieci skaitīt!»

3) Novietošana vingrošanai. — No stūŗa pa pieci, marš! Uz izstieptām rokām pa kreisi retoties! Pirmā rinda — uz vietas! Otrā, trešā u. t. t. un astotā rinda uz vietas! Grupa, stāt, rokas nolaist! Uz la - bo! Uz izstieptām rokām pa labi retoties! Rokas, nolaist! Uz krei - so! Kārtās un aizmugurē līdzināties! Mierā! Brīvi! . (Visas kļūdas aizrādu un lieku atkārtot, kamēr izpilda pareizi.).

4) Vingrošana. I. vingr. — Rokas pie pleciem, sāņus, pie pleciem, augšā, pie pleciem, uz priekšu, pie pleciem. (Pats parādu un skaitu līdzi: viens (pie pleciem), divi (sāņus), trīs (pie pleciem), četri (augšā), pieci (pie pleciem), seši (uz priekšu), septiņi (pie pleciem), astoņi (nolaist). Vingrojumu sākt! Viens, divi, trīs, četri, pieci, seši, septiņi, astoņi u. t. t. (Pats vingroju līdzi.) (5 reizes). Beigt! Izpurināt rokas!

II vingr. — Roku kustības tās pašas un tādā pašā kārtībā, tikai jādarbojas ar kājām līdzi. (Es parādu). Kreisā kāja izlikta sāņus, uz «viens», kad rokas pie pleciem, ar palēcienu mainīt kājas, labā sāņus, uz «divi» atkal kreisā sāņus u. t. t. «Vingrojumu sākt! Viens, divi ... (izpildu kādas 10 reizes). (Tā kā šis vingrojums ir grūtāks kas droši vien visiem neies, es ņemšu un pārbaudīšu atsevišķi pa rindām). Beigt! Izpurināt kājas un rokas!»

III vingr. — Kājas ar palēcienu sāņus un rokas sāņus. Pagriezt vidukli pa kreisi («viens»), noliekties uz labiem sāniem, lai labā roka skaŗ zemi («divi»), piecelties («trīs»), pagriezties izejas stāvoklī («četri»). Tas pats uz otro pusi. (Es parādu un skaitu līdz, kā arī pārprasu, vai visi saprot). «Kājas ar palēcienu sāņus, rokas sāņus — «viens»! «Vingrojumu sākt! Viens, divi, trīs, četri ... (Izpilda 10 reizes — uz katru pusi 5 reizes). Beigt! Pamatstājā stāties! Izpurināties!»

IV vingr. — Kājas ar palēcienu sāņus, rokas gar sāniem, kājas ar palēcienu kopā, rokas sāņus. (Pats parādu

17. Rēzeknes a. p. sporta kluba vingrotājas.

«viens» — kājas sāņus, «divi» — kājas kopā, rokas sāņus). Vingrojumu sākt, viens, divi, viens, divi!.. (Izpilda 10 reizes). Beigt! Izpurināt kājas un rokas!

V vingr. — Nomesties uz kreisā ceļa, labā kāja izstiepta uz priekšu ar papēdi pie zemes, rokas gurnos. Liekt viduklı atpakaļ. Tad mainīt kāju stāvokļus uz pretējo — vingr. tas pats. (Es pats parādu). Rokas gurnos ņemt, nomesties uz kreisā ceļa un izlikt labo kāju uz priekšu, darīt «viens»! «Vingrojumu sākt! Viens, divi!.. (5 reizes noliekties). Mainīt kājas! Vingrojumu sākt! Viens, divi!.. (arī 5 reizes). Beigt, celties, izpurināties!»

Saskaitu rindas un atzīmēju — šie visi pirmie, šie otrie, šie pirmie, šie otrie (Pavisam 8 rindas).

VI vingr. (Paņemu vienu pāri pie sevis un parādu vingrojumu). I un II ar mugurām kopā, saķeŗas elkoņos, izvirza kājas uz priekšu un apsēžas, kājas izstieptas uz priekšu. Vingrojums — abiem reizē celt taisnas kājas uz augšu — «viens», un «divi» — nolaist. «II apkārt griezties!» Pienākt tuvāk pie I un saķerties elkoņos, izvirzīt kājas uz priekšu un sēsties. Vingrojumu sākt, viens, divi, viens, divi (Izpilda 5 reizes), kājas pieraut sev klāt, neatbrīvojot rokas, piecelties! Izpurināties!» (Kā stāvokļus, tā arī kustības pārbaudu).

VII vingr. (Viens pāris parāda). Pagriezties vienam pret otru, saķerties rokās. I pārliek savu kreiso kāju no ārpuses, pār savu kreiso roku un II pārliek savu labo kāju no ārpuses pāri savai labajai rokai un griežas ar mugurām kopā, bet rokas nedrīkst laist vaļā. Jāgriežas caur rokām un pārceļ beidzot otrās kājas. Tas ir, jūs nonākat iepriekšējā stāvoklī, bet esat izgriezušies cauri rokām! Sapratāt? Pirmais pāris savā vietā. Pagriežas pāris pret pāri, resp. II pret I. Vingrojumu sākt! Neiet! (Es pārbaudu atsevišķus pārus, kamēr visi var izpildīt). Izgriežas 3 reizes uz katru pusi. Beigt! Izpurināties. Pret mani griezties! Brīvi!»

VIII vingr. (Paņemu vienu cilvēku un parādu, kā arī paskaidroju). I nogulstas uz muguras, rokas izceltas uz zemes aiz galvas, delnas uz augšu, kājas pievilktas ar ceļgaliem pie krūtīm, pēdas uz augšu. II uzkāpj I uz rokām, rokas uzliek uz I pēdām, atbalstās ar krūtīm uz savām rokām, I stiepjot kājas taisnas un ceļot rokas uz augšu, pārmet II pār sevi, kur tas nolec uz kājām aiz I kājām. Sapratāt? «Pus uz kreiso!» I guļus uz muguras, II ieņemt stāvokli!» Viens, divi, trīs! mest! vēlreiz! (3 reizes). Celties, izpurināties! Numuriem mainīties! (Atkal 3 reizes met). Beigt, celties, izpurināties! — Šis vingrojums noderēja kājām, rokām, vēderam un vēl arī pleciem! Pret mani griezties!»

«Pa kreisi un uz priekšu slēgties!» «Kolonā pa vienam no kreisā ar labo plecu uz priekšu apkārt laukumam soļos marš! Viens, divi, viens divi!»

5) Nostādīšana rotaļai. «Pa četri uz vidu — marš! Pirmie uz vietas! (Kad visas rindas sanākušas) — grupa, stāt! «I kolona 4 soļi, II kolona 2 soļi pa labi un IV kolona 3 soļi pa kreisi, soļos marš!» — «Aizmugurē līdzināties!» Pieņem uz priekšu pie pirmiem cilvēkiem labi cieši klāt!

6) Rotaļas. — Ņemsim tagad vienu sacensības rotaļu, kuŗā vajadzīga veiklība un arī zināms spēks! Kolonu priekšā apm. 15 metrus novilkta vai arī citādi apzīmēta līnija. Katras kolonas pirmie cilvēki aiziet aiz līnijas un ar seju pagriežas pret savu kolonu. Tagad, pēc komandas, vai arī kāda norunāta signāla sacensību sākt, kolonu pirmie cilvēki, kas atrodas aiz priekšējās līnijas, skrien uz savu kolonu, saķer nākošo kolonas cilvēku un nes pāri priekšējai līnijai, kur to nomet zemē. Tad tas cilvēks, kas tika nests, skrien ātri atpakaļ, paķer nākošo un nes pāri strīpai, u. t. t., līdz pēdējais kolonas cilvēks ir pārnests.

Uzvar kolona, kuŗa pirmā pārnesas pāri noteiktajai līnijai.

Noteikumi: nesējs nesamo var saķert kā vien vēlas — vai uz muguras, padusē, uz pleca, vienalga kā, bet tikai nesamajam kājas nedrīkst skārt zemi. Kolonas cilvēki, ja no priekšas viens kādu aiznes, uz priekšu nevirzās, bet stāv uz vietas un gaida, kamēr viņam atskries pakaļ.

«Saprotams visiem?» «Nu labi, tad sāksim.» «I, II, III un IV kolonas pirmie cilvēki aiz strīpas soļos marš!» — Pēc komandas «trīs»! sākt skriet un paņemt savus nesamos, tas ir — sākt rotaļu! Viens, divi, trīs!» Kad jau visi ir pārnesti, tad var pateikt, kuŗai kolonai kāda vieta. Izpurināties! «Pēc auguma kolonā pa vienam, apkārt laukumam soļos, marš! Viens, divi, viens, divi!»

7) Rokas ceļot lēnām uz priekšu sānis 1, 2, 3, 4 ieelpot un izelpot. Darīt, viens, divi, trīs, četri; izelpot, viens, divi! Ieelpot, viens, divi, trīs, četri... (apm. 6 reizes).

8) Noslēgums. — «Dziedāt «Ozolīti, zemzarīti!» — sākt! viens, divi, trīs, četri!» — (Nodzied 3 pantiņus, tad vēl vienu reizi apsoļo apkārt laukumam). «Pirmie uz vietas! Grupa — stāt! Uz kreiso!» Mierā! Brīvi! Iziet!

SPORTA CHRONIKA

Aizsargu sporta darba un sacīkšu kalendārs 1938. gadam.

Jaunizstrādātā sacīkšu kalendārā 1938. gadā paredzētas, bez vispārējām, arī apgabala vieglatlētikas sacīkstes, kas šogad notika vienā dienā — 4. septembrī. Tas bez šaubām ņems iespēju pulka sporta vadītājiem apmeklēt citu apgabalu sarīkojumus, bet šāds solis bij nepieciešams, lai izvestu visu plašo fiziskās audzināšanas programu.

Kalendārs sekojošs:

21. un 22. augustā — aizsargu vispārējās sacīkstes. 4. septembrī visu apgabalu meistarsacīkstes vieglatlētikā. No 1. maija līdz 22. augustam jāizcīna futbola meistarība.

Nometnes — sportistiem no 10. jūnija līdz 18. jūnijam, sportistēm no 15. jūlija līdz 23. jūlijam.

Sporta pulciņu vadītāju 3 nedēļu kursi notiks laikā no 25. jūlija līdz 14. augustam.

Pulka instruktoru-rīšu fiziskās audzināšanas kursi no 1937. g. 30. decembŗa līdz 4. janvārim.

*

Pēc iepriekšējo gadu parauga arī šoziem tiks rīkoti visos pulkos sporta pulciņu vadītāju kursi. Programa šogad papildināta. Lielāku vērību piegriezīs basketbolam, vingrojumiem ar medicīnbumbām, vingrojumiem uz zviedru sola, tautas dejām, rotaļām, slēpošanai.

Kursi pa pulkiem notiks sekojošos termiņos: 18. un 19. decembrī — 6. Aizputes un 15. Liepājas aizs. pulkos, 21. un 22. decembrī — 1. Talsu un 13. Bauskas aizs. pulkos, 28. un 29. decembrī — 14. Kuldīgas un 8. Valmieras aizs. pulkos, 8. un 9. janvārī — 7. Valkas un 10. Cēsu aizs. pulkos, 15. un 16. janvārī — 11. Tukuma un 19. Jaunlatgales aizs. pulkos, 22. un 23. janvārī — 17. Rēzeknes un 3. Ludzas aizs. pulkos, 29. un 30. janvārī — 5. Rīgas un Dzelzceļu aizs. pulkos, 5. un 6. februārī — 9. Madonas un 18. Daugavpils aizs. pulkos, 12. un 13. janvārī — 2. Ventpils un 16. Jelgavas aizs. pulkos, 19. un 20. janvārī — 4. Jēkabpils un 12. Ilūkstes aizs. pulkos.

Kursantiem jāņem līdz slēpes, slēpošanas tērps, vingrošanas kurpes, treniņa tērps, zilās īsās biksītes un baltais krekliņš ar ausēklīti uz krūtīm. Piezīmēm jābūt burtnīcai un zīmulim.

Jaunais aizsargu rekordu saraksts vieglatlētikā aizsargiem un aizsardzēm.

Skriešanā:

60 m — 7,2 sek. Salmiņš Žanis — 11. Tukuma aizs. pulka, 100 m — 11,2 sek. Beleičiks Nikolajs — 18. Daugavpils aizs. pulka, 200 m — 23,9 sek. Kušķis Kārlis — Dzelzceļu aizs. pulka, 400 m — 52,0 sek. Kušķis Kārlis — Dzelzceļu aizs. pulka, 800 m — 1:58,0 min. Krastiņš Verners — 16. Jelgavas aizs. pulka, 1000 m — 2:35,4 min. Krastiņš Verners — 16. Jelgavas aizs. pulka, 1500 m — 4:03,4 min. Krastiņš Verners — 16. Jelgavas aizs. pulka, 3000 m — 8:56,2 min. Tirners Ēriks — 8. Valmieras aizs. pulka, 5000 m — 15:29,1 min Tirners Ēriks — 8. Valmieras aizs. pulka, 10.000 m — 33:01,4 min. Tirners Ēriks — 8. Valmieras aizs. pulka, 25.000 m — 1:31:54,7 st. Vītols Rūdolfs — Dzelzceļu aizs. pulka, 4×100 m stafete — 45,7 sek. — Dzelzceļu a. p. (Limševics, Renckulbergs, Nīcis, Kušķis), 4×400 m stafete — 3:38,2 min. — Dzelzceļu aizs. pulks (Peršteins, Ruciņš, Ogoņkovs, Kušķis). Olimpiskā (800+400+200+200) stafete — 3:43,2 min. — 16. Jelgavas aizs. pulks (Krastiņš, Krencis, Mūrnieks, Zvirbulis).

Zviedru (100+200+300+400) stafete — 2:09 min. — 16. Jelgavas aizs. pulks (Lapkins, Mūrnieks, Krencis, Krastiņš).

3×1000 m stafete — 3:5,5 min. — 16. Jelgavas aizs. pulks (Krastiņš, Krencis, Radziņš).

Barjēru skriešanā:

110 m — barjērās — 16,6 sek. Martinfelds M. — 10. Cēsu aizs. pulks, 400 m — barjērās — 57,8 sek. Martinfelds M. — 10. Cēsu aizs. pulks.

Soļošanā:

1000 m — 4:00 min. Falks Oskars — 15. Liepājas aizs. p., 2000 m — 8:40 min. Linde Jūlijs — 8. Valmieras aizs. p., 3000 m — 12:30 min. Zirdziņš Rūdolfs — 8. Valmieras aizs. p., 5000 m — 21:22,2 min. Linde Jūlijs — 8. Valmieras aizs. p., 10.000 m — 44:38,2 min. Zirdziņš Rūdolfs — 8. Valmieras aizs. p., 15.000 m — 1:11:12 st Daliņš Jānis — 8. Valmieras aizs. p., 25.000 m — 2:4:00 st. Daliņš Jānis — 8. Valmieras aizs. p., 30.000 m — 2:37:37,6 st. Daliņš Jānis — 8. Valmieras aizs. p., 50.000 m — 5:03:47 st. Liepkalns Ādolfs — 7. Valkas aizs. p.

Lēkšanā:

Augstlēkšanā ieskrienoties — 1,80 m Mackaitis E. — 16. Jelgavas aizs. p. Tāllēkšanā ieskrienoties — 6,96 m Rudzītis A. — 18. Daugavpils aizs. p. Kārtslēkšanā ieskrienoties — 3,55 m — 15. Liepājas aizs. p. Trīssoļlēkšanā ieskrienoties — 12,79 m Ņutovs — Dzelzceļu aizs. p.

Mešanā:

Šķēpa mešanā — 63,66 m Nirbods J. — Dzelzceļu aizs. p. Diska mešanā — 46,02 m Baranovskis D. — Dzelzceļu aizs. p. Lodes grūšanā — 14,53 m Baranovskis D. — Dzelzceļu aizs. p. Granātu mešanā — 82,61 m Grienvalds A. — 15. Liepājas aizs. p.

Desmitcīņā — 5672 pkt. Beļeičiks N. — 18. Daugavpils aizs. p.

Aizsardzēm-vieglatlētēm skriešanā:

60 m — 8,4 sek. Strauts Apolonija — 17. Rēzeknes aizs. p., 100 m — 13,8 sek. Stārosta Lūcija — Dzelzceļu aizs. p., 400 m — 67,8 sek. Mārtiņsone Mirdza — 5. Rīgas aizs. p., 800 m — 2:49,9 min. Remess Līlija — Dzelzceļu aizs. p., 4×100 m stafetē — 55,2 sek. — Dzelzceļu aizs. pulks (Stārosta, Kurzeme, Sališa, Dāvīda).

Lēkšanā:

Augstlēkšanā ieskrienoties — 1,40 m Martinsone M. — 5. Rīgas aizs. p. Tāllēkšanā ieskrienoties — 4,85 m Stārosta L. — Dzelzceļu aizs. p.

Mešanā:

Šķēpu mešanā — 29,43 Smiltniece A. — Dzelzceļu aizs. p. Diska mešanā — 35,63 Smiltniece A. — Dzelzceļu aizs. p. Lodes grūšanā — 12,27 m Smiltniece A. — Dzelzceļu aizs. p. Lodes grūšanā abrocīgi — 21,68 m Smiltniece A. — Dzelzceļu aizs. p. (11,60+10,08).

*

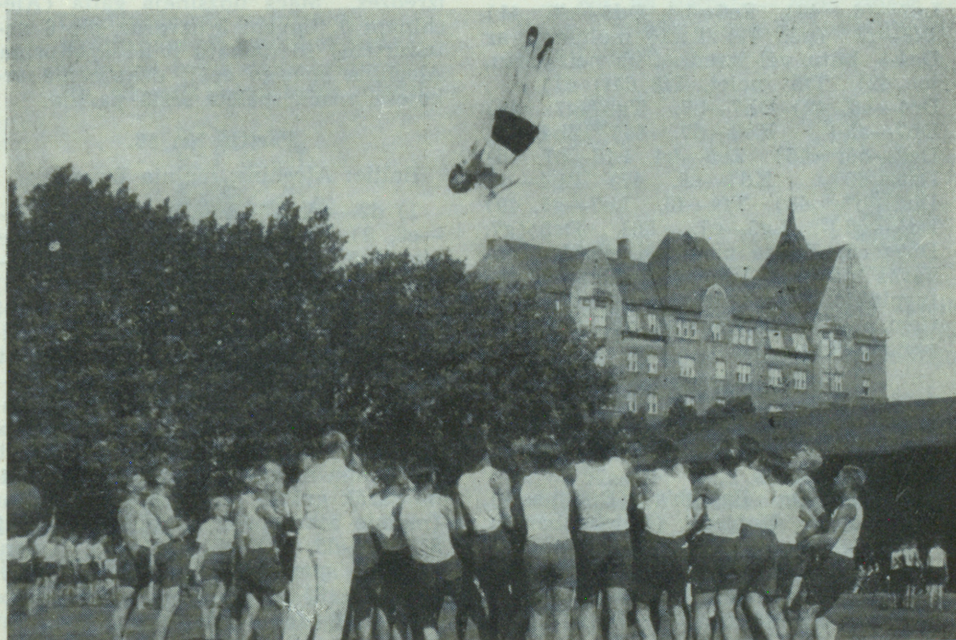
Licenses vieglatlētikā vairs nebūs vajadzīgas.

Vieglatlētikas pilnsapulce savā 31. oktobŗa sēdē nolēmusi, sākot no 1938. g., licenses vairs sportistiem neizsniegt. Tai vietā sporta klubi varēs pieteikt savus dalībniekus ar rakstu. Šis Latvijas vieglatlētikas savienības pilnsapulces lēmums apsveicams, sevišķi mums aizsargiem, jo aizsargu pulku sporta klubi, atrazdamies tālu no centra, ar licenses pastāvīgu izņemšanu tika nostādīti neērtā stāvoklī un sportistu pieteikšana sacīkstēm daudzkārt nokavējās. Ar jauno lēmumu šī neērtība atkrīt.

Latvijas vieglatlētikas savienības pilnsapulce apstiprināja sekojošus Latvijas rekordus:

3000 m soļošanā P. Zeikats (Dzelzceļu A. P. S. K.) — 12:38,9 min., 10.000 m soļošanā P. Zirdziņš (8. Valmieras A. P. S. K.) — 44:39,0 min., 30 km soļošanā J. Daliņš (8. Valm. A. P. S. K.) — 2:37:37,6 st. 800 m skriešanā V. Krastiņš (16. Jelg. A. P. S. K.) — 1:58,0 min., 25 km skriešanā N. Maleiko (LAS) — 1:30:04,8 st un augstlēkšanā sievietēm Z. Kross (Unions) — 1,50 m.

Jāpriecājas, jo gandrīz visi apstiprinātie Latvijas rekordi ir aizsargu sportistu sasniegti.

Veikls sviediens.

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3—60.

Partija Nr. 54.

Spēlēta mūsu tālpartiju sacīkšu II grupā.

Baltie: J. Dosbergs (Talsos). Melnie: J. Zemītis (Aizkrauklē).

Spāniešu atklātne.

1) e2—e4, e7—e5. 2) Zg1—f3, Zb8—c6. 3) Lf1—b5, Zg8—f6. 4) 0—0, Zf6×e4. 5) d2—d4, Lf8—e7. 6) d4×e5, 0—0. 7) Tf1—e1, Ze4—c5. 8) Zb1—c3, Zc5—e6. 9) Zc3—d5, Le7—c5. 10) Lb5—a4, Zc6—e7. 11) Zd5×e7+, Lc5×e7. 12) c2—c3, d7—d6. 13) e5×d6, Le7×d6, 14) b2—b4, Dd8—f6. 15) Lc1—d2, Ze6—f4. 16) Ld2×f4, Df6×f4. 17) g2—g3, Df4—f6. 18) Zf3—d4, a7—a6. 19) Te1—e4, b7—b5. 20) Ld4—c2, Lc8—b7. 21) Te4—h4, g7—g6. 22) Dd1—d2, Tf8—e8. 23) Ta1—e1, Df6—g5! 24) Dd2—d1 (dāmu baltie, acīmredzot, nedrīkst sist). 24) . . . c7—c5. 25) b4×c5, Dg5×c5. 26) Lc2—e4, Dc5×c3 (nepārdomāts gājiens. Baltie tagad varēja vienkārši ar 27) Zd4—e2, Dc3—c7. 28) Le4×b7, Dc7×b7. 29) Dd1×d6 iegūt figūru, jo ne Tad8. 30) Db4, ne arī Te6. 30) Dd2, Tae8. 31) Tf4! De7. 32) Kf1 mēlniem nekā nedeva). 27) Te1—e3, Dc3—c7. 28) Dd1—d2, Ta8—c8. 29) Le4×b7, Dc7×b7. 30) Te3—f3, Ld6—e7? (kļūmīgs turpinājums. Pareizi bija Ld6—f8, lai atturētu balto dāmu no h6). 31) Tf3×f7! (skaists un korrekts torņa ziedojums. Uz 31) . . . K×f7 notiktu T×h7+ ar sekojošo Dh6 resp. Df4+). 31) . . . h7—h5. 32) Dd2—h6, Tc8—c1+. 33) Dh6×c1, Kg8×f7. 34) Dc1—h6, Te8—g8. 35) Th4—f4+, Kf7—e8. 36) Dh6—h7, Db7—d5. 37) Zd4—c6! Dd5—d1+. 38) Kg1—g2, Dd1—d5+. 39) Tf4—f3, Le7—f6. 40) Zc6—b4, Dd5—c4. 41) Tf3—f4 (pēc 41) T×f6 mēlniem ar De4+ būtu vēl izredzes uz neizšķirtu, jo 42) Tf3 neiet, Tf8 dēļ) 41) . . . Dc4—e6. 42) Dh7—b7, Tg8—g7. 43) Db7—a8+, Ke8—d7. 44) Zb4×a6, De6—b6. 45) Za6—b4, Lf6—e7. 46) Da8—d5+, Kd7—e8. 47) Zb4—c6, Db6—b7. 48) Tf4—f3, Le7—g5. 49) Dd5—e5+, Lg5—e7. 50) De5×g7, Db7×c6. Baltie panākuši skaidru uzvaras stāvokli. Viņi diemžēl spēli neturpināja līdz galam un partija baltiem, laika pārkāpuma dēļ, skaitāma par zaudētu.

Partija Nr. 55.

Spēlēta šacha pasaules tālpartiju savienības meistarības turnīrā 1936/1937. gadā.

Baltie: Dr. Balogh's (Budapestā). Melnie: F. Hercogs (Reichenbergā).

Zicīliešu atklātne.

1) e2—e4, c7—c5. 2) Zg1—f3, Zb8—c6. 3) d2—d4, c5×d4. 4) Zf3×d4, Zg8—f6. 5) Zb1—c3, d7—d6. 6) Lc1—g5, Lc8—d7. 7) Lg5×f6, g7×f6. 8) Zd4—f5, Dd8—b6. 9) Lf1—b5, a7—a6. 10) Zc3—d5, Dd6—a5+. 11) b2—b4, Zc6×b4. 12) Lb5×d7+, Ke8×d7. 13) 0—0, Zb4×d5. 14) e4×d5, h7—h5. 15) Dd1—f3, Ta8—c8. 16) Ta1—b1. Tc8—c7. 17) Zf5—d4, Kd7—e8 (jau izšķirošа kļūda, kas dod baltiem dubulta ziedojuma iespēju. Labāk bija 17) . . . Dc5). 18) Zd7—c6! Da5—c5 (ja 18) b7×c6, tad 19) Tb8+Kd7, 20) Df5+ un uzvar, bet ja 18) . . . Da4, tad 19) h3, D×c2. 20) Tfc1, Dg6. 21) Zb8. Uz 18) . . . D×a2 sekotu 19) T×b7, T×b7, 20) Df5, Td7 21) Tb1, Db5. 22) T×b5, a×b5. 23) Dd3) 19) Tb1××b7!! (pērkoņa spēriens no zilas debess! Ne tik skaisti un iespaidīgi būtu 19) Df5, gan ne 19 . . . T×c6? 20) d×c! D×f5, 21) c×b dēļ, bet 19 . . . b6 dēļ, ar ko melnie varētu vēl turēties). 19) . . . Tc7×b7, 20) Df3—f5, e7—e6, 21) Df5×f6, Dc5—b6, 22) Df6×h8, Db6—b2, 23) Dh8×h5, Db2××a2, 24) d5×e6, Da2×e6, 25) Dh5——a5, De6—c8, 26) Da5×a6 (sparīgāki še būtu 26) Te1+, Kd7, 27) Dd5!), 26 . . . Tb7—c7, 27) Da6×c8+Tc7×c8, 28) Zc6—d4, Tc8—c4, 29) Tf1—d1, Ke8—d7, 30) g2—g3, d6—d5, 31) Td1—d3, Lf8—b4, 32) Kg1—g2, Kd7——d6, 33) c2—c3, Lb4—a5, 34) f2—f4, Tc4—a4, 35) Zd4—b3, Ta4—a2+, 36) Kg2—f3, La5—b6, 37) c3—c4, Ta2××h2, 38) Td3×d5+. Melnie padevās. (Piezīmes pa daļai pēc Dr. Balogh'a komentāriem žurnālā «Fernschach».)

Sācies Aļechina-Euves revanša mačs.

Š. g. 5. oktobrī Holandē sācies sengaidītais revanša mačs, pasaules meistarības dēļ, starp pasaules šacha karāli Dr. Euvi un ekskarali Dr. Aļechinu. Jau pēc Ķemeŗu turnīra noslēguma, pēc tur gūtiem novērojumiem, izteicām domas, ka Aļechinam ir labas izredzes. Mača līdzšinējā gaita (Aļechinam 6, Euvem 3 uzvaras, pie 6 neizšķirtām) šo uzskatu it kā apstiprina. Aļechina spēcīgo spēli dokumentē sekojošā, mačā spēlētā sestā partija.

Partija Nr. 56.

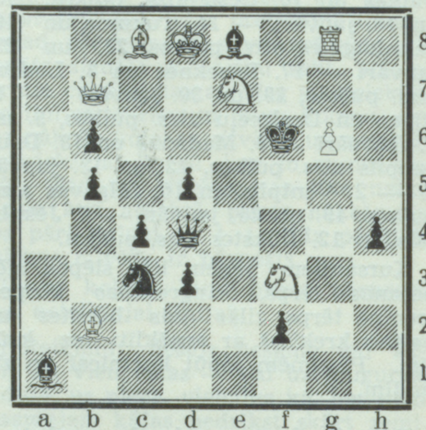
Baltie: Aļechins; melnie Euve.

1) d2—d4, d7—d5, 2) c2—c4, c7——c6, 3) Zb1—c3, d5×c4, 4) e2—e4 (jauninājums, jo parasti še spēlē e2——e3 vai a2—a4), 4) . . . e7—e5, 5) Lf1×c4! e5×d4, 6) Zg1—f3!!, b7—b5 (ir ļoti grūti teikt, vai melnie drīkstēja piedāvāto zirdziņa upuru pieņemt, jo pēc 6) . . . d4×c3, 7) Lc4×f7+, Ke8—e7, 8) Dd1—b3 baltie iegūtu pamatīgu un spēcīgu uzbrukumu. Šādos stāvokļos upura pieņemšana parasti nekā laba nedod, jo partijas aizsardzība pārāk grūta), 7) Zc3×b5, Lc8—a6 (melnie atkal nedrīkst zirdziņu sist, 8) Lc4—d5 dēļ), 8) Dd1—b3! (viens gājiens sparīgāks par otru), 8) . . . Dd8—e7, 9) 0—0, La6×b5, 10) Lc4××b5, Zg8—f6 (arī šoreiz c6×b5 nav iespējams, 11) Db3—d5 dēļ), 11) Lb5——c4, Zb8—d7, 12) Zf3×d4, Ta8—b8 (melnie gan vēl turpina, bet viņu spēle jau ir galīgi zaudēta), 13) Db3—c2, De7—c5, 14) Zd4—f5, Zd7—e5, 15 Lc1—f4! Zf6—h5, 16) Lc4×f7+, Ke8×f7, 17) Dc2×c5, Lf8×c5, 18) Lf4×e5, Tb8—b5, 19) Le5—d6, Lc5——b6, 20) b2—b4, Th8—d8, 21) Ta1——d1, c6—c5, 22) b4×c5, Lb6×c5, 23) Td1—d5! Melnie padevās.

Uzdevums Nr. 37.

Artūra Ķeirāna, Rīgā.

I godalga norvēģu žurnāla «Arbeidermagasinet» divvilču konkursā.

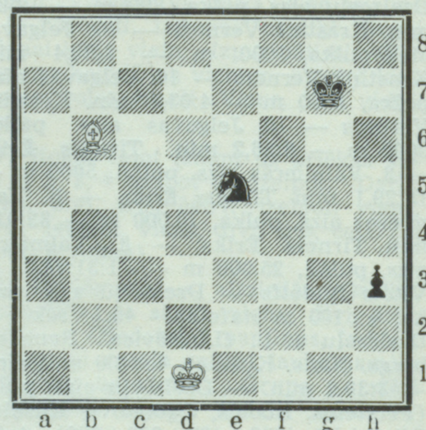
Baltie: Kd8; Db7; Tg8; Lb2 un c8; Ze7 un f3; Bg6 (8).

Melnie: Kf6; Dd4; La1 un e8; Zc3; Bb5, b6, c4, d3, d5, f2 un h4 (12).

Mats divos gājienos.

Galotne Nr. 5.

E. Holma, Istadā.

Baltie: Kd1, Lb6 (2).
Melnie: Kg7; Ze5; Bh3 (3).
Baltie sāk un panāk neizšķirtu.

*

Rīgā, Reinera kafejnīcā, notika oktobŗa otrā pusē turnīrs-mačs, kuŗā piedalījās Berlīnes meistars Lists, kā arī Latvijas meistari F. Apšenieks, M. Feigins un T. Bergs. Katrs ar katru spēlēja divas partijas. Rezultātā pirmo vietu ar 4 p. ieguva Lists. Otrā vietā ar 3,5 p. palika Feigins, trešā ar 2,5 p. Apšenieks. Pēdējais palika Bergs ar 2 p.

Ludvigs Šanteklers

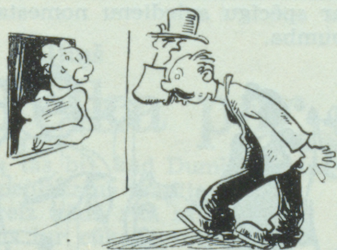
Brūtes vaiņags

Mārtiņrozes sabrukušas,
Bārdā rudens lietus birst,
Dzērves sen jau aizmukušas —
Muša pēdējā pat mirst.

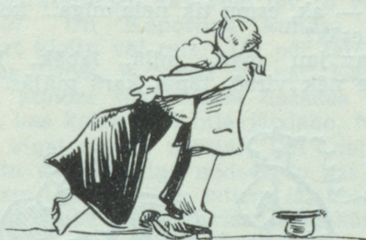
Vecpuisis, kam nauda makā,
Rudens vientulību jūt;
Jaunība sen projām trakā —
Nu tas kāro sievu gūt.

Jūla meita tā kā oga,
Pūrs kaut nava viņai smags,
Vecpuisis nāk šai pie loga,
Jūlu bildināt tam nags.

Jūla kādreiz bija traka
Jaunus puišus atraidot;
Tagad ja vārdu tā saka,
Vecpuisi tā iegūt prot...

Jūlai mirtes logā nava,
Kur tā vaiņagu gan gūs?
Zināšana tak tai sava,
Kā pie brūtes rotas kļūs.

Jūla naigi kājas cilā,
Brūklenājus meklēt iet:
Brūtes vaiņagu pin silā,
Zaļš un skaists tas visiem šķiet.

Gredzenus nu mainīs Jūla,
Brūtganam sit paukšķot sirds;
Kam vēl ir tik daiļa brūte,
Re, cik zaļš tai vaiņags mirdz!

Kuri - Beri

Balles kleita

Bez sievas atļaujas bildes zīmējis E. Rirdans.

Kāpostiņa kundze vēl reiz pārlaida acis pār drēbju skapi un laidīgi nopūtās. Ilgas, ko viņa mēnešiem ilgi loloja savā sirdī, nu bija piepildījušās. Jauna, tikko no šuvējas atnesta balta šifona balles kleita karājās viņas skapī un tīksmināja dažādās iedomātās jaukās pozās acis. To zina visā pilnībā tikai sieviete, kāds tas ir liels prieks, kad ķermenim silti pieglaužas jauns, brīnišķīgs tērps. Kāpostiņa kundzes prieku pavairoja vēl tas, ka viņa tik sen nebija ballē dejojusi. Bet nu viņa atkal griezīsies, līksmosies un izbaudīs to slepeno un patīkamo sajūtu, kas rodas no kungu apbrīnošanas un sajūsmas pilniem skatiem. Tas viss būs tik jauki, tik neizsakāmi jauki.

Nepaguva vēl Kāpostiņa kundze izdomāt līdz galam savas domas par priekšā stāvošo lielo rudens balli, kad pie durvīm notinkšķēja zvans un zālē, viegli kā putniņš, ielidoja Knapsieriņa kundze, — sabiedrības dāma un Kāpostiņu paziņa vēl no tiem laikiem, kad viņi īrēja vasarnīcu Ogrē.

— Rādi nu, mīļā, rādi, kādu tad nu sev to balles štāti uztaisīji, — viņa čivināja, vaigus ar pūderi kaisīdama, — nupat satiku uz ielas tavu šuvēju un tā man sastāstīja dzīvus brīnumus. Vai zini, es taisni noreibu, ko visu viņa man nesarunāja! Esot balts šifons, Parīzes modelis, volāni un visādas citas jaukas lietiņas... Tad nu velc, māsiņ, mugurā, bet labi drīz, jo man pavisam maz laika. Tikai garām ejot pieskrēju.

Kāpostiņa kundzei tas nebija divreiz sakāms. Viņa jau pati arī dega nepacietībā kādam savu tērpu parādīt un ar to padižoties.

— Nu, kā patīk? — viņa iznāca zālē un nostājās cienīgi Knapsieriņa kundzes priekšā.

Knapsieriņa kundze uzmeta kleitai īsu un pētošu skatu, un tad iekliedzās, it kā būtu piepeši ieraudzījusi kaimiņu namā ugunsgrēku.

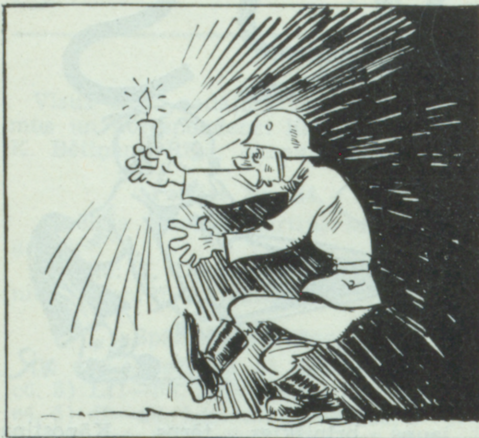
— Bet Emmij? Šitādu kleitu?! Bērns, mīļais bērns, kas gan tev ienācis prātā? Šitādu...

— Kas ir? Vai kleitai kāda vaina?
— Kāpostiņa kundze nobijās.

— Vaina? Ak, nē. Kas nu par vainu. Bet kleita ir nemoderna, nu, galīgi nemoderna. Paskaties spogulī, pēc kā viņa izskatās? Gaŗa, kupla, ar daudziem volāniem gar apakšu! Un īsas roku piedurknes, un augsti slēgta priekšā. Šausmas! Kas tagad vairs tādas kleitas taisa?!

E. Rirdans

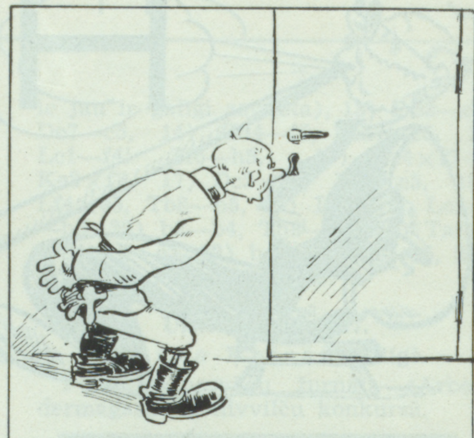
Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

224. lpp. Kājnieku kauja sastāv no uguns un kustības. Ar uguni panāk — iespēju virzīties uz priekšu;

7. lpp. Atrasties zem uguns arvienu un katram ir nepatīkami.

21. lpp. Kareivis arvienu novēro savus priekšniekus un cenšas tos atdarināt.

— Bet šuvēja man to ieteica. Pēc visjaunākās Parīzes modes lapas.

— Viņa ir ķerta, tā tava šuvēja! To es esmu sacījusi un vienmēr sacīšu. Pēc Parīzes modes lapas... Slēgtu augšu? Ārprāts! Diez', kādā vecā lapā viņa ķiķerējusi! Bet ja tu gribi redzēt jaunāko modes žurnālu, tad es tev parādīšu. Acumirkli!

Knapsieriņa kundze izsteidzās priekšnamā un drīz vien atgriezās ar prāvu vīstokli rokās.

— Lūdzu. Te būs visjaunākais modes žurnāls. Modes de Paris. Novembŗa numurs. Skaties.

Knapsieriņa kundze atsita uz galda žurnālu un novilka Kāpostiņa kundzi sev līdzās uz dīvana.

— Nu, kur tu vairs tagad redzi tik gaŗas kleitas kā tavējā? Lūdzu — ņem kuŗu gribi — visas īsākas, un nevienai volāni, nevienai. Parau' šī pati. Eleganta kleita, bet vai tai ir volāni? Nekā. Un tāpat šitā te. Visas gludas. Gludas kā jauna bērza miziņa! Nu vai neizskatās labi? Bet tavējā... Neņem, lūdzu, ļaunā, kad es tā runāju. Bet tu jau zini: kas man uz sirds, tas arī uz mēles — glaimot neprotu. Jā, pašķirsti vien, apskaties pamatīgāk... Piedurknes? Nesaprotu, priekš kam tik skaistām rokām kā tavējām jāšuj piedurknes? Agrāk — jā, tad gan tā valkāja... Bet tagad tas ir pavisam citādi. Tagad rokām jābūt atsegtām... Līdz pat augšai. Lūdzu — te jau tu redzi. Novembŗa numurs. Jaunāka par to vairs nav.

Knapsieriņa kundzei bija taisnība. Piedurkņu tiešām vairs nekur neredzēja un pazuduši bija arī volāni kleitām gar apakšu.

— Tā ir, kad steidzas. Balle tikai novembrī, bet tu jau augustā taisi kleitu. Nogaidi, kamēr iznāk visjaunākās sezonas modes, tad tu nekad nekļūdīsies, — Knapsieriņa kundze, apzinādamās savu parākumu, tēvišķīgi pamācīja.

— Nogaidi! Tev viegli sacīt: nogaidi. Bet tu nezini, kas man tās par mokām, kamēr es dabonu no vīra naudu! Nedēļām ilgi apkārt jādanco, — Kāpostiņa kundze dziļi satriekta nopūtās, — ak, esmu tik nelaimīga... ko nu lai iesāk?

Nav jau man, mīļā, labāk. Kad balle nāk virsū, tāpat kaŗš mājās. Ko

nu! Vai nu vīrieši no tādām lietām ko saprot? Bet nebēdā neko. Tā nav liela nelaime. Kleitu var viegli izlabot.

Un, papirosu aizkūpinājusi, Knapsieriņa kundze sāka stāstīt, kā nelaimīgā kleita jāpārtaisa.

— Vot, ko. Dari tu šitā. Vispirms noņem savai kleitai apakšu par desmit centimetriem īsāku. Jā, akurāt par desmit centimetriem, vairāk gan nē, — saproti? Tad izgriez dekoltē, tik dziļu dekoltē, cik vien iespējams. Nebaidies, tas tagad modē. Bet lai izskatītos vēl šikāk, tad noslēdz dekoltē ar lielu, kuplu puķi. Uz pleciem uzliec spārniņus, savelc drusku ap vidu, un tu redzēsi, ka kleitai būs pavisam cits izskats. Tici man! Volāni... Kas tagad vairs taisa volānus?! Tā ja, mīļā. Bet nu gan man jāskrien. Ak, žēliņ, pulkstens jau visi pieci! Nu atkal vīrs šķendēsies, ka nav laikā pusdienas. Nu, atā, mīļā, atā. Dzīvo vesela. Un neaizmirsti, ko es tev sacīju: no apakšas nost un dziļu dekoltē priekšā! Tikai dekoltē! Tici man...

Kuŗa eleganta dāma gan gribēs modes ziņā palikt pakaļ citām elegantām dāmām? Tad jau arī saulpuķes barā necenstos pārspēt viena otru augšanā. Tādēļ Kāpostiņa kundze jau tūliņ otrā rītā nesa savu kleitu atpakaļ pie šuvējas, lai pārtaisītu to pēc visjaunākā un modernākā fasona.

Kad volāni bija nogriezti, dekoltē izņemts, kleita saīsināta un ievilkta, un uz pleciem uzlikti spārniņi, pie Kāpostiņa kundzes atnāca viņas vīra māsa Dreiblata kundze. Tā arī bija viena no elegantākām dāmām, kas vienmēr ģērbās pēc visjaunākās un pēdējās ārzemju modes. Viņa apskatīja Kāpostiņa kundzes kleitu un smagi, dziļi nopūtās.

— Es nezinu, Emmij, kas tev ienācis prātā? Dekoltē, un vēl tik dziļu? Galīgi nemoderni. Tu paskaties jaunākās Vīnes modes... Visur kakls cieti, nekādu izgriezumu. Taisni otrādi: izgriezumam tagad jābūt uz muguras, bet tev mugura noslodzīta kā kāda Bastilijas cietokšņa siena. Aplam, pilnīgi aplam. Bet žēl: tik dārga drēbe un tā sanerrota!

— Sākumā jau man kakls bija cieti, — Kāpostiņa kundze nedroši ieminējās, lai sevi attaisnotu.

— Kāpēc tad liki izgriezt?

— Āre, Knapsieriņa kundze. Atnāca vienu dienu un tikmēr ņēmās, kamēr iegalvoja. Tā būšot elegantāk.

Dreiblata kundze salēcās uz krēsla kā ar spēcīgu sviedienu nomesta gumijbumba.

— Ak, atkal jau šī Knapsieriņa kundze! Es tev saku to par visām reizēm: neklausi tu viņu, Dieva dēļ neklausi! Tai jau vienmēr skauž, kad otram kas labāks. Ko domā, kāda speciāliste modes lietās! Bet paskaties, kā viņa pati ģērbjas — kauns skatīties. Kā tajā aviācijas ballē pat. Es domāju, ka es trieku dabūšu. Tu tikai iedomājies: melna kleita un gaiši lillā garnitūra? Kaut kas neizturams. Bet tā jau tas ir, viņai jau tāds niķis. Izokšķerē vispirms, ko taisa cita, un tad mēģina visādi atrunāt: tad tas nav labi, un tad šis nav labi. Bet vēlāk? Paskat', vēlāk sev uztaisījusi gluži tā-

du pat. Knapsieriene! Ko nu par to runāt. Bet ko tu domā tagad darīt?

— Es nezinu. Būs jānes vēl reiz pārtaisīt, — Kāpostiņa kundze atkal nopūtās.

— Nu, tikai. Vēl taču līdz ballei mēnesis laika. Ko tad tā? Ne šis, ne tas. Bet tad zini, ka būs vismaz viens kārtīgs balles tērps.

Un galvas kopā sabāzušas, abas radinieces ilgi, ilgi sprieda un gudroja. Pulkstens rādīja jau desmito vakara stundu, bet Dreiblata kundze vēl nerimās:

— Es tev saku: klausi mani un tu būsu apmierināta. Šito vietiņu, rau', še, to tu pacel druscin uz augšu, bet šito te atkal nolaid maķenīt uz leju — lūk, tā! Mazdruscin, tā par kādiem pāris centimetriem. Te pievelc, bet šiten te nogriez. Saproti?

— Saprotu. Bet es tikai baidos, ka nepietrūkst drēbes.

— O, nē! Par to tu neuztraucies. Drēbes pietiks. To, ko tu izņemsi no muguras, tu pārnesīsi uz priekšu, bet no spārniņiem atkal pagarināsi kleitas apakšu. Tikai nepiemirsti šķēlumu, par visām lietām šķēlumu sānos! Dziļu šķēlumu no kreisās kājas apakšas līdz pat ceļgalam. Ak, pasaulīt! Viņai kājas kā Marlēnai Ditrichei, bet viņa kautrējas tās atsegt! Būtu man tavas kājas, na, tad es jums gan parādītu!

— Nu, labi, — Kāpostiņa kundze nogurusi piekrita, — darīšu, kā tu saki.

— Dieva dēļ, es tev neuzspiežu. Ka vēlāk tu man nepārmet, ja atkal kas nepatīk.

Bet tagad jau Kāpostiņa kundze pati arī atrada, ka šķēlums sānos viņas kleitai tīri labi noderētu. Kad viņa salīdzināja savas kājas ar Dreiblata kundzes paresnajiem lieliem, tad nevarēja nopriecāties vien par savu stirnas slaidumu. Nu, un kuŗa sieviete gan nevēlētos izcelt taisni to, kas pie viņas tas skaistākais? Lūdzu. Te viņš ir. Apbrīnojat!

Kāpostiņa kundze nebūt nebija izņēmums. Pēc dažām dienām viņa jau stāvēja atkaļ šuvējas spoguļa priekšā.

Bet vai ar to kleitas izlabošana bija jau galā? O, nē! Pavisam negaidot pie Kāpostiņa kundzes kādu dienu atbrauca no Valmieras viņas sirdsdraudzene Grietiņa. Tā atzina, ka šķēlums kleitai labāk piestāvētu nevis sānos, bet vidū. Tas būtu daudz oriģinālāk, jo šķēlums sānos taču ir tik daudzām. Kā neklausīsi savai vienīgai sirdsdraudzenei, kas vēlē tev to vislabāko? Un Kāpostiņa kundze lika griezt kleitu vēl reiz. Un pēc tam vēl dažas reizes, jo tagad arī pati Kāpostiņa kundze sāka atrast dažādas vainas, kas katrā ziņā bija jāizlabo. Naudas viņai vairāk nebija. Lai dabūtu kleitu gatavu, viņa nodeva to par pēdējiem saimniecības latiem izlabošanai galīgā veidā kādai pavisam vienkāršai, bet lētai šuvējai pie Āgenskalna tirdziņa. Tā tad nu metināja, grieza un atkal metināja.

Beidzot, pēc ilgas gaidīšanas, pienāca sen ilgotais balles vakars. Kāpostiņš uzvilka fraku. Ieradās daži viesi, lai kopā dotos uz izrīkojumu. Tikai Kāpostiņa kundze aizvien vēl kavējās savā buduārā. Kad viesi sāka nervozēt, arī Kāpostiņš uztraucās. Steidzīgiem soļiem viņš devās uz guļamistabu.

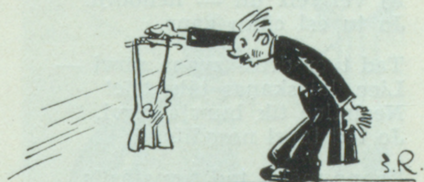
Kāpostiņa kundze sēdēja pie lielā trimo spoguļa un gauži raudāja.

— Tas ir par traku! Mēs visi tevi gaidām, bet tu te pinkšķi! — Kāpostiņš palika pārsteigts istabas vidū stāvot, — kāpēc tu neģērbies?

— Ko... tad lai es ģērbju, kad... kad... man nav, ko vilkt mugurā? Ejat vien... Es... es palikšu mājās...

— Nu, tu brīnums! Nav ko ģērbt mugurā? Bet es taču tev iedevu veselus divi simti latus! Kur tad jaunā balles kleita?

— Te jau viņa ir, — Kāpostiņa kundze pamāja ar galvu uz savu plecu un sāka raudāt vēl rūgtāk.

— Ko, šis te kankars?! Netaisi nu jokus, mīļā Emmij. Tas jau ir kāds šaubīgs karnevāla kostīms vai kādas nēģeŗu ugunsdejas priekšauts. Nu ģērbies, ģērbies. Ko tu te pusplika niekojies.

Bet Kāpostiņa kundze šoreiz nebūt neniekojās. Viņa savu jauno balles kleitu tik ilgi bija labojusi un pārtaisījusi, kamēr no tās nebija nekas vairs pāri palicis, t. i. kaut kas jau gan vēl viņas daiļumus atsedza un aizsedza, bet tā bija gaužam maz, lai rādītos blakus vīram sabiedrībā.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Jānis Baltiņš

Teika par Dundangas pili

Sen tas bij, kad Dumbru kalnā
Tupeņlakstus manīja,
Toreiz kādā rīta salnā
Zēns tur cūkas ganīja.

Ganiņš pūta alkšņu tauri, —
Nav kur rokas sasildīt!
Un kad vējš bij svārkiem cauri,
Grib viņš cūkas mājās dzīt.

Nez' kur skrējis, nez' kur licies? —
Melnais vepris nozudis;
Tā kā pašu velnu ticies
Un tam līdzi noklīdis.

Ganiņš bailēs trauc uz mājām, —
Sadzen cūkas aizgaldās
Un tad atkal veiklām kājām
Meklēt vepri aizsteidzas.

Liels ir brīnums — kalna galā
Melnais vepris galvu slien;
Nesalst viņam rudens salā,
Mierīgs tas pie gana lien.

*

Otrā rītā gans ir redzīgs —
Ganam gana uzdevums!

Bet šim veprim atkal dedzīgs
Vakardienas klaiņājums . . .

Lēni rukšķot steidz viņš kalnā,
Dziļā alā iekšā trauc.
Kamdēļ zemi rakņāt salnā,
Ja to pārticība sauc?

Zēns nav bailīgs — pagaid' sušķi!
Viņš ar' veprim pakaļ lien.
Pazīstu jau tādu rušķi,
Kas no bara projām skrien!

Zēnu pārņem brīna balta:
Apkārt krāšņis priežu sils;
Pašā priežu vidū stalta
Pacēlusies karaļpils.

Zēns veŗ durvis braši, droši —
Redzēs, ko šis nāciens sniegs?
Bet tur ļaudis nekustoši —
Apņēmis tos burvja miegs.

Zēns iet tālāk — graudu čupas!
Viņa vepris mielojas.
Veprim smadzenes nav glupas,
Jo viņš speķim baŗojas.

Zēns ņem priecīgs rokās stibu,
Nu nāk liela kviekšana:
Vepris iet pret savu gribu,
Tomēr ganam teikšana!

*

Vakarā zēns mājās stāsta,
Ko viņš visu redzējis;
Sīki visas lietas klāsta,
Līdz to tēvs ir izsmējis.

«Ko nu gvelzi melus glupus,
Būsi laikam sapņojis?
Meties labāk ceļos tupus
Un par meliem pielūdzies!»

*

Naktī zēns redz sapnī skatus —
Vecīts balts pie viņa nāk,
Glāsta liegi zēnam matus
Un it laipni runāt sāk:

«Tur, kur vakar, bērns, tu biji,
Tornī tur ir milzu zvans.
Ej vēl reiz un — nenobiji!
Jo tu esi cūku gans.

Tad tver droši zvana virvi —
Liec, lai skaņas tālu trīc!
Neaiztiec tik burvja cirvi,
Jo tad tapsi nosodīts! . .

Zvana mēles tad tev stāstīs,
Tikai visu vērā liec.
Dzīve tevi vēlāk glāstīs,
Bet tu lepnis nepaliec!»

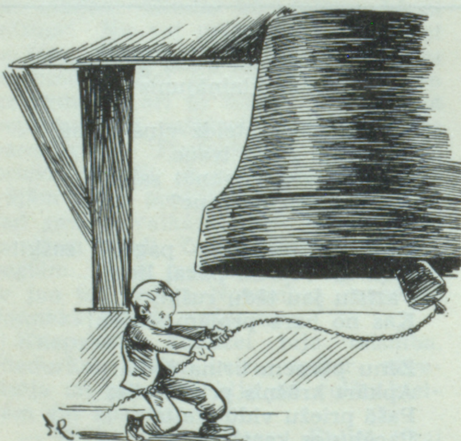
*

Otrā rītā mošu garu
Ganiņš sapni atminas,
Viņš nu pamet cūku baru —
Zvans tak kaut ko sludinās!

Tiešām tornī zvans stāv cēli,
Neviens nenāk viņam klāt;
Ilgus gadus zvana mēli
Laikmets licis rūsināt.

Zēns tveŗ droši zvana virvi,
Liek lai skaņas tālu plūst,
Aizmirsis viņš burvja cirvi,
Baidās, ka tik nepiekūst.

Dun, dun, dun! — nāk pirmās skaņas,
Vēlāk — danga, danga! trauc;
Zēnam gaišas visas maņas —
Dundangu šo pili sauc!

Bet kad zēns šo vārdu teica,
Zemē plaisa pavērās;
Saule pili, ļaudis sveica —
Viss virs zemes pacēlās!

E. R.

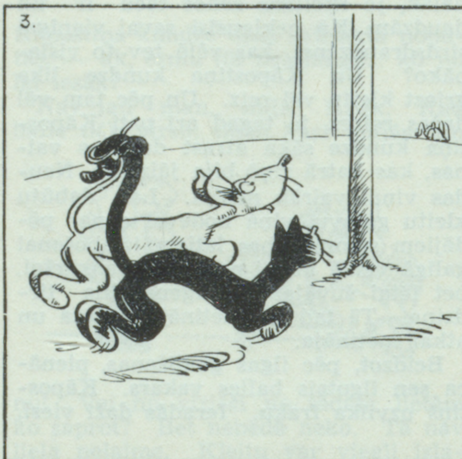
Raugi — tā zaķi dzina draugi

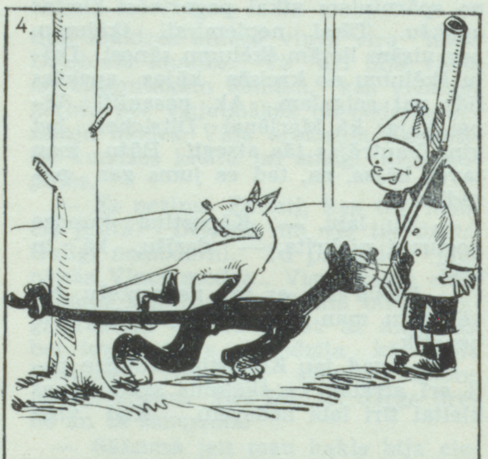
Jānīts vaļas brīdī domā
Justies medinieka lomā;
Meža malā stāv un gaida,
Lai šim zaķi virsū baida.

Ņuris, Duksis, tie nu braši
Trenc no brukšņiem zaķi knaši;
Astes vien pa gaisu iet —
Dzinēji steidz ātri skriet.

Re, kā iet, kad astes gaŗas
Tuvu skrienot kopā skaras;
Sasienās tās, tavu joku,
Dzinēji kad drāž gar koku...

Jānīts pikts uz draugiem rājas:
«Nu ir tukšā jāiet mājās;
Ja jūs jēgtu zaķi dzīt,
Cepetis mums būtu rīt.»

L. Š.

Kam patīk smieties

Viss jau pateikts.

— Pēterīt, kāpēc tu ieradies skolā ar nokavēšanos?

— Mājās pulkstens bija apstājies un es nezināju pareizo laiku.

— Un tu, Laimon, kamdēļ tu nokavēji?

— Tēvs saslima un man vajadzēja iet pēc ārsta.

— Un kamdēļ tu, Jānīt, esi nokavējis?

— Man asinis no deguna sāka tecēt . . .

— Bet ko tu, Voldiņ, teiksi?

— Es . . . es . . . ne . . .

— Kamdēļ tad tu raudi?

— Tamdēļ . . . ka viņi . . . viņi visu jau pateica un man vairs nav palicis ko teikt . . .

Gudrinieks.

— Pēcīt, ko tu tur dari?

— Aplūkoju rīta zvaigzni, krusttēv.

— Bet kādēļ tad tu lieci savu pistoli pie acs?

— Vai tad tu nezini, krusttēv, ka debess spīdekļi jāaplūko apbruņotām acīm!?

Skolā.

— Uz galda deg septiņas sveces. Ja divas no tām tiks nodzēstas, cik tad paliks?

— Divas.

— Kā tā?

— Tamdēļ, ka pārējās sadegs.

Viegls rēķins.

Skolotājs: «Namam ir pieci stāvi, katram stāvam 15 kāpes. Cik kāpes man jākāpj, lai tiktu piektā stāvā?»

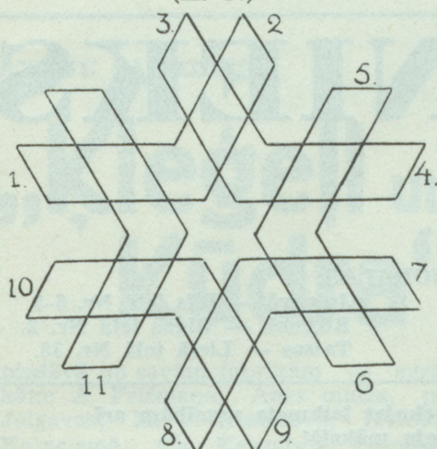
Skolēns: «Visas, skolotāja kungs!»

Atbildīgais redaktors: Kapteinis J. ĶIKULIS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».

Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA»,
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 8720

Krustvārdu mīkla Nr. 14

(K. O.)

Jāatrod no pieciem burtiem sastāvoši vārdi un jāievieto rubrikās tā, lai iznāktu: no 1—2 — upe Kurzemē, 3—4 — kas nāk no zemes? 5—6 — mūzikas instrūmenta daļa, 7—8 — stacija Kurzemē, 9—10 — stacija Vidzemē, 11—12 — Bībelē minēta persona.

Krustvārdu mīklas Nr. 13 atrisinājums

Līmeniski: 1 — Āzija, 6 — jods, 7 — mūks, 9 — irt, 11 — viens, 13 — seski, 15 — tanki, 18 — malka, 20 — ēra, 21 — Atis, 22 — nora, 23 — Usmas.

Stateniski: 2 — zosis, 3 — jumts, 4 — kode, 5 — ēkas, 8 — avots, 10 — ainas, 12 — nāk, 14 — eža, 16 — note, 17 — iesms, 18 — manta, 19 — līra.

Tālredzīgs.

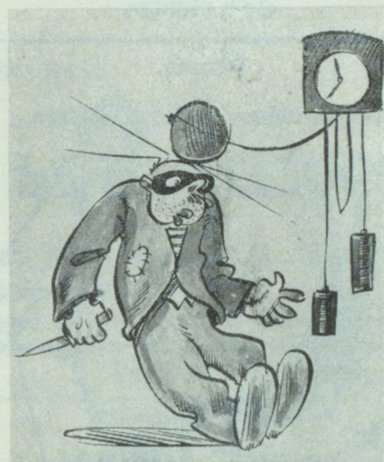
— Jānīt, ko tu darīsi, kad būsi liels vīrs?

— Audzināšu bārdu!

— Kāpēc tad?

— Tad man nevajadzēs tik bieži muti mazgāt!

Bērni savā starpā.

— Vai, cik skaistu stāstu es izlasīju, — Visvaldis jūsmo, stāstīdams saviem draugiem :

— Istabā klusi iezogas trīs laupītāji . . . te uzreiz pulkstens sāk sist . . .

— Laupītājus? — mazā Mirdziņa izbrīnā jautā.

Sveicam Latvijas aizsargus valsts svētkos

Dāvana.

— Tu biji pie sava bagātā tēvoča. Saki, ko viņš tev dāvāja?
— Dāvāja? Viņš man gribēja dot piecas pļaukas.
— Kā tu zini, ka tieši piecas?
— Ja viņš nebūtu gribējis man tās dot, tad viņš arī nebūtu tās devis.

Pēc autokatastrofas.

— Sveiki! Nu, kā ar veselību?
— Paldies, nekas. Nu jau iet uz labo pusi.
— Kamdēļ tu vēl kruķus lieto? Vai bez viņiem nevar iztikt?
— Ārsts saka, ka varot iztikt arī bez tiem, bet mans advokāts saka pretējo.

Bez drauga.

Cirkus direktors, izbraucis uz ārzemēm, saņem no sievas šādu vēstuli:
— Lielais mērkaķis palicis ļoti bēdīgs: neēd vairs neko, gaŗlaikojas, acīmredzot skumst pēc otra mērkaķa. Saki, ko lai darām, kamēr tu atgriezīsies?

Miesnieka valoda.

Miesnieks, kuŗam veikals pilns ļaužu, rīko mācekli:

— Dzīvāk, Janka, dzīvāk! Nocērt šai kundzītei gabalu mīkstuma, tad izgriez Butes kundzei ribas, ietin Zābaciņa kundzei aknas un tur tam kungam nosver mēli.

Gaŗa izrāde.

Vecais Bute pirmo reizi aiziet uz teātri, bet jau pēc pusstundas atgriežas mājās.

— Vai jau tejāters cauri? — viņa vecā brīnās.

— Kur nu cauri, bet te, lūk, programā stāv rakstīts, ka starp pirmo un otro cēlienu paiet trīs gadi. Es tak neiešu visu to laiku sēdēt teātrī.

Parādnieka sapņi.

— Ak, cik jauki būtu, ja arī pie mums būtu tā, kā ziemeļpolā: 6 mēnešus diena un 6 mēnešus nakts!

— Bet kāds tad tur labums?

— Padomā pats: pie tevis atnāk parādnieks un prasa samaksāt. Labi, labi, — tu saki, — bet esiet tik laipns un pienāciet rīt pievakarē.

Precību birojā.

— Es jums varu ieteikt jaunu anglieti, kuŗai ir tūkstots mārciņas . . .
— O, nē! Tik resnu es nevēlos.

Nenobeigta būve.

Kāds tūrists apskata Kolizeju Romā.
— Nu, ja jau viņiem nebija līdzekļu, lai šo ēku pabeigtu, tad nevajadzēja nemaz sākt.

Apstākļu pazinējs.

— Jūs gribiet braukt uz dienvidiem tādā laikā, kad tur ir neciešams karstums. Jūs to nevarēsiet izturēt, jo tur termometrs ēnā rāda 40⁰.
— Bet kamdēļ tad man tieši ēnā būtu jāuzturās?

Nav ko uztraukties.

— Jūsu veselības stāvoklis šodien ir daudz labāks, kā tas bija pagājušo nedēļu. Tiesa, kājas gan vēl drusku uztūkušas, bet tas mani vairs neuztrauc.
— Ticiet man, ārsta kungs, ja jums kādreiz kājas būs uztūkušas, tad es arī nemaz neuztraukšos.

AKCIJU SABIEDRĪBA

«LIGNUM»

FINIEŖU FABRIKA

Daugavgrīvas šosejā, pie Bolderājas.
Tēlegr. adrese: Lignum — Rīgā.
Tālr.: Direkcija 35857. Galvenais inženieris 35882. Ekspedīcija 35843.

KOKU IEPIRKŠANAS NODAĻA:
Kungu ielā Nr. 2. Tālr. 22731.

Ūdensdārza pārzinis un koka laukums:
Bolderājā. Tālrunis 35849.

A/S. „Ādu un Vilnas Centrāle"

uzpērk jēlādas savos punktos:
Rīgā, Ganību dambī Nr. 26,
Liepājā, Bāriņu ielā Nr. 4,
Jelgavā, Matera ielā Nr. 34,
Cēsīs, Rīgas ielā Nr. 73,
Valmierā, Rīgas ielā Nr. 67,
Madonā, Valmieras ielā Nr. 7,
Alūksnē, Dārza ielā Nr. 3,
Rēzeknē, 15. maija ielā Nr. 25,
Daugavpilī, Alejas ielā Nr. 57,
un bez tam ir nodibinājusi pāri par 100 aģentūras jēlādu uzpirkšanai pārējās pilsētās, ciemos un pagastos. Aģenti jēlādas uzpērk vietējo pašvaldību norādītās vietās un dienās par Zemkopības ministra noteiktām cenām.

Vilnu uzpērk katrā darba dienā
Rīgā, Ganību dambī Nr. 26,
Jelgavā, Matera ielā Nr. 34,
Daugavpilī, Alejas ielā Nr. 57,
Liepājā, Bāriņu ielā Nr. 4.

Vilnu var arī iesūtīt pa dzelzceļu no **jebkuras** stacijas, adresējot: **Rīgā, preču stacija, A./S-bai «ĀDU UN VILNAS CENTRĀLE».** Par iesūtīto vilnu naudu izsūta 14 dienu laikā. Vedmaksu pa dzelzceļu un piegādi no stacijas Rīgas noliktavā sedz sabiedrība.

Jēlādu un vilnas uzpirkšanas tiesības pieder vienīgi **A./S-bai «ĀDU UN VILNAS CENTRĀLE».**

Sabiedrības aģentiem ir izsniegtas speciālas apliecības uz vārda. Kas ādas uzpērk bez apliecības, tas rīkojas nelegāli un nelikumīgi un nododams uzraudzības iestādēm saukšanai pie atbildības.

Par katru ādu pirkumu aģentiem obligāti jāizsniedz pārdevējam **A./S. «ĀDU UN VILNAS CENTRĀLE»** ādu pieņemšanas zīmes noraksts.

Neparakstiet neizpildītas vai nepilnīgi izpildītas zīmes, jo tās dod iespēju varbūtējām, ar Jūsu parakstu apstiprinātām, ļaunprātībām.

Kaimiņam vairāk.

— Vai tad jūsu pusē lietus arī ir bijis?
— Bija nu gan, bet kaimiņam vairāk tika.
— Kā tā?
— Nu, — viņam tā zemīte lielāka.

Arī viņam interesē.

— Tiesneša kungs, es lūdzu lietu atlikt, jo mans aizstāvis šodien nevarēja tiesā ierasties.
— Kāda tam nozīme? Te ir divi liecinieki, kas redzējuši, ka jūs vilkuši šim kungam pulksteni no kabatas. Es gribētu zināt, ko tad īsti tas jūsu aizstāvis šinī lietā varētu jums par labu teikt.
— Lūk, tiesneša kungs, taisni to es arī gribēju dzirdēt.

Lielība.

Mārcis strīdas ar savu kaimiņu:
— Ak, tu, auša, ko tu lielies ar savu bagātību! Tev jau nav tikdaudz mēslu kūtī, kā man istabā!

AUTOSATIKSMES SABIEDRĪBA

„V. Bergholds un B<u>dri</u>"

AUTOSATIKSME RĪGĀ
Plkv. Brieža ielā Nr. 3.

AUTOSATIKSME KULDĪGĀ
Baznīcas ielā Nr. 11.

METALTIRDZNIECĪBAS AKC. SAB.

«Brāļi Popovi»

senāk **«Brāļa Popovi»,** dib. 1788. g.

Rīgā, Grēcinieku ielā Nr. 35.

Tēraudpreces un būvju piederumi: tālr.: 22145, 22149.
Dzelzspreces: tālr. 22146, 22147.
Saimniecības un mājturības piederumi: tālr. 22158, 32043.

Noliktava: **Visvalža ielā Nr. 6/8,** tālr. 26980, 27316.
I. Nodaļa: **Turģeņeva ielā Nr. 19,** pie Centrāltirgus, tālr. 28947
II. Nodaļa: **Stabu ielā Nr. 87** (Avotu ielas stūrī), tālr. 97433.
III. Nodaļa: **Brīvības ielā Nr. 96** (Artilērijas ielas stūrī), tālr. 9580[illegible]

Sijas, dzelzs, tērauds. Dzelzs un tērauda preces. Skārds: dzelzs, apcinkotais, cinka, tērauda, baltais, vara, misiņa, svina. **Caurules:** dzelzs, apcinkotas, svelmes ķēta, vara, misiņa u. t. t. **Metali:** varš, misiņš, cinks, alva, svins, antimons, babits u. t. t. **Darba rīki:** namdaŗiem, atslēdzniekiem, kalējiem u. t. t. **Saimniecības un mājturības priekšmeti. Trauki:** porcelāna, fajansa, stikla, emaljēti un aluminija. **Automobiļu** un **motocikletu riepas «Dunlop». Lodīšu gultņi.**

Manufaktūras preču tirgotava **Georgs Šeibers** Rīgā, Šķūņu ielā Nr. 9. Tālr. 22060.
Dib. 1858. g. Latvijas galvas pilsētas vecākais uzņēmums šinī nozarē.

A. BALODIS

Eksportkoku aģentūra

Rīgā, Kungu ielā Nr. 7. Tālr. 26943.

H. Kiršteins

ZVĒR. BIRŽAS MĀKLERIS

RĪGĀ. Tālr. 23668.

KOKA UN MISIŅA

pūšamie instrumenti
no pirmklasīgām fabrikām, augstākā labumā, kā arī latv. meistardarbā **mandolīnas, bandžo, ģitāres un bungas.** Vislielākā izvēlē par mērenām cenām.

Edgars Rode

Šķūņu ielā Nr. 15.

ZEĶU FABRIKA

„STAR"

NOLIKTAVA Grēcinieku ielā 4.
Tālr. 28706.

A. Stegers un K. Urbans

Katlu un rezervuāru darbi. Dzelzs konstrukcijas. Benzīna, petrolejas, eļļas un naftas tvertnes.

Rīgā, Ganību dambī Nr. 31.
Tālr. 92573.

Nepatīkams viesis.

— Krusttēv, pastāsti, kā tu šeit nokļuvi?
— Kājām, dēls, kājām.
— Jā, bet kamdēļ tad mamma saka, ka tevi šurp esot pats nelabais atnesis?

Var gan.

— Vecmāmiņ, uztaisi manziloni!
— Ei nu, bērniņ, vai tad es to varu?
— Vari gan. Papiņš vienmēr saka, ka tu no mušas iztaisot ziloni. Lūdzu, te es noķēru mušu.

Pazaudētā galva.

— Ko tu tur pa pagulti rakņājies?
— Nevaru savu cepuri vairs atrast! Es jau esmu galvu pazaudējis viņu meklēdams!
— Tā? Bet tad saki, kāda vajadzība tev vēl cepuri meklēt?

Elektrobūve E. Zeltmanis

Rīgā, Aristīda Briana ielā Nr. 8.
Tālr. 94777.
Elektromēchaniska un bakelīta izstrādāšanas darbnīca.

Vislielākā izvēlē

»SVETLANA«

triko veļa un zeķes
(«Br. Svetlanovu» fabrikas ražojumi).
Cenas lētas un noteiktas.

SPECIĀLVEIKALI:
Brīvības ielā Nr. 14.
Šķūņu ielā Nr. 12-14.
Tērbatas ielā Nr. 65.

Augstcienībā
firma «TRIKOSVITA» E. DRIPE.

Milgrāvja kuģu būvētavas un mašīnu fabrikas

akciju sabiedrība Rīgā-Vecmilgrāvī

Eleganti apģērbi

GATAVI UN UZ PASŪTĪJUMA
no labākām viet. drānām.

K. Štifts

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 3.

BŪVJU UN MĒBEĻU GALDNIECĪBA

EV. VILSONS

Dib. 1893. g.
Rīgā, Marijas ielā Nr. 13.
Berga bazārā, sētā, veikals Nr. 75.
Tālr. 26637.
Izgatavo: logus, durvis, trepes, paneļus un veikala iekārtas, no sausiem žāvētiem materiāliem.
Izved visāda veida remontu darbus Rīgā un provincē.
Atrodas krājumā durvis: dažāda mēra no 1½" un 2" rāmjiem, par mērenām cenām.

PIANINI, FLĪĢEĻI UN HARMONIJI
pirmkl. fabr. jauni un lietoti lēti pārdodami **Rīgā, Kr. Barona ielā 25, JULIUS BLÜTNERA klavieru pārstāvniecībā pie**
ALBERTA VISTUCIS.

R.-T. Sab. »Zariņš un Gulbis«

DESU RŪPNIECĪBA UN GAĻAS LIELTIRGOTAVA Rīgā, Mārupes ielā 2
Tālr. 41861; priv. 41629 un 28017
Vairumā. Mazumā. VEIKALI:
1. **Mārupes ielā 2 — tālr. 41861.**
2. **Brīvības gatvē 21 — tālr. 97164.**
3. **Dzirnavu ielā 28 — tālr. 34707.**
4. **Ausekļa ielā 5 — tālr. 24336.**
5. **Kr. Barona ielā 39 — tālr. 29733.**
6. **Maskavas ielā 105 — tālr. 24363.**
7. **Centrāltirgū 6-7 — tālr. 31959.**
8. **Bulduros, Vienības pr. 10 —** tālr. 217.

Kr. Zamuelsens

Koku dzenripu un ādas dzensiksnu fabrikas — Techniski piederumi.

Rīgā, 13. janvāra ielā Nr. 13.
Tālr. 21793.

TIDZNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS

AKC. SAB. **«O. J. Keller», Rīgā**

VEIKALS Teātŗa ielā Nr. 9.
Tālr.: 22874 un 22141.
FABRIKA Rūpniecības ielā 12.
Tālr.: 21655, 20688.

Dzirnavu mašīnas, mašīnas un aparāti tekstilrūpniecībai un citām rūpniecības nozarēm. Transmisijas, armatūras, dažādi atlējumi. — Dīzeļa un sūcgāzes motori «MWM Patent Benz». Caurules, sūkņi, šļūtenes, darba rīki un dažādi techn. piederumi fabrikām.

Tirdzniecības un rūpniecības Akc. Sab.

«Kurzemes Manufaktūra»

AUSTUVE, VĒRPTUVE, KRĀSOTAVA, APRETŪRA, VATE.

Tēlegr. adr.: «Tornkur — Rīga»
Tālruņi: 1) direkcija 42676; 2) kantoris 41953; 3) fabrika 41680; 4) pils. kantoris 26264.
Rīgā — Torņakalns, Brīvzemnieka ielā Nr. 26-28.

LAMPAS UN KROŅLUKTURI
Porcelāna un fajanca trauki. Kristalla un stikla preces un visi saimniecības piederumi.

«PETROMAX» petrolejas stipragaismas lampas — vējlukturi iekš. un āra apgaismošanai no **200—800** sveču, piedāvā

FIRMA „J. E. Muschke"
Dib. 1895. g. **Tērbatas ielā Nr. 13.**
Tālr. 26215.

MĀKSLĪGO VIELU SPIESTUVE
Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 47.
Tālr. 94018.

Dažāda veida no PLASTELĪTĀ (bakelita) spiesti priekšmeti, arī pēc zīmējumiem un paraugiem.

Dzensiksnas

Lielā izvēlē: Gateru un ripzāģi. Lodīšu gultnes. Dzirnavu piederumi. Automobiļu, autobusu un motocikletu riepas.

Oskars Pētersons, Rīgā

13. janvāŗa ielā Nr. 1.
Tālr. 21787.

Pauls Pilps

AĢENTŪRA

Rīgā, L. Zirgu ielā Nr. 1.
Tālr. 22832.

FINIERU UN KOKRŪPNIECĪBAS AKC. SAB.

„PRIMA"

Rīgā, Būru ielā Nr. 15.

Tango

10 gab. 20 snt.

A. Perkevics

Kalēju ielā Nr. 66.
Tālr. 29252.
Rīgā, pasta skapītis 1018.

Ar šo laipni pagodinos paziņot, ka savu **zārku piederumu un metalla vaiņagu veikalu** esmu pārvietojis no 13. janvāŗa ielas 9 uz

Kalēju ielu Nr. 66,
Staļļu ielas stūrī.

S. Rabinovičs un E. Sneiders

KONTO GRĀMATU UN ALBUMU FABRIKA

Grāmatu sietuve. Līnījēšanas iestāde. Papīra noliktava un visāda papīra izstrādāšana. — Vairumā.

Rīgā, Akas ielā Nr. 5-7.
Tālruņi:
Kantorim 96906, 96835;
Kabin. 96636.

MAIZES CEPTUVE UN PĀRTIKAS PREČU VEIKALS

M. Apinis

Rīgā, Mārupes ielā Nr. 3-a.
Tālr. 41904.

TINTES, TUŠAS, LĪMES

„ARKTIKA"

Rīgā, Stabu ielā Nr. 16.
Tālr. 96901.

„ABEKO"

Īp. A. BEKERS
Kažokādu ģērēš. un krāsoš. fabrika
Rīgā, Tilta ielā Nr. 28.
Tālr. 93878.

V. Ābelis, Rīgā

KOLONIĀLPRECES
DELIKATESES
TABAKA
Valdemāra ielā Nr. 25.

ĶĪMISKĀ FABRIKA

„ALKALI" Akc. Sab.

Ganību dambī Nr. 31.
Tālr. 93797, 97165.

ALUMINIJA UN METALPREČU FABRIKA

P/S. „Alumetals"

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 129-133.
Tālr. 91703.

Apaļais kiosks

BRĪVĪBAS BULVĀRĪ

Vietējie un ārzemju laikraksti un tabakas preces.

FIRMA

„S. Arenstamm", Rīgā

Dib. 1855. g.
Papīrs, rakstāmlietas, kontogrāmatas.
Šķūņu ielā Nr. 4. Tālr.: 21658, 31508

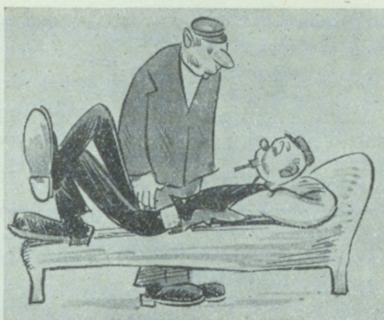
ALUMĪNIJA UN METALLA PREČU FABRIKA

„METALL-ŠTAMP"

Z. Sapugo un M. Šomers.
Rīgā, Slokas ielā 55. Tālr. 39220, 39277

Alumīnija trauki, Alumīnija karotes, Misiņa ievārījumu katli un bļodas, Dzelzs skārda cepešpannas, Tērauda naži un dakšiņas, Nerūsējoši naži un dakšiņas, Vējlukturi «Tauriņš», Lampu daļas.

Studenti savā starpā.

— Vai esi saņēmis kādas vēstis no mājām?
— Nē, neviena santima.

Pārestība.

Aivars saņēmis pērienu un nu gaužas:
— Un tad vēl saka, ka pie mums neesot luteķļu! Nu bija pareizi! Kad es graužu pirkstiem nagus, tad es dabonu pērienu, bet kad mazais brālītis bāž visu kāju mutē, tad par to priecājas un saka: — Lūk, cik kustīgs un veikls bērns!

Matēmatiķe.

— Klausāties, kundze, tā jau ir blēdība! Jūs sludiniet, ka izdodiet istabas par 10 un 20 latiem mēnesī, bet tagad prasiet 30 latus?
— Pareizi! To pašu es arī tagad saku: nu parēķinājiet paši, cik tad iznāk 10 un 20 lati kopā?

Resotrānā.

— Es atvainojos, bet jūs sēdiet uz manas cepures!

— Ko? Vai tad jūs tik ātri gribiet aiziet?

Slimās kājas.

— Klausaties! Pirms jūs pie manis nācāt, jums gan vajadzēja savas kājas nomazgāt!

— To, profesora kungs, man ieteica arī mans ārsts. Bet es domāju, pirms kaut ko darīt, vēl vajadzētu uzklausīt jūsu domas.

Arī labdarība.

— Es no savām durvīm nekad neesmu aizdzinis nabagu.

— Pareizi. Tu tikai lieci viņam tik ilgi gaidīt, kamēr tam apnīk, un viņš pats aiziet.

Savāds priekšmets.

Viesi ziņkārīgi apskata kādu priekšmetu, kuŗš stāv uz mājas mātes dzimšanas dienas galda.

— Tas laikam ir smilšu akmens, — viens ieminas.

— Nē, nē, — otrs apšauba, — tas vairāk izskatās pēc kaļķa veidojuma.

— Blēņas, — norūc trešais, — tas jau nav nekas cits, kā baltais ķieģelis. Ja neticiet, pajautājiet nama tēvam.

— Mīļie viesi, jums nevienam nav taisnība, — laipni paskaidro namatēvs, — tā ir torte, kuŗu izcepa mana sieviņa savai goda dienai.

FIRMA

„Bertil H. Kylberg"

RĪGĀ Dib. 1923. g.
Eksports uz Zviedriju, Norveģiju un Angliju.

IEROČU VEIKALS

G. J. Landmans

Rīgā, Grēcinieku ielā Nr. 37.
Tālr. 20757.

Aģentūra «L A T A N I L» AUGUSTS KALNIŅŠ un B-DRI. — Firmas I. G. Farbenindustrie Aktiengeselschaft pārstāvniecība, Rīgā, 15. Maija lauk. 3.
Tālruņi: Krāsas — 23419. Foto 30403. Valde 22465.

TŪKU NOLIKTAVA

„Latbrit"

Īpašn. CH. GASELS,
Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 23-25.
Tālr. 33863.

PAKKASTU UN KOKU APSTRĀDĀŠANAS FABRIKA

K.-S. „Latkast"

Biķernieku ielā Nr. 17.
Tālr.: 91934, 21281.

DĀMU UN KUNGU APĢĒRBU NAMS
Dib. 1908. g.

R. Levins

Rīgā, Marijas ielā Nr. 28.
Lāčplēša ielas stūrī.
Tālr. 29307.

SPEC. APROČU, ĶĒDĪŠU UN JUVEĻU DARBNĪCA

S. Levitāns

Rīgā, Gogoļa ielā Nr. 7, dz. 6.
Tālr. 30278.

E. Lindes ROKDARBU VEIKALS
Rīgā, Marijas ielā 56-58. Tālr. 95272.
Pastāvīgi krājumā: Visādi zīmējumi un izšuvumi; karogi, monogramas, hēlera, kurbela, cikcak, rišeljē un plisē darbi.

K.-S. „Līgo-Filma"

A. Stūre un b-dris
Rīgā, Baznīcas ielā 1-3.
FILMU IMPORTS UN IZNOMĀŠANA

KAŽOKU VEIKALS

f-a „Ch. Livensons"

Rīgā, Grēcinieku ielā 8.
Tālr. 23018.

MANUFAKT. TIRDZN. AKC. SAB.

B. Livšics un b-dri

S. ZALGALERA austuves pārstāvniecība
Rīgā, L. Grēcinieku ielā 8.
Tālr. 22851.

APAVU FABRIKA

K.-S. „Luksus"

Rīgā, Grēcinieku ielā Nr. 30.
Tālr. 34797.

KUNGU UN DĀMU APĢĒRBI UN MODES PRECES

E. Lūsis, Rīgā

Marijas ielā 2-b, veikals 4.
Tālr. 34738.

KAULU MALTUVE

R. Margolis

Rīgā, Ganību dambī Nr. 24.
RAŽO: Kaulu miltus, kaulu līmi, kaulu taukus.

„A la Marquise"

PARĪZES KONDITOREJA
Smalkākie cepumi. Saldumi. Ledus. Salon de thé.
Rīgā, Brīvības ielā 11.
Tālr.: 34536, 32797.

K.-S. V. MESLINS, Rīgā, Aspazijas bulv. 8, tālr. 22467. Imports. Eksports. Marshall, Sons and Company (Succrs) Ltd kuļmašīnas, lokomobiles, pašbraucēji, dīzeltraktori. Heimbuchera frēze ar motoru, zemes irdinātājs un rāvējs. Apdrošināšana.

Par skaidru naudu pērk

briljantus, zeltu, sudrabu. Maksā pilnu vērtību.
Pulksteņu veikals A. M CHLINS,

Brīvības ielā № 8

ĶĪM. FARM. LABORĀTORIJA

A-S. bij. Oskara Mielenca pēcn.

Rīgā, Ausekļa ielā 16.

Minimax LATVIJAS AKC. SAB.
UGUNSDZĒŠAMIE APARĀTI.
L. Grēcinieku ielā Nr. 20.

„Rīgas Linu Manufaktūra R. Minsker"

Rīgā, Lāčplēša ielā Nr. 76.

MINUSA pat. taupības krāsnis un plītes lielā izvēlē. Godalgotas ar visaugstākām godalgām. Rīgā, Raiņa b. 21
Tālr. 21477. Pasta kaste 800, pasta tek. rēķ. 11832.

PIEŅEM PASŪTĪJUMUS

E. Mitenieka

dāmu un kungu drēbnieku darbnīcā.
Rīgā, Brīvības ielā 75, dz. 3.
Tālr. 98223.

Johannes Mitschke

Tērauda preces, darba rīki, mājas un virtuves piederumi.
Rīgā, Kungu ielā Nr. 11.
Tālr.: 22153. Dib. 1855. g.

ADĪTAVA

S. Mušats, Rīgā

Kr. Barona ielā Nr. 16.
Tālr. 29273.
Dažādas pirmā labuma adītas preces.

F-a „Gotth. Mylius"

TEKSTILAĢENTŪRA
Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 28.
Tālr. 20464.

NILS OLSGÅRD

Rīgā, 11. novembŗa blv. 25. Tālr. 23635
IMPORTS un EKSPORTS ar Zviedriju.

FIRMA

„A. Pērkons"

Koku un malkas tirdzniecība
Rīgā, Vaļņu ielā 4-6. Tālr. 29042.
Noliktava: Rīgas preču st. lauk. 168
Tālr. 23718.

Papīru un rakstāmlietu tirgotava.
Aplokšņu fabrika

V. Pītels

Rīgā, Grēcinieku ielā 26.
Tālr. 29689.

ZVĒRĀDU TIRGOTAVA

A. Perlmanis

Rīgā, Aspazijas bulv. 9.
Tālr. 23465.

„PRESTO"

ROTAĻLIETU UN LIETUSSARGU FABRIKAS NOLIKTAVA
Rīgā, Marijas ielā Nr. 7. Tālr. 32216.
Vairumā. Mazumā.

ADĪTAVA UN TRIKOTĀŽU VEIKALS **N. Lichmanis**
Brīvības ielā Nr. 16. Tālr. 26226.

K. Reimaņa TEKSTILIZSTRĀDĀJUMI
Rīgā, Vēja ielā Nr. 22-24. Tālr. 42098.

Rūpniecības Savstarpīgā Kreditbiedrība

Šķūņu ielā Nr. 15. Tālr.: 29887, 34887

DRĒBNIECĪBA

Jānis Vaitekaits

Rīgā, 13. janvāra ielā 33.

DĀRZNIECĪBA

A. Reims

Rīgā, Buļļu ielā Nr. 16.
Tālr. 39323.

Rašel Ribuš

Baznīcas ielā 8, dz. 22.
Tālr. 30983.
CEPURU UN KORSETU DARBNĪCA.

L. J. Riduss

Metallspiestuve un sudrabkaltuve
Rīgā, Mārstaļu ielā 7. Tālr. 33497.
Izgatavojam dažādus sudraba priekšmetus pēc mākslinieku un pašu zīmējumiem.

AKC. SAB.

„Rigas Raugs"

RAUGA FABRIKA
Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 117.
Tālr. 93968.

„Rode & Geršteins"

Rīgā, Audēju ielā Nr. 1. Tālr. 28593.
GALANTĒRIJAS, TRIKOTĀŽAS, MODES, MEŽĢĪNES UN DIEGI vairumā.

POGU FABRIKA

„Rota"

Rīgā, Lāčplēša ielā Nr. 76.

Ķīmiska - farmaceitiska rūpniecības un tirdzniecības akciju sabiedrība

„SAGA"

L. Kalnu ielā Nr. 23.
Tālr. 31061.

IESALA EKSTRAKTS
IESALA KONFEKTES
PIENA KONFEKTES

A. Seeberga dēli, Rīgā

Rīgā, Atgāzenes ielā Nr. 20-b.

CHRISTIAN SEELIG Dib. 1880. g.
Kantoris un galven. veikals Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 9. Tālr. 20081, 23366.
Gumijas preces, pārsienamais materiāls, laborātoriju-slimnieku kopšanas un tualetes piederumi.
Vairumā. Mazumā.

PUSDIENU GALDS

„Sokolovskis"

Vaļņu ielā Nr. 4-6.
Tālr. 29725.
No plkst. 12—6.

FIRMA

„Hans Sommer"

Pils ielā Nr. 17.

KOKU TIRDZNIECĪBAS

P.-S. „Standardwood"

Jēkaba ielā 24, dz. 4-a.

J. Steinveiss & Ko.

IMPORTS-EKSPORTS
Rīgā, Juŗa Alunāna ielā 3.

APAVU RŪPNIECĪBA

A. Stiebris

Rīgā, Mārstaļu ielā 1.
Tālr. 30758.

R. Sudakovs

Raiņa bulv. Nr. 4.
Tālr. 23518.
Aģentūra, anilīnkrāsas, ķīmikālijas, sporta piederumi, kosmētika.

TABAKAS PREČU TIRGOTAVA

J. Sultans

Brīvības ielā Nr. 3.
Tālr. 34094.

APĢĒRBU NAMS

H. Šmemans, Rīgā

Berga bazārā 500. Marijas ielā 13.
Jaunākie fasoni dāmām un kungiem.

J. M. Teļzners

ADĪTU PREČU TIRGOTAVA
Rīgā, Avotu ielā 53-55.
Tālr. 93953.
Vairumā. Mazumā.

KURPNIEKU PIEDERUMI

M. Treivišs

Rīgā, L. Peldu ielā Nr. 19.
Tālr. 28967.

A. TUZOVAS PIRTIS. Dib. 1866. g.
Trijādības ielā 34-36.
Vispārīgās pirtis atvērt. piektdienās no pl. 12—10 vak. Sestdienās no pl. 10 rītā līdz 11 vak.
Numuru pirtis atvērtas piektd. un sestdienās no pl. 10 r. līdz 11 v.

DĀMU FRIZĒTAVA

„R. Urbans"

Īpašn. R. URBAN.
Rīgā, Brīvības ielā Nr. 19.
Tālr. 33002.

MĒBELES, TEPIĶI, NAUDASSKAPJI
Lielā izvēlē.
ŪTRUPES-KOMISIJAS NAMS

„VAKO"

Merķeļa ielā Nr. 21.

VILNAS IZSTRĀDĀJUMU FABRIKA

„Viktoria"

Īpašn. Š. RABINOVIČS.
Rīgā, Brīvības ielā 129.
Tālr. 92494.

J. SAUSIŅŠ UN BIEDRS
senāk **Zariņš**
Brīvības ielā 1. Tālr. 27442.
Pulksteņi, zelts, sudrabs un kristalls bagātā izvēlē. Kareivjiem un aizsargiem rabats.

Z. J. Zilbermanis

Dzelzs, tēraudpreču un krāsu tirgotava
Rīgā, Maskavas ielā 105.
Tālr. 30652.

Vecu dāmu starpā.

— Ak, Kniepītes kundze, cik jūsu sunītis mīlīgs: ap kājām vien, ap kājām vien man glaužas.
— Jā, jā, man jau viņš tāds: tiklīdz sajūt tuvumā kaulus, tad vairs nav valdāms.

Skolā.

— Kāds ir sestais bauslis?
— Jums nebūs laulību pārkāpt.
— Tur stāv rakstīts nevis «Jums», bet «Tev» nebūs laulību pārkāpt.
— Bet es jau, skolotāja kungs, baidījos jūs uzrunāt ar «tu».

Paskaidrots.

— Atvainojiet, vai šinī namā dzīvo Ozola kungs?
— Nē, nē, — te dzīvo tikai pats Ozols. Viņa kungs dzīvo jūrmalā.

Maza starpība.

— Vai jūsu kundzes veselība uzlabojas? Ko viņa šodien ēda?
— Vistas cepeti.
— Vai ar apetīti?
— Nē, ar salātiem.

Romantika un zinātne.

— Mīļā... dārgā!.. Tevis dēļ:
Es nolaidīšos jūras dzelmē,
Un pacelšos virs mākoņiem...
— Atradis ar ko var pārsteigt! Pagājušos gadusimteņos tā varbūt būtu bijusi varonība, bet toties tagad to jau katrs muļķis prot.

Pie frizieŗa.

— Vai matus slapināt?
— Nē, sausus.
— Vai uz celiņa sasukāt?
— Nē, atpakaļ.
— Vai visus trīs?

–UN KĀJĀM?

A/S. «KVADRĀTS»

A/S. «METEORS»

A/S. «VARONIS»

